

JOURNAL OF MCU BUDDHAPANYA REVIEW

VOLUME 6 NO.3
September - December
2021

JMBR

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

ปีที่ 6 ฉบับที่ 3
กันยายน - ธันวาคม 2564

E-ISSN : 2630-0524

Approved by TCI during 2020 - 2024

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2564)

Vol. 6 No. 3 (September-December 2021)

P-ISSN : 2465-5503 , E-ISSN : 2630-0524

● วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เพื่อเป็นกลไกการสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เผยแพร่ผลงานวิชาการในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมวิทยา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาสังคม และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับผลงานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน), ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม), ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) โดยได้ทำการเผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อผู้ประเมิน (Double blind peer - reviewed) โดยผลงานจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนผลงานจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในหรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา

ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้นิพนธ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบ และหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ผลงานนั้น ๆ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

The Journal of MCU Buddhapanya Review is an academic journal published twice a year (1st issue January - April, 2nd issue May - August, 3rd issue September - December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students. The Journal focuses on Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All submitted manuscripts must be Reviewed by at least two experts via the doubleblinded review system. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Buddhapanya Review, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Buddhapanya Review including the reference style and format. Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Buddhapanya Review are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **Owner**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210
โทร/โทรสาร 034-326-912
<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>
Email : journalbudpan@gmail.com

● **Officer**

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University
51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210
โทร/โทรสาร 034-326-912
<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>
Email : journalbudpan@gmail.com

● **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี	Rector
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	Vice-Rector for Administration
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	Vice-Rector for Academic Affairs
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	Vice-Rector for General Affairs
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	Dean, Graduate School
คณบดีคณะพุทธศาสตร์	Dean, Faculty of Buddhism
คณบดีคณะสังคมศาสตร์	Dean, Faculty of Social Sciences
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	Director, Buddhist Research Institute
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี	Director, Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College

● **บรรณาธิการ (Executive Editor)**

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศ.ดร.,	Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ดร.	Ven. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)

นางสาวปิยวรรณ หอมจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Miss Piyawan Homchan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล คัชชีมา

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Mahidol University International College

● ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ, ผศ.ดร.

พระมหาเกษม ภูติโสภณ, ผศ.ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ดร.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ, ดร.

พระมหาสาทร ธมมาทโร, ดร.

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข, ดร.

พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

หลักสูตรสันติศึกษา

คณะสังคมศาสตร์

คณะครุศาสตร์

คณะพุทธศาสตร์

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาเขตเชียงใหม่

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

คณะมนุษยศาสตร์

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยาเขตขอนแก่น

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

นพ.ดร.บรรพต ตันธีรวงศ์

ดร.กฤติยา ถ้ำทอง

ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

ดร.พัชรพล ศุภะ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิจารย์, รศ.ดร.

พระมหามหวิจารย์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสำเนียง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.พัทธดา โฉมลักษณ์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณฐ์ คัชชีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา รุจิโชค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร ไทประยูร

ดร.ฟ้าใส สามารถ

ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสยาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันรัชต์ภาคย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

● กำหนดการออกเผยแพร่ (Chief Editor)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) ให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 นับเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

การเผยแพร่ฉบับนี้ เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2564) มีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกให้ตีพิมพ์เผยแพร่โดยผู้ทรงคุณวุฒิและกอบบรรณาธิการ จำนวน 20 เรื่อง แบ่งเป็นผลงานประเภทบทความวิจัย จำนวน 19 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง เป็นผลงานจากหน่วยงานภายในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 5 เรื่อง และผลงานจากหน่วยงานภายนอก จำนวน 15 เรื่อง ดังนี้

1) แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราช และแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช

2) แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา

3) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างสรรค์และโยนิโสมนสิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างสรรค์และโยนิโสมนสิการ

4) การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อโรงเรียนของครู และบุคลากรทางการศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับความผูกพันต่อโรงเรียน ของครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

5) ไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคของการทำงานแบบผสมผสาน ไฮบริด (Hybrid) : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต

6) กระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช กรณีศึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชของค์ที่ 17 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช ความต้องการจำเป็นของกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช กรณีศึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชของค์ที่ 17

7) การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ บริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

8) แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

9) การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ และแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

10) การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

11) การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

12) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

13) การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโดนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจ การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น และข้อเสนอแนะต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโดนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

14) แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

15) ทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคตยุคหลังโควิด-19 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19 และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19

16) การพัฒนาห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาคสำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาห้องเรียนออนไลน์กระตุ้นการเรียนรู้วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค ระหว่างการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์กับการสอนแบบปกติ และ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค ก่อนเรียนและหลังเรียนที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์

17) กระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม ในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา และ เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

18) การสร้างนิสัยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะอุปนิสัยบุคคลที่ประสบความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

19) พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงลบและข้อบกพร่องของคนแต่ละจริต เพื่อสร้างรูปแบบการสอนเชิงพุทธ บูรณาการที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยหรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนและเพื่อนำเสนอคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และการประยุกต์กับรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการเข้ากับศาสตร์การสอนสมัยใหม่

20) การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 เส้นทางพันทุกข์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอ แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานสู่เส้นทางพันทุกข์ในชีวิตประจำวันจากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลัก สติปัฏฐาน 4

ทำนบกongบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ได้ทำ หน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการ ปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดียิ่ง

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
สารบัญ	(8)
ผลงานที่เผยแพร่	
1) แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช โดย ชารริน คงฤทธิ์ กนกรัตน์ ยศไกร บุญวดี มนตรีกุล ณ อยุธยา และ อาชว์ฤทธิ์ชัย น้อมเนียน	1 - 11
2) แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครและพระนครศรีอยุธยา โดย ชนภมณัฐ แสงสี และ ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง	12 - 23
3) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างสรรค์และโยนิโสมนสิการ โดย จิรศักดิ์ ขวัญสุข และ บำรุง ชำนาญเรือ	24 - 34
4) การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความ ผูกพันของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดย ทศพล ธิษะพร และ ประดิษฐ์ ด้วงนกุล	35 - 46
5) ไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงาน ในอนาคต โดย บังอร เบ็ญจาธิกุล	47 - 61
6) กระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์ นิติเวชกรณีศึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 โดย พเยาว์ ศรีเจริญ และ นพรุจ ศักดิ์ศิริ	62 - 76
7) การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดย ชณัญญ์ พงศ์ธราธิก สมนรตรี นิมนต์พันธ์ และอนันต์ มลารัตน์	77 - 91
8) แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย อรรถนันท์ คำยั้ง และ โชติ บดีรัฐ	92 - 102
9) การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดย วิภาวดี สัตนไชย และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	103 - 111
10) การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดย ภัชญาภา คงชน และ ธนัสภา โรจนตระกูล	112 - 121

11) การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก โดย ชัยเดชปกรณ์ ร่องมี และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	122 – 132
12) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดย บุญโชค บุญมี และ ธนัสภา โรจนตระกูล	133 – 141
13) การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโดนด อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดย พิษณุ บุญสอน และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	142 – 152
14) แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดย มาริษา อนันทราวิน และ โชติ บดีรัฐ	153 – 162
15) ทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคตยุคหลังโควิด-19 โดย กมลพร กัลยาณมิตร	163 – 176
16) การพัฒนาห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาคสำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โดย พระเจริญพงษ์ วิชัย พระมหาสาทร บุญชุยะ พระมหาถนอม พิมพ์สุวรรณ สายน้ำผึ้ง รัตนงาม และ คีตา งามอาจ	177 – 191
17) กระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม ในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดย องสมุห์ณัฐกิจ เพื่อกยื่อ พระมหาประกาศิต จิตติปัสทิกกร และอุบล วุฒิพรโสภณ	192 – 204
18) การสร้างนิสัยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดย สุพรพิมล ปานสุวรรณ ดร.กฤติยา ถ้ำทอง และพระมหาวิริษณ์ วรินโท	205 – 214
19) พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา โดย จักรกฤษณ์ ศักดิ์สุวรรณ กฤติยา ถ้ำทอง และ พระมหาวิริษณ์ วรินโท	215 – 225
20) การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 สู่เส้นทางพันทุกข์ โดย ปณณธร เขียวชัยพฤกษ์ พระมหาบุญรอด สืบด้วง และ ทองอินทร์ มนตรี	226 – 236

แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช

MORAL CONCEPT IN KORAT'S SONGS

ธารริน คงฤทธิ์¹, กนกรัตน์ ยศไกร²,

บุญวดี มนตรีกุล ณ ออยุธยา³, อาชวีภุริชญ์ น้อมเนียน⁴

Thanrin Kongrit¹, Kanokrat Yossakrai²

Boonwadee Montrikul Na Ayudhaya³, Archphurich Nomnian⁴

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล^{1, 3, 4},

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี²

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University.^{1, 3, 4}

Faculty of Communication Arts, Bangkokthomburee University²

thanrin8771@gmail.com.¹

Received 29 April 2021; Revised 15 September 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราช และเพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารในลักษณะของการพรรณนาจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช เก็บข้อมูลหลักฐานจากเพลงโคราชที่ได้รวบรวมโดยสมาคมเพลงโคราชเพื่อนำมาวิเคราะห์ เพลง ประกอบกับการสัมภาษณ์จากหมอลำเพลงโคราช ผู้ติดตามฟังเพลงโคราชและผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพลงโคราช

ผลการศึกษาพบว่าเพลงโคราชที่ได้ถ่ายทอดผ่านหมอลำเพลงโคราชนั้น ผู้ประพันธ์เพลงได้สอดแทรกคติสอนใจหรือจริยธรรมไว้ในเพลงนั้น ๆ ซึ่งจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราชที่ผู้วิจัยค้นพบ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา การให้ความเคารพ ความกตัญญูต่อบุคคล ความเสียสละ เป็นต้น แม้ว่าวันเวลาเปลี่ยนแปลงไป การเล่นเพลงวัฒนธรรมโคราซก็ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย นอกจากเรื่องของจริยธรรมที่ปรากฏขึ้นตามที่ได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้ที่ถ่ายทอดและสืบทอดเพลงโคราซยังสร้างความเปลี่ยนแปลงโดยนำพลังศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารี

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาเพลงโคราซสามารถศึกษา ได้หลากหลายด้าน ในด้านเนื้อเพลง นอกจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามิติทางจริยธรรม ผู้สนใจยังสามารถศึกษาถึงเนื้อเพลงในมิติอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์การใช้ภาษา ฯลฯ เนื่องจากเนื้อเพลงจะสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้ฟังจะทราบปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านเพลงโคราซได้ ดังนั้น นอกจากศึกษาเรื่องของเนื้อเพลงแล้ว ยังสามารถศึกษาถึงส่วนอื่น ๆ ของเพลงโคราซ เช่น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ ทำนอง ลีลาของผู้แสดง วงดนตรี เป็นต้น

คำสำคัญ : จริยธรรม/ เพลงโคราช/ วัฒนธรรม

ABSTRACT

The purposes of this qualitative research were to study the social and cultural contexts affecting the changes of Korat's Songs and to study the ethical concepts that appeared in Korat's songs. The research method was narrative analysis. Data were collected from Korat's songs that were compiled by Pleng Korat Association along with an interview with Mor Pleng (professional singers who sing Korat's Songs), the audience, and the participants in the preservation of Korat's Songs. The study found that the composer inserted motto or ethics in Korat's songs which was inherited by Mor Pleng. The researcher found that ethics in this research consisted of love, kindness, respect, gratitude, sacrifice, and etc. Faith in Thao Suranaree in making Korat's songs was still with Korat inheritors, although Korat's songs and Korat culture have changed with time. Researchers who are interested in Korat's songs may further their studies in various dimensions of Korat's songs lyrics such as in history, phenomena in Korat's culture, musical instruments and others.

KEYWORDS : MORAL/ KORAT'S SONGS/ CULTURE

บทนำ

การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกที่ได้อบรม เลี้ยงดู บ่มเพาะ ในการปลูกฝังจริยธรรมแต่ละครอบครัวได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เมื่อหลายครอบครัวรวมตัวขึ้น จึงทำให้กลายเป็นสมาชิกในสังคมเป็นประชากร จากสถาบันครอบครัวเมื่อรวมกันหลายครอบครัวจึงกลายเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงระดับประเทศ

วิถีชีวิตของคนไทยในอดีตส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีชีวิตที่เรียบง่าย แบบกินง่าย อยู่ง่าย ไม่ซับซ้อน แม้แต่นั้นหนากการก็มักจะเกิดขึ้นจากสิ่งใกล้ตัวที่ทำได้ง่าย เช่น การร้องรำทำเพลง การละเล่นในเทศกาลต่าง ๆ โดยอาจเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ที่ทำเป็นประจำ แล้วจึงเกิดความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นขึ้นมา แต่เมื่อเวลาผ่านไปโลกจึงได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสารง่ายขึ้น จึงมีส่วนทำให้กลุ่มคนในชุมชนต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลจากสังคมอื่น ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ อาจเข้าถึงเด็กในยุคสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ดีวัฒนธรรมในแต่ละหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกัน อาจยังคงเอกลักษณ์แบบดั้งเดิมไว้ได้โดยผ่านวัฒนธรรมพื้นบ้านในด้านต่าง ๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้านและบทเพลงพื้นบ้านที่รู้จักกันในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งรวมถึงจริยธรรมที่ปรากฏในวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่ยากอยู่ไม่น้อยที่จะทำนุบำรุงรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ตามแบบฉบับ และเมื่อเวลาเปลี่ยนผ่านจากอดีต สู่ปัจจุบันและสมัยใหม่หรือวัฒนธรรมร่วมสมัย ก็จะมีวัฒนธรรมบางอย่างที่ปรับและเปลี่ยนไปเพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าใจได้มากขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นที่รู้จักที่กล่าวขานกันในนามว่า “เมืองโคราชประตูเมืองสู่ดินแดนภาคอีสาน” นครราชสีมาเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน ซึ่งมีปรากฏอยู่มากมายนั้น แต่โดดเด่นที่สุดคือปราสาทหินในสมัยวัฒนธรรมขอมที่กระจายอยู่หลายแห่ง เป็นหลักฐานยืนยันว่าที่นี่ในเคยเป็นเมืองที่มีความสำคัญ งานศิลปหัตถกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ นับได้ว่าเป็นอู่อารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทย

ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม คมนาคม การเมืองการปกครอง ความเชื่อ และศิลปกรรมของบ้านเมืองในแถบกลุ่มแม่น้ำมูลในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-18

โดยทั่วไปวัฒนธรรมของชาวโคราชมีความใกล้เคียงกับวัฒนธรรมของชาวไทยภาคกลาง ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมโคราชส่วนหนึ่ง มาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวจำกัดแบบแผนทางวัฒนธรรม จริยธรรม รวมทั้งปัจจัยทางด้านเชื้อชาติ และปริมาณประชากร ปัจจัยทางสังคมตามลักษณะวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัจจัยทางการเมือง การปกครอง และการอพยพ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาล (พชร สุวรรณภาณุ, 2544)

วัฒนธรรมของชาวโคราชอย่างหนึ่งที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป คือ เพลงโคราช ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านประจำถิ่นของชาวโคราช เป็นเพลงปฏีพักษ์ (เพลงที่ใช้ร้องเล่นโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง) ไม่มีดนตรีประกอบการขับร้อง เหมือนเพลงพื้นบ้านในภาคอื่น ๆ แต่รูปแบบในการถ่ายทอดเพื่อสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟังด้วยภาษาที่คมคาย สีสาวการ้อง และการร่ำมีความแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นที่ประทับใจของชาวโคราชมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นในอดีตเพลงโคราชยังได้ทำหน้าที่ปลุกฝังจริยธรรมให้แก่สมาชิกในชุมชนที่ได้ฟังกัน ซึ่งเพลงโคราชได้พัฒนามาจากเพลงก้อมหรือเพลงสั้น ๆ ที่มีลักษณะเหมือนคำพูด มีจังหวะจะโคนที่ชาวโคราชคุ้นเคยเพื่อใช้ทักทายเมื่อพบปะกันในแต่ละวันของชาวโคราช ในช่วงระยะแรก ๆ นั้นเพลงโคราชยังไม่มีเนื้อหาและรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอน จากเพลงก้อมที่มีลักษณะสั้นๆ แล้วนั้นได้มีการขยายรูปแบบของกลอนเพลง ซึ่งเป็นรูปแบบที่แน่นอนมากขึ้นมาเป็นเพลงโคราชแบบดั้งเดิม เพลงโคราชแก้บน และได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเพลงให้มีความน่าสนใจ และเป็นที่รู้จักมากขึ้นจากผู้ฟัง จึงได้พัฒนารูปแบบมาเป็นเพลงโคราชประยุกต์

ผู้วิจัยพบว่ากลอนเพลงที่ประพันธ์ขึ้นในระยะต่อมานั้น มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรมที่หลากหลายและร่วมสมัยมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดศึกษาเพลงโคราชในประเด็นดังกล่าวมาก่อนเลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราช
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของพรรณนาความ (Descriptive) ประกอบการศึกษาโดยสืบค้นจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามเกณฑ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่กำหนดโดยดำเนินการวิจัยจากเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม ดังนี้

เนื้อหามุ่งศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราชจากเอกสาร ได้แก่ หนังสือเพลงโคราช เล่ม 2 ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้นำทักเนื้อเพลงโคราชไว้ชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่จะศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มโดยแบ่งตามประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญ ได้แก่ หมอเพลงโคราชที่มีประสบการณ์ และประกอบอาชีพนี้มาไม่น้อยกว่า 10 ปี หมอเพลงโคราชที่มีประสบการณ์และประกอบอาชีพนี้ไม่เกิน 10 ปี กลุ่มคนที่ติดตามฟังเพลงโคราชไม่น้อยกว่า 10 ปี และกลุ่มคน

ที่ปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์/สืบสานเพลงโคราช โดยผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่เป็นหมอเพลงที่มีประสบการณ์ต่างกัน ย่อมจะมีมุมมองที่ต่างกันและนำเสนอผลงานเพลงที่ต่างกันไป สำหรับกลุ่มคนที่ติดตามฟังเพลงโคราชไม่น้อยกว่า 10 ปีย่อมจะสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน และกลุ่มสุดท้าย คือกลุ่มคนที่ปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบสานเพลงโคราช ซึ่งถือเป็นผู้ปฏิบัติงานตรงอีกกลุ่มหนึ่ง โดยมีสถานที่เก็บข้อมูล ณ ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ลานย่าโม), วัดศาลาลอย, บ้านนายกสมาคมเพลงโคราช และชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกมี 2 ตอน ในส่วนของตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราชและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ แนวความคิด ทศนคติของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช ลักษณะที่โดดเด่นของเพลงโคราช เพลงโคราชได้มีแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร มีหลักธรรมใดบ้างที่ปรากฏในเพลง และมีแนวทางในการอนุรักษ์เพลงโคราชอย่างไร

แบบสังเกตการแบบไม่มีส่วนร่วมมีประเด็นการสังเกต ได้แก่ ชีวิตประจำวันของหมอเพลงโคราช แรغبันดาลใจของครูเพลงในการเขียนกลอนเพลงโคราช สมาชิกนำกลอนมาฝึกซ้อมท่องบทกลอน การบริหารจัดการของหัวหน้าคณะเพลงโคราช ขั้นตอนการแสดงของหมอเพลงโคราช ณ วัดศาลาลอย และลานย่าโม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ว่าจ้างกับนักแสดงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแสดงกับผู้ว่าจ้าง

แบบเก็บข้อมูลจากเอกสาร (หนังสือเพลงโคราช เล่ม 2) ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช ในส่วนของกลอนเพลงเป็นการสอดแทรกจริยธรรมในเรื่องต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วเห็นว่ามีความต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ ความรัก ความเมตตา การให้ความเคารพ ความกตัญญูกตเวทิตา ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง มีจิตสาธารณะ ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และความศรัทธา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราชนั้น แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของสังคม เศรษฐกิจ หรืออื่น ๆ แต่สิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลงน้อยมาก คือ วัฒนธรรมภาษาถิ่นโคราช ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราช เนื่องจากเป็นภาษาที่เกิดการผสมผสานระหว่างภาษาไทยถิ่นภาคกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่คนทั่วไปฟังแล้วเข้าใจว่า “กลางคำอีสานคำบ้าง” แต่ด้วยสำเนียงของภาษานั้น ทำให้ผู้ฟังที่ได้รับฟังเกิดความคุ้นหูหรือคุ้นชินกับสำเนียงภาษาและสามารถพูดได้ เมื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวโคราชและได้ยินสำเนียงของภาษาบ่อย ๆ

จากการสัมภาษณ์ของหมอเพลงโคราช ผู้ฟังเพลงโคราช และผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานเพลงโคราชในการถ่ายทอดเพลงโคราชนั้น สรุปได้ว่า ในปัจจุบันความนิยมของเพลงโคราสดั้งเดิมนั้น ได้ลดน้อยลง จึงทำให้เกิดเพลงโคราชประยุกต์มากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ เพลงโคราชที่มีลักษณะโดดเด่นของภาษาและอีกหนึ่งที่มีลักษณะเด่นสามารถเล่นเพลงได้ในทุก ๆ สถานที่ เนื่องจากเพลงโคราชไม่มีดนตรีประกอบ ใช้เพียงไหวพริบปฏิภาณในการด้นดำเนินกลอนหรือเรียกอีกอย่างว่า “การว่าเพลง” โดยอาศัยความรู้รอบด้านที่มีในตัวของหมอเพลงได้ถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ที่เล่น

ปัจจุบันการเล่นเพลงโคราซก็เกิดการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยโดยนำเครื่องดนตรีสากล เข้ามาประกอบจึงได้พัฒนามาเป็นเพลงโคราชประยุกต์ หรือที่รู้จักกันในนามเพลงโคราชซึ่งทำให้เกิด ความนิยมมาก

ขึ้นและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและยังมีการสร้างแนวเพลงโคราชแค้นอีกด้วย ความศรัทธาในท้าวสุรนารี คือ วีรสตรีแห่งเมืองหญิงกล้าและยังเป็นพลังให้หมอเพลงได้มีสืบทอดเพลงโคราชต่อไป

ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้ติดตามรับฟังเพลงโคราชมาโดยตลอด ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ในอดีตนั้นทั้งเพลงโคราชดั้งเดิมและเพลงโคราชประยุกต์ในยุคแรก ๆ นั้น มีความนิยมเหมือนกัน กล่าวได้ว่า ในช่วงแรกที่ได้ทำการแสดง หมอเพลงโคราชจะร้องเพลงโคราชดั้งเดิมก่อน แต่ในช่วงหลังของการแสดงจะมีเพลงโคราชประยุกต์เข้ามาผสมผสานร้องเล่นสลับกันไปเพื่อไม่ให้ผู้ชมผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย อารมณ์จืดชืดเหมือนปลุกใจให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการแสดงตลอดเวลา บางครั้งผู้ฟังอยากฟังเพลงอะไร หมอเพลงก็ร้องให้ฟังตามคำขอ กล่าวได้ว่า ทั้งหมอเพลงและผู้ฟังให้ความสำคัญและมีส่วนร่วม ไปด้วยกันตลอดทุกช่วงเวลาที่ได้ทำการแสดง

สำหรับทัศนะของผู้ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบสานเพลงโคราชนั้น มีความเห็นว่า ไม่ว่าวัฒนธรรมใดก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาบางส่วนก็ควรแก่การอนุรักษ์ รักษาและสืบสานไว้ และอาจมีบางส่วน ปรับเปลี่ยนเพื่อปรับให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น สิ่งสำคัญสำหรับการผสมผสานความคิดระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ คือ การยอมรับ การให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กัน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพในอีกระดับหนึ่ง และสามารถสร้างแรงจูงใจ ให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่เกิดความสนใจในการสืบสานวัฒนธรรมเพลงโคราชได้มากที่สุด เปิดโอกาสให้เด็กรุ่นใหม่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึก ร้องฝึกเล่นเพลงโคราช และสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ เสมือนเปิดเวทีให้เด็กรุ่นใหม่ได้แสดงความสามารถมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์หมอเพลงในทุก ๆ รุ่นนั้น น้อยนักที่หมอเพลงจะฝึก ร้อง ฝึกเล่นที่มาจากความชอบส่วนตัว เพราะส่วนใหญ่แล้วหมอเพลงที่ร้องเล่นกัน เดิมทีมาจากครอบครัว แม้บางท่านไม่ได้ตั้งใจจะยึดเป็นอาชีพหลัก แต่ฝึก ร้อง ฝึก เล่นจนสามารถเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และสำหรับหมอเพลงโคราชแค้น ได้กล่าวไว้ว่า “เพลงโคราชจะไม่สูญหายไปไหน เพราะจะต้องมีผู้สืบทอดรุ่นต่อรุ่นด้วยความศรัทธาจึงทำให้มีแรงบันดาลใจ มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่มีต่อท้าวสุรนารีเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งเดียวที่ชาวโคราชมี่มีความภาคภูมิใจ และจะยังคงร้องเพลงโคราชรับใช้คุณย่าไม่สืบไป”

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1. เพื่อศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราช

ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของเพลงโคราชนั้น ปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปตามยุคสมัยสรุป ได้ดังนี้

1. เพลงก๋อ่ม
2. เพลงโคราชดั้งเดิม
3. เพลงโคราชแค้น
4. เพลงโคราชซิ่ง เป็นกลอนเพลงที่มีเนื้อหาร่วมสมัยมากขึ้น

จากการรวบรวมวิธีการ เทคนิคของหมอเพลงที่ได้สร้างสรรค์กลอนเพลงโคราชนั้น ในอดีตกลอนเพลงที่ได้จะมาจากวิถีชีวิตประจำวัน เริ่มจากคำสั้น ๆ ที่เรียกว่า “เพลงก๋อ่ม” ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบกลอนเพลงซึ่งมีแบบแผนมากขึ้น ผู้ประพันธ์กลอนเพลง/หมอเพลงจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้รอบตัวมากพอสมควร คล้ายคลึงความรู้เคลือนที่มีไหวพริบปฏิภาณดี ปัญญาดีสามารถโต้ตอบกลอนกันได้ดี ถ้าผู้ประพันธ์เพลง/หมอเพลงท่านใดที่มีความรู้ภูมิธรรมด้วยแล้ว สามารถทำให้กลอนเพลงนั้นสั้นไหลได้ ไม่ติดขัดในการด้นเพลง พร้อมทั้งสอดแทรกจริยธรรมไว้มากมายในกลอนเพลง บางครั้ง ได้นำเหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นมาเล่าสู่กันฟังในรูปแบบเพลงโคราช นับว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเข้าถึงข่าวสารหรือการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองในยุคหนึ่งนับได้ว่า การร้องเพลง หรือการฟังเพลงโคราช เกิดความทันสมัยในอีกรูปแบบหนึ่งถ้าเทียบ

กับยุคปัจจุบันที่เริ่มเข้าสู่ยุคโลกออนไลน์การสื่อสารมีความทันสมัยมากขึ้น ปัจจุบันจึงมีการเผยแพร่ข่าวสารอย่างรวดเร็ว แต่ขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองที่ดี

2. เพื่อศึกษาแนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช

จากการวิเคราะห์กลอนเพลง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช พบว่า เพลงโคราชที่ได้สอดแทรกจริยธรรมในกลอนเพลงนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้ว มีจริยธรรมที่ปรากฏทั้งหมด 11 หัวข้อความรัก ความเมตตา การให้ความเคารพ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง มีจิตสาธารณะ ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และสรุปจริยธรรม ที่ปรากฏในเพลงโคราชได้ดังนี้

ความรัก จากการรวบรวมเนื้อเพลง ผู้วิจัยได้พบว่า ความรักมีหลายรูปแบบ มิใช่เพียงแต่รักระหว่างชายกับหญิง หรือคู่รักที่เข้าใจกัน แต่ความรักที่มีหลายแบบนั้น เช่น ความรักของสมาชิกในประเพณีที่ดงาม

กลอนเพลงที่แสดงถึงความรัก ในการสร้างสานสัมพันธ์ใหม่ที่ดีระหว่างครู นักเรียน และน้องใหม่ที่ กำลังจะก้าวเข้ามาเป็นรุ่นน้อง เป็นการต้อนรับที่อบอุ่น มีความเป็นกันเอง และให้คำแนะนำในการอยู่ร่วมกันในสถาบันอย่างมีความสุขและอบอุ่น รุ่นพี่ รุ่นน้องได้สร้างสายสัมพันธ์ที่ดีงาม

มาเถอะมาน้องมา ขอด้อนรับนักศึกษา ดอกนางาม.....เอ๋ย.....น้องใหม่ ยินดีต้อนรับสู่วิทยาลัย เรื่องทุกข์กายทุกข์ใจ จะไม่ให้พี่น้องมี...

วิทยาลัยขอรับรองมาตรฐานการสอน จะถามไถ่หายถัก ก็ต้องรู้จักกันก่อน ถ้าพี่น้องเรามีข้าวมีแกง จะได้แบ่งกัน.....กิน (บุญสม กำปิง, 2555)

ความเมตตา ในทางพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความรัก ซึ่งเป็นรักที่ปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตที่คิดจะให้ รักที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

กลอนเพลงที่แสดงถึงความเมตตา เช่น ความเมตตาที่เปี่ยมล้นของหลวงพ่อกุณได้มีความเมตตาต่อญาติโยม และเป็นที่รู้จักกันทั่วทุกถิ่นแคว้น เพราะความเมตตาของหลวงพ่อกุณจึงเป็นที่เคารพ และศรัทธาของญาติโยมเป็นอย่างมาก

พระเทพวิทยาคมผู้เพาะบ่มปัญญาคน ท่านมีเมตตาเปี่ยมล้น ดอกนาหลวงพ่.....เอ๋ย..... ผู้เลิศล้ำปัญญาคิด ท่านทำประโยชน์อเนกประการบำเพ็ญทานหิตานุหิต ขอบารมีเทพท่านอย่าเจ็บท่านอย่าไข้... (บุญสม กำปิง, 2555)

การให้ความเคารพ ผู้วิจัยให้ความหมายว่า การให้ความเคารพเสมือนการสร้างความสัมพันธ์กัน การรักษามิตรภาพของกันและกัน การให้ความเคารพแก่ผู้อื่นทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก นั่นคือ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อบุคคล สถานที่และอื่น ๆ ที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม

กลอนเพลงต่อไปนี้ได้กล่าวถึงการให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพ สิทธิส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานในการอยู่ร่วมกัน นั่นคือ การเคารพกฎหมาย ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ใด จำเป็นต้องเคารพกฎหมายและเคารพวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ เสมือนสังคมไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ว่า จะอยู่ในท้องถิ่นใด ก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นเช่นกัน

มีประชาธิปไตยในใจก่อนจะเป็นผู้อ่อนผู้โอน การเคารพสิทธิของตน ดอกนางาม.....เอ๋ย..... และผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ต้องยอมรับโดยไม่ฝืน การแสดงความคิดเห็น ไม่เป็นผู้เอนผู้เอียง... (บุญสม กำปิง, 2555)

ความกตัญญูทเวท ผู้วิจัยให้ความหมายว่า การระลึกถึงพระคุณของท่านที่มีแก่เรา เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงธรรมชาติ

กลอนเพลงต่อไปนี้ แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณที่ได้บวชเรียนทดแทนคุณบิดามารดาและได้สืบทอดพระศาสนา

อยู่อย่าสมเรือนเอยสมบ้าน แล้วก็มาถึงวัน ดอกนาพ่อนาค.....เอย.....อุปสมบท ไม่มีกรรมเบากรรมหนัก ได้เป็นนาคตามกำหนด ทั้งบิดามารดาจัดงานมาอย่างสมบูรณ์

อายุครบก็รู้คิด ผู้ให้ชีวิตควรรู้ค่า บวชเป็นญาติศาสนา กตัญญูรู้คุณ ญูรู้คุณทำบุญไม่รู้ขาด... (บุญสม กำปิง, 2555)

ความเสียสละ ผู้วิจัยให้ความหมายว่า การอุทิศตนเพื่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน การเสียสละเพื่อส่วนรวม การเสียสละเพื่อความสงบสุข

กลอนเพลงต่อไปนี้ ได้กล่าวถึง วันที่ 23 มีนาคม ของทุกปี ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นวันฉลองชัยชนะท้าวสุรนารี ที่ท่านได้เสียสละเพื่อชาวโคราช โดยได้รวมกำลังพล และจัดกำลังทัพแล้วไปตีกับข้าศึกจนได้ชัยชนะกลับมา

เพลงโคราชฉลองตั้งนาร่องนารำ เดือนมีนา วันที่ 23.....เอย.....ชาวโคราชก็นารัก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าท่าน พระราชทานฐานันดรศักดิ์ ทรงยกย่องให้ท่านเป็นท้าวสุรนารี...อย่าเกิดมาเก่งมากล้ำ เหล่าชาวประชามาไถลมาไถล อยู่ทั่วถิ่นแผ่นดินไทย ได้มาไหว้มาราบ เพลงโคราชเล่นฉลอง ไม่มีปีกลองดนตรีรับเพื่อชาวโคราชที่เสียสละ และท้าวสุรนารี วีระสตรี.....เรา (บุญสม กำปิง, 2555)

ความซื่อสัตย์ ผู้วิจัยให้ความหมายว่า ความบริสุทธิ์ ความจริงแท้ การมีสัจจะ ความเที่ยงตรง มีความไว้วางใจเชื่อใจได้ ตรงไปตรงมา ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ความซื่อสัตย์ ที่มีต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ที่มีต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์ที่มีต่อหน้าที่ของตน

กลอนเพลงต่อไปนี้ แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของตน ซึ่งในกลอนเพลงนี้ จะหมายถึงสิทธิในการเลือกตั้ง โดยปลูกฝังให้เด็ก ๆ มีความอดทน ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง เมื่อถึงวันเลือกตั้ง ก็จะไปใช้สิทธิของตนเอง ควรเลือกผู้ที่เห็นว่าสามารถมาพัฒนาบ้านเมืองเราได้โดยสุจริต ไม่มีการซื้อเสียงติดหนี้สินบน

อย่าให้มีคนถากถางเนอคนถาง เพราะสิทธิเลือกตั้ง ดอกนางาม.....เอย.....เป็นหน้าที่ของคนไทย เรื่องการบ้านการเมือง จะรุ่งเรืองต้องช่วยกันหมาย พวกลงทุนจ่ายเงินทอง ต้องมีคนคัดคนทวน

ครูอาจารย์ ท่านสั่งสม อบรมเพื่อสร้างศิษย์ เป็นชาวพุทธต้องสุจริต เลือกตั้งอย่างสร้างสรรค์ ตั้งอย่างสร้างสรรค์ วิชาการ ก็สร้างใส่ สร้างลูกศิษย์นี้สร้างไหวไม่สร้าง...(บุญสม กำปิง, 2555)

ความพอเพียง ผู้วิจัยให้ความหมายว่า ลดการให้ความสำคัญกับสิ่งที่ไม่จำเป็น รู้จักพอ หรือมีความพอใจในสิ่งที่ตนมี

กลอนเพลงต่อไปนี้ ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจจะไม่ถอยลง ถ้าเราเดินตามรอยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ฉันม่ (เกือบ)ไม่กล้าอยู่ บ้านหมู่บ้านมิตร เมื่อหันมามองเศรษฐกิจ ดอกนางาม.....เอย.....บ้านเมืองไม่มีทางสดทางใส ทำอะไรก็มีทางเสี่ยง ถ้ารู้หลุมดำถ้ามีดก็อย่านำชาวบ้านมุด...(บุญสม กำปิง, 2555)

มีจิตสาธารณะ ผู้วิจัยให้ความหมายว่า ผู้ที่ได้รับการปลูกจิตสำนึกที่ดีเพื่อรับผิดชอบตนเองและสังคม รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ลดความเห็นแก่ตัวของตนเอง ด้วยจิตที่คิดจะให้

กลอนเพลงดังต่อไปนี้ ผู้นำที่ดีจะต้องมีจิตสาธารณะเป็นหนึ่งใน เพื่อพัฒนาชุมชน ปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือ เข้าถึงในทุกพื้นที่ และที่สำคัญต้องเสียสละความสุขส่วนตนความสุขของครอบครัว เพื่อพัฒนางานส่วนรวมเป็นที่หนึ่ง

มีทั้งส่วนเหนื่อยเอยส่วนล้า ท่านผู้มีจิตสาธารณะ ดอกนาพีน้อง.....เอย.....ทำงานเพื่อส่วนรวม
อยากให้อ้องถิ่นของเองเจริญถึงไม่เชียวก็จจะร่วม บางทีปัญหาที่ทับถมจนมีส่วนล้นส่วนล้น

ประชุมไวประชุมเข้ามาพัฒนาชุมชน อยากเห็นหมู่บ้านทุกตำบลนั้นเขียวชอุ่มชุ่มชื่น บ้างก็เข้าประชุม
เช้า เป็นผู้นำพัฒนาอย่าขาดประชุม...(บุญสม กำปิง, 2555)

ความสามัคคี ผู้วิจัยให้ความหมายว่า ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน
ทำให้เกิดความสงบร่มเย็นขึ้นในทุก ๆ กลุ่มสังคมที่ได้อยู่ร่วมกัน ความสามัคคีที่ปลูกฝังแก่เยาวชน ความ
สามัคคีที่ปลูกฝังเพื่อส่วนรวม

กลอนเพลงที่พบบนนั้น ได้กล่าวถึง พลังความสามัคคีของพี่น้องชาวไทยที่ได้เป็นหู เป็นตา และดูแล ปก
ปักษ์รักษา ทุกพื้นที่ให้ปลอดยาเสพติด ได้รับผิชอบ เพื่อส่วนรวม สร้างความสามัคคีเพื่อถวายพ่อหลวงใน
หลวงรัชกาลที่ 9

มารวมพลังแผ่นดิน ขจัดให้สิ้นยาเสพติด จับผู้ขายผู้ผลิต ก็หมดคนที่เสพตาม ทำเพื่อ พ่อหลวงของ
คนไทยปราบทั้งคนขายและคนทำ ให้พ้นจากถิ่นแผ่นดินขวานทอง อย่าให้เหลือสักคน....เทียว (บุญสม กำ
ปิง, 2555)

ความรับผิดชอบหน้าที่ ผู้วิจัยให้ความหมายว่า ความตั้งใจที่ได้กระทำสิ่งนั้นด้วยใจรัก เอาใจใส่
ในสิ่งที่กระทำอยู่เสมอ ประณามทำให้สิ่งนั้นดีที่สุดในที่สุดหรือเรียกได้ว่า “ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ”

กลอนเพลงต่อไปนี้ กล่าวถึงภาพรวมของหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ทุกคนมีหน้าที่ ช่วย
พัฒนาไทย ทั้งดงามน้ำใจ ดอกนางาม.....เอย.....ด้วยวัฒนธรรม ไม่ฝักใฝ่อบายมุข ให้ความทุกข์มาครอบงำ
โคราชพัฒนาถิ่น ยามหน้าสีลหน้าทวน

หาแบ่งล่งแบ่งป่า ทั้งแบ่งปลาแบ่งปูได้กินไ่กินหมู ต้มแกงก็แบ่งปัน แกงก็แบ่งปันควาหวานก็แบ่งไป มี
กระทั่งแบ่งไหมแบ่ง.....ปาน (บุญสม กำปิง, 2555)

ความศรัทธา ผู้วิจัยให้ความหมายว่า การให้ความศรัทธาในเรื่องของความเชื่อ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ
โดยมีสติปัญญาเป็นคุณธรรมคอยกำกับ ความเลื่อมใสศรัทธา เชื่อในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งในเพลงโคราช ผู้วิจัยพบว่า
ความศรัทธาที่มีนั้น ได้แก่ ศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารี หลวงพ่อคุณ ศรัทธาในความเชื่อของวัฒนธรรม ประเพณี
ท้องถิ่นนั้นๆ

กลอนเพลงต่อไปนี้ เป็นวันที่ลูกหลานพร้อมใจกันรำถวาย และได้เปลี่ยนผ้าสไบอัน สวยสดดงาม แต่
คุณย่าโม แสดงพลังแห่งศรัทธาที่มีต่อคุณย่าโม ความว่า

...ใส่ชุดแพรไหมไม่ให้สีหม่น ลูกหลานพร้อมกันทุกคน ดอกนaya.....เอย.....กลางเมืองราชสีมา ด้วย
เทิดทูนพระคุณใหญ่ มารำถวายให้คุณย่า แต่งตัวสวยสดใสไม่มีใครราสีหมอง...(บุญสม กำปิง, 2555)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราชและศึกษา
แนวคิดทางจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราชนั้น ผู้วิจัยพบว่า เพลงโคราชที่ได้ถ่ายทอดโดยหมอลำเพลง
ผู้ประพันธ์เพลงได้สอดแทรกคติสอนใจหรือจริยธรรมไว้ในเพลงนั้น ๆ ซึ่งมีจริยธรรมที่ปรากฏ ในเพลงโคราชใน
งานวิจัยนี้ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา การให้ความเคารพ ความกตัญญูกตเวทิตะ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์
ความพอเพียง มีจิตสาธารณะ ความสามัคคี ความรับผิดชอบหน้าที่ และความศรัทธา กล่าวได้ว่า เพลง
โคราชมีความสัมพันธ์กันกับวัฒนธรรมโคราช เมื่อวันเวลาเปลี่ยนแปลงไปบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจึงมี
ผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราชไปตามยุคสมัยเช่นกัน แต่มีสิ่งหนึ่งที่ยังคงเดิม คือ เพลงโคราชยังคงมีผู้
สืบทอดและถ่ายทอดอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้เพราะพลังศรัทธาที่มีต่อท้าวสุรนารี เพลงโคราชจึงยังคงอยู่คู่เมือง

โคราชสืบไป จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การศึกษาวิเคราะห์เนื้อเพลงโคราชเป็นงานชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งในความหลากหลายของผลงานนั้น ขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละบุคคลในประเด็นที่สนใจมีความแตกต่างกัน และเห็นสมควรว่า ควรมีการวิจัยเรื่อง เพลงโคราชในหลากหลายมิติต่อไป

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การปรับเปลี่ยนของเพลงโคราชเห็นว่ารูปแบบของเพลงโคราชนั้น ปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปตามยุคสมัยจากเพลงก้อมสู่เพลงโคราชดั้งเดิม เพลงโคราชแก่นั้น ปัจจุบันนิยมเป็นเพลงโคราชซึ่ง และกลอนเพลงที่มีเนื้อหาร่วมสมัยมากขึ้น

พัฒนาการเพลงโคราช	ช่วงเวลาที่เกิดขึ้น (Time line)	วิธีการนำเสนอ	เนื้อหาที่ปรากฏ
1. เพลงก้อม	- ไม่ปรากฏ	- เป็นการเล่นเพลงแบบใช้ ปฏิภาณไหวพริบ (มุตโต แตก) ในการร้องเล่น - คำพูด เป็นคำคู่ (คำสัมผัส) (พชร สุวรรณภาษณ์. 2554)	- คำหักทาย - เรื่องทั่ว ๆ ไปในสังคม
2. เพลงโคราชดั้งเดิม	- สมัยท้าวสุรนารี ยัง มีชีวิตอยู่ (ก่อน พ.ศ 2394) - ปรากฏหลักฐาน ชัดเจน พ.ศ 2456 โดยนายหรี บ้านสวน เช่า (สำนักศิลปปะและ วัฒนธรรม เล่ม 1. 2555)	- เป็นการเล่นเพลงแบบใช้ ปฏิภาณไหวพริบ (มุตโต แตก) ในการร้องเล่น - รูปแบบกลอนเพลงมีแบบ แผน	- เนื้อหาเพลงกล่าวถึง สถานการณ์บ้านเมือง สังคม และวัฒนธรรม เทศกาลต่างๆ - เนื้อหาของเพลงโคราช ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเล่น - หมอลำโคราชรุ่นเก่า เน้นการใช้ปฏิภาณไหว พริบเล่าเรื่อง นิทานชาดก และเครื่องครุฑมากในเรื่อง สอนศีลธรรม (สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2552 : 54)
3. เพลงโคราชแก่น	- การนำเพลงโคราช มาเล่นแก่นท้าวสุ รนารี หรือย่าโมที่หน้า อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เริ่มปรากฏเมื่อ ประมาณปี พ.ศ. 2477	- มีแบบแผนรูปแบบกลอน เพลงเหมือนกับเพลงโคราช ดั้งเดิม แต่เปลี่ยนเนื้อหา - ขั้นตอนรวบรัด จำกัดเวลา	- กลอนเพลงที่กล่าว ขอบคุณย่าโม/ ความสำเร็จในการขอ ย่าโมเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

พัฒนาการเพลงโคราช	ช่วงเวลาที่เกิดขึ้น (Time line)	วิธีการนำเสนอ	เนื้อหาที่ปรากฏ
4. เพลงโคราชชิง	- ไม่ปรากฏช่วงเวลา ที่ชัดเจน	- มีเครื่องดนตรีประกอบ มีความน่าสนใจมากขึ้น จังหวะเพลงมีความเร็วขึ้น ซึ่ง พัฒนามาจากเพลง โคราชแบบดั้งเดิม	- เนื้อหาทั่วไป วิถีชีวิต เหตุการณ์บ้านเมืองใน ขณะนั้น

จากการสำรวจเนื้อเพลงโคราชที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น มีด้วยกันหลากหลายแง่มุมดังต่อไปนี้ คือ
1.ปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอ 2.วิธีคิด 3.วิธีการนำเสนอ

1.ปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอ เห็นได้จาก เนื้อเพลงที่เกิดขึ้น หรือการเล่นเพลงนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแบบ
ฉับพลันทันที (แต่เดิมเรียกวิธีนี้ว่ามุตโตแตก) แต่เกิดมีกระบวนการคิดเนื้อเพลงที่มีแบบแผนมากขึ้น เนื้อร้อง
ทำนองที่มีการแต่งไว้อย่างชัดเจน เพื่อใช้เล่นซ้ำได้

2.วิธีคิด จากเดิมที่มีเนื้อหาด้านจริยธรรมที่มีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนาอย่างชัดเจนได้เปลี่ยนแปลงเป็น
เนื้อหาที่มีความหมายขอคำว่าจริยธรรมที่มากกว่าในเรื่องของพุทธศาสนา โดยอาจเป็น จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับ
พระราชกรณียกิจของ ร.9 เนื้อหาเชิดชูยาไม (ในกลุ่มผู้เล่นเพลงเพื่อแสบ) ตลอดจน เป็นจริยธรรมที่แสดงออก
เพื่อรณรงค์เรื่องต่าง ๆ

3.วิธีการนำเสนอ จากเดิมเป็นการนำเสนอเพื่อนันทนาการ เป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนานง่าย ๆ
ทั่วไป กลายมาเป็นการเล่นเพลงที่มีวงดนตรีมีเครื่องดนตรี แสงสีเสียงประกอบ

โดยส่วนตัว ครั้งแรกที่ได้ยินเสียงเพลงโคราชทำให้ผู้วิจัยเกิดความรู้สึกว่า เพลงโคราชมีอะไรน่าค้นหา
มากมาย โดยเฉพาะมนต์เสน่ห์ที่สะกดด้วยภาษาไทยถิ่นโคราช สำหรับมุมมองของคนต่างถิ่นของผู้วิจัยเอง ไม่
มีความรู้ภาษาไทยถิ่นโคราชแม้แต่อย่างใด ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความ
ยากลำบากพอสมควร เนื่องด้วยภูมิปัญญาเดิมของผู้วิจัยไม่ได้เป็นคนโคราชตั้งแต่กำเนิด เนื่องจากถิ่นกำเนิดของ
ผู้วิจัยนั้นตั้งรกรากปักฐานอยู่ในพื้นที่ประตูสู่สามจังหวัดชายแดนใต้หรือจังหวัดปัตตานี จึงทำให้งานวิจัยครั้งนี้
ผู้วิจัยอาจจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างไปจากผู้วิจัยท่านอื่น ๆ ความจริงแล้วงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความสนุก
มีความตื่นตัว และได้รับความท้าทายเป็นอย่างมาก จากประสบการณ์ใหม่ ที่ได้รับการสำรวจ ลงพื้นที่
เก็บข้อมูล ได้อยู่กับชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิตทั้งในฐานะของแขกผู้มาเยือนและผู้วิจัยแต่ให้ความรู้สึกเดียวกันคือ
เหมือนว่าเคยอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มานานแล้ว มีความคุ้นเคยจนหลายๆ ท่านที่ได้พบปะกันต่างพูดเป็นเสียง
เดียวกัน คิดไว้ว่าผู้วิจัยเป็นคนโคราชหรือมาอยู่โคราชหลายสิบปีแล้ว ดังนั้น จากเนื้อหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิด
ความรู้ใหม่ ๆ จากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ จากงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าในการวิจัยครั้งต่อไป เป็นการดี
ถ้าได้นำกลอนเพลงโคราช มาวิเคราะห์ในหลักธรรมระดับกลาง และระดับสูงต่อไป พร้อมอธิบายความหมาย
ของกลอนเพลงนั้น ๆ ด้วยภาษาที่สามารถเข้าถึงกันได้ทุกคน และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจ และเกิด
ความซาบซึ้งในการถ่ายทอดเพลง การศึกษาประวัติศาสตร์การใช้ภาษา จากเนื้อเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงความ
เปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากศึกษาเรื่องของเนื้อเพลงแล้ว ยังสามารถศึกษาถึงส่วนอื่น ๆ ของเพลงโคราช

เช่น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ ทำนอง ลีลาของผู้แสดง วงดนตรี เป็นต้น เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงการถ่ายทอดเพลงของหมอลำเพลงให้เกิดอรรถรสมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สมาคมเพลงโคราชและสำนักศิลปวัฒนธรรม สามารถนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปปรับใช้ในการวางแผนรณรงค์ ให้เยาวชนได้มีจริยธรรมโดยใช้เพลงโคราชเป็นสื่อ โดยสมาคมเพลงโคราชสามารถนำไปเป็นนโยบายเชิงอนุรักษ์และส่งเสริมเพลงโคราชให้อารมณ์อยู่กับจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2552). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ : พิธีประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2552*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มบริหารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- เบญจพร แจกจันทิก. (2557). *แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา การแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิมของจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทมา บุญอินทร์. (2537). *การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พชร สุวรรณภาชน. (2543). *เพลงโคราช : การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวัฒนธรรมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พชร สุวรรณภาชน. (2554). *มุตโตแตก : ความรู้พื้นบ้านในการด้นเพลงโคราชแบบดั้งเดิม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี)). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พชร สุวรรณภาชน. (2544). *โลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : เพลงโคราช*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรขา อินทรกำแหง. (2559). *ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งอิทธิพลต่ออัตลักษณ์การแสดงเพลงโคราช*. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(1), 57.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *เพลงโคราช*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 7 มีนาคม 2563. จาก <http://book.culture.go.th/newbook/ich/ebook/003/ebook3-files/mobile/index.html#62>.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2555). *เพลงโคราช เล่ม 1 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2555). *เพลงโคราช เล่ม 2 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา
THE GUIDELINES OF STUDENTS ASSISTANT MANAGEMENT DEVELOPMENT OF
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NONTABURI
AND PHRANAKHONSIAYUTTHAYA

ชนกมณฐ์ แสงสี¹ และ ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

Chanokmon Seangsee and Tinnakritapat Rungmuang

คณะกรรมการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

School of Creative Educational Management, Panyapiwat Institute of Management

Corresponding Author E-mail: chanokmon25@gmail.com¹

Received 17 May 2021; Revised 4 June 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนและครู จำนวน 353 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและวิธีการเทียบบัญชีไตรยางค์ตามขนาดของโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น จากนั้นนำผลที่ได้มาทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.405$) 2) สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) เมื่อการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีค่าสูงที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.119$) และ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.119$) รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($PNI_{modified} = 0.112$) ด้านการส่งต่อ ($PNI_{modified} = 0.112$) และ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI_{modified} = 0.096$) และ 3) แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.836$) โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านการคัดกรองนักเรียน 2) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 4) ด้านการส่งต่อ และ 5) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวทางการพัฒนา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were as follows: (1) To study the current conditions in the implementation of the student care and support system in school under the Secondary Education Service Area Office Nonthaburi and Phra Nakhon Si Ayutthaya. (2) To study the desirable conditions for the implementation of the student care and support system in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Nonthaburi and Phra Nakhon Si Ayutthaya. (3) To investigate guideline for development of the student care and support system in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Nonthaburi and Phra Nakhon Si Ayutthaya. The sample group was divided into 2 groups, Sample group 1: 353 school director or deputy director, Student affairs and teacher, dividing proportion size of the teachers by the rule of three in arithmetic, and selecting by stratified sampling. Sample group 2: 7 specialists in student care and support system. There were 2 types of research instruments: current condition questionnaire. The desirable condition in the operation of the student care and support system. Focus group, the data was analyzed using mean, standard deviation, and priority needs index (PNI) Afterward, the data interpreted were used to develop focus group questions to investigate guideline for development of the student care and support system in schools

The findings revealed that: 1) The implementation of student care and support system of schools, were at the high level ($\bar{x} = 4.405$). 2) Desirable conditions for the implementation of the student care and support system of schools, were at the high level ($\bar{x} = 3.91$). When analyzing priority needs index (PNI_{modified}) in the implementation of the student care and support system of schools. The order of needs is descending. The order is as follows: the aspects with the highest values (PNI_{modified}) 2 aspects: the student classification ($PNI_{\text{modified}} = 0.119$) and the student promotion ($PNI_{\text{modified}} = 0.112$) the prevention and problem solving ($PNI_{\text{modified}} = 0.112$) referring ($PNI_{\text{modified}} = 0.112$) and knowing student individually ($PNI_{\text{modified}} = 0.096$) and 3) Suitability assessment results Guidelines for the development of student care and support systems of schools, found that overall was appropriate at the highest level ($\bar{x} = 4.836$). The order is as follows: 1) the student classification 2) the student promotion 3) the prevention and problem solving 4) referring and 5) knowing student individually

Keywords: Student care and support system, Development approach, The Secondary Educational

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดให้จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 16) และแนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน

มีความสำคัญที่สุด นอกจากนั้นนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2559 มีการกำหนดกลยุทธ์ ข้อ 2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความเสี่ยงในการออกกลางคันและดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส และเด็กที่ไม่อยู่ในทะเบียนราษฎรอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะเมื่อเกิดการส่งต่อนักเรียน และสร้างความเข้มแข็งของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือและจัดการศึกษาที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

สภาพสังคมปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยสภาพสังคมที่มีความวุ่นวายและมีการเปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อย ความรู้เท่าไม่ทันการณ์ ขาดการยับยั้งชั่งใจจากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางสังคม ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคมรอบข้าง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหากับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เช่น ความรุนแรง ยาเสพติด อาชญากรรม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ปิยะพร ป้อมเกษตร, 2559) เยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความดูแลช่วยเหลือส่งเสริมจากผู้ใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันสภาพแวดล้อมและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อตัวเด็กรวมทั้งสิ่งยั่วยุที่ ก่อให้เกิดปัญหากับเด็ก ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมเป็นต้นว่า แต่งกายผิดระเบียบ กระด้างกระเดื่อง ไม่มีสัมมาคารวะเหม่อลอยเก็บตัวเชื่องซึม พูดจาก้าวร้าวไม่สุภาพ โต้เถียง เอาะอะโวยวาย การเรียนตกต่ำ ไม่สนใจเรียน หนีเรียนหรือมาโรงเรียนสายเป็นประจำ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน มั่วหมกทางเพศกับเพื่อนชายหญิง พกพาอาวุธหรือใช้สารเสพติด ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหารุนแรงในอนาคตได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมอบนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกโรงเรียน โดยกำหนดเป็นนโยบาย เร่งด่วนมอบหมายให้โรงเรียนทุกโรงเรียนดำเนินการตามนโยบายพร้อมกันทั่วประเทศ และรายงานผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ทราบเป็นระยะ แต่จากผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมา พบว่ายังมีอุปสรรคและปัญหาหลายอย่าง เช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนขาดระเบียบวินัย นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับที่ต่ำและที่สำคัญ คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20, 2554)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมในสังกัดที่มีสภาพพื้นที่และสภาพบริบทที่ต่างกัน ทำให้การดำเนินชีวิตของนักเรียนมีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านครอบครัว และสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านการเรียนและอาชีพ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ทางสังคมที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ พฤติกรรมความรุนแรงทางสังคม Social หรือเรียกว่า Cyber Bully จึงเป็นเหตุให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 (2561) พบว่า นักเรียนโรงเรียนมัศึกษามีปัญหาด้านโอกาสทางการศึกษา มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556 – 2559 ไม่จบหลักสูตรภายในเวลาที่กำหนด และปัญหาการออกกลางคัน สาเหตุมาจาก มี

ปัญหาในด้านการปรับตัว การสมรส ต้องคดี/ถูกจับ เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ การหาเลี้ยงครอบครัว อพยพตามผู้ปกครอง ฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว และปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโรงเรียนมัธยมในสังกัด ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา เพื่อหาวิธีการป้องกัน แก้ไข พัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสภาวะวิกฤติต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐาน เน้นกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสนับสนุนงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้มีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ ครูผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต เพื่อร่วมกันวางรากฐานในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครู-อาจารย์ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม
2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนจะมีครู - อาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
3. สนับสนุนให้ครู-อาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและชุมชนเชื่อมประสานและร่วมกันเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

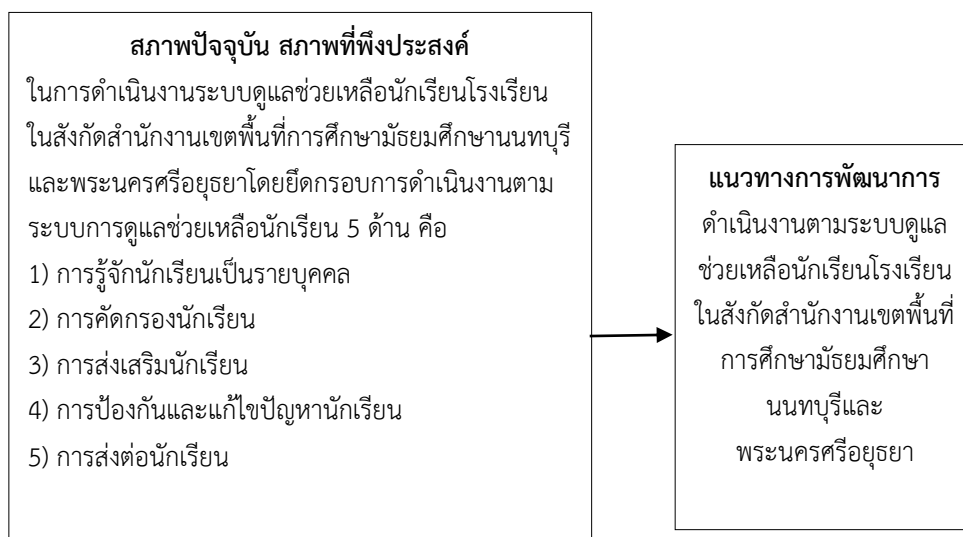
4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชนและผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนจะประสบความสำเร็จได้ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานต้องมีความเชื่อ ดังนี้ 1) นักเรียนทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้ออกาสอยากเป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข 2) นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน 3) ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น (Needs)

ความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด หลังจากนั้นนำผลมาวิเคราะห์ประเมิน และสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง อันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นมาจากการประเมินในเชิงสร้างสรรค์ และการเปลี่ยนแปลงทางบวก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา โดยยึดกรอบการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนเตรียมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน และครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 47 โรงเรียน จำนวน 4,054 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา จำนวน 47 โรงเรียน โดยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตาราง (R.V. Krejcie & D.W. Morgan, 1986) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ รวมจำนวน 354 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ จำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา

ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดใหญ่พิเศษ	17	2,848	249
ขนาดใหญ่	9	605	53
ขนาดกลาง	18	557	48
ขนาดเล็ก	3	44	4
รวม	47	4,054	354

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ 1) ศึกษานิเทศก์ 2) ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน 3) นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) ครูผู้ดูแลงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำโรงเรียน และ 5) หัวหน้างานแนะแนว

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่ม (Focus group) ดังนี้

1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ข้อประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของลิเคิร์ท (Likert's scale) 5 ระดับ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และมีประเด็นในการสนทนาหลัก ๆ ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน และแบบประเมินความเหมาะสมแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน และครู จำนวน 353 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 276 คน มีตำแหน่งหน้าที่เป็นครู จำนวน 316 คน อยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 232 คน มีประสบการณ์การทำงาน อายุระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 108 คน และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 198 คน

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.405$) และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการส่งต่อ ($\bar{x} = 4.435$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{x} = 4.427$) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{x} = 4.418$) และด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x} = 4.337$) และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 4.368$)

3. ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.914$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 3.949$) รองลงมา คือ ด้านการส่งต่อ ($\bar{x} = 3.940$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{x} = 3.933$) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{x} = 3.892$) และด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x} = 3.856$)

4. แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านที่มีค่า ($PNI_{modified}$) สูงสุด 2 ด้าน คือ 1) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.119$) และ 2) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.119$) ลำดับรองลงมา 2 ด้าน คือ 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($PNI_{modified} = 0.112$) และ 4) ด้านการส่งต่อ ($PNI_{modified} = 0.112$) 5) ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าดัชนีต่ำสุด ($PNI_{modified} = 0.096$)

4.2 ผลจากการร่างแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา จากการจัดลำดับความต้องการจำเป็น

(PNI_{modified}) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ตามแบบจำลองระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.3 ผลจากการกำหนดแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 และพระนครศรีอยุธยา จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้เชี่ยวชาญงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 7 คน เพื่อร่วมหาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สมาชิกที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ข้อเสนอแนะที่ตรงกันเกี่ยวกับการนำวงจรเดมิ่ง (PDCA) มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพในดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้ 1) วางแผน (P) แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดวัตถุประสงค์ และปฏิทินการปฏิบัติงาน 2) ดำเนินงานตามแผน (D) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดตามองค์ประกอบ 5 ด้าน 3) ตรวจสอบ/ประเมินผล (C) นิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผลเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานและจัดทำรายงาน สรุปผลการปฏิบัติงานเพื่อทบทวน 4) ขั้นการปรับปรุง พัฒนา (A) สรุป รายงานผลเพื่อนำไปปรับปรุง/พัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลการดำเนินงานเผยแพร่ต่อสาธารณชน

4.4 ผลการประเมินความเหมาะสม แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 และพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.836$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.821$) ด้านการคัดกรองนักเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.821$) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.857$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.857$) และด้านการส่งต่อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.821$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 และพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการดำเนินงานวิจัย จะเห็นได้ว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบัน โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกโรงเรียน ด้วยวิธีการจัดการการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามมาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ เพลินพิศ สิงห์คำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 อยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ พงษา (2558) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 และพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการดำเนินงานวิจัย จะเห็นได้ว่า โรงเรียนในสังกัด มีการวางแผนการดำเนินงานการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการที่จะดูแลช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ที่ว่านักเรียนทุกคนต้องการ

ความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากเป็นคนดี มีปัญหาและมีความสุข มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน และความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของเพลินพิศ สิงห์คำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 อยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา จากการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ให้แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

3.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการประชุม วางแผนกำหนดปฏิทินการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำคู่มือและจัดอบรมให้ความรู้ครูในการใช้เทคโนโลยีและการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ รวมทั้งการใช้เครื่องมือและวิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทุกด้าน การจัดเก็บข้อมูลนักเรียนต้องเป็นระบบและเป็นปัจจุบันพร้อมนำไปใช้ ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทุกคนและทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชรีรี่ ผึ้งคุ้ม (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และงานวิจัยของอัมภฎุท โพธิ์นอก (2558) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน มีการจัดทำคู่มือ เพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน จัดอบรมให้ความรู้ครูในการใช้เครื่องมือในการคัดกรอง เพื่อจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ พงษา (2558) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน และงานวิจัยของอัมภฎุท โพธิ์นอก (2558) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน ควรมีการวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน การจัดกิจกรรมต้องครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาโดยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการเลือกกิจกรรมตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชรีรี่ ผึ้งคุ้ม (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมนักเรียน และงานวิจัยของอัมภฎุท โพธิ์นอก (2558) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรศึกษาบริบทและสภาพความพร้อมของโรงเรียน เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยเน้นกิจกรรมที่มี

ความหลากหลาย พร้อมทั้งจัดอบรม พัฒนาครูด้านทักษะการให้คำปรึกษา การใช้หลักจิตวิทยาสำหรับวัยรุ่น หลังจากการจัดกิจกรรมควรจัดทำบันทึกรายงานผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนก่อนและหลังการร่วมกิจกรรม สรุปผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุง พัฒนาการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ พงษา (2558) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และงานวิจัยของอัญญา พันธ์นอก (2558) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

3.5 ด้านการส่งต่อ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน และสร้างเครือข่ายสหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยา แพทย์ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม นักสังคมสงเคราะห์และตำรวจ เพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงานที่จะรับนักเรียนไปช่วยเหลือต่อ ควรติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจัดทำรายงานผลการช่วยเหลือและพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจากไปรับการช่วยเหลือจากครูฝ่ายต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ พงษา (2558) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน และงานวิจัยของอัญญา พันธ์นอก (2558) ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

สรุปองค์ความรู้

แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ออกแบบภาพจำลองแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากภาพที่ 2 การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาเชิงคุณภาพ ตามแนวคิดของแอ็ดเวิร์ด เดมมิง ดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) เพื่อกำหนดปฏิทินงาน และขั้นตอนในการทำงาน 2) ดำเนินการทำแผน (Do) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงานตามแผน 3) สรุป/ประเมินผล (Check) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน และเพื่อทบทวน 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อรายงานสรุปผลต่อสาธารณชน โดยนำกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและการแก้ไขปัญหา นักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม/โครงการที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรม/โครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียน

1.2 โรงเรียนควรนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมุ่งไปที่ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมนักเรียน เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมนักเรียน มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งการคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน จากการใช้เครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ ในการเก็บข้อมูล ซึ่งครูต้องได้รับการอบรมวิธีการใช้เครื่องมือการคัดกรองนักเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดระบบสารสนเทศของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จุฑาทิพย์ พงษา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นุชริย์ ผึ้งคุ้ม. (2560). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

- ปิยะพร ป้อมเกษตร. (2559). การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เพลินพิศ สิงห์คำ. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). สภาพความสำเร็จและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัษฎายุท โปธินอก. (2558). สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- Krejcie, R.V. and Morgan. D.W. (1970). “Determining Size for Research Activities,” Education and Psychological Measurement. 30(3): 607 – 610.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ

THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON THAI LITERATURE ANALYSIS
OF MATHAYOMSUEKSA 6 STUDENTS USING FAITH AND YONISOMANASIKARA
LEARNING MANAGEMENT

จิรศักดิ์ ขวัญสุข¹ และ บำรุง ชำนาญเรือ²

Jirasak Khwansuk¹ and Bamroong Chamnanrua²

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Email: ji.jirasak.67@gmail.com¹

Received 17 May 2021; Revised 12 July 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุง จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การพิจารณาคุณค่าไทย, การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

Abstract

The purposes of this experimental research were 1) to compare the learning achievement on Thai literature analysis of Mathayomsueksa 6 students before and after learning management using faith and yonisomanasikara and 2) to study students' opinions towards learning management using faith and yonisomanasikara. The sample used in this

research were 37 Mathayomsueksa 6/1 students of Prachantarabamrung School Prachinburi Province in the first semester of the academic year 2020 which was selected by employing Simple Random Sampling technique using classrooms as the random units. The research instruments were 1) lesson plans. 2) an achievement test, and 3) a questionnaire on the students' opinions towards learning management using faith and yonisomanasikara. The data were analyzed by mean, standard deviation and dependent samples t-test.

The results of this research were as follows: 1) The learning achievement on Thai literature analysis of Mathayomsueksa 6 students after learning management using faith and yonisomanasikara was significantly higher than before learning management using faith and yonisomanasikara at the .05 level. 2) The opinions of Matthayomsueksa 6 student's towards learning management using faith and yonisomanasikara were at a high agreement level.

Keyword: learning achievement, Thai literature analysis, faith and yonisomanasikara learning management

บทนำ

ภาษาไทยนอกจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารแล้ว ยังสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบของวรรณคดี ซึ่งถือเป็นลักษณะของการสร้างสรรค์ศิลปะจากการเขียน เป็นศิลปะที่ให้คุณค่าทางด้านอารมณ์ ก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจ และให้คุณค่าทางด้านสติปัญญา ดังที่รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีให้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่กวีถ่ายทอดไว้อย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์ให้ยังเห็นแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และยังเป็นกระจกเงาบานใหญ่สะท้อนภาพสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย” ดังนั้น วรรณคดีจึงไม่ได้เป็นเพียงโลกสมมติ แต่มีบริบททางสังคมรองรับ ผู้ศึกษาวรรณคดีจึงสามารถประยุกต์ข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีมาเป็นประโยชน์ และใช้ในชีวิตประจำวันได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาวรรณคดี วรรณกรรมไว้ใน สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ท 5.1 ว่า ผู้เรียนต้องเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อย่างไรก็ตามแม้หลักสูตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม แต่การเรียนการสอนวรรณคดีก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดี ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดี สอดคล้องกันว่าปัญหามาจากทั้งนักเรียนและครู ซึ่งมีส่วนทำให้การจัดการเรียนรู้วรรณคดีไม่ประสบความสำเร็จ

สำหรับสาเหตุที่เกิดขึ้นจากจากครู คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดี ขาดความกระตือรือร้นในการสอนและการปรับปรุงวิธีสอน ไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนวรรณคดีไทยให้น่าสนใจ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตในปัจจุบันของนักเรียนได้ (ยุรฉัตร บุญสนิท, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับที่ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529) และ ขวัญชนก นัยจรรย์ (2551) ได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสรุปได้ว่า วิธีสอนของครูไม่เร้าใจ ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ครูมักจะเป็นผู้นำความคิดของนักเรียน จนกลายเป็นการจำกัดขอบเขตหรือปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีบทบาทในการใช้ความคิดของตนเองน้อย และมุ่งสอนอ่านเอาเรื่องให้ได้ตามเนื้อหาหลักสูตรและเพื่อตอบคำถามเท่านั้น ส่วนปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเป็นเพราะนักเรียนมีพื้นฐานเรื่องคำศัพท์ไม่กว้าง โดยเฉพาะศัพท์ทางวรรณคดี และนักเรียนมีประสบการณ์น้อย

จึงเป็นเรื่องยากที่จะเข้าถึงวรรณคดีและเห็นว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัว ล้าสมัย เข้าใจยาก สอดคล้องกับที่ กุสุมา รักษมณี (2547) กล่าวไว้ในบทความชื่อ “วรรณคดีมีดีอย่างไร” สรุปได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นคุณค่าและความจำเป็นที่จะต้องเรียนวรรณคดี เพราะไม่เห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของวรรณคดี จึงส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจที่จะเรียนวรรณคดีไทย ทำให้นักเรียนรู้จักวรรณคดีเฉพาะในหนังสือแบบเรียน ไม่ได้เลือกอ่าน เพราะความชื่นชอบวรรณคดี จึงไม่สามารถเข้าถึงความไพเราะของคำประพันธ์ หรือเรื่องราวที่น่าติดตามได้ เมื่อสอบเสร็จแล้วก็ลืมเลือนไป ไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

การที่นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวรรณคดี ส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทย จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2562 โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า สาระ ที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ในระดับโรงเรียน นักเรียนโรงเรียน ประจันตราษฎ์บำรุง มีผลคะแนนเฉลี่ย 42.46 จากคะแนนเต็ม 100 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศที่มีผลคะแนนเฉลี่ย 45.41 และต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนด คือ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยน้อยลงด้วย

การเรียนวรรณคดีเพื่อพินิจวรรณคดีให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน เช่น การออกแบบวิธีสอน กลวิธีสอนของครู สื่อการเรียนรู้ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ชลธิชา หอมพุง (2557) ได้กล่าวถึงปัญหาการสอนวรรณคดีไทย สรุปได้ว่า เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ทั้งจากหลักสูตร เนื้อหาวรรณคดี สื่อ ผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งปัญหาที่เป็นประเด็นสำคัญ คือ ด้านการสอนของครูที่ไม่น่าสนใจ ทำให้ว่างนอน ไม่สอนให้นักเรียนคิดและขาดการบูรณาการสู่ชีวิตจริง และปัจจัยจากผู้เรียนที่คิดว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัวนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ จึงทำให้ ไม่อยากเรียน ดังนั้น วิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ก็คือวิธีสอนหรือรูปแบบการสอน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของจิตเรลดา แสงปัญญา (2555) สรุปได้ว่า การสอนวรรณคดีให้มีประสิทธิภาพและได้ผลนั้น ผู้สอนต้องสามารถผสมผสานรูปแบบการสอนเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์

แนวทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจวรรณคดี จนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีได้นั้นก็คือ การทำให้ผู้อ่านมีใจที่จะรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ จากการอ่านวรรณคดี โดยอาศัยการคิดตีความ วิเคราะห์ ประเมินค่าอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล เพื่อนำประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งการตีความที่ต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลนี้ สอดคล้องกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวิธีการแห่งปัญญาที่มีความเชื่อมโยงกับระบบการคิด คือ คิดอย่างถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดโดยแยกคาย คิดอย่างมีเหตุผล คิดโดยพินิจพิเคราะห์ เป็นการคิดที่ดีจนถึงขั้นเกิดปัญญาพร้อมกับทำให้ปัญญานั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหา (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2533)

สุนน อมรวิวัฒน์ ได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) เกี่ยวกับการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มาสร้างเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้น และเรียกหลักการและขั้นตอนการสอนนี้ว่า การสอนโดยสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2530) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจ และมีวิธีสอนให้ศิษย์เกิดความรักความศรัทธาที่จะเรียนรู้ ศิษย์ได้รับการฝึกฝนให้มีวิธีคิดโดยแยกคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง โดยมุ่งเน้นให้ครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร มุ่งให้ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ศิษย์มีโอกาสคิดแสดงออก และปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนศิษย์เกิดการพัฒนาปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด (โยนิโสมนสิการ) คือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่เรียน

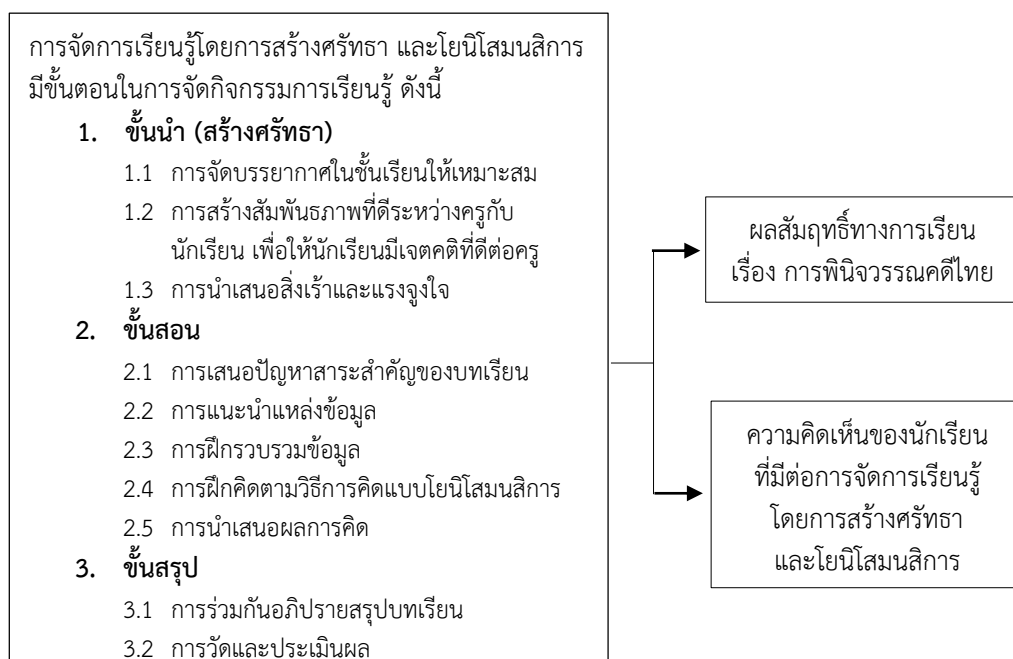
รูปแบบการสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะของการบูรณาการหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนว และหลักการสอนอย่างผสมกลมกลืน โดยเน้นการวิเคราะห์อย่างมีระบบ และแยกแยะ ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการเรียน การคิดเป็น ปฏิบัติเป็นและแก้ปัญหาเป็นในสาระความรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอน ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (สร้างศรัทธา) การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียน มีลำดับขั้น คือ 1.1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน 1.2) บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน 1.3) การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ประกอบด้วย 2.1) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ 2.2) ครูแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูล 2.3) ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูลความรู้ หลักการ ความรู้ 2.4) จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่าง ๆ 2.5) ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูลความรู้ เปรียบเทียบ และประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการตัดสินใจแก้ปัญหา 2.6) ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ 2.7) กิจกรรมฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง และ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ประกอบด้วย 3.1) ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง 3.2) อภิปราย และสอบถามข้อสงสัย 3.3) สรุปผลการปฏิบัติ 3.4) สรุปบทเรียน 3.5) วัดและประเมินผล

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเอาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น สร้างสรรค์ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ไขปัญหาได้ ตลอดจนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และเห็นคุณค่าของภาษาไทย วรรณคดีไทย มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวรรณคดีไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการวิจัย ขั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ขั้นดำเนินการทดลอง และขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 ห้องเรียน รวม 156 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 10 แผน โดยศึกษารายละเอียดและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรสถานศึกษา และวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา ด้านการสอนภาษาไทย และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้ในการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกัน แต่มีการสลับข้อและสลับตัวเลือก โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรสถานศึกษา หลักการ และแนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา ด้านการสอนภาษาไทย และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุง จำนวน 43 คน ที่เคยเรียนเนื้อหานี้มาแล้ว นำผลการทดลองมาวิเคราะห์ คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.26 – 0.79 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.30 – 0.71 จำนวน 40 ข้อ แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.89 จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิณิจวรรณคดีไทย ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยายภาคการเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน

13 ข้อ โดยศึกษาหลักการ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการสอนภาษาไทย และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการทดลอง

1. ขั้นก่อนการทดลอง ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 คาบเรียน (50 นาที) และตรวจให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบก่อนเรียน

2. ขั้นดำเนินการทดลอง ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการสอน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 10 แผน ใช้เวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน

3. ขั้นหลังการทดลอง

3.1 ดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน แต่สลับข้อและสลับตัวเลือก ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 คาบเรียน และตรวจให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบหลังเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

3.2 ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และบันทึกผลการทำแบบสอบถามความคิดเห็น

ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่าเฉลี่ยรายข้อ ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาคุณค่าไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ก่อนเรียน	37	40	17.73	3.44	11.82	0.00
หลังเรียน	37	40	26.97	5.56		

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ($\bar{X}$) = 26.97, SD = 5.56 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$) = 17.73, SD = 3.44 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.16	0.66	มาก	(1)
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้	4.12	0.58	มาก	(2)
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.11	0.49	มาก	(3)
รวม	4.13	0.52	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$) = 4.13, SD = 0.52 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$) = 4.16, SD = 0.66 รองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$) = 4.12, SD = 0.58 และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X}$) = 4.11, SD = 0.49

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเป็นระบบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (สร้างศรัทธา) เป็นขั้นที่ครูต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีและแสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยเริ่มจากการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน โดยการจัดวางผังที่นั่งในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ และมีมุมสำหรับจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน ให้นักเรียนเกิดความสนใจและใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้า รวมทั้งใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น บัตรข้อความ วิดีทัศน์ ประกอบการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น และมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูจะเริ่มจากการเสนอสาระสำคัญของบทเรียน และการร่วมกันนำเสนอผลการคิด ซึ่งผู้วิจัยจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดมุมมองที่หลากหลาย จากการเรียนรู้ผ่านสื่อการสอน เพื่อฝึกทักษะการสังเกต และการตั้งคำถาม ทำให้นักเรียนเกิดมุมมองในการนำเสนอสาระสำคัญที่หลากหลาย สามารถศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะคอยการกระตุ้นการคิดเพื่อฝึกให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยกำหนดประเด็นปัญหาให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน รวมทั้งสามารถนำเสนอผลการอภิปรายของตนเอง และสรุปข้อมูลความคิดของกลุ่มได้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนต้องร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้ที่ได้แต่ละประเด็น โดยผู้วิจัยจะดำเนินการวัดและประเมินผลจากการสังเกต การตอบคำถามและพฤติกรรมกลุ่ม

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สร้างให้นักเรียนเกิดความศรัทธาในกระบวนการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตร ที่ดีสามารถไว้วางใจและเป็นที่ยึดได้ รวมทั้งมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ที่จะใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการฝึกคิดอย่างมีระบบ สามารถคิดพิจารณาในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสมตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งการสร้างศรัทธา และความเป็นกัลยาณมิตรของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความคิดและปัญญาไปสู่วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของสุนทรวิวัฒน์ (2531) ที่กล่าวว่า การที่ครูมีความเป็นกัลยาณมิตรสามารถสร้างศรัทธา แรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนที่จะศึกษาบทเรียน จากนั้นจึงจะเพิ่มวิธีการพัฒนาความคิด การสร้างเสริมปัญญาด้วยวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อีกทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนใช้การคิดอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่างชัดเจนจนสามารถพัฒนาความคิด และปัญญาของตนเองได้

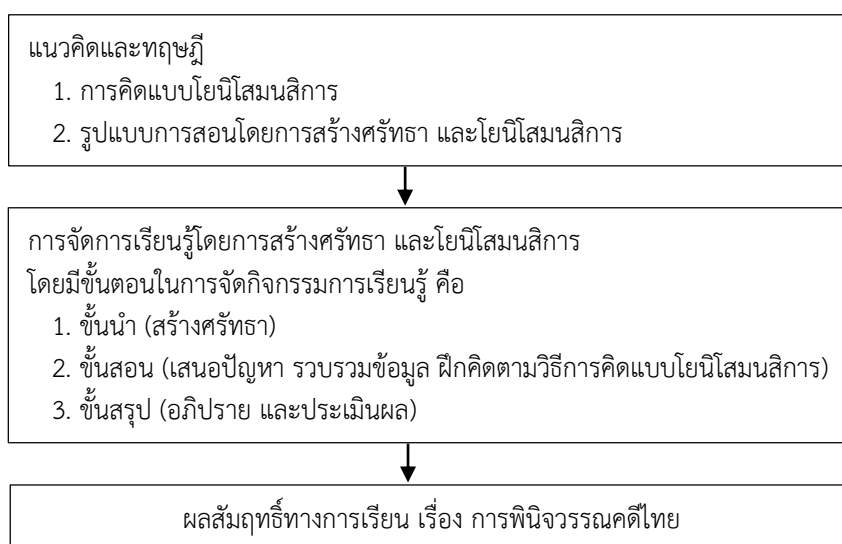
ทั้งนี้ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจันจิรา ผึ้งพงษ์ (2558) ที่พบว่า ความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณ หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัท อุذن้อย (2558) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ พูดจาไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใส และยังส่งเสริมวิธีคิดที่เน้นการสร้างศรัทธา ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ โดยอาศัยความเป็นกัลยาณมิตร นักเรียนจึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ ส่งผลให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันจิรา ผึ้งพงษ์ (2558) ที่พบว่า ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยกล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส บรรยากาศห้องเรียนน่าเรียน สะอาด ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท อุذن้อย (2558) ที่พบว่า ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยกล่าวว่า บรรยากาศการเรียนรู้ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนนั้นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด นอกจากนี้

ผู้วิจัยยังได้จัดวางผังที่นั่งในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม และเปิดโอกาสให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และรูปแบบการสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มาใช้เป็นหลักในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาวิจารณ์คดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาวิจารณ์คดีไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ และส่งผลให้นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับกลวิธีหรือวิธีการสอนแบบอื่น ๆ หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษา พัฒนาความสามารถเกี่ยวกับการคิดด้านอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ครูจำเป็นต้องตระหนักถึงการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ เน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีและแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน โดยทั้งครูและนักเรียนต้องปฏิบัติสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด และส่งเสริมให้ได้แสดงออกทางความคิดได้อย่างเต็มที่

2. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้นั้น ควรนำเนื้อหาที่ง่าย หรืออยู่ในความสนใจของนักเรียนมาใช้เป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในกระบวนการคิดช่วยกระตุ้นความสนใจ และการฝึกคิดของนักเรียนให้เพิ่มมากขึ้น

3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนชัดเจน ครูต้องแนะนำ และอธิบายวิธีการศึกษาตามขั้นตอนของการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ให้ชัดเจนก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม

4. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีรายละเอียดหลายขั้นตอน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในด้านเวลาที่เหมาะสม ครูควรจัดการเรียนการสอนให้มีคาบคู่ เพื่อให้ นักเรียนได้มีเวลาในการอ่านและตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ครูควรมีทักษะในการกำหนดปัญหา และควรเน้นการตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัย และศักยภาพของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่สูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ร่วมกับกลวิธีหรือวิธีการสอนแบบอื่น ๆ เช่น วิธีการสอนแบบธรรมสาส์นจำนำ กลวิธีแผนภูมิความหมาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือ SQ3R

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงผลการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อทดลองกับตัวแปรตามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคิด เช่น การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงวิพากษ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัมพูชนาฏ เปรมกมล และ บรรเทา กิตติศักดิ์. (2526). *การพินิจวรรณคดีมรดกเฉพาะเรื่อง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กุสุมา รักษมณี. (2547). *วรรณสารวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: แม่คำผาง.
- จันจิรา ผึ้งพงษ์. (2558). *การพัฒนาความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตรลดา แสงปัญญา. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชา สาระและวิทยวิธีทางวิชาภาษาไทย หน่วยที่ 1 – 4 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2557). *การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสีเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนัท อุดน้อย. (2558). *ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2533). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2541). *ขอบฟ้าแห่งความรู้*. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2551). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุริฉัตร บุญสนิท. (2544). ปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา. *ภาษาและหนังสือ* 32(3), 56 – 60.

รีนฤทัย สัจจพันธ์. (2555). *ความรู้ทั่วไปทางภาษาและวรรณกรรมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศรวิไล ดอกจันทร์. (2529). *การสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). *การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์

สุนน อมรวิวัฒน์. (2531). *คิดเป็นตามนัยแห่งพุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2535). *สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันของ
บุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2

EDUCATION, QUALITY OF LIFE, WORK AND CULTURE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS
THAT AFFECT THE SCHOOL PERSONNEL EXPANDING EDUCATIONAL OPPORTUNITIES
UNDER THE NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ทศพล ธีระพร¹ และประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล

Tosapon Teekapor¹ and Pradit Deewattanakul

Rajapark Institute

Email: Dr.pradit@hotmail.com¹

Received 16 June 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน และระดับความผูกพันต่อโรงเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อโรงเรียนของ ครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน และระดับความผูกพันต่อโรงเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2)) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อโรงเรียนของ ครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ตัวแปรคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวมทุกตัวแปรอยู่ในระดับสูง และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ตัวแปรวัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวมทุกตัวแปรอยู่ในระดับสูง และผลการสร้างสมการพยากรณ์ที่เกิดจากคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษากับความและวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่าความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สามารถอธิบายการผันแปรของความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 99.9 ($R^2 = .999$)

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตการทำงาน, วัฒนธรรมในสถานศึกษา, ความผูกพันของบุคลากรในโรงเรียน,

Abstract

The objectives of this survey research were to study 1) the school culture level. and the level of school commitment of teachers and educational personnel; 2) the relationship between quality of work life and school commitment of the teachers and educational personnel The sample group used in this research were administrators and teachers of schools expanding educational opportunities. Under the Office of Nakhon Sawan Primary Educational Service Area 2, the number of people was 260. The research instrument was a data analysis questionnaire. By analyzing the frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient. And stepwise multiple regression analysis.

The results showed that

1) School culture level and the level of commitment to the school of teachers and educational personnel found that overall was at a high level. The school culture of the schools expanding educational opportunities was found that the overall level was at a high level. 2) The relationship between quality of work life and school commitment of the students. Teachers and educational personnel found that the quality of working life of teachers and educational personnel variables there is a relationship with school commitments, expanding educational opportunities. Overall, all variables were at a high level. And the relationship between school culture and school engagement to expand educational opportunities. It was found that school culture variables were related to school engagement to expand educational opportunities. Overall, all variables were at a high level. And the results of creating a predictive equation arising from the quality of working life of teachers and educational personnel and school culture affecting school engagement to expand educational opportunities. It was found that school engagement increased educational opportunities. The statistical significance of .01 could explain 99.9 percent of the variation in school engagement expanding educational opportunities ($R^2 = .999$).

Keywords: quality of working life, culture in schools, engagement of school personnel, educational service area office

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างหันมาสนใจเรื่องการสร้าง ความผูกพันในการทำงานให้เกิดขึ้นกับบุคลากรของตนเอง เพราะเชื่อว่าจะสร้างผลงานที่ดีให้กับองค์กร (สุพจน์ นาคสวัสดิ์, 2559) และทุกองค์กรต่างต้องการได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ และทัศนคติที่ดีในงาน เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและทุ่มเทให้กับองค์กร อย่างเต็มที่ (ณัฐพันธุ์ เขจรนนท์ 2551) มีการสรรหาคนเก่งเข้ามาร่วมงาน พยายามพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง หาวิธีสร้าง กลไกจูงใจให้บุคลากรมีความผูกพันกับ องค์กร ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใดต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งจึงจะเกิดความผูกพันขึ้นมา “โรงเรียน” เป็นองค์กรที่ให้บริการการศึกษา ซึ่งอยู่ในสังกัดของทั้งภาครัฐและเอกชน การที่โรงเรียนเป็นองค์กร องค์กรย่อมมีชีวิต มีพฤติกรรม มีโครงสร้างและมีระบบบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังมี เป้าหมายที่ชัดเจน (Robbins & Coulter, 2008) เป้าหมายของโรงเรียนที่สำคัญคือการให้บริการทางการศึกษา

และที่สำคัญที่สุด คือเป้าหมายทางด้านผู้เรียน ทุกสิ่งทุกอย่างต้องลงสู่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้น การที่โรงเรียนจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ตัวชี้วัดหนึ่งที่สามารถบ่งชี้ได้คือ คุณภาพของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพในด้านความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สังคมคาดหวัง (Hoy & Miskel, 2008)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพชีวิตการทำงาน ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิผลโรงเรียนในแต่ละคู่ของตัวแปร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและความพึงพอใจในงาน ในงานวิจัยของ Sirgy & Lee (2001) แสดงให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างจากความพึงพอใจในงาน คุณภาพชีวิตการทำงานไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในงาน แต่ความพึงพอใจในงานยังเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต (Danna & Griffin, 1999)

นอกจากนี้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร Daud (2010) พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานเป็นข้อที่ควรพิจารณาสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปปรับปรุงความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร Gnanayudam & Dharmasiri (2007) ยังพบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนี้ในงานวิจัยของ พิสิษฐ วงศ์นากนกร (2549) ยังพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร และยังพบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานก็มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร เช่นเดียวกัน กล่าวคือ พนักงานที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีความผูกพันต่อองค์กรสูง เช่นเดียวกับ จารุวรรณ โหรา (2541) พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร และยังสอดคล้องกับ ออมรัตน์ อ่อนนุช (2546) ด้วยเช่นกัน

ปัจจุบันการบริหารโรงเรียนต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม โดยองค์กรวม มีการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษา ซึ่งกิจกรรมการดำเนินงานจะบรรลุตามเป้าประสงค์ที่ได้วางไว้บุคลากรจำเป็นต้องพัฒนาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงาน รวมทั้งเสริมสร้างด้วย วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี มีความศรัทธา ยอมรับเป้าหมายและคุณค่าของโรงเรียน เต็มใจที่จะใช้พลังเต็มที่ในการปฏิบัติงานให้กับโรงเรียน และมีความปรารถนาอย่าง แรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกของโรงเรียน การที่โรงเรียนเป็นองค์กร องค์กรย่อมมีชีวิต มีพฤติกรรม มีโครงสร้างและมีระบบบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายที่ชัดเจน (Robbins & Coulter, 2008) เป้าหมายของโรงเรียนที่สำคัญคือการให้บริการทางการศึกษาและที่สำคัญที่สุด คือเป้าหมายทางด้านผู้เรียน ทุกสิ่งทุกอย่างต้องลงสู่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นการที่โรงเรียนจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ตัวชี้วัดหนึ่งที่สามารถบ่งชี้ได้คือ คุณภาพของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพในด้านความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สังคมคาดหวัง (Hoy & Miskel, 2008)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 จึงมีความสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและวัฒนธรรมโรงเรียน ที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อโรงเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการ ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างยั่งยืน รวมทั้ง อาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำข้อมูลนี้ไปปรับใช้บริหารจัดการให้เหมาะสมกับปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างหันมาสนใจเรื่องการสร้างความผูกพันในการทำงานให้เกิดขึ้นกับบุคลากรของตนเอง เพราะเชื่อว่าจะสร้างผลงานที่ดีให้กับองค์กร และทุกองค์กรต่างต้องการได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และทัศนคติที่ดีในงาน เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและทุ่มเทให้กับองค์กร อย่างเต็มที่ มีการสรรหาคน

เก่งเข้ามาร่วมงาน พยายามพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง หาวิธีสร้างกลไกจูงใจให้บุคลากรมีความผูกพันกับ องค์กร ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใดต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งจึงจะเกิดความผูกพันขึ้นมากับบริบท ของโรงเรียนและในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ระดับวัฒนธรรมโรงเรียน และระดับความผูกพัน ต่อโรงเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อโรงเรียนของ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับความผูกพันต่อโรงเรียน ของครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

แนวทางการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับประชากรเป้าหมายประกอบด้วยผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 260 คนจากประชากรทั้งสิ้น 1200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1. แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

3. แบบสอบถาม แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การทำงานร่วมกันและมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน ($\bar{X} = 4.63$) รองลงมา คือ การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของบุคคล ($\bar{X} = 4.49$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม ($\bar{X} = 4.12$)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อพิจารณาวัฒนธรรมโรงเรียนรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความมุ่งหมายของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ การมอบอำนาจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และการยอมรับ ($\bar{X} = 4.15$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.05$)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับระดับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่าระดับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาความผูกพันต่อโรงเรียนรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเชื่อถ้อยยอมรับเป้าหมายและคุณค่าของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.41$) รองลงมา คือ ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อทำประโยชน์ของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.12$) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.08$)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ตัวแปรคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ในภาพรวมทุกตัวแปรอยู่ในระดับมากโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่าง .832 - .979 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงสุด คือ คุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาของโรงเรียน (X_7) รองลงมา ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม (X_1) ความมั่นคงในการทำงานและความก้าวหน้าในวิชาชีพ (X_3) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (X_6) สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (X_2) การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของบุคคล (X_4) และการทำงานร่วมกันและมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน (X_5)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรวัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ในภาพรวมทุกตัวแปรอยู่ในระดับมากโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพัทธ์ระหว่าง .988 - .998 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงสุด คือ ความหลากหลายของบุคลากร (X_{17}) รองลงมา ความเอื้ออาทร (X_{15}) ความซื่อสัตย์สุจริต (X_{16}) ความมีคุณภาพ (X_{13}) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (X_{11}) การมอบอำนาจ (X_9) ความไว้วางใจ (X_{12}) การตัดสินใจ (X_{10}) การยอมรับ (X_{14}) และความมุ่งมั่นของโรงเรียน (X_8)

5. ผลการสร้างสมการพยากรณ์ที่เกิดจากคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาและวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า มีตัวแปร 11 ตัว คือ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและความยุติธรรม (X_1) ความไว้วางใจ (X_{12}) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (X_{11}) ความซื่อสัตย์สุจริต (X_{16}) การยอมรับ (X_{14}) คุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาของโรงเรียน (X_7) ความมีคุณภาพ (X_{13}) การตัดสินใจ (X_{10}) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (X_6) การมอบอำนาจ (X_9) และความมุ่งมั่นของโรงเรียน (X_8) ที่ร่วมทำนายความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ร้อยละ 99.9 ($R^2 = .999$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$\hat{Y} = -0.06 + 0.06X_1 + 0.13X_{12} + 0.46X_{11} + 0.25X_{16} - 0.29X_{14} + 0.09X_7 + 0.10X_{13} + 0.12X_{10} - 0.04X_6 + 0.07X_9 + 0.07X_8$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Z} = 0.05Z_1 + 0.13Z_{12} + 0.46Z_{11} + 0.26Z_{16} - 0.30Z_{14} + 0.08Z_7 + 0.10Z_{13} + 0.12Z_{10} - 0.03Z_{16} + 0.07Z_9 + 0.07Z_8$$

อภิปรายผลการวิจัย

สรุปการวิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การทำงานร่วมกันและมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน รองลงมา คือ การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของบุคคล ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 41-50 ปี ซึ่งบุคคลในวัยนี้ส่วนใหญ่มีค่าตอบแทนหรือเงินเดือนค่อนข้างสูงกว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาที่บรรจุใหม่จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครู

และบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบกับมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย ส่งเสริมหรือเอื้อในการทำงาน และพัฒนาทักษะความรู้และความสามารถของบุคคล นอกจากนี้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีการจัดสรรช่วงชีวิตในการทำงานกับชีวิตส่วนตัวได้อย่างสมดุล มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี จึงทำครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของปรีชา วงษาบุตร (2553) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรบริษัทคาร์เพทีนเตอร์แนชั่นแนล ไทยแลนด์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมของบุคลากรอยู่ในระดับสูง โดยการทุ่มเทให้กับงาน การยอมรับ เป้าหมาย ค่านิยมขององค์กรและความจงรักภักดีต่อองค์กร ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากวัฒนธรรมองค์การยังเป็นแบบองค์การคนไทย ที่มีความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่มีการ กดขี่เพื่อหวังเอาผลงานเป็นหลัก ไม่มีนโยบายปลดบุคลากรแม้ว่าเศรษฐกิจจะตกต่ำ ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ผูกพันกับองค์กรมานาน และองค์กรยังมีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งเสริมทำให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี เกิดทัศนคติ ด้านบวกที่จะทำให้บุคลากรยอมรับค่านิยมขององค์กร ส่งผลให้เกิดการทุ่มเทในการทำงานให้ดี และส่งผลให้เกิดเป็นความจงรักภักดีต่อองค์กรและมีความต้องการดำรงเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป

2. จากผลการศึกษาระดับวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาวัฒนธรรมโรงเรียนรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความมุ่งหมายของโรงเรียนรองลงมา คือ การมอบอำนาจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และ การยอมรับ ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการวางรากฐานของวัฒนธรรมของโรงเรียนไว้อย่างเข้มแข็ง มีการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือหมู่คณะ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้คณะครูและผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา มีการกระจายอำนาจหน้าที่ลดหลั่นไปตามระดับและตำแหน่งของงานที่ปฏิบัติ นอกจากนี้วัฒนธรรมโรงเรียนที่เข้มแข็งมีความสำคัญ ต่อบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม สร้างความผูกพันต่อโรงเรียนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับHanson (1991) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ บุคลากรมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและเป็นเครื่องมือยึดโยงให้กิจการต่าง ๆ ในโรงเรียนดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และเซอร์จิโอวานนี และSergiovanni and Straratt (1988) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนก่อตัวมาจากประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานและมาตรฐานรูปแบบของพฤติกรรม วัฒนธรรมองค์การและวัฒนธรรมโรงเรียนมีที่มาจากผู้ก่อตั้งองค์กร เป็นการส่งต่อทางประวัติศาสตร์ของรูปแบบและความหมายของโรงเรียนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อ ความเชื่อมีอิทธิพลต่อค่านิยม ค่านิยมมีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานและมาตรฐาน บรรทัดฐานและมาตรฐาน มีอิทธิพลต่อรูปแบบของพฤติกรรม

3. จากการวิเคราะห์ ข้อมูลระดับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความผูกพันต่อโรงเรียนรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเชื่อถ้อยยอมรับเป้าหมายและคุณค่าของโรงเรียน รองลงมา คือ ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อทำประโยชน์ของโรงเรียน ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีความรู้สึกเป็น

ส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ซึ่งมีความรู้สึกผูกพันทางจิตใจกับหน่วยงานหรือโรงเรียนและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ให้ทุกคนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาร่วมกันเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น ร่วมกันทำและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน จึงส่งผลให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษารู้สึกว่าองค์กรเป็นของทุกคน ดังนั้นคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงเต็มที่เต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามทั้งหมดเพื่อช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายทุกอย่างเพื่อโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุตารัตน์ ครุทสิก (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ความผูกพันต่อองค์กรและการสื่อสารในองค์กร ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของบุคลากร เอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและ ยุติธรรม ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาและใช้ความสามารถของบุคคล ด้านความก้าวหน้าและมั่นคง ในการทำงานด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและด้านสิทธิส่วนบุคคล ในการทำงาน ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความผูกพันต่อองค์กร ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กรส่งผล ต่อการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ Buchanan (1974) ได้ศึกษาเรื่องความผูกพันองค์การพบว่าประสบการณ์ ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ ได้แก่ ความสำคัญของบุคคล การเป็นที่พึง ได้ของบุคคลในองค์การ เจตคติของบุคคลต่อองค์การ

4. จากผลการวิเคราะห์พบว่าข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษากับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ตัวแปรคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ในภาพรวมทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา กรุงพลี (2552) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงาน กับความผูกพันต่อองค์การของเจ้าหน้าที่สำนักงานศึกษาธิการ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิต การทำงานประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะ ปลอดภัย การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร ความก้าวหน้ามั่นคงในงาน การบูรณาการทางสังคม สิทธิของบุคลากร ธรรมเนียมในองค์การ ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม กับความผูกพันต่อองค์การประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ความเต็มใจอย่างแรงกล้าที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่กำลังความสามารถเพื่อประโยชน์ขององค์การ และความต้องการที่จะคงอยู่เป็นสมาชิกขององค์การ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา เผ่าพหล (2553) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานและระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรธนาคารกรุงเทพ จำกัด มหาชน พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การในเชิงบวก หากบุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีมาก ความผูกพันต่อองค์การก็มากด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนและความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ตัวแปรวัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ในภาพรวมทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา คำกิ่ง (2558) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรโรงพยาบาลการุญเวช จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ดวงรัตน์ (2552) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของวัฒนธรรมองค์การและคุณภาพ ชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันในองค์การของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์พบว่าวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความผูกพันในองค์การโดยรวม

5. ผลการสร้างสมการพยากรณ์ที่เกิดจากคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา กับความและวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า มีตัวแปร 11 ตัว คือ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและความยุติธรรม (X_1) ความไว้วางใจ (X_{12}) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (X_{11}) ความซื่อสัตย์สุจริต (X_{16}) การยอมรับ (X_{14}) คุณลักษณะตามอัตลักษณ์การศึกษาของโรงเรียน(X_7) ความมีคุณภาพ (X_{13}) การตัดสินใจ (X_{10}) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (X_6) การมอบอำนาจ (X_9) และความมุ่งหมายของโรงเรียน (X_8) ที่ร่วมทำนายความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปร สามารถอธิบายการผันแปรของความผูกพันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ร้อยละ 99.9 ($R^2 = .999$) และมี 6 ตัวแปรที่ไม่สามารถอธิบายความผันแปรของความผูกพันโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความมั่นคงในการทำงานและความก้าวหน้าในวิชาชีพ การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของบุคคล การทำงานร่วมกันและมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน ความเอื้ออาทร และความหลากหลายของบุคลากร จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคุณภาพชีวิตที่ดีจะส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร หากองค์กรใดพนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ย่อมอาจส่งผลให้พนักงานมีอัตราการลาออกหรือลาทิ้งองค์กรไปเพื่อหาองค์กรที่ตอบสนองความต้องการได้เหมาะสมที่สุดแทน ดังนั้น ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและความยุติธรรม มีอิทธิพลต่อความผูกพันกับองค์กรมากที่สุด หากองค์กรไหนมีค่าตอบแทนที่ดีพนักงานย่อมมีความรักและผูกพันกับองค์กรนั้นมากกว่าเนื่องจากค่าตอบแทนเป็นปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา กรุงพลี (2552) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงาน กับความผูกพันต่อองค์การของเจ้าหน้าที่สำนักงานศึกษาปณิ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิต การทำงานประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะ ปลอดภัย การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร ความก้าวหน้ามั่นคงในงาน การบูรณาการทาง สังคม สิทธิของบุคลากรธรรมนุญในองค์การ ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความ เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม กับความผูกพันต่อองค์การ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ความเต็มใจอย่างแรงกล้าที่จะใช้ความพยายาม อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อประโยชน์ขององค์การ และความต้องการที่จะคงอยู่เป็นสมาชิกของ องค์การ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ สุดารัตน์ ครุฑสีก (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ความผูกพันต่อองค์การและการสื่อสารในองค์การส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของบุคลากร เอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและ ยุติธรรม ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาและใช้ความสามารถของบุคคล ด้านความก้าวหน้าและมั่นคง ในการทำงานด้านการมีส่วนร่วม

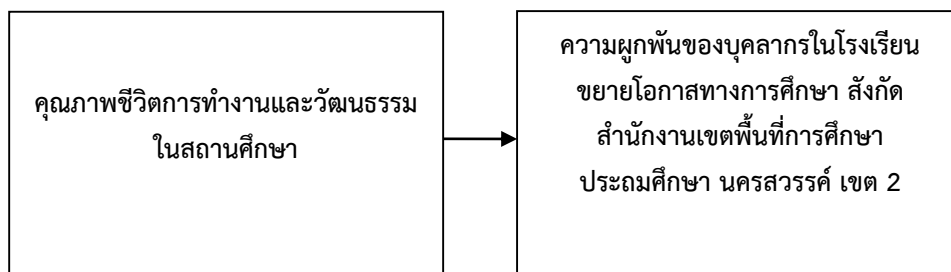
ในการทำงานและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและด้านสิทธิส่วนบุคคล ในการทำงาน ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความผูกพันต่อองค์การด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์การส่งผล ต่อการเป็นสมาชิกที่ดีของบุคลากรเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีคุณภาพการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาและความผูกพันของบุคลากรทางการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$\hat{Y} = -0.06 + 0.06X_1 + 0.13X_{12} + 0.46X_{11} + 0.25X_{16} - 0.29X_{14} + 0.09X_7 + 0.10X_{13} + 0.12X_{10} - 0.04X_6 + 0.07X_9 + 0.07X_{8c}$$
 และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Z} = 0.05Z_1 + 0.13Z_{12} + 0.46Z_{11} + 0.26Z_{16} - 0.30Z_{14} + 0.08Z_7 + 0.10Z_{13} + 0.12Z_{10} - 0.03Z_{16} + 0.07Z_9 + 0.07Z_8$$
 เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดแนวคิดคุณภาพชีวิตวัฒนธรรมและความผูกพันที่มีผลต่อบุคลากรในสถานศึกษา ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1. คุณภาพการทำงานและวัฒนธรรมในสถานศึกษาและความผูกพันของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการวิจัยในส่วนของคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม ดังนั้นผู้บริหารจะต้องกำหนดค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับงานที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับมอบหมาย หรือมีกฎระเบียบในการปรับหรือเลื่อนเงินเดือนชัดเจนโดยประเมินแบบ 360 องศา กล่าวคือ ประเมินทั้งด้านผลงาน เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เห็นสภาพที่แท้จริง เพื่อเป็นแรงกระตุ้นหรือผลักดันให้คุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 เพิ่มขึ้น

1.2 จากการวิจัยในส่วนวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาวัฒนธรรมโรงเรียนรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและโอกาสในการประสบความสำเร็จ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารหรือแก้ปัญหาของโรงเรียนร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีการปลูกฝังและกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง มีการจัดระบบสภาพการทำงานให้เอื้อต่อความปลอดภัยและเอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู รวมถึงจัดเตรียมจัดหาอุปกรณ์ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้พร้อมและอำนวยความสะดวกต่อคณะครูเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครูให้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้อยู่ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจ เป็นแบบเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวในการทำการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพในหัวข้อที่ต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนาโรงเรียนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ โหระ. (2541). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของอาจารย์สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล ศึกษากรณีเฉพาะวิทยาเขตนนทบุรีและวิทยาเขตเพาะช่าง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร (Organizational Behaviors)*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ปรีชา วงษาบุตร. (2553). *คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท คาร์เพทอินเตอร์เนชั่นแนล ไทยแลนด์ จำกัด (มหาชน)*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ บธ.ม. (บริหารธุรกิจ)). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปวีณา กรุงพลี. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของ เจ้าหน้าที่สำนักงาน*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พิสิษฐ วงศ์นากนกร. (2549). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานธนาคารนครหลวงไทย จำกัด [มหาชน]: ศึกษาเฉพาะกรณี สาขาในสังกัดสำนักงานเขต 1 . มหาวิทยาลัยรามคำแหง*,:ม.ป.ท.
- ลัดดา ดวงรัตน์ (2552). *ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อ ความผูกพันในองค์กรของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์*. (วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดารัตน์ ครุทสิก. (2557). *ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานความผูกพันต่อองค์กร และการสื่อสารในองค์กรส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของพนักงานเอกชนใน เขตกรุงเทพมหานคร*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ บธ.ม.(บริหารธุรกิจ)). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุพจน์ นาคสวัสดิ์. (2559). *การสำรวจความผูกพันในการทำงานของพนักงาน (Employee Engagement Survey)*. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

- อมรรัตน์ อ่อนนุช. (2546). *คุณภาพการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Buchanan, B. (December 1974). "Building Organizational Commitment: The Socialization of Managers in Work Organization," *Administrative Science Quarterly*. 19 (4): 533 - 546.
- Danna, K., & Griffin, R. W. (1999). Health and well-being in the workplace: A review and synthesis of the literature. *Journal of Management*, 25(3), pp. 357 - 384.
- Daud. (2010). Investigating the Relationship between Quality of Work Life and Organizational Commitment amongst Employees in Malaysian Firms. 5(10).
- Gnanayudam, J., & Dharmasiri, A. (2007). The influence of quality of work-life on organizational commitment: A study of the apparel industry. *Sri Lankan Journal of Management*, 12(3, 4), 117-140.
- Hanson, E.M. (1991). *Educational Administration and Organizational Behavior*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2008). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. New York: McGraw-Hill.
- Sergiovanni, T.J. and Strarratt, R.J. (1988). *Supervision Human Perspectives*. 4 th ed. New York: McGraw Hill.
- Sirgy, M.J. and et al. (September 2001). "A New Measure of Quality of Work Life (QWL) Based on Need Satisfaction and Spillover Theory," *Social Indicators Research*. 55 (2): 241-302.

ไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน: มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต

HYBRID WORKING : A BRAND NEW WORKING STANDARD FOR THE FUTURE

บังอร เบ็ญจาทิกุล

Bangorn Benjathikul

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University

bangkorn@hotmail.com

Received 30 October 2021; Revised 1 December 2021; Accepted 1 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ขององค์การภาครัฐและเอกชน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานในองค์การภาครัฐและเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุปเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การจัดระเบียบในการทำงาน สถานที่ทำงานที่เหมาะสม เทคโนโลยี/เครื่องมือที่ทันสมัย สุขภาพจิตในการทำงาน การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน แรงจูงใจในการทำงาน การเพิ่มผลงานและขีดความสามารถ และใน ส่วน ปัญหาและอุปสรรคของไฮบริด (Hybrid) ในการทำงานแบบผสมผสาน พบว่า (1) การทำงานแบบผสมผสานไม่เหมาะสมกับลักษณะงานบางตำแหน่ง (2) ปัญหาการสร้างสมดุลให้ชีวิตและการทำงาน (Work Life Balance) (3) ปัญหาเรื่องเทคโนโลยี อุปกรณ์ และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่มีประสิทธิภาพ (4) ปัญหาสุขภาพจิตในการทำงาน และ (5) ปัญหาวัฒนธรรมองค์การที่เปลี่ยนแปลงเพราะการทำงานต่างสถานที่

คำสำคัญ: ไฮบริด, มาตรฐานการทำงาน, การทำงานอนาคต

Abstract

The objectives of this study were three-fold : to determine the factors favorable to the success of the hybrid working : a brand new working standard for the future; to investigate problems and obstacles pertaining to the hybrid working style; and to offer suitable guidelines for use in the hybrid working. The research was qualitative in nature. The sources of the data for use in the study were related documents, non-participant observations, and in-depth

interviews. 20 key informants were purposively selected for in-depth interviews. The key informants were chief executives and middle-level managers as well as the operating staff members with high caliber from the private and public sectors. The study instrument was a semi-structured interview guide; the collected data were analyzed by means of data reduction, data display and summarizing. The findings were presented in a descriptive manner.

As a result of the data analysis, the researcher discovered the following facts: 1) The factors favorable to the success of the hybrid working : a brand new working standard for the future comprised the following : making proper arrangements of the workplace, suitable workplace, state of the arts technology, having good mental health at work, desirable interactions with co-workers, strong work motivation, increase productivity, and high capabilities. 2) With regard to the problems and obstacles encountered while using the hybrid working, the following facts were found that: 1.the hybrid working failed to suit some kinds of positions; 2. the work life balance could not come into being; 3. the inefficiency of connecting the technological tools with the internet; 4. there existed mental health problems in the workplace; and 5. the problems arising from the change in organizational cultures of different workplaces.

keywords: Hybrid working, Working Standard, Work performance the future

บทนำ

จากสถานการณ์ของไวรัสโคโรนาที่แพร่ระบาดไปทั่วโลกส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการทำงานของผู้คนบนโลกใบนี้ จากที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในที่ทำงานกลายเป็นการทำงานจากที่บ้าน (Work from home) ใช้การประชุมผ่านระบบวิดีโอเพื่อให้การดำเนินธุรกิจเดินต่อไปได้แบบไม่มีสะดุด จากวิกฤติดังกล่าวทำให้องค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั่วโลกกำลังมองหาแนวทางใหม่ที่เหมาะสมกับรูปแบบการทำงานเพื่อตอบโจทย์การทำงานในยุค Next Normal เพราะนับตั้งแต่มีโรคระบาด โควิด 19 เกิดขึ้น สิ่งที่ปรากฏเห็นได้ชัดหลังจากที่ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบทำงานจากที่บ้าน (Work from home) นั่นคือ มีพนักงานที่ทำงานอยู่จำนวนไม่น้อยขึ้นชอบและมีความต้องการที่จะไม่กลับเข้าไปทำงานในสำนักงานตามรูปแบบเดิมอีกต่อไป จากผลการสำรวจตลาดแรงงานพบว่า พนักงานในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 55% ต้องการรูปแบบการทำงานแบบไฮบริดระหว่างการทำงานที่บ้านและการเข้าไปทำงานที่สำนักงาน ส่วนในสหราชอาณาจักรภายหลังการระบาดของโควิด กลุ่มนายจ้างคาดการณ์ว่าสัดส่วนของพนักงานที่ทำงานจากที่บ้านจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจาก 18% เป็น 37% และในประเทศจีนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดหางานได้คาดการณ์ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้าจะมีการแบ่งงานที่ทำในสำนักงานกับงานที่ทำที่ไหนก็ได้ เป็นอัตราส่วน 60 ต่อ 40 (ธนากรไทยพาณิชย์, 2564) แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีวัคซีนป้องกันโควิดแล้วก็ตาม แต่การแพร่ระบาดของโควิดรอบใหม่ในหลายๆ ประเทศก็ยังไม่มีการทำที่ว่าจะสิ้นสุดลงง่ายๆ ทำให้บริษัททั่วโลกต่างพิจารณาหาแนวทางการทำงานรูปแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่นสูง ซึ่งสิ่งที่หลายองค์การได้มองเห็นสอดคล้องกันก็คือ รูปแบบการทำงานแบบผสมผสานหรือ Hybrid Working ที่ผสมการทำงานจากที่ไหนก็ได้กับการทำงานในสำนักงานเข้าด้วยกัน ในช่วงเกือบสองปีที่ผ่านมาสถานการณ์แพร่ระบาด COVID-19 ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะวิถีชีวิตในโลกการทำงานที่เปลี่ยนไปอย่างมากทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จากเดิมสำนักงานเป็น

สถานที่ทำงานในทุกวันของใครหลายคน แต่ปัจจุบันสามารถทำงานได้จากหลากหลายแห่ง จึงเกิดเป็นแนวโน้มการทำงานรูปแบบ Hybrid Working ที่กำลังได้รับความนิยมทั้งในไทยและต่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมาพร้อมกับความท้าทายและไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด (ธงชัย ชลศิริพงษ์, 2564)

การทำงานแบบไฮบริด (Hybrid Working) เป็นการทำงานที่ไม่ต้องเข้าสำนักงานทุกวัน เพราะสามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ โดยเฉพาะการทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) (บริษัท เอ็กซ์ซี จำกัด, 2563) ซึ่งคนทำงานจำนวนมากในโลกมีประสบการณ์โดยตรงจากยุคโควิด ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าการทำงานยังเดินทางต่อไปได้ด้วยการทำงานจากที่บ้าน ไม่ต้องเข้าสำนักงาน โดยพนักงานจะได้รับอิสระในการทำงานมากกว่าการทำงานรูปแบบเดิม เช่น การเข้าสำนักงานแค่ 3 วันต่อสัปดาห์ อีก 2 วันที่เหลือสามารถทำงานจากที่บ้านหรือจากที่ไหนก็ได้ที่คิดว่าสามารถทำงานได้ดีที่สุด หรือมีการกำหนดวันที่แน่นอนในการเข้าสำนักงานเพื่อมาประชุม และมีวันที่พนักงานสามารถเลือกทำงานที่ไหนก็ได้ หากงานนั้นสามารถทำได้เองเพียงคนเดียว โดยการจะเข้าสำนักงานจะเน้นงานที่ต้องการการทำงานร่วมกันมากกว่า ซึ่งรูปแบบการทำงานแบบไฮบริดได้รับความสนใจในวงกว้างในองค์กรภาครัฐและองค์กรชั้นนำของโลก นอกจากนี้ยังมีผู้บริหารองค์กรหลายคนสนับสนุนการทำงานแบบไฮบริด เช่น Satya Nadella ซีอีโอของไมโครซอฟท์มองว่าการทำงานที่บ้านสามารถสร้างผลงานให้กับบริษัทได้มหาศาล แต่มีด้านที่น่าเป็นห่วงทั้งการขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความรู้สึกที่ไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ รวมไปถึงภาวะปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่บ้านเป็นเวลานาน โดย Mark Dixon ซีอีโอของ IWG บริษัทจัดการด้านสำนักงานรายใหญ่ของโลก กล่าวว่า การทำงานแบบไฮบริด (Hybrid working) จะกลายเป็นมาตรฐานของโลกการทำงานนับตั้งแต่นี้เป็นต้นไป

สาเหตุที่ว่าทำไมต้องเป็น “การทำงานแบบไฮบริด” และทำไมไม่ให้พนักงานทำงานจากที่บ้าน 100% ไปเลยนั้น ผู้ที่ให้เหตุผลไว้ได้ดีที่สุด คือ Google ให้คำตอบไว้ว่า การทำงานจากบ้านนั้นได้เรื่องความสะดวกตอบโจทย์ทางรอดในยุคโควิดและเป็นอนาคตที่ปฏิเสธไม่ได้ แต่การทำงานจากที่บ้านไม่สามารถสร้างได้คือ “ความคิดสร้างสรรค์” เพราะความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการปะทะกันทางความคิด คือ ความร่วมมือที่มนุษย์ยังจำเป็นต้องมาพบเจอกัน ซึ่งนวัตกรรมหลายอย่างที่เกิดขึ้นใน Google ตลอดช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาั้นหลายๆครั้งเกิดขึ้นเพราะความบังเอิญในสำนักงาน บางครั้งเป็นบทสนทนา บางครั้งเป็นการพูดคุยกันโดยไม่ได้มีการเตรียมตัวมาก่อน (ธนากรไทยพาณิชย์, 2564) โดยการทำงานแบบไฮบริดจะเป็นทางออกทั้งหมดของเรื่องนี้ เพราะได้ทั้งความสะดวกในการทำงาน ตอบโจทย์ภาพของอนาคตการทำงาน และยังมีสำนักงานเป็นทางเลือกในการผลิตงานที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วย แนวคิดเรื่องการทำงานแบบไฮบริดเป็นสิ่งที่หลายองค์กรในโลกกำลังมุ่งมั่นทำอยู่ โดย Google ได้ประกาศวิสัยทัศน์ว่า อนาคตรูปแบบการทำงานของบริษัทคือให้พนักงานเข้าสำนักงานเพียงแค่ 3 วันต่อสัปดาห์ ในขณะที่ธุรกิจให้เข้าพื้นที่สำนักงานกำลังถูกท้าทายเพราะเป็นยุคที่ทั่วโลกมองเห็นแล้วว่า การทำงานไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสำนักงาน แต่สามารถผลิตงานได้ทุกหนทุกแห่ง ภาพของสำนักงานจะเปลี่ยนแปลงไปตลอดกาลและถูกตั้งคำถามมากขึ้นทุกวันว่า ยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่เพียงใดกับการเป็นสถานที่ทำงานหลักในยุคที่งานจำนวนมากสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ที่ไม่ใช่สำนักงานอีกต่อไป (ปรานต์ สุวรรณทัต, 2564)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของการทำงานแบบผสมผสานแบบไฮบริด (Hybrid) ที่จะเป็มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการทำงานแบบผสมผสานต่อการทำงานในยุค Next Normal ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต แม้ว่ารูปแบบการทำงานในยุค Next Normal จะเป็นแบบไฮบริดตลอดกาลหรือไม่ แต่สิ่งหนึ่งที่พนักงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วโลกต่างต้องปรับรูปแบบการทำงานหลังจากสถานการณ์โควิดสิ้นสุดลง นั่นคือ การทำงานแบบผสมผสาน หรือที่เรียกว่า แบบไฮบริด (Hybrid)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการทำงานแบบผสมผสานหรือ Hybrid Working ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการทำงานในปัจจุบัน โดยปรับเป็นวิธีการทำงานในรูปแบบการทำงานที่พนักงานสามารถเลือกทำงานได้ทั้งจากสำนักงาน บ้าน Satellite Office หรือจากที่ไหนก็ได้ (Remote Working) แทนที่การทำงานจะอยู่ในสำนักงานเพียงแห่งเดียวเหมือนเมื่อก่อน เพื่อให้อิสระกับพนักงานได้มีทางเลือกในการทำงานมากขึ้น และเกิดผลงานสูงที่สุดภายใต้ นโยบายการทำงานที่มีความยืดหยุ่น (Flexible Working Policy) เนื่องจากรูปแบบของการทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Working) มีหลายรูปแบบ ได้แก่ (1) พนักงานมีอิสระในการเลือกสถานที่ทำงาน (2) องค์กรมีนโยบายการทำงานที่ยืดหยุ่น และ (3) การสร้างสำนักงานย่อย (Satellite Office) ซึ่งประโยชน์ของการทำงานแบบผสมผสาน Hybrid Working เช่น (1) การให้ทางเลือกในการทำงาน (Employee Flexibility) แก่พนักงาน จะช่วยให้พนักงานมีอิสระและความพึงพอใจในงาน (2) ดึงดูดพนักงานรุ่นใหม่ ๆ (Attract New Talent) ที่มีความสามารถให้อยากร่วมงานด้วย (3) องค์กรสามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำงาน (Flexible Workplace) ให้เป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้มากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการทำงานในรูปแบบ Hybrid และเพิ่มผลิตผลงานในการทำงานของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น (4) ช่วยป้องกันการแพร่กระจายของ COVID-19 (Pandemic Prevention) และ (5) สามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากที่เกิดจากค่าเช่าพื้นที่ (Maximize ROI Cost Saving) สำนักงานลงได้ (บริษัท เอ็กซ์ซี จำกัด, 2563)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง ไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ ได้มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (purposive selection) เพื่อสอบถามความคิดเห็นจาก ผู้บริหารระดับสูง และระดับกลาง ขององค์การภาครัฐและภาคเอกชน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานขององค์การภาครัฐและเอกชน จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview)

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยทำการศึกษาค้นคว้าจาก ตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน โดยจัดทำแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้ (1) ผู้วิจัยประสานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) นัดหมายวัน เวลา สถานที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน (2) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ โดยก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และชี้แจงก่อนสัมภาษณ์ถึงข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเก็บเป็นความลับ และไม่เปิดเผยชื่อ พร้อมทั้งขออนุญาตในการจดบันทึก และถามคำถามทีละข้อตามแบบสัมภาษณ์จนครบ และ (3) ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อทำการ วิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำถามแต่ละข้อ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Miles and Huberman, 1987) และนำเสนอข้อมูลโดยสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต ได้พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 7 ด้าน คือ

1) ด้านการจัดระเบียบในการทำงาน

การจัดระเบียบในการทำงานแบบผสมผสานในโลกการทำงานแห่งอนาคตนั้น องค์การต้องสร้างมาตรฐานและหาจุดสมดุลในมิติต่างๆ ให้ชัดเจนระหว่างองค์การและบุคลากร ทั้งรูปแบบการทำงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน การดูแลคนในองค์กร การสื่อสารภายในองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร การประเมินผลงาน และการเสริมทักษะ โดยคำนึงถึง 3 หลักการคือ ความเสมอภาค (equity) การมีส่วนร่วม (engagement) และความยืดหยุ่น (ease) ในขณะเดียวกันองค์กรก็ต้องหมั่นทบทวนนโยบายการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเป็นระยะ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพต่อไป “...องค์การต้องเสนอทางเลือกในการทำงานแบบไฮบริดเพื่อให้บุคลากรมีทางเลือกในการออกแบบรูปแบบและสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมกับความต้องการ แต่ต้องไม่ยืดหยุ่นเกินไป กำหนดความคาดหวังที่ชัดเจนระหว่างองค์การและบุคลากรเกี่ยวกับชั่วโมงทำงาน การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร รูปแบบการสื่อสารที่ดี และสร้างขอบเขตเพื่อให้ทุกคนทำงานได้สำเร็จ ซึ่งต้องทำบนพื้นฐานของ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม และความยืดหยุ่น...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3) “...การทำงานแบบไฮบริดนั้น องค์การควรกำหนดมาตรฐานภารกิจขององค์การใหม่ ตั้งบรรทัดฐานรูปแบบการโต้ตอบใหม่ เพื่อให้ดำเนินการตามมาตรฐานใหม่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สร้างสรรค์บทบาทและกระบวนการทำงานที่โปร่งใส ทำให้บุคลากรรู้สึกมีเสถียรภาพ นอกจากนี้ก็ต้องทบทวนนโยบายการทำงานแบบไฮบริดเป็นระยะ เพื่อทราบข้อคิดเห็นและสอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน ให้สามารถปรับปรุงนโยบายที่มีให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18)

2) ด้านสถานที่ตั้ง หรือพื้นที่ทำงาน

การทำงานแบบผสมผสานในโลกการทำงานแห่งอนาคตนั้น องค์กรต้องสร้างระบบนิเวศในการทำงานที่เป็นมิตรให้บุคลากรไม่รู้สึกกดดันในการทำงานมากเกินไป สร้างพื้นที่ส่วนกลางที่เหมาะสมสำหรับให้พนักงานได้มาพบปะ พูดคุย ระดมไอเดีย และประชุม ลดพื้นที่โต๊ะทำงานส่วนตัวลง เปลี่ยนเป็นลักษณะ Hot Desk ปรับการใช้เครื่องมือและรูปแบบการสื่อสารโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในขณะที่บุคลากรเอง ต้องสร้างพื้นที่สำหรับทำงานในบ้าน (Workstation) อย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ มีฮาร์ดแวร์และเครื่องมือซอฟต์แวร์ที่จำเป็นเพื่อการสื่อสาร รวมถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่จะสนับสนุนการทำงานแบบทุกที่ (Anywhere) “...การที่พนักงานต้องทำงานที่บ้าน บางส่วนหรือทำทั้งหมด สำนักงานก็ต้องมีต่อไปอยู่ดี เพื่อเป็นพื้นที่ส่วนกลางให้พนักงานได้มาพบปะ ประชุม แลกเปลี่ยนไอเดีย เปลี่ยนบรรยากาศ ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นไม่ต่างจากแต่ก่อน สิ่งที่ต่างไปคือ ฟังก์ชันของออฟฟิศ ต้องดูว่าการทำงานรูปแบบใหม่นี้ ถ้าพนักงานเขากลับเข้าสำนักงานเขาทำอะไร มาประชุม มาพูดคุย องค์กรก็ต้องเตรียมพื้นที่ที่เหมาะสมไว้ให้มากๆ โต๊ะทำงานส่วนตัวก็ลดๆ ลงมา เปลี่ยนเป็น Hot Desk ไม่มีโต๊ะส่วนตัว โต๊ะประจำตำแหน่ง ใครมาก่อนก็นั่งก่อน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1) “...การทำงานแบบ Hybrid Workplace อาจต้องเตรียมมุมทำงาน หรือ Workstation ในบ้านไว้เป็นส่วนส่วนสักมุมหนึ่ง แยกที่ทำงานและที่พักอาศัยให้เป็นสัดส่วนให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ แล็ปท็อปและโทรศัพท์มือถือ โปรแกรมการทำงานต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงาน การสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็น collaboration tools โปรแกรมประชุมออนไลน์...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15)

3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

องค์กรต้องหาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและเครื่องมือไอทีต่างๆ เพื่อปรับรูปแบบการทำงานเป็นแบบผสมผสาน เช่น อุปกรณ์อย่างไวท์บอร์ดแบบอินเตอร์แอคทีฟ กล้องวิดีโอ ไมค์ ลำโพงที่มีความคมชัด อินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและมีสัญญาณที่เสถียร โปรแกรมที่ช่วยในการประชุม การทำงานร่วมกัน และสื่อสารหรือการทำงานร่วมกันอย่าง Microsoft Team, Zoom, Collaboration Application และระบบการจัดเก็บข้อมูล เช่น ระบบคลาวด์ รวมถึงการมีนโยบาย หรือมาตรการ (Policy) ดูแลรักษาความปลอดภัยบนเครื่องอุปกรณ์ของบุคลากรที่ทำงานที่บ้านการป้องกันการเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Ransomware) ปกป้องการเกิดการสูญหายของข้อมูล (Data Loss) และการเข้าถึงไฟล์ ที่สำคัญขององค์กรควรมีความรัดกุม “...อุปกรณ์เครื่องมือ แอปพลิเคชัน ที่พนักงานใช้ในการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานที่ทำงานแบบไฮบริดกับพนักงานที่ทำงานที่สำนักงาน อุปกรณ์อย่างไวท์บอร์ดแบบอินเตอร์แอคทีฟเพื่อสนับสนุนโซลูชันการประชุมปรึกษางานแบบเรียลไทม์จะช่วยยกระดับให้งานเกิดผลสำเร็จได้ดี วิดีโอ กล้องวิดีโอ ไมค์หรือลำโพงที่มีความคมชัด ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และผลลัพธ์การทำงานที่ดีในแบบนี้ได้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3) “...การทำงานแบบผสมผสานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยในเครือข่ายกับองค์กรเหมือนตอนทำงานอยู่ที่สำนักงาน ไอทีส่วนกลางต้องเตรียมพร้อมติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัส การเฝ้าระวัง และติดตามได้บนเครื่องอุปกรณ์ของพนักงาน จึงมีความจำเป็น องค์กรควรมองหาโซลูชันที่ป้องกันการเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ ปกป้องการเกิดการสูญหายของข้อมูล รวมถึงการมีนโยบาย หรือมาตรการ (Policy) ในการเข้าถึงข้อมูลไฟล์สำคัญของบริษัท ควรมีความรัดกุมด้วยการต่อเชื่อมด้วยการเข้ารหัส ไม่ว่าจะเป็น การเข้าผ่าน VPN หรือ SD-WAN ก็ตาม...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11)

4) ด้านสุขภาพจิตในการทำงาน

สุขภาพจิตในการทำงานแบบผสมผสานเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการทำงานคนเดียวเป็นเวลานานอาจทำให้เกิดภาวะความโดดเดี่ยวทางสังคม (Social Isolation) ขึ้น ทั้งจากการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การ

มอบหมายงาน องค์กรควรเอาใจใส่และช่วยเหลือต่อภาวะด้านสุขภาพจิตในการทำงานให้มากขึ้น โดยผู้นำองค์กร/หัวหน้างาน จะต้องสอบถามสารทุกข์สุกดิบเป็นประจำ ด้วยวิธีการสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อแสดงถึงความรู้สึก ความห่วงใย โอบรับอารมณ์ความรู้สึกของบุคลากรด้วยใจปรารถนาที่จะให้เขาได้รู้สึกที่ดี ผ่อนคลาย รวมถึงการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ได้แก่ การฝึกอบรมการสร้างความสุขระหว่างการใช้ชีวิตและการทำงาน การจัดการความเครียด และการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกปลอดภัย สร้างความสงบ และความหวังให้กับบุคลากร “...พนักงานที่ทำงานแบบไฮบริดเป็นหลักอาจรู้สึกโดดเดี่ยว เพราะต้องทำงานแบบทางไกล ถูกมองข้าม ถูกละเลยระหว่างการประชุม บางทีเราพูดผ่านไมค์เขาก็ไม่ได้ยินเสียง ถูกตัดทิ้งจากการตัดสินใจ ไม่ได้มีโอกาสในการมอบหมายงานในโปรเจกต์ต่างๆ จากหัวหน้า ควรมีคำแนะนำและเอาใจใส่ต่อภาวะสุขภาพจิตของพนักงานมากขึ้น เพื่อบรรเทาข้อกังวลนี้ ต้องทำให้พนักงานรู้สึกมีบทบาท มีความสำคัญ และเชื่อมโยงกับทีมได้มากขึ้น จัดกิจกรรมให้ความรู้ เช่น ให้มีการฝึกอบรมการสร้างความสุขระหว่างการใช้ชีวิตและการทำงาน การจัดการความเครียด รวมถึงกำหนดนโยบายต่างๆ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10) “...การที่ต้องทำงานในลักษณะนี้ มีโอกาสจะทำให้เกิดภาวะ Social Isolation หรือความโดดเดี่ยวทางสังคมขึ้น เพราะปฏิสัมพันธ์ที่เคยมีกับเพื่อนร่วมงานนั้นหายไป ไม่ว่าจะเป็นการทักทาย พูดคุย แม้ทักทายกับคนในที่ทำงาน นานไปก็เริ่มเกิดความเหงา ความอ้างว้างทางสังคม สุดท้ายส่งผลต่อสุขภาพจิต เกิดผลเสียต่อความสามารถในการทำงาน ผู้บริหารควรมองเรื่องนี้ว่าเป็นปัญหาขององค์กร จะต้องหมั่นติดต่อ พูดคุย และสอบถามข่าวคราวของลูกน้องบ่อยๆ อาจจะต้องโทรศัพท์ไปพูดคุยเป็นหลัก เพื่อให้บุคลากรรับรู้ถึงความห่วงใยที่ออกมาพร้อมกับน้ำเสียง คำพูด ขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความรู้สึกปลอดภัย สร้างความสงบ และความหวังให้กับบุคลากร การทำงานดีก็ต้องมีการชื่นชมทางองค์กรควรรับฟัง เพื่อจะได้มีการปรับปรุงระบบงานให้สามารถทำงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19)

5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

การทำงานแบบผสมผสานในโลกการทำงานแห่งอนาคตนั้น ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์และความใกล้ชิดทางอารมณ์ องค์กรควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคลากร (Remote Social Interaction) เพื่อสร้างสานสัมพันธ์อันดี และความรักความผูกพันในองค์กรให้กับบุคลากร เช่น การจัดประชุมผ่านช่องทางออนไลน์ (Virtual Break) เพื่อสื่อสาร หรือปรึกษาในเรื่องปัญหาส่วนบุคคล การสั่งอาหารกลางวันหรือขนมส่งไปให้บุคลากรเพื่อสร้างประสบการณ์การรับประทานอาหารร่วมกันในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ในระหว่างการประชุม เป็นต้น “...การติดตามผลก็เพื่อที่จะชดเชยการขาดปฏิสัมพันธ์ในการทำงานและความใกล้ชิดทางอารมณ์ในช่วงการทำงานแบบทางไกล ซึ่งอาจจะมีการจัดมีตติ้งแบบหนึ่งต่อหนึ่งอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ในขณะที่การประชุมทีมก็จำเป็นโดยอาจจะทำเป็นประจำทุกวันเพื่อติดตามความคืบหน้า อย่างน้อย 15 นาทีต่อครั้ง ผู้นำหรือหัวหน้าจำเป็นที่จะต้องเลือกเวลาที่ดีที่สุดในการประชุมออนไลน์ หรือเพื่อสื่อสารแบบไม่จำเป็นต้องรอพร้อมกัน เพื่อสร้างความไว้วางใจหรือหารือในการวางแผนระยะยาวหรือปรึกษาในเรื่องปัญหาส่วนบุคคลได้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2) “...ควรหาโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับพนักงาน อย่างการใช้เวลาในช่วงต้นของการประชุมพูดคุยเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ สุขภาพ ก่อนที่จะเข้าสู่ประเด็นการติดตามงาน หรือไม่ก็ช่วงเวลาที่พักเบรกพร้อมกัน มาพูดคุยกันเรื่องทั่วไปผ่านช่องทางออนไลน์ หรือในบางครั้งหัวหน้าอาจจะสั่งอาหารกลางวัน ขนม ไปส่งให้กับพนักงานที่ทำงานแบบไฮบริด เพื่อให้ทุกคนสามารถมีโอกาสได้ทานอาหารหรือขนมร่วมกันในการประชุม หรือ Virtual Break การสร้างประสบการณ์ลักษณะนี้ เป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์และความผูกพันพนักงานได้ในชีวิตวิถีใหม่แบบนี้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13)

6) ด้านแรงจูงใจในการทำงาน

การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยองค์การต้องวางแผนในการทำงานในรูปแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในเรื่องของความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน ในการทำงาน ระหว่างบุคลากรในองค์กร ตลอดจนการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม และตอบสนองความต้องการของบุคลากร รวมทั้งการแสดงออกถึงกการให้ความสำคัญกับบุคลากรของหัวหน้า การชื่นชม การให้กำลังใจ การแสดงออกถึงความห่วงใย ทั้งหมดนี้ย่อมสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้ทุกคนตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน “...วิธีการในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงาน ก็คือจะต้องวางแผนให้ดีกว่าที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบให้มีการทำงาน แบบไฮบริดผสมผสานในองค์กร เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ การขัดแย้งในการทำงาน ความไม่เข้าใจกัน การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ จะต้องบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม และตอบสนองความต้องการของพนักงานได้ จะมีค่าตอบแทนและสวัสดิการอะไรที่แตกต่าง หรือเหมือนกันบ้างระหว่างพนักงาน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5) “...การที่พนักงานมีโอกาสนในการกำหนดตารางการทำงานการจัดการชีวิตด้วยตัวเองอย่างที่ต้องการ ทำให้พนักงานได้มีโอกาสอยู่กับครอบครัว เพื่อน และคนรัก ได้กินข้าว มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันกับคนในครอบครัว รวมถึงการได้ดูแลคนที่รัก หรือการที่หัวหน้าให้ความไว้วางใจ และดูแลจิตใจพนักงานอย่างทั่วถึง การไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบ ปัญหาการทำงาน การชื่นชมและให้กำลังใจ การให้ feedback ในการทำงาน การไม่ทำให้พนักงานเครียดและกดดันมากเกินไป ทำให้พนักงานรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนสำคัญขององค์กรเหมือนกันทุกคน ทั้งหมดนี้ ทำให้ความพึงพอใจในการทำงานนี้เพิ่มขึ้น...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14)

7) ด้านการเพิ่มขีดความสามารถ

การเพิ่มขีดความสามารถสำหรับการทำงานรูปแบบผสมผสานนั้น องค์กรจะต้องเพิ่มขีดความสามารถและสร้างการเรียนรู้ให้กับบุคลากรให้สามารถจัดระเบียบตนเองได้ ด้วยการรีสกิล (Reskill) และอัพสกิล (Upskill) ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการทำงานในรูปแบบผสมผสานคู่ขนานไปกับแผนการดำเนินงานขององค์กร ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนช่วยเรื่องการเรียนรู้ เช่น ทักษะการสังเกตและวิเคราะห์ ทักษะการรับฟังและการสื่อสาร ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล “...องค์กรต้องสร้างการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เพื่อการทำงานในรูปแบบใหม่ให้กับพนักงานในองค์กร เร่งเติมเสริมศักยภาพของพนักงานผ่านการรีสกิลและอัพสกิล (Reskill/Upskill) ที่เหมาะสม ทำคู่ไปกับแผนการดำเนินงานขององค์กรในรูปแบบใหม่ และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยสร้างทักษะการเรียนรู้ให้กับคนในองค์กร และเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7) “...พัฒนาทักษะที่อำนวยความสะดวกและเพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้พนักงานสามารถจัดระเบียบตนเองได้ ในการทำงานรูปแบบผสมผสานนี้ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะต้องสามารถเอาชนะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น ทักษะสำคัญที่ต้องมีสำหรับ Hybrid Work คือการสังเกตและวิเคราะห์ทั้งสิ่งที่คนอื่นพูดและไม่พูดออกมา สิ่งที่แสดงผ่านภาษากาย รวมถึงทักษะการรับฟังและการสื่อสาร เพื่อให้เข้าใจคนกับเพื่อนร่วมงานหรือคนในทีมที่ต้องร่วมงานกัน ทักษะดิจิทัล...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16)

2. ปัญหาและอุปสรรคของไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต

ในส่วนปัญหาและอุปสรรคของการทำงานแบบไฮบริดพบว่า (1) การทำงานรูปแบบแบบผสมผสานไม่เหมาะสมกับลักษณะงานบางตำแหน่ง เนื่องจากบางตำแหน่งต้องทำงานเป็นทีม ต้องทำงานที่ใช้อุปกรณ์ที่สำนักงาน ต้องพบปะหรือติดต่อกับผู้คน (2) ปัญหาการสร้างสมดุลให้ชีวิตและการทำงาน (Work Life Balance) เนื่องจากแบ่งเวลาการทำงานกับการพักผ่อนไม่เหมาะสม ยึดวิธีหรือเวลาทำงานมากกว่าผลของงาน (3) ปัญหาเรื่องเทคโนโลยี อุปกรณ์ และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการ

ทำงาน (4) ปัญหาสุขภาพจิตในการทำงาน เนื่องจากต้องทำงานคนเดียว ทำให้ความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่นั่นคง ไม่ปลอดภัย และแปลกแยก (5) ปัญหาวัฒนธรรมองค์กรเปลี่ยนแปลง เพราะการทำงานต่างสถานที่กัน ทำให้ขาดการสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และการรับสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันได้ “...การทำงานที่ยืดหยุ่นไม่ได้เหมาะกับทุกคน ทุกตำแหน่ง บางตำแหน่งต้องทำงานในสำนักงานเท่านั้นถึงจะสะดวก เพราะต้องทำงานเป็นทีม ต้องใช้อุปกรณ์เฉพาะ ต้องเจอคน แล้วการทำงานที่บ้านไม่ใช่จะนอนดู Netflix ดูหนังอยากทำงานตอนไหนก็ได้ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบริษัทจึงสำคัญ เพราะเส้นระหว่างเวลางานกับเวลาส่วนตัวจะไม่ชัดเจนเหมือนการทำงานในสำนักงาน ไหนจะเรื่องส่วนตัว เรื่องงาน ต้องใช้วิจารณญาณที่ดี เพื่อให้งานเสร็จตามกำหนด โดยที่รักษาสสมดุลกับเรื่องครอบครัวด้วย...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4) “...ปัญหาเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไม่ดี ทำให้งานขาดความต่อเนื่อง ไม่มีประสิทธิภาพมากพอ หรือแม้แต่สุขภาพจิตที่ต้องทำงานตามลำพังทำให้เกิดความโดดเดี่ยว ไม่นั่นคง ไม่ปลอดภัย ถูกกลั่นแกล้ง เพราะองค์กรให้ความสำคัญกับพนักงานทำงานในสำนักงาน ละเลยคนที่ทำงานที่บ้าน สร้างความเข้าใจผิด สร้างการเมืองในการทำงานขึ้นมา...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9) “...วัฒนธรรมองค์กรเสี่ยงต่อการต่อเปลี่ยนแปลงและไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากการทำงานที่กระจัดกระจายกัน เพราะวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดของคนในองค์กร การทำงานต่างสถานที่กันอาจส่งผลไปถึงการรับสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันได้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19)

อภิปรายผล

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต ได้พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 7 ด้าน คือ

ด้านการจัดระเบียบในการทำงาน การจัดระเบียบในการทำงานแบบผสมผสานในโลกการทำงานแห่งอนาคต องค์กรต้องสร้างมาตรฐานและหาจุดบาลานซ์ในมิติต่างๆ ให้ชัดเจนระหว่างองค์กรและบุคลากร ทั้งรูปแบบการทำงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน การดูแลคนในองค์กร การสื่อสารภายในองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร การประเมินผลงาน และการเสริมทักษะ โดยคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ คือ ความเสมอภาค (Equity) การมีส่วนร่วม (Engagement) และความยืดหยุ่น (Ease) ในขณะเดียวกันองค์กรก็ต้องหมั่นทบทวนนโยบายการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเป็นระยะ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Greenfield C. & Terry M. (1995) กล่าวว่า การทำงานที่ยืดหยุ่น คือตารางการทำงานที่ยอมให้พนักงานมีอำนาจเพื่อที่จะจัดการชั่วโมงการทำงานของตนเอง พนักงานจะมีอิสระในการเลือกเวลา เริ่มต้นและเวลาเลิกงานของแต่ละวันได้ สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน, 2563) “การทำงานที่บ้าน” หรือ “Work From Home” พบว่า ร้อยละ 50 มองว่าการทำงานที่บ้านเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ควรทำต่อแม้ว่าจะผ่านวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 เพราะเชื่อว่าเป็นการทำงานที่สามารถบริหารจัดการเวลาได้เต็มที่ทั้งเรื่องงานและกิจกรรมส่วนตัว สร้างสมดุลชีวิตการทำงาน หรือ work life balance แต่ต้องมีการวางแผนแนวทางต่างๆ ให้ชัดเจน และตอบโจทย์การทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านสถานที่ตั้ง/พื้นที่ทำงาน การทำงานแบบผสมผสานในโลกการทำงานแห่งอนาคตนั้น องค์กรต้องสร้างระบบนิเวศในการทำงานที่เป็นมิตรให้บุคลากรไม่รู้สึกกดดันในการทำงานมากเกินไป สร้างพื้นที่ส่วนกลางที่เหมาะสมสำหรับให้พนักงานได้มาพบปะ พูดคุย ระดมไอเดีย และประชุม ลดพื้นที่โต๊ะทำงานส่วนตัวลง เปลี่ยนเป็นลักษณะ Hot Desk ปรับการใช้เครื่องมือและรูปแบบการสื่อสารโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในขณะที่บุคลากรเอง ต้องสร้างพื้นที่สำหรับทำงานในบ้าน (Workstation) อย่างจริงจัง

เพื่อให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ มีฮาร์ดแวร์และเครื่องมือซอฟต์แวร์ที่จำเป็นเพื่อการสื่อสาร รวมถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่จะสนับสนุนการทำงานแบบทุกที่ (Anywhere) สอดคล้องกับแนวคิดของ Litwin and Stringer (1968) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศองค์กรไว้ คือ สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ซึ่งสมาชิกภายในองค์กรสามารถเรียนรู้และมีประสบการณ์ รวมทั้งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ Microsoft (2021) เรื่อง The Next Great Disruption Is Hybrid Work - Are We Ready? พบว่า กลยุทธ์สำคัญ 5 ประการ สำหรับผู้บริหาร ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ (1) เตรียมแผนดึงศักยภาพคนขององค์กรเมื่อต้องทำงานแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่นสูง (2) ลงทุนทั้งในเรื่องสถานที่และเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมต่อโลกแห่งการทำงานแบบออฟไลน์และออนไลน์ให้ถูกต้องและสอดคล้องกัน (3) คิดหาทางออกให้พนักงานต่อสู้กับความเหนื่อยล้าจากการทำงานแบบออนไลน์ (4) ให้ความสำคัญกับการสร้างทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (5) ทบทวนแผนการสร้างประสบการณ์และแผนการเรียนรู้ให้กับพนักงาน เพื่อเสาะหาคนที่มีความสามารถที่สุดและหลากหลายที่สุด

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย องค์กรต้องจัดหาและสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศเครื่องมือไอทีต่างๆ เพื่อปรับรูปแบบการทำงานเป็นแบบผสมผสาน เช่น อุปกรณ์ไวท์บอร์ดแบบอินเตอร์แอคทีฟ กล้องวิดีโอ ไมค์ ลำโพงที่มีความคมชัด อินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและมีสัญญาณที่เสถียร โปรแกรมที่ช่วยในการประชุม การทำงานร่วมกัน และสื่อสาร หรือการทำงานร่วมกันอย่าง Microsoft Team, Zoom, Collaboration Application และระบบการจัดเก็บข้อมูล เช่น ระบบคลาวด์ รวมถึงการมีนโยบาย หรือมาตรการ (Policy) ดูแลรักษาความปลอดภัยบนเครื่องอุปกรณ์ของบุคลากรที่ทำงานที่บ้าน การป้องกันการเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Ransomware) ปกป้องการเกิดการสูญหายของข้อมูล (Data Loss) และการเข้าถึงไฟล์ ที่สำคัญขององค์กรควรมีความรัดกุม สอดคล้องกับกมลรัฐ อินทรทัศน์ (2550) ได้ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสารสนเทศทำให้สารสนเทศมีประโยชน์และใช้งานได้กว้างขวางมากขึ้น เทคโนโลยีสารสนเทศยังเอื้อประโยชน์ ทำให้การสื่อสารกันและกันของมนุษย์ทำได้ง่ายขึ้น ชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ อาจแบ่งประเภทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารออกเป็นประเภทหลักๆ ได้ 3 ประเภท คือ อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต และเวิร์ลไวด์เว็บ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Cisco (2021) เรื่อง Hybrid Work Index พบว่า (1) เครือข่ายภายในบ้านกลายเป็นหนึ่งในส่วนสำคัญที่สุดของเครือข่ายองค์กร (2) ภัยคุกคามที่เพิ่มขึ้นตอกย้ำความสำคัญของระบบรักษาความปลอดภัยที่มุ่งเน้นผู้ใช้ (user-centric) และ (3) องค์กรมองว่า “แอป (APP) ที่ใช้ในการทำงานร่วมกัน” มีความสำคัญมากที่สุดต่อความสำเร็จของการทำงานแบบไฮบริด

ด้านสุขภาพจิตในการทำงาน สุขภาพจิตในการทำงานแบบผสมผสานเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการทำงานคนเดียวเป็นเวลานานอาจทำให้เกิดภาวะ Social Isolation หรือความโดดเดี่ยวทางสังคมขึ้น ทั้งจากการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การมอบหมายงาน องค์กรควรเอาใจใส่และช่วยเหลือต่อภาวะด้านสุขภาพจิตในการทำงานให้มากขึ้น โดยผู้นำองค์กร/หัวหน้างาน จะต้องสอบถามสารทุกข์สุกดิบเป็นประจำ ด้วยวิธีการสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อแสดงถึงความรู้สึก ความห่วงใย โอบรับอารมณ์ความรู้สึกของบุคลากรด้วยใจปรารถนาที่จะให้เขาได้รู้สึกที่ดี ผ่อนคลายรวมถึงการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ได้แก่ การฝึกอบรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชีวิตและการทำงาน การจัดการความเครียด และการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกลดภัย สร้างความสงบ และความหวังให้กับบุคลากร สอดคล้องกับความหมายสุขภาพจิตของ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1976) ว่าเป็นสภาวะที่ผาสุกของบุคคล สามารถจัดการความเครียดในชีวิตและปรับตัวให้มีความสุขอยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี การมีสัมพันธภาพอันดีงามกับบุคคลอื่น และดำรงชีพอยู่ได้ด้วยมีความสุขอย่างสุขสบาย รวมทั้งสนองความต้องการของตนเองในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงโดยไม่มีข้อ

ขัดแย้งภายในจิตใจ และตระหนักรู้ในความสามารถของตนเองสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดีและเสียสละเพื่อสังคมของตนเอง และดังอีกหนึ่งความหมายของ Fisher (1980) ได้ให้ความหมายของสุขภาพจิต คือ ภาวะความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความผาสุกทางสังคม และปราศจากโรคและความเจ็บป่วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Beutell (2006) กล่าวว่า การที่บุคคลสามารถจัดการกับความขัดแย้งทั้งในเรื่องของบทบาทและเวลา และสามารถจัดเวลาให้กับกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองสามารถควบคุมสถานการณ์ในชีวิตได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Adecco Group (2021) เรื่อง Resetting Normal: Defining the New Era of Work พบว่า การทำงานแบบ Hybrid Working ช่วยเพิ่ม Productivity แต่ภาวะ Burnout ก็สูงตามด้วยเช่นกัน โควิดเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนรวมถึงการทำงานให้เกิดขึ้นในรูปแบบใหม่ หรือ Hybrid Working ที่สามารถให้พนักงานเลือกทำงานที่ออฟฟิศและสลับกับที่บ้านได้ องค์กรต่าง ๆ เสี่ยงที่จะสูญเสียผู้นำรุ่นใหม่ ๆ ไป เพราะกว่า 54% ของหัวหน้าที่ยังอายุน้อยประสบปัญหาภาวะ Burnout และอีก 3 คนจาก 10 คน ยังบอกว่าพวกเขาประสบปัญหาสุขภาพทางกายและทางจิตมาอย่างน้อยเมื่อ 12 เดือนที่ผ่านมา 67% ของพนักงานระดับปฏิบัติการกล่าวว่า ผู้นำไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังในการตรวจสอบสภาพจิตใจของพวกเขา

ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การทำงานแบบผสมผสานในโลกการทำงานแห่งอนาคตนั้น ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์และความใกล้ชิดทางอารมณ์ องค์กรควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคลากร (Remote Social Interaction) เพื่อสร้างสานสัมพันธ์อันดี และความรักความผูกพันในองค์กรให้กับบุคลากร เช่น การจัดประชุมแบบหนึ่งต่อหนึ่งอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หรืออย่างน้อย 15 นาที ผ่านช่องทางออนไลน์ (Virtual Break) เพื่อสื่อสาร หรือปรึกษาในเรื่องปัญหาส่วนบุคคล การสั่งอาหารกลางวันหรือขนมส่งไปให้บุคลากรเพื่อสร้างประสบการณ์การรับประทานอาหารร่วมกันในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ในระหว่างในการประชุม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Deery, Iverson, and Walsh (2010) ที่ว่า เพื่อนร่วมงานคือบุคคลที่ทำงานด้วยกัน ในบทบาทฐานะคนงาน เพื่อนร่วมงานสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนและตามทฤษฎีของ Alderfer (Alderfer's Modified Need's Hierarchy, 1972) กล่าวว่า ความต้องการทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน เป็นความต้องการมีสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น เพื่อนร่วมงาน และบุคคลรอบข้าง เพื่อหวังให้สังคมยอมรับในตัวของเขา และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Michael Porter (2018) เรื่อง How CEOs Manage Time พบว่า ผู้บริหารใช้เวลา 42% ของการประชุม ไปกับการประชุมออนไลน์รายบุคคล เพื่อรายงานบางสิ่งกับคนที่พวกเขารู้จักดีอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ว่า การประชุมกับคนที่เรารู้จักดีผ่านรูปแบบวิดีโอ อาจจะมอบความสะดวกและรู้สึกสบายใจมากกว่า อย่างไรก็ตาม ในแง่ของความสัมพันธ์ในที่ทำงานในระยะยาว การประชุมควรเกิดขึ้นแบบตัวต่อตัว ได้เจอกันจริงด้วยเป็นระยะ ๆ จึงจะดีกว่า นอกจากนี้ ยังมีคำแนะนำเพิ่มเติมสำหรับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กันในบริษัท หากจัดขึ้นแบบตัวต่อตัว ที่ทุกคนได้เจอและพูดคุยกันจริง จะได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าการทำผ่านแพลตฟอร์ม

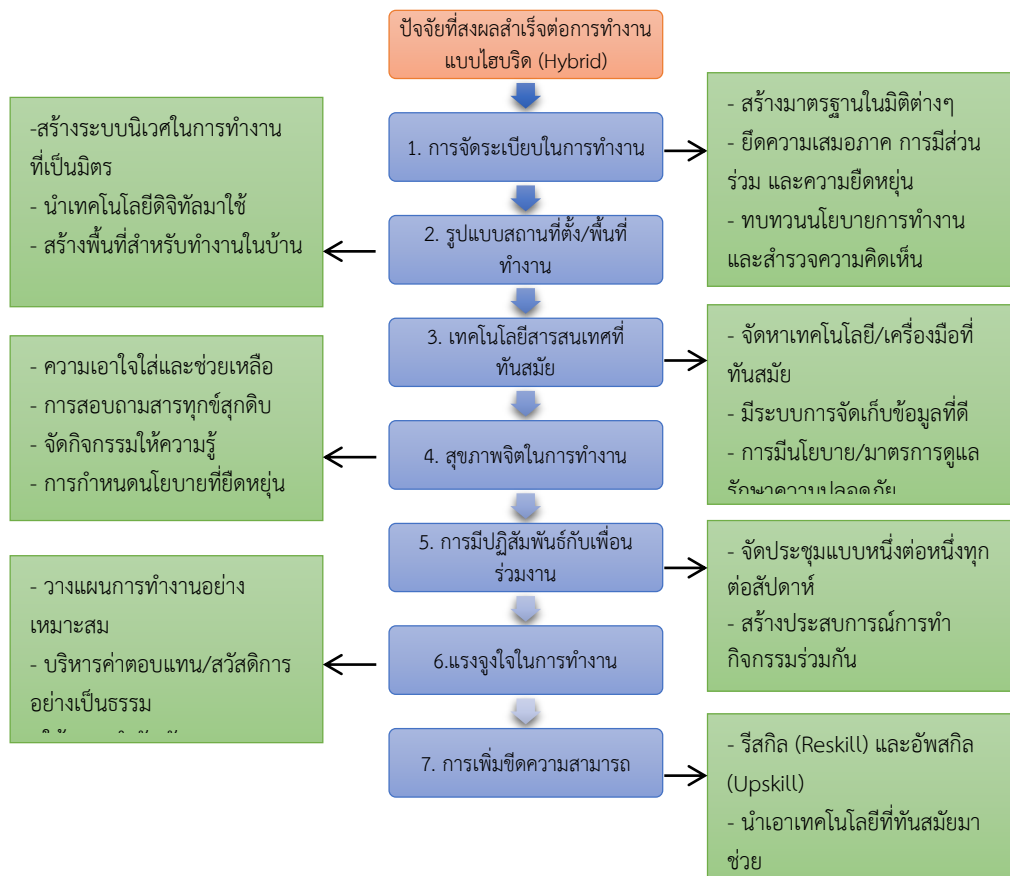
ด้านแรงจูงใจในการทำงาน ในการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยองค์การต้องวางแผนในการทำงานในรูปแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในเรื่องของความเลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน ในการทำงานระหว่างบุคลากรในองค์กร ตลอดจนการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม และตอบสนองความต้องการของบุคลากร รวมทั้งการแสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับบุคลากรของหัวหน้า การชื่นชม การให้กำลังใจ การแสดงออกถึงความห่วงใย ทั้งหมดนี้ย่อมสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้ทุกคนตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน สอดคล้อง กับแนวคิดของ Herzberg (1959) กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจจะส่งผลต่อความตั้งใจในการทำงานเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงในการกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในการ

ปฏิบัติงานอย่างมีความสุขเพราะปัจจัยจูงใจสามารถสนองตอบความต้องการภายในของบุคคลได้ด้วย ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล และการได้รับการยอมรับนับถือ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Microsoft (2021) เรื่อง The Next Great Disruption Is Hybrid Work - Are We Ready? พบว่า (1) การทำงานแบบยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นแล้ว ทุกคนต้องไปต่อกับการทำงานรูปแบบนี้ (2) ผู้บริหารระดับสูงขาดการติดต่อกับพนักงานมากขึ้น จึงต้องมีการกระตุ้นเพื่อสร้าง - สานความสัมพันธ์ (3) ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานดีขึ้นเมื่อทำงานจากระยะไกลก็จริง แต่ก็แฝงอยู่บนความเหนื่อยล้าของพนักงานไม่น้อย (4) Gen Z เป็นวัยที่มีความเสี่ยงและผู้บริหารจำเป็นต้อง ‘เติมไฟ’ ในการทำงานให้พวกเขา (5) ทีมทำงานที่แคบลงส่งผลให้ขาดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (6) ความจริงใจและตัวตนที่แท้จริง (Authenticity) ของผู้นำจะกระตุ้นประสิทธิภาพการทำงานและความเป็นอยู่ของพนักงานให้ดีขึ้นได้

ด้านการเพิ่มขีดความสามารถสำหรับการทำงานรูปแบบผสมผสานนั้น องค์กรจะต้องเพิ่มขีดความสามารถและสร้างการเรียนรู้ให้กับบุคลากรให้สามารถจัดระเบียบตนเองได้ ด้วยการรีสกิล (Reskill) และอัพสกิล (Upskill) ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการทำงานในรูปแบบผสมผสานคู่ขนานไปกับแผนการดำเนินงานขององค์กร ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนช่วยเรื่องการเรียนรู้ เช่น ทักษะการสังเกตและวิเคราะห์ ทักษะการรับฟังและการสื่อสาร ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ Boyatzis (1982) ได้ให้คำจำกัดความ “ขีดความสามารถ” หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งถือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของงานภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กร และทำให้บุคคลมุ่งมั่นสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของ World Economic Forum (2018) เรื่อง The Future of Jobs Report 2018 พบว่า 54% ของแรงงานทั้งหมดต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ทั้งการเพิ่มทักษะ (Reskill) และทักษะปัจจุบัน (Upskill) ในส่วนของไทย รายงานระบุว่า ผู้ประกอบการให้ความเห็นสอดคล้องกับภาพรวมทั่วโลก กล่าวคือประมาณครึ่งหนึ่งของแรงงานไทยต้องรับการพัฒนาทักษะทั้งด้านความชำนาญทางด้านเทคนิค (Technical Skill) โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงนวัตกรรม และความคิดเชิงสร้างสรรค์ และความคิดริเริ่ม รวมถึงความสามารถเข้าใจจิตใจและอารมณ์ของผู้อื่นได้ (Human Skill) ซึ่งหุ่นยนต์ไม่สามารถเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้เช่นมนุษย์

สรุปองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน : มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงานในอนาคต ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ข้างต้นที่ได้จากการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เหมาะสมต่อการทำงานแบบไฮบริด (Hybrid) คือ (1) การจัดระเบียบในการทำงาน โดยองค์การต้องสร้างมาตรฐานการทำงานในมิติต่างๆ ยืดความเสมอภาค การมีส่วนร่วม และความยืดหยุ่น ทบทวนนโยบายการทำงานและสำรวจความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ (2) รูปแบบสถานที่ตั้ง/พื้นที่ทำงาน โดยองค์การต้องสร้างระบบนิเวศในการทำงานที่เป็นมิตร นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ในขณะที่บุคลากรต้องสร้างพื้นที่สำหรับทำงานในบ้าน (3) เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย จัดหาเทคโนโลยี/เครื่องมือไอที มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดี การมีนโยบาย/มาตรการดูแลรักษาความปลอดภัย (4) สุขภาพจิตในการทำงาน องค์การต้องเอาใจใส่และช่วยเหลือ สอบถามสารทุกข์สุกดิบ ของบุคลากร จัดกิจกรรมให้ความรู้ การกำหนดนโยบายที่ยืดหยุ่น (5) การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โดยจัดประชุมแบบหนึ่งต่อหนึ่งทุกต่อสัปดาห์ สร้างประสบการณ์การทำกิจกรรมร่วมกัน (6) แรงจูงใจในการทำงาน มีแรงจูงใจในการวางแผนการทำงานอย่างเหมาะสม บริหารค่าตอบแทน/สวัสดิการอย่างเป็นธรรม ให้ความสำคัญกับบุคลากร และ (7) การเพิ่มขีดความสามารถ โดยการรีสกิล (Reskill) และอัพสกิล (Upskill) และ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

(1) ควรมีนโยบายและการวางแผนการดำเนินงานในรูปแบบแบบผสมผสานอย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

(2) องค์กรควรให้การสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนทักษะ ความรู้ ชีตความสามารถของบุคลากร ในหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ

(3) องค์กรควรมีเกณฑ์ในการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นมาตรฐานชัดเจน และเป็นธรรม เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

(4) องค์กรควรสร้างและพัฒนาระบบและกลไกการสร้างเสริมสุขภาพทั้งมิติร่างกาย และจิตใจที่แข็งแรงให้กับบุคลากร ได้แก่ การมีโปรแกรมการดูแลสุขภาพแบบครบวงจร จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารเวลาเพื่อสร้างความสุขจากการทำงานและชีวิตส่วนตัว

(5) องค์กรควรสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อการทำงานแบบผสมผสาน สนับสนุนด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับการทำงาน

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการทำงานแบบผสมผสานหรือ Hybrid Working Hybrid ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน

(2) ศึกษานโยบาย กลยุทธ์ และรูปแบบการทำงานแบบผสมผสานหรือ Hybrid Working ที่เหมาะสม

(3) ศึกษาความต้องการของบุคลากรต่อรูปแบบการทำงานแบบผสมผสานหรือ Hybrid Working

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย ชลศิริพงษ์. (2564). *การทำงานแบบไฮบริด คืออะไร ทำไมจะกลายเป็นมาตรฐานใหม่ของการทำงาน*.

สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2564, จาก <https://brandinside.asia/hybrid-work-is-a-norm/>

ธนาคารไทยพาณิชย์. (2564). *ทำไมการทำงานแบบ Hybrid คือคำตอบในยุค Next Normal*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2564, จาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/salary-man/hybrid-working.html>

บริษัท เอ็กซ์ซี จำกัด. (2563). *ไขข้อสงสัย! Hybrid Working คืออะไร? สรุปครบ จบในที่เดียว*. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.codeskworkplace.com/what-is-hybrid-working/>.

ปรานต์ สุวรรณทัต. (2564). *Google ประกาศแนวทางการทำงานแบบ “ไฮบริด” เข้าออฟฟิศ 3 วัน เลือกทำงานจากที่ไหนก็ได้*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2564, จาก <https://brandinside.asia/google-hybrid-work/>

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2563). *การทำงานที่บ้าน หรือ Work From Home* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

Adecco Group. (2021). *Resetting Normal: Defining the New Era of Work*. Retrieves July 27, 2021, from <https://adecco.co.th/>.

Alderfer C. P. (1972). *Editor's introduction: Contemporary Issues in Professional Work with Groups*. The Journal of Applied Behavioral Science, 28.

- Beutell, N. (2006). *Life Satisfaction*. Retrieved August 20, 2016, from http://wfnetwork.bc.edu/encyclopedia_template.php?id=3283.
- Boyatzis, R.E. 1982. *The Competent Manager*. New York : John Wiley&Sons.
- Cisco. (2021). Hybrid Work Index. Retrieves October 25, 2021, from https://www.cisco.com/c/m/en_us/solutions/hybrid-work/hybrid-work-index.html
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Deery, S. J., Iverson, R. D., and Walsh, J. T. (2010). Coping Strategies in Call Centers: Work Intensity and the Role of Co-workers and Supervisors. *British Journal of Industrial Relations*, 48(1): 181 – 200.
- Fisher, A. B. (1980). *Small Group Decision Making*. Massachusetts: Addison Wesley.
- Greenfield, C. and Terry, M. (1995). *Work/life: From a Set of Programs to a Strategic Way of Management*. Employment Relations Today, Autumn.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation of Work*. (2nd.ed). New York: John Wiley and Sons.
- Litwin, G.H. & Stringer, R.A. Jr. (1968). *Motivation and Organizational Climate. Division of Research*. Harvard Business School, Boston.
- Microsoft. (2021). *The Next Great Disruption Is Hybrid Work - Are We Ready?*. Retrieves March 27, 2021, from <https://www.microsoft.com/en-us/worklab/work-trend-index/hybrid-work>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1987). *Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- North Eastern Health Board. (2008). Men's Health Action Plan. *International Journal of Consumer Studies*, 32: 27–33.
- Porter, Michael E., and Nitin Nohria. How CEOs Manage Time. *Harvard Business Review* 96(4): 42–51.
- World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report 2018*. Retrieves July 27, 2021, from <http://www.weforum.org>.
- WHO. (1976). *The Development of the World Health Organization Quality of Life Assessment Instrument*. Geneva: WHO.

กระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช
กรณีศึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17
VICTIMS CARE PROCESS FOR SEXUAL CASES IN HOSPITAL WITHOUT FORENSIC DOCTORS
A CASE STUDY OF THE SOMDEJPRASANGKHARACH XVII HOSPITAL

เพยาว์ ศรีเจริญ¹, นพรุจ ศักดิ์ศิริ
Payao Sricharoen¹, and Noparuj Saksiri
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
E-mail: payao.sk17@gmail.com

Received 17 May 2021; Revised 18 June 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และนำเสนอกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช กรณีศึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ศึกษาคือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจำนวน 100 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คนเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการ(PNI Modified) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของกระบวนการ 6 ขั้นตอนคือ งาน OSCC เปิดบริการเฉพาะในเวลาราชการ ขาดผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องขาดการเชื่อมโยงด้านกฎหมาย บุคลากรขาดความรู้และแนวทางปฏิบัติ ทักษะคดีในด้านลบของครอบครัวและชุมชน ปัญหาทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร คือ การทำงานไม่เป็นสหสาขาวิชาชีพ มีงบประมาณที่จำกัด ขาดแคลนเครื่องมือที่ทันสมัย และขาดระบบการบริการแบบบูรณาการ
2. การประเมินความต้องการจำเป็นของกระบวนการอยู่ในระดับมาก ในสภาพที่ควรจะเป็นพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด(PNI Modified 0.222) ขั้นตอนที่ต้องการมากที่สุดคือ ขั้นตอนการวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ(PNI Modified 0.347)
3. กระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ 6 ขั้นตอนคือ 1)การเข้าถึงและเข้ารับบริการ คือส่วนกลางควรมีการเปิดศูนย์บริการนิติเวชมากขึ้น 2)การประเมิน คือมีแนวทางการทำงานที่เป็นระบบ 3)การวางแผนการดูแลและการจำหน่ายคือส่งบุคลากรอบรมเฉพาะทาง 4)การดูแลทั่วไป และการดูแลที่มีความเสี่ยงสูงคือมีการทำงานของสหสาขาวิชาชีพ 5)การให้ข้อมูลและเสริมคือจัดทำคลินิกเฉพาะ 6) การดูแลต่อเนื่อง คือ การบริการเชิงรุก

คำสำคัญ: กระบวนการดูแล ,ผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ, ข่มขืนกระทำชำเรา

Abstract

The purpose of this research is to study the state of the problem, need and presenting the care process for victims of sexual assault cases in hospitals without forensic doctors. The research area was the 17th Somdejphrasangkharach hospital and a combination research. The samples are 100 people and 7 key informants in the care process. The research instruments were questionnaires and semi-structured interviews. Data were analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation demand priority index (PNI_{Modified}) and Content Analysis.

The research results were found that

1. Problem condition of the 6-step process are that OSCC jobs are open only during office hours, the lack of specialists in the relevant fields, lack of legal, links personnel lack of knowledge and negative practices and attitudes of family and community. 4 M problem is non-multidisciplinary work. Have a limited budget lack of modern equipment and lack of a good integrated service system

2. Evaluation of process needs at a high level. Where it should be found to be at the highest level (PNI_{Modified} 0.222), the most preferred step was patient or client care Planning Procedure (PNI_{Modified} 0.347). 3. Process of care for victims of sexual assault cases 6 steps: 1) access and service That is, the center should open more forensic service centers. 2) Evaluation is a systematic working guideline. 3) Planning, care and distribution is to send specialized training personnel. 4) general care And care at high risk is a multidisciplinary function. 5) providing information and supplementing is a specialized clinic; 6) continuing care Is to service proactive

Keywords: care process, victims of sexual assault, rape

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ความรุนแรงทางเพศเป็นปัญหาสาธารณสุขที่รุนแรงและการละเมิดสิทธิมนุษยชนส่งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวร่วมกับมีแนวโน้มที่รุนแรงและอุบัติการณ์การเกิดเหตุที่สูงขึ้นเนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญจากวิกฤตปัญหารอบด้าน โดยจากข้อมูลสำนักงานระบาคติวิทยา กระทรวงสาธารณสุข เรื่องการเฝ้าระวังการบาดเจ็บในโรงพยาบาล 21 แห่ง พบว่ามีผู้หญิงถูกข่มขืนและล่วงละเมิดทางเพศ เฉลี่ย 12 คนต่อวัน และใน 12 คนจะมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีถูกข่มขืนและล่วงละเมิดทางเพศเฉลี่ย 2 คนต่อวัน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนเป็นอย่างมากถ้ากรณีที่มีการเสียชีวิตร่วมด้วย ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2542 มีนโยบายให้กระทรวงสาธารณสุข จัดตั้งศูนย์พึ่งได้ (OSCC) ในโรงพยาบาลทุกแห่ง เพื่อเป็นศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤตจากความรุนแรงอย่างครบวงจร จากรายงานข้อมูลประจำปี 2559 เรื่องสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พบว่าข้อมูลสถิติเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงและเข้ารับบริการศูนย์พึ่งได้ ของโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 558 แห่ง ในช่วงเดือน ตุลาคม 2558 – กันยายน 2559 พบว่ามีเด็กและสตรีถูกกระทำความรุนแรง จำนวน 23,977 ราย ซึ่งเฉลี่ย 66 รายต่อวัน และในจำนวน 23,977 ราย เป็นการกระทำความรุนแรงทางเพศ จำนวน 10,288 ราย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 เป็นโรงพยาบาลทั่วไปที่มีจำนวนเตียง 210 เตียง มียอดผู้รับบริการผู้ป่วยนอกรายปีประมาณ 233,600 ราย งานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน 44,445 รายและมียอดผู้รับบริการที่เป็นผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในช่วงระยะเวลา 4 ปี ย้อนหลังคือปี 2559, 2560, 2561 และ 2562 มีจำนวน 14,14,24 และ 22 ตามลำดับ ดังนั้นการบริหารงานด้านนิติเวชศาสตร์จึงมีความจำเป็นกับโรงพยาบาลทุกแห่ง การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการถูกข่มขืนกระทำชำเรา รวมถึงการตรวจร่างกาย จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในงานนิติเวชศาสตร์ โดยเมื่อมีผู้เสียหายเข้ารับการรักษารักษาหรือเมื่อต้องตรวจชั้นสูตร แพทย์ที่ดูแลรับผิดชอบควรบันทึกผลการตรวจร่างกายที่เกิดจากการถูกข่มขืนกระทำชำเรา ในแบบบันทึกการตรวจร่างกายอย่างละเอียดและครบถ้วนทุกประเด็น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสืบสวน การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ในการพิสูจน์หลักฐานเชิงประจักษ์ ค้นหาความจริงหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริง และนำไปสู่การนำผู้กระทำผิดเข้ากระบวนการรับโทษต่อไป (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2556) การดูแลผู้รับบริการนั้น บุคลากรด้านสาธารณสุขต้องมีความระมัดระวังเพราะเป็นงานที่ทำกับมนุษย์ การให้บริการต้องใช้ทั้งความรู้ความสามารถ มีมนุษยธรรม จริยธรรมและการสื่อสารที่ดีในทีมการทำงาน บันทึกทางการแพทย์ และการบันทึกเวชระเบียนที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารกับทีมที่ดี และยังสามารถใช้เป็นหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ทางกฎหมาย (ปราณี อัครรัตน์, 2555) ในระบบการทำงานของกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย มีหน่วยงานที่ให้บริการแบ่งได้หลายระดับเพื่อให้ระบบการบริการประชาชนได้ทั่วถึงในทุกสถานการณ์ เฉพาะโรงพยาบาลที่สังกัดในกระทรวงสาธารณสุขที่สังกัดส่วนกลาง และโรงพยาบาลเฉพาะทาง 23 แห่ง และโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค ที่กระจายไปทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ รวม 905 แห่ง (สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล, 2561) แต่จำนวนของแพทย์นิติเวชที่มีจำนวนเพียง 81 คน (แพทยสภา, 2563) ซึ่งจากตัวเลขจะพบว่าแพทย์นิติเวชไม่มีครบทุกโรงพยาบาล แต่ทุกโรงพยาบาลจะต้องมีการตรวจและบันทึกผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับคดีต่าง ๆ ทุกที่ โดยเฉพาะการตรวจร่างกายที่เกิดจากการถูกข่มขืนกระทำชำเรา ที่สามารถพบได้ในทุกโรงพยาบาลและส่วนใหญ่แพทย์ผู้ตรวจจะเป็นแพทย์เวรผู้ปฏิบัติงานในวันดังกล่าวไม่ใช่แพทย์เฉพาะทางในสาขานั้น ๆ แต่ต้องมีการตรวจร่างกายและบันทึกเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์มากที่สุดเพื่อเป็นการสื่อสาร กับทีมแพทย์เฉพาะทางและทีมสุขภาพที่ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายต่อไปในเวลาราชการจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีผู้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบแบบบันทึกการตรวจร่างกายของผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา ในงานนิติเวชของโรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่มีแพทย์นิติเวช ยังพบปัญหาคือ เนื่องจากบุคลากรที่มีหน้าที่ในการตรวจร่างกายผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา มีประสบการณ์น้อย อาจทำให้ตรวจร่างกายได้ไม่ครบถ้วนตามหลักทางนิติเวช และมีการเสนอให้ทางหน่วยงานต้นสังกัดควรมีคู่มืออธิบาย หลักการตรวจร่างกายอย่างง่าย โดยระบุรายละเอียดลงในแบบบันทึกการตรวจร่างกาย รวมถึงจัดอบรมแนวทางในการตรวจร่างกายผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา (วรารักษ์ ช่างสมบุญ, 2558) และเรื่องโครงการเสนอแนะ “การออกแบบระบบบริการและภาพลักษณ์ของศูนย์พึ่งได้และชั้นสูตร โรงพยาบาลตำรวจ (OSCC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ” โดยศึกษาระบบการให้บริการของศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อนำมาออกแบบพื้นที่การให้บริการโดยใช้กระบวนการออกแบบ Service Design ที่เน้นความต้องการของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (stakeholder) ในระบบการบริการเป็นหลักเพื่อช่วยให้การบริการภายในศูนย์พึ่งได้ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นผู้ใช้บริการได้รับความพึงพอใจสูงสุด เปลี่ยนเจตคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อศูนย์พึ่งได้เพื่อให้กลายเป็น Excellent Center ด้านการดูแลผู้ป่วยที่ถูกกระทำรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศ เป็นแม่แบบในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการแก่ผู้ป่วยที่ถูกกระทำรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศ ให้เท่าเทียมและเป็นธรรม (ศุภกานต์ ไชยนิล, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ยังไม่พบงานวิจัยที่มีการทำในประเด็นกระบวนการดูแลผู้ป่วยเสียหาคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช ร่วมกับการพัฒนาสู่สังคมยุคดิจิทัลที่มีการฟ้องร้องด้านกฎหมายทั้งในช่องต่างต่าง ๆ มากมาย รวมถึงการเป็นข่าวของบุคลากรทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขมากมายส่งผลให้ ผู้ทำวิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษากระบวนการดูแลผู้ป่วยเสียหาคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช เพื่อเสนอแนวทางที่เป็นมาตรฐานและเป็นประโยชน์ในงานนิติเวชของโรงพยาบาลต่อไปในอนาคต และเลือกโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกระบวนการดูแลผู้ป่วยเสียหาคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของกระบวนการดูแลผู้ป่วยเสียหาคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการดูแลผู้ป่วยเสียหาคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาได้ใช้แนวคิดกระบวนการดูแลผู้ป่วยเสียหาคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศตามมาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ฉบับที่ 4 (Hospital and Healthcare Standards /HA) (มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ฉบับที่ 4 สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล(องค์การมหาชน).2561) ซึ่งแบ่งไว้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การเข้าถึงและการเข้ารับบริการ (Access & Entry) 2) การประเมิน (Patient Assessment) 3) การวางแผนการดูแลผู้ป่วย (Planning of care) และการจำหน่าย (Discharge Planning) 4) การดูแลผู้ป่วยทั่วไป (General Care Delivery) และการดูแลที่มีความเสี่ยงสูง (Care of High-Risk Patients and Provision of High-Risk services) 5) การให้ข้อมูลและการเสริมพลังแก่ผู้ป่วย / ครอบครัว (Information and Empowerment for Patients / Families) 6) การดูแลต่อเนื่อง (Continuity of Care) ซึ่งกระบวนการดูแลจะประกอบด้วยปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารคือด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการต้องนำความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ว่าพยาบาลแผนกฉุกเฉินในประเทศอิหร่านต้องการศึกษาในด้านการจัดการกับผู้ป่วยด้านนิติเวช (Leila Feizi Nazarloo 2015) เพื่อให้ได้พยานหลักฐานเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา จากการตรวจร่างกายอย่างมีระบบ และเป็นมาตรฐานให้ครบทุกระบบ เป็นสิ่งที่สามารถเสนอในชั้นศาลเพื่อใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดีในชั้นศาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศเดนมาร์กที่พบว่าสำนักงานอัยการจะให้ความสำคัญกับหลักฐานจากการตรวจทางคลินิกที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ (Mette Louise B.G. Kjærulff 2018) และมีการบันทึกเอกสารเวชระเบียนทั้งระบบเอกสารและระบบดิจิทัลที่สมบูรณ์และครบถ้วนอย่างมีมาตรฐาน เพื่อสามารถส่งต่อและสื่อสารสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบโดยเวชระเบียนที่มีคุณภาพเวชระเบียนที่มีคุณภาพ ต้องมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความมีรายละเอียดที่ดี และความทันสมัย(สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2555) โดย จากการตรวจสอบตัวอย่างรายงานนิติวิทยาศาสตร์ระดับชาติของประเทศอิตาลียังพบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการเขียนรายงาน (Thomas Grisso 2009) และในประเทศตุรกีพบว่ามีข้อผิดพลาดใน

การเขียนรายงานทางนิติเวชเช่นกัน (Nurettin Aktas 2017) ซึ่งผู้วิจัย จึงได้กำหนดแนวคิดในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังภาพที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัย คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความต้องการจำเป็นและบริบทของโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาสถานภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช แบ่งการดำเนินการดังนี้คือ

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สตรีแพทย์ แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน แพทย์ทั่วไป พยาบาลวิชาชีพ เจ้าหน้าที่งานเวชระเบียน เจ้าหน้าที่งานเทคนิคการแพทย์และพยาธิวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานผู้ช่วยเหลือคนไข้ จำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแบ่งสัดส่วนตามหน่วยงาน

2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบตรวจสอบรายการจำนวน 5 ข้อ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีทางเพศ ในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช จำนวน 38 ข้อ เป็นแบบสอบถามลักษณะคำถามปลายปิดแบบมาตรา ส่วนประเมินค่า 5 ระดับ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารจำนวน 24 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ 4) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเองโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำสร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ภาษา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2541) และนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามโดยคำนวณหาความสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) พบว่าแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.827 ถึง 0.984

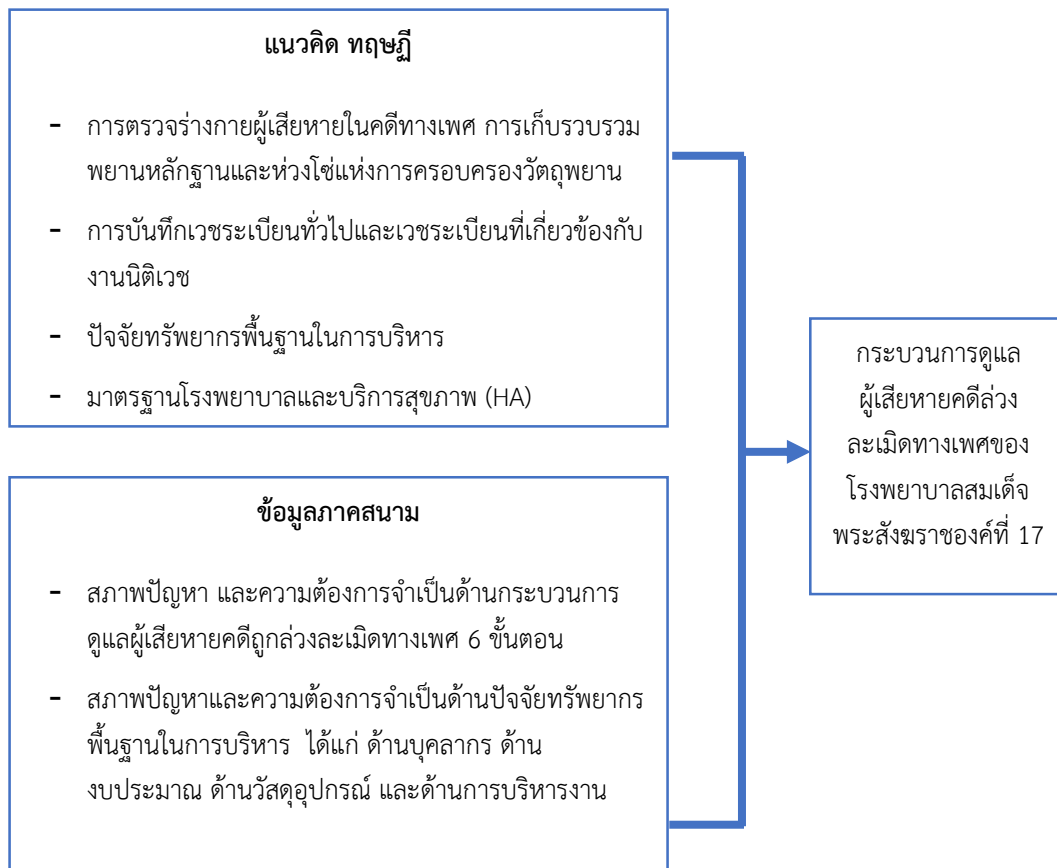
การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน โดยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึง โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางและเขียนพรรณนา

2. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีทางเพศ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (μ) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีทางเพศ และปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร ด้วยสถิติบรรยาย โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความต้องการจำเป็น โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index : PNI_{Modified} (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) และ นำความจำเป็นพื้นฐานทุกหัวข้อมาวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) เพื่อนำเสนอความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไขต่อไป

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นการศึกษาสภาพปัญหาของกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ และปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารเพื่อสำรวจข้อมูลในเชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้คือ แพทย์หัวหน้างานสูตินรีเวช แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน หัวหน้างานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน หัวหน้างานผู้ป่วยนอก หัวหน้างานเวชระเบียน หัวหน้างานเทคนิคการแพทย์และพยาธิวิทยาคลินิกและหัวหน้างานสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งสิ้น 7 คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ 3) สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในส่วนปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร โดยผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและพัฒนาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของสำนวนภาษา ก่อนนำไปเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะใช้

วิธีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ได้แก่การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช

ผู้วิจัยรวบรวมปัญหาทั้งหมดที่ได้จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ นำเสนอผู้เกี่ยวข้องในระดับของผู้บริหารหรือ หัวหน้าหน่วยงาน ผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในทีมของการให้บริการของงาน OSCC และกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานในอนาคตเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการ

จริยธรรมในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมและการวิจัย คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ICH-GCP) ได้มีมติรับรองการวิจัยตามหนังสือการรับรองโครงการวิจัย เลขที่ SSRBCA-REC 013/2563 เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2564

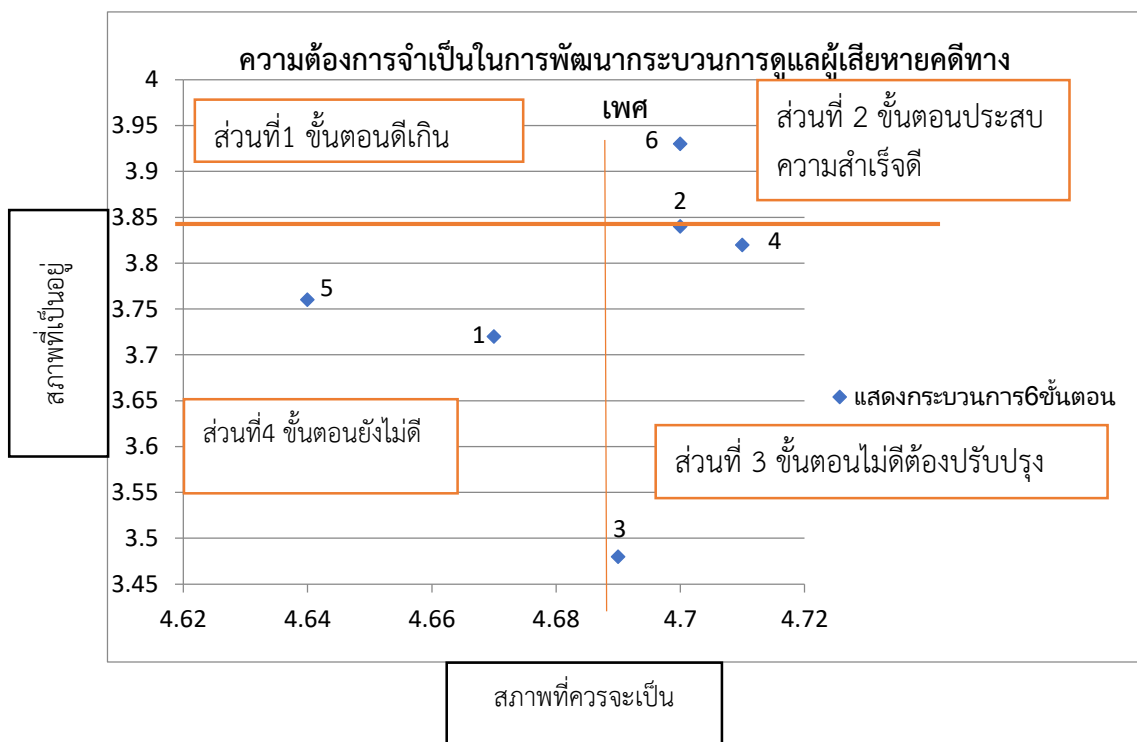
ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินความต้องการจำเป็นของกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ

รายละเอียด	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น			ระดับสภาพที่เป็นอยู่			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1.การเข้าถึงและการเข้ารับบริการ	4.67	0.55	มากที่สุด	3.72	0.80	มาก	0.255	2
2.การประเมินผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ	4.70	0.55	มากที่สุด	3.84	0.81	มาก	0.223	5
3.การวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ	4.69	0.56	มากที่สุด	3.48	0.78	ปานกลาง	0.347	1
4.การดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทั่วไปและการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการที่มีความเสี่ยงสูง	4.71	0.54	มากที่สุด	3.82	0.81	มาก	0.232	4
5.การให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้รับบริการและครอบครัว	4.64	0.60	มากที่สุด	3.76	0.79	มาก	0.234	3
6.การดูแลต่อเนื่อง	4.70	0.53	มากที่สุด	3.93	0.78	มาก	0.195	6
รวม	4.69	0.55	มากที่สุด	3.84	0.80	มาก	0.222	

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณา ระดับสภาพที่ควรจะเป็นของความเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $SD = 0.55$) ส่วนสภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $SD = 0.80$) ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) พบว่า โดยภาพรวม ความเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศมีค่าเท่ากับ 0.222

ซึ่งหากพิจารณารายละเอียดจะพบว่า บุคลากรมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ อันดับแรก คือด้าน การวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.347) รองลงมาคือด้าน การเข้าถึงและการเข้ารับบริการ (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.255) และด้านการให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้รับบริการและครอบครัว (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.234) ตามลำดับ

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Metrix Analysis) ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ

จากแผนภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Metrix Analysis) ของความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ ระหว่างสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นจุดตัดตั้งภาพ พบว่า

1. สภาพขั้นตอนที่ดีเกินเกณฑ์ คือไม่มีขั้นตอนใด ๆ ใน 6 ขั้นตอน
2. สภาพขั้นตอนที่ประสบความสำเร็จ คือ ด้านการดูแลต่อเนื่อง
3. สภาพขั้นตอนที่ยังไม่ดีแต่ยังไม่น่าเป็นห่วง คือ ด้านการเข้าถึงและการเข้ารับบริการ .และด้านการให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้รับบริการและครอบครัว

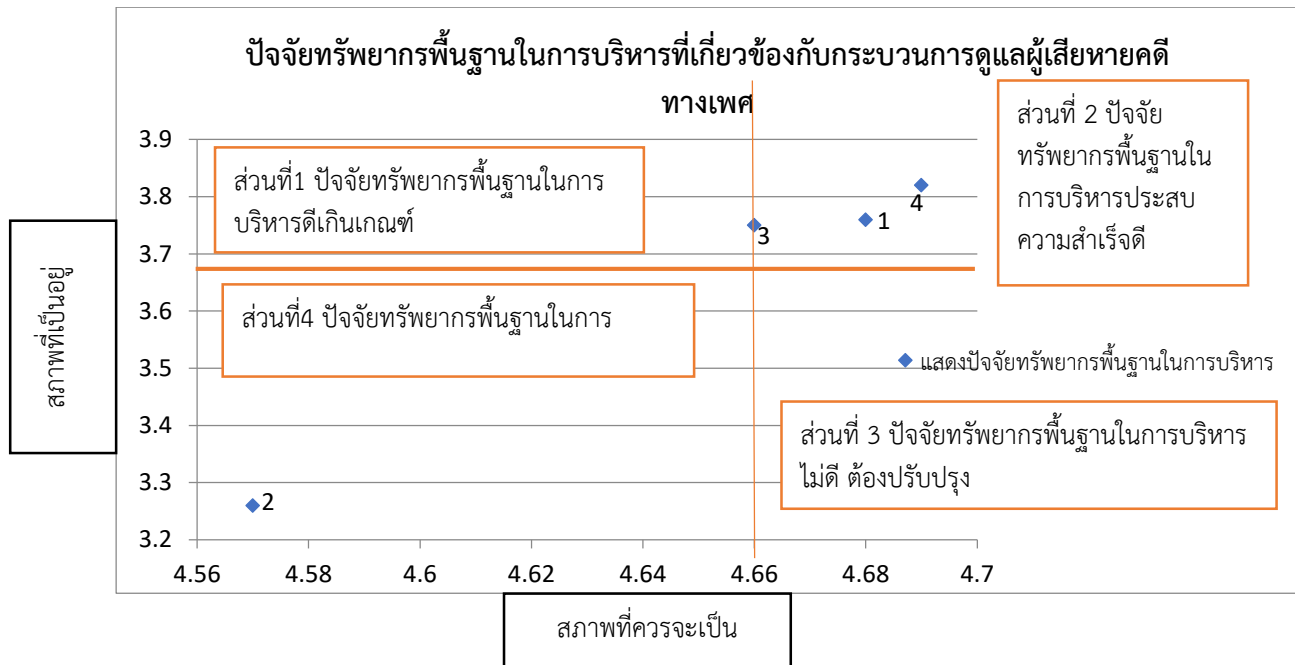
4. สภาพขั้นตอนที่ไม่ต้องปรับปรุงคือ ด้านการประเมินผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ด้านการวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ และด้านการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทั่วไป และการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการที่มีความเสี่ยงสูง

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีทางเพศ

รายละเอียด	ระดับสภาพที่ควรจะเป็น			ระดับสภาพที่เป็นอยู่			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล		
1.Man (บุคลากร)	4.68	0.56	มากที่สุด	3.76	0.78	มาก	0.244	2
2.Money (งบประมาณ)	4.57	0.65	มากที่สุด	3.26	0.94	ปานกลาง	0.401	1
3.Materials (วัสดุอุปกรณ์)	4.66	0.57	มากที่สุด	3.75	0.79	มาก	0.242	3
4.Management (การบริหารจัดการ)	4.69	0.55	มากที่สุด	3.82	0.81	มาก	0.227	4
รวม	4.66	0.57	มากที่สุด	3.69	0.91	มาก	0.270	

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณา ระดับสภาพที่ควรจะเป็นของความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $SD = 0.57$) ส่วนสภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, $SD = 0.91$) ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) พบว่า โดยภาพรวมความเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในเรื่องปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีค่าเท่ากับ 0.270

ซึ่งหากพิจารณารายละเอียดจะพบว่า บุคลากรมีความต้องการจำเป็นในเรื่องปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ อันดับแรก คือด้านงบประมาณ (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.41) รองลงมาคือด้านบุคลากร (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.244) และด้านวัสดุอุปกรณ์ (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.242) ตามลำดับ

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Metrix Analysis) ของปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีทางเพศ

จากแผนภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Metrix Analysis) ของปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีทางเพศ ระหว่างสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็น โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นจุดตัดตั้งภาพ พบว่า

1. สภาพปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่ดีเกินเกณฑ์ คือ ไม่มีปัจจัยใด ๆ ใน 4 ปัจจัย
2. สภาพปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่ประสบความสำเร็จดี คือ Man (บุคลากร) Materials (วัสดุอุปกรณ์) และ Management (การบริหารจัดการ)
3. สภาพปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่ยังไม่ดีแต่ยังไม่น่าเป็นห่วง คือ Money (งบประมาณ)
4. สภาพปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่ไม่ดีต้องปรับปรุงคือ ไม่มีปัจจัยใดๆใน 4 ปัจจัย

จากการวิจัยเชิงคุณภาพที่สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศและปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้คือ

1. สภาพปัญหาในกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ 6 ขั้นตอน
 - 1.1 การเข้าถึงและเข้ารับบริการ พบว่าการเข้ารับบริการของผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ได้สิ้นสุดขั้นตอนของการเข้ารับบริการ ณ จุด ๆ เดียว แต่มีขั้นตอนของการให้บริการเหมือนกับผู้รับบริการทั่วไป การให้บริการของหน่วยงาน OSCC ไม่ครอบคลุม 24 ชั่วโมง และสถานที่ไม่เอื้ออำนวยในกรณีนอกเวลาราชการ และแพทย์เฉพาะทางแต่ละสาขาไม่มีครอบคลุมในทุกโรงพยาบาล
 - 1.2 การประเมินผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ พบว่า ขาดผู้เชี่ยวชาญโดยตรงในการประเมินผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ขาดทีมสหสาขาวิชาชีพในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน OSCC โดยเฉพาะด้านกฎหมาย การปกป้องประวัติที่แท้จริงของผู้รับบริการหรือผู้ป่วย ที่ส่งต่อการประเมินและให้บริการ
 - 1.3 การวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการและการจำหน่าย พบว่าการมีระยะเวลาสั้นในการวางแผนโดยเฉพาะกรณีนอกเวลาราชการ และขาดระบบการเชื่อมโยงที่ดีโดยเฉพาะเรื่องกฎหมาย เนื่องจากเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรภายนอกหลากหลาย

1.4 การดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทั่วไป และการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการที่มีความเสี่ยงสูง คือ ระบบการคัดกรองที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากระดับความเสี่ยงสูงเป็นทักษะที่ค่อนข้างเฉพาะตัวในผู้รับบริการประเภทนี้ และบุคลากรขาดแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.5 การให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้รับบริการและครอบครัว พบว่าการมีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่และระยะเวลาในการให้บริการของหน่วยงาน OSCC ที่จะมีเฉพาะในเวลาราชการ บุคลากรขาดความชำนาญเฉพาะตัวในด้านนี้

1.6 การดูแลต่อเนื่อง พบว่าปัญหาเรื่องปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ระยะทาง สถานที่ ฐานะทางเศรษฐกิจ อิทธิพลจากผู้ทำร้าย รวมถึงทัศนคติของครอบครัวและชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการและครอบครัวในทางลบมากกว่าทางบวก

2. สภาพปัญหาในส่วนปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร

2.1 Man (บุคลากร) พบว่า ระบบการทำงานยังไม่เป็นสหสาขาวิชาชีพ ไม่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบบุคลากรแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการบริหารงานแบบเดิม ๆ และบุคลากรมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน

2.2 Money (งบประมาณ) พบว่า งบประมาณที่มีค่อนข้างจำกัด และงบประมาณที่ไม่มีการแยกการบริหารที่ชัดเจน และไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ได้ในเชิงรับและในเชิงรุก

2.3 Material (วัสดุอุปกรณ์) พบว่า การขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย โครงสร้างของอาคารสถานที่ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการให้บริการ ขาดการพัฒนาสิ่งส่งตรวจที่เป็นหลักฐานทางนิติเวชที่ทันสมัย และห่วงโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยานตามมาตรฐานวิชาชีพ

2.4 Management (การบริหารจัดการ) คือ ขาดระบบการบริการแบบบูรณาการที่ดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศและปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่าผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์สามารถนำมาอภิปรายได้ 2 ด้าน ดังนี้คือ

1. สภาพปัญหาของกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวช แบ่งเป็นกระบวนการดูแล 6 ขั้นตอนและตามหลักการบริหาร 4 M พบปัญหาดังนี้คือ

1.1 การเข้าถึงและเข้ารับบริการการเข้ารับบริการของผู้รับบริการที่ผ่านขั้นตอนปกติเหมือนผู้รับบริการทั่วไป การให้บริการนอกเวลาราชการที่ไม่มีสถานที่ในการให้บริการที่เฉพาะสำหรับผู้รับบริการในคดีประเภทนี้ ซึ่งเป็นปัญหาของหลาย ๆ โรงพยาบาล

1.2 การประเมินผู้ป่วยหรือผู้รับบริการสภาพปัญหา คือขาดผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผู้ป่วยหรือผู้รับบริการโดยตรง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปัจจุกาล สุวรรณชาติ (2559) ได้สรุปไว้ว่าสมรรถนะของบุคลากรที่ปฏิบัติงานต้องมีการบริการที่ดี มีความเชี่ยวชาญในอาชีพ และความร่วมแรงร่วมใจ การขาดสถานที่ที่เป็นสัดส่วนที่มิดชิดและเป็นส่วนตัว และงานวิจัยของ จินตนา บริบูรณ์ (2554) ที่สรุปไว้ว่าประกอบด้วยสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านความเชี่ยวชาญในอาชีพ ด้านจริยธรรม และด้านความร่วมแรงร่วมใจ การขาดทีมสหสาขาวิชาชีพในการทำงานเป็นทีมแบบ one stop service

1.3 การวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการและการจำหน่าย สภาพปัญหาพบว่า มีระยะเวลาที่น้อยในการประเมินสภาพและปัญหา ร่วมกับไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญเพียงพอ การขาดการเชื่อมโยงที่ดีในเรื่องของกฎหมาย และเรื่องการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติเวชที่ยังไม่มีผู้รับผิดชอบที่

ชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำภารัตน์ อ่อนเปรี้ยว (2559) สรุปได้ว่าควรมีพยาบาลนิติเวช เนื่องจากช่วยส่งต่อพยานหลักฐานกับตำรวจ และการศึกษาของ ปัจจิกาล สุวรรณชาติ (2559) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ ขาดแคลนบุคลากรในการให้ความรู้และคำปรึกษาทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์

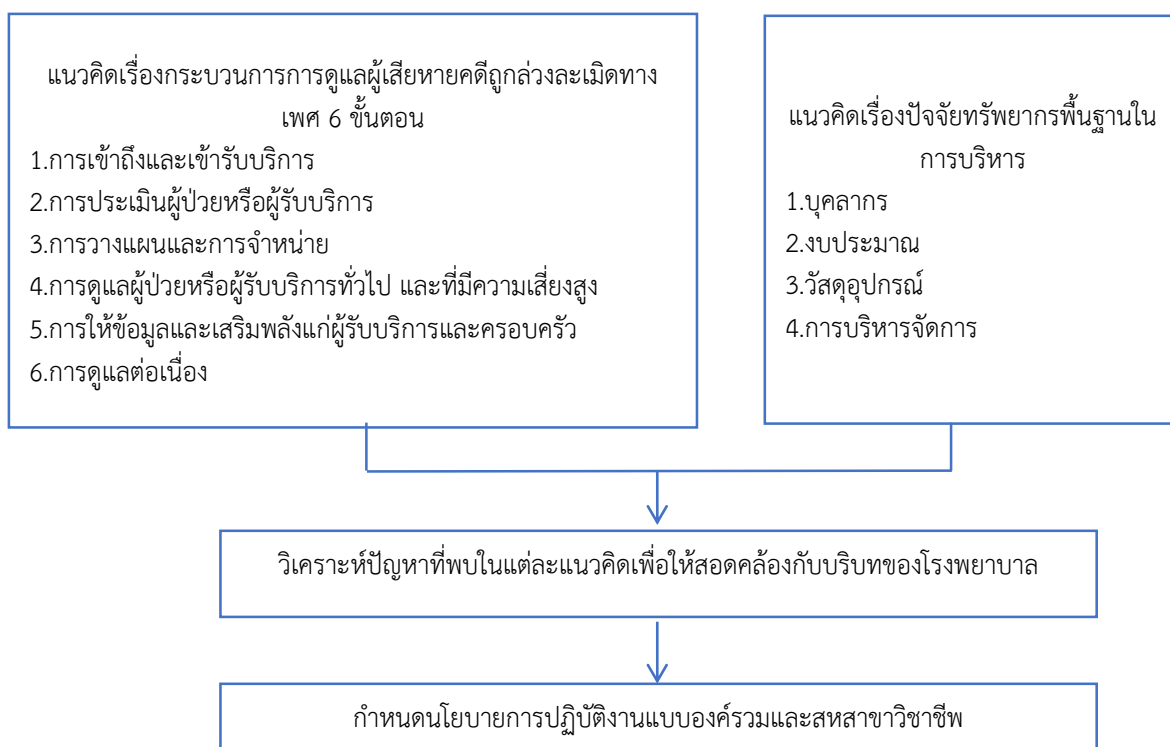
1.4 การดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทั่วไป และการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการที่มีความเสี่ยงสูง สภาพปัญหาพบว่ายังไม่มีระบบการคัดกรองที่ชัดเจนในเรื่องการคัดแยกระดับความเสี่ยง จึงทำให้มีการดูแลที่คล้ายคลึงกัน ไม่ได้มีเฉพาะเจาะจง บุคลากรที่ปฏิบัติงานขาดความรู้ในด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา บริบูรณ์ (2554) สรุปไว้ว่า สมรรถนะหลัก ประกอบด้วยสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านความเชี่ยวชาญในอาชีพ ด้านจริยธรรม และด้านความร่วมมือร่วมใจ

1.5 การให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้รับบริการและครอบครัว สภาพปัญหาของการให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้รับบริการและครอบครัว พบว่า การมีข้อจำกัดของสถานที่ ระยะเวลาในการให้ข้อมูล เนื่องจากต้องใช้ความชำนาญเฉพาะตัว และการฝึกฝน เนื่องจากผู้รับบริการและครอบครัวในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา บริบูรณ์ (2554) สรุปไว้ว่า สมรรถนะตามหน้าที่ ประกอบด้วยสมรรถนะด้านการพัฒนาศักยภาพคน ด้านการสืบเสาะหาข้อมูล ด้านศิลปะการสื่อสารสูง ด้านความเข้าใจผู้อื่น ด้านการให้คำปรึกษาและด้านการคิด

1.6 การดูแลต่อเนื่อง สภาพปัญหาคือ ปัจจัยของ ระยะทาง สถานที่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ทัศนคติของครอบครัว ชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อการนัดมาติดตามต่อเนื่องของผู้รับบริการทำให้ผู้รับบริการขาดนัด หรือไม่มารักษาตัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา บริบูรณ์ (2554) ที่ได้เสนอแนะจากการวิจัยไว้ว่า การให้บริการควรเน้นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อให้ผู้รับบริการมีศักยภาพการตัดสินใจการพึ่งตนเองในการดูแลสุขภาพ การแก้ไขปัญหที่สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการและปฏิบัติได้ ทำให้สามารถปรับตัวอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสังคมได้

1.7 ปัญหาด้านปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร พบว่าการทำงานยังไม่เป็นสหสาขาวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา บริบูรณ์ (2554) สรุปไว้ว่า การให้บริการควรเน้นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ใช้บุคลากรจากสหวิชาชีพในการปฏิบัติงานให้บริการ โดยการผสมผสานความรู้ทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้รับบริการ การจัดสรรงบประมาณ ยังไม่ครอบคลุมและรวดเร็ว การขาดแคลนเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย โครงสร้างของสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ระบบการบริหารจัดการ พบว่า การขาดบริการแบบบูรณาการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาณู เปี่ยมนิม (2559) ที่ศึกษาเรื่อง ขอบเขตของงานนิติเวชและการให้บริการ สรุปไว้ว่า การบริหารงานด้านนิติเวชศาสตร์มีความจำเป็นที่สถานพยาบาลทุกแห่งต้องจัดทำขึ้น เพื่อให้แพทย์ทุกสาขาได้ทราบและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ ตามระดับงาน

สรุปองค์ความรู้

จากการศึกษากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในโรงพยาบาลที่ไม่มีแพทย์นิติเวชพบว่า กระบวนการดูแลจะต้องประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน และปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร โดยในกระบวนการทำงานประกอบด้วยทีมสหสาขาวิชาชีพที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามมาตรฐานวิชาชีพ และให้บริการแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ ดังแสดงในแผนภาพข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นในการวิเคราะห์ไว้ 2 ประเด็นคือ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในส่วนของปัจจัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในด้านงบประมาณ (Money) เป็นด้านที่มีความต้องการมากที่สุด (PNI Modified 0.401) รองลงมาคือด้านบุคลากร (Man) (PNI Modified 0.244) ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในระดับของผู้บริหารในด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้คือ ผู้บริหารขององค์กรควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้การบริหารตามหลัก 4 M ให้มีคุณภาพ มีการจัดสรรงบประมาณเรื่องอาคารสถานที่ คือ เรื่องควรมีห้องแยกตรวจ/ปฏิบัติการแยกที่เหมาะสม มีนโยบายการอบรมบุคลากร มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในหน่วยงานในทุกๆ สาขา และทุก ๆ ระดับอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเรื่องเงินสวัสดิการการช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน หรือการเบิกจ่ายตามกรอบงบประมาณ

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในส่วนการพัฒนากระบวนการดูแลผู้เสียหายคดีถูกล่วงละเมิดทางเพศในด้านการวางแผนการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ เป็นด้าน

ที่ความต้องการมากที่สุด (PNI_{Modified} 0.347) โดยมีรายละเอียดความต้องการ อันดับแรกคือ มีแนวทางปฏิบัติ เรื่องห่วงโซ่ของการครอบครองวัตถุพยาน (คือการส่งต่อวัตถุพยาน) ต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย วิชาชีพ (Chain of custody) (PNI_{Modified} เท่ากับ 0.269) ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในระดับของผู้บริหารในด้านการ นำผลการวิจัยไปใช้คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างแนวทางการปฏิบัติเรื่องการเก็บสิ่งส่งตรวจและห่วงโซ่แห่ง การครอบครองวัตถุพยานที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อใช้เป็นหลักฐานที่ดีในกระบวนการยุติธรรมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาเรื่องการเก็บข้อมูลที่เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องใน ลักษณะงานเดียวกัน เพื่อนำมาพัฒนางานในแต่ละสาขาวิชาชีพได้อย่างมีมาตรฐานตรงตามความต้องการของ แต่ละสาขาวิชาชีพ

2.2 ควรนำผลการวิเคราะห์ปัญหาที่ได้มาต่อยอดในการพัฒนารูปแบบการบันทึก หรือพัฒนา กระบวนการดูแลเพื่อให้เกิดระบบของการทำงานแบบ PDCA

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์. (2560). รายงานข้อมูล สถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร.
- จินตนา บริบูรณ์. (2554). การศึกษาสมรรถนะของบุคลากรที่ปฏิบัติงานศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาลตำรวจ. วารสารโรงพยาบาลตำรวจ 4, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- ณัด เดชทรัพย์. (2550). การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- ปราณี อัครรัตน์. (2555). บันทึกทางการแพทย์. หลักการบันทึกเพื่อการใช้ประโยชน์ทางกฎหมาย. วารสารพยาบาลสภาวิชาชีพ 5(2) (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- ปัจจุกาล สุวรรณชาติ. (2559). ความเข้าใจของพยาบาลห้องอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเกี่ยวกับหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรรณวิไล ตั้งสุพานิชย์. (2559). หลักการซักประวัติและตรวจร่างกายในภาวะฉุกเฉิน. กรุงเทพมหานคร: บจก.ปัญญามิตรการพิมพ์.
- แพทยสภา. (2563). สถิติแพทย์เฉพาะทาง. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://tmc.or.th/statics.php>.
- วรารักษ์ ช่างสมบุญ. (2558). การสร้างรูปแบบแบบบันทึกการตรวจร่างกายผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราในงานนิติเวช ของโรงพยาบาล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2541). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภกานต์ ไชยกุล. (2562). โครงการเสนอแนะ “การออกแบบระบบบริการและภาพลักษณ์ของศูนย์พึ่งได้และชั้นสูตร โรงพยาบาลตำรวจ (OSCC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล(องค์การมหาชน). (2561) *มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ฉบับที่ 4*.นนทบุรี : สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล(องค์การมหาชน).
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.(2555). *คู่มือคำแนะนำการบันทึกเวชระเบียนสำหรับแพทย์*. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.(2557). *คู่มือการปฏิบัติงานนิติเวช (สำหรับแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์) กระทรวงสาธารณสุข*. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง บัญเฉลิมวิภาส. (2546). *กฎหมายและข้อควรระวังของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์-พยาบาล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- อำภรัตน์ อ่อนเปรี้ยว. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในการเก็บพยานหลักฐาน. *วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา* 9(2): บทคัดย่อ
- Grisso, T. (2009). Police-Induced Confessions: Risk Factors and Recommendations. *American Psychology-Law Society/Division 41 of the American Psychological Association*.
- Nazarloo, L. F. (2015). Emergency Department Nurses' Knowledge about Forensic Nursing. *J Holist Nurse Midwifery*,27, 3: 27-36.
- Aktas, N. (2017). Characteristics of the Traumatic Forensic Cases Admitted To Emergency Department and Errors in the Forensic Report Writing. *Bull Emergency Trauma*, 6,1: 64-70.
- Mette L. B. G., (2018). The significance of the forensic clinical examination on the judicial assessment of rape complaints – developments and trends. *Forensic Science International*, 297: 90–99. Doi:<https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2019.01.031>

การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM STRATEGIES IN PRACHUAP
KHIRI KHAN PROVINCE

ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก¹, สุนทรตรี นิ่มเนติพันธ์ และอนันต์ มลารัตน์
Chanat Pongtratik, Sumonratree Nimnatipun and Anan Malarat
คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
chanat.rcswu@gmail.com

Received 18 November 2021; Revised 18 November 2021; Accepted 18 November 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์สภาพบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยใช้พื้นที่การวิจัยคือจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พื้นที่การวิจัย 8 อำเภอ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายภาครัฐ 2) กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน 3) ผู้นำชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระดับบริหาร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 ท่าน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการ สอนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์สภาพบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการบริหารราชการแบ่งโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน ชุมชนเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในพื้นที่ การพัฒนาสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ควรมีการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง ทะเล ภูเขา เกษตร และการอนุรักษ์ เข้าด้วยกัน เน้นความหลากหลายของแต่ละอำเภอ นโยบายรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทยเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเจริญเติบโตสร้างรูปแบบพัฒนาบูรณาการภาครัฐ เอกชน และประชาชน อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจนในหลายภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) ผลสร้างและพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีวิสัยทัศน์ คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพชั้นนำของเอเชีย มีความหลากหลาย เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มุ่งองค์ความรู้ที่เป็นจุดเน้นที่สำคัญคือ “HPSKMTBB Inclusive Model” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Growth : SDG)

คำสำคัญ: การพัฒนากลยุทธ์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This article is a research and development and its objectives were 1) to study, analyze and synthesize the context of cultural tourism in Prachuap Khiri Khan Province and 2) to formulate and develop cultural tourism strategies in Prachuap Khiri Khan Province. The

research area is Prachuap Khiri Khan Province, divided into 8 districts. The population groups of informants are 1) a group of government policy makers 2) a group of private entrepreneurs 3) a community leader or a community enterprise and 4) a group of key informants at the executive level. The number of samples in this research was 30 for gathering and assessing the data using focus group and in-depth interview method. The results of the research were 1) The public administration and the structure of the local government organization are collaborative and clearly function. Strong communities are involved in local level. The unique products and services should be implemented as tourism products that combine sea, mountain, agriculture, and conservation, emphasizing the diversity of each district. The policy of the government should promote tourism on the western coast of the Gulf of Thailand, which is an important policy that cultural tourism shall be promoted and created through the collaboration and partnership among people, private and public sector. The officers of local government organizations are unclear on how to implement missions to promote tourism. 2) The vision in cultural tourism strategy is that Prachuap Khiri Khan is a leading cultural tourism destination in Asia for quality, diversity, balance and sustainable growth. The body of knowledge that is an important tool for the sustainable development growth or SDG is the “HPSKMTBB Inclusive Model”.

Keywords: Strategy Development, Cultural Tourism

บทนำ

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาทำให้สถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศหดตัวลงเป็นอย่างมากและเกิดการชะลอตัวของเศรษฐกิจ ซึ่งในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยกฤษฎา กาญจนาลัย (2561) ได้กล่าวถึงภาพรวมในการพัฒนาประเทศด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังนี้ ประเทศไทยมีความโดดเด่นกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน โดยประเทศไทยสามารถพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้ขึ้นมาอยู่ในลำดับต้นๆ ของโลกได้ จนกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคอาเซียน และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นภาคการบริการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ โดยรายได้จากภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยปี พ.ศ.2560 มีมูลค่า 2.75 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18 ของรายได้ที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11 จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดเจน และกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา (2563) ได้สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวใน พ.ศ. 2561 ว่ามีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น 3.02 ล้านล้านบาท โดยมาจากรายได้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 2.01 ล้านล้านบาท และจากนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 1.01 ล้านล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น 3.01 ล้านล้านบาท โดยมาจากรายได้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 1.93 ล้านล้านบาท และจากรายได้นักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 1.08 ล้านล้านบาท อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลกอย่างกว้างขวางและรุนแรงในระดับที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) จึงทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศมีการ

ชะลอตัวและลดลง จากข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยในช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 ร้อยละ 38.01 โดยนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนมากที่สุด 3.73 ล้านคน แต่ก็ยังเป็นภูมิภาคที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงในอัตราสูงสุดร้อยละ 46.12 จากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยสูง 3 อันดับแรกคือ นักท่องเที่ยวจีน มาเลเซีย และรัสเซีย ตามลำดับ และที่สร้างรายได้สูงสุดให้กับประเทศไทยยังคงเป็นนักท่องเที่ยวจีน สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2563) โดยเฉพาะการท่องเที่ยวภายในประเทศมีความสำคัญที่จะกระตุ้นให้เศรษฐกิจภายในประเทศให้คนในประเทศเกิดการท่องเที่ยว ซึ่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้การท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรมีการทบทวนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยคำนึงถึงจุดเด่นทางการท่องเที่ยวภายในจังหวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยมีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน อาทิ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนและท้องถิ่นทั่วประเทศอย่างทั่วถึง และกรมการท่องเที่ยวได้นำมากำหนดพันธกิจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อความสะดวกและยั่งยืน พัฒนาระดับมาตรฐานสินค้า บริการ และบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยว และควบคุม กำกับให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนดส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างกิจกรรมการจัดการด้านการท่องเที่ยวแก่ทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กรมการท่องเที่ยว, 2561) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายด้านสินค้าการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวโดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของเอกลักษณ์ของจังหวัด อีกทั้งมีศักยภาพในการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีคุณค่าหลากหลายทางธรรมชาติ เชิงนิเวศประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้มีคุณภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) จากจุดแข็งทางการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แบบมีส่วนร่วมอย่างองค์รวมเป็นอย่างยิ่ง โดยศักยภาพทางการท่องเที่ยวในประจวบคีรีขันธ์ จะมีทั้งภูเขา และทะเลติดกับทุกอำเภอของจังหวัด อีกทั้งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่และเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษาสภาพบริบทจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 8 อำเภอ คือ 1. อำเภอหัวหิน 2. อำเภอปราณบุรี 3. อำเภอสามร้อยยอด 4. อำเภอกุยบุรี 5. อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ 6. อำเภอทับสะแก 7. อำเภอบางสะพาน และ 8. อำเภอบางสะพานน้อย เพื่อทำการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใน 5 ด้านคือ 1. การท่องเที่ยวแหล่งมรดกและประวัติศาสตร์ (Historical & Heritage Tourism) 2. การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Rural Culture, Traditional and Indigenous Tourism) 3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและสุขภาพทางวัฒนธรรม (Sports and Cultural Health Tourism) 4. การท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (Arts and Creative Cultural Tourism) และ 5. การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองและวัฒนธรรมทันสมัย (Urban Culture and Modern Culture Tourism)

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีส่วนที่สำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ โดยแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะกลไกที่สนับสนุนหรือส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม นำไปใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการส่งเสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ใช้เป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างความตระหนักถึงความสำคัญและสืบทอดประเพณีท้องถิ่นของตนเองรวมถึงเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์สภาพบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้การทบทวนวรรณกรรมการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยว จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีโดย วรางคณา ผลประเสริฐ (2560) และ เสนาะ ดีเยาว์ (2550) อธิบายถึงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่าช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กรเข้าใจในภาพรวมโดยเฉพาะเป้าหมายในการดำเนินงาน ทำให้สามารถจัดลำดับการดำเนินงานตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนได้ ช่วยให้องค์กรมีมุมมองที่ครอบคลุมโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นวิธีการบริหารที่คำนึงถึง ปัจจัยภายในและภายนอก ซึ่งหมายความรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร เช่น เจ้าหน้าที่ ประชาชน ผู้รับบริการ และคู่แข่ง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนมีความคาดหวังต่อองค์กรแตกต่างกัน หากองค์กรสามารถตอบสนองความคาดหวังดังกล่าวได้ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นให้การสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ในทางกลับกันหากองค์กรละเลยความคาดหวังดังกล่าว อาจเกิดความเคลื่อนไหวที่ส่งผลลบต่อองค์กร เช่น การฟ้องร้อง หรือการหยุดงานเป็นต้น ลักษณะสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ในการบริหารหรือการจัดการทั่วไปหน้าที่ของผู้บริหารจะประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุมประเมินผล (Controlling and Evaluating) โดยที่การจัดการเชิงกลยุทธ์จะเน้นหนักที่การแข่งขันระหว่างองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างรายได้เปรียบในระยะยาว ส่วนการบริหารงานโดยทั่วไป จะมุ่งเน้นการสร้างรายได้เปรียบในระยะสั้น โดยให้ความสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและการจัดการองค์กรภายในเป็นหลัก การจัดการเชิงกลยุทธ์จะทำให้ผู้บริหารตระหนักถึงแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมซึ่งอาจก่อให้เกิดโอกาสหรือข้อจำกัด รวมทั้งมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างแนวคิดในการปรับปรุงทรัพยากรต่างๆ ภายในองค์กรให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของนักบริหารสมัยใหม่ เพราะการจัดการเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับอนาคตในระยะยาวขององค์กรทั้งหมด จะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสของความสำเร็จ และความล้มเหลวขององค์กรได้ เสน่ห์และความท้าทายของการจัดการเชิงกลยุทธ์อยู่ที่ การศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสภาพการณ์ เพื่อการวางแผนและผลักดันกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมาย

2. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติสิทธิของประชาชนไว้ในหลายมาตรา โดยให้ประชาชนได้มีสิทธิในการเข้าร่วมดำเนินการใดๆ ของรัฐที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยหน่วยงานภาครัฐต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ ร่วมคิด

ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมิณผล อันจะนำไปสู่การยอมรับและร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้มั่นคง จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ หลักสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน หัวใจของการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมควรยึดหลักการ 4s ตามรายละเอียดต่อไปนี้ 1) การเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่วาระแรก มีการให้ข้อมูล กระตุ้นให้เกิดความคิดเห็น และให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการตัดสินใจ 2) ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) คือการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องการให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมแต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรกๆ 3) ความจริงใจ (Sincerity) คือการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อนและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผยข้อเท็จจริง ปราศจากอคติให้เกียรติซึ่งกันและกัน และ 4) วิธีการที่เหมาะสม (Suitability) คือหลักการที่สำคัญประการสุดท้ายของ การบริหารการมีส่วนร่วม คือการเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องคำนึงถึงความเหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม (อรทัย ก๊กผล, 2546) ในส่วนถวิลวดี บุรีกุล (2561) สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การริเริ่ม การรับรู้ การแสดงความคิดเห็น การพิจารณาหรือร่วมปรึกษาหารือและตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ การฟ้องร้องรัฐ การติดตาม ประเมิณผล การรับผลและการได้รับการเยียวยาจากรัฐ การมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาล โดยแบ่งการมีส่วนร่วมในประเทศไทยจะกำหนดไว้ 3 ระดับ คือ ระดับองค์กร (Organization Level) เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ระดับสถาบัน (Institutional Level) เป็นการสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบใหม่ของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมการปรับเปลี่ยนวิธีการ และระดับบุคคล (Individual Level) เป็นการสร้างบุคลากรให้มีศักยภาพในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

3. แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีผู้วิจัยสรุปการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ดังนี้ วาสิณ สมิต (Smith, V.L, 1996) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ในพื้นที่จะต้องเป็นพื้นที่ที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย 1 ใน 4Hs (Heritage, History, Habitat and Handicraft) คือ (1) พื้นที่ประเภทที่มีแหล่งเป็นมรดก (Heritage) ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในทางวัฒนธรรมหรือโบราณคดี (2) พื้นที่ประเภทที่มีแหล่งความเป็นประวัติศาสตร์ (History) จะเป็นแหล่งให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นประวัติศาสตร์ (3) พื้นที่ประเภทที่มีปรากฏเป็นร่องรอยชุมชนการอยู่อาศัย (Habitat) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิต และ (4) พื้นที่ประเภทที่มีงานศิลปหัตถกรรม (Handicraft) จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทงานศิลปะ ประเพณี สอดคล้องกับประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ระบุไว้มี 5 ประเภท คือ (1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) คือการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อชื่นชมเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้รับความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์และโบราณคดีท้องถิ่น (2) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) คือการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้นเพื่อให้ได้รับ

ความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ ศึกษาความเชื่อพิธีกรรมต่างๆ ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยว (3) การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท (Rural / Village Tourism) คือการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะพิเศษโดดเด่นให้ได้รับความเพลิดเพลินได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม (4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) คือการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการรายการกีฬาตามเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทำให้ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกาย (5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) คือการเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม โดยหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนโดย ดัดแปลงจาก หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พจนานุกรม (2546) มีดังนี้ (1) ชุมชนเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน โดยมีทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน (2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่การบริหารจัดการส่วนใหญ่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการรวมตัวของชาวบ้านในความต้องการที่จะดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเนื่องจากมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันโดดเด่น (3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง (4) ยกย่องคุณภาพชีวิต การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม ได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่จากชีวิตประจำวัน (5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่มีฐานทรัพยากร ทางวัฒนธรรมและชุมชนเป็นหลัก (6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้คนในชุมชน ชาวบ้านในท้องถิ่นเห็นคุณค่า พยายามรักษาวัฒนธรรมและรากเหง้าความเป็นตัวตน (Identity) (7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยี่ยมชมเยือนกับเจ้าบ้าน (8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นและมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ในส่วนหลักการของการท่องเที่ยวชุมชนของ เดวี และคณะ (N I K Dew et al., 2018) คือการทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นจากเดิมโดยมีลักษณะดังนี้ (1) ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (2) ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ใช้สาธารณูปโภคต่างๆ ร่วมกัน (3) ความเท่าเทียมกันในการรับผลประโยชน์ (4) มีการริเริ่มในการปกป้องสิ่งแวดล้อม (5) บริษัทจากภายนอกชุมชนเข้ามาลงทุนหรือทำกิจการได้ในรูปแบบของกิจการร่วมค้า (Joint Ventures) กับชุมชนท้องถิ่น (6) ชุมชนท้องถิ่นต้องเป็นเจ้าของและจัดการกิจการด้วยตนเอง (7) แม้ว่ากิจการนั้นจะเป็นของเอกชนแต่ผลประโยชน์ต้องอยู่ภายในชุมชน (8) พัฒนาเครือข่ายสำหรับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (9) การพัฒนาโดยการร่วมมือ และ (10) การพัฒนาโดยภาคเอกชนต้องสนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจก่อให้เกิดความเข้มแข็งสู่ชาวบ้านในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้กำหนดนโยบายภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และผู้นำชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และผู้บริหารระดับสูงในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 1) กลุ่ม

ผู้กำหนดนโยบายภาครัฐในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ท่าน 2) กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ท่าน 3) ผู้นำชุมชน หรือ วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 ท่าน 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 6 ท่าน รวมประชากรในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 ท่าน

2. พื้นที่การศึกษา

ผู้วิจัยใช้พื้นที่การวิจัยเป็นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยกำหนดให้ประชาชนและผู้มีส่วนร่วมของแต่ละอำเภอและผู้รับผิดชอบในการท่องเที่ยวในแต่ละอำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 8 อำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอหัวหิน 2) อำเภอปราณบุรี 3) อำเภอสามร้อยยอด 4) อำเภอกุยบุรี 5) อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ 6) อำเภอทับสะแก 7) อำเภอบางสะพาน และ 8) อำเภอบางสะพานน้อย

3. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) สังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) สร้างและพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามเลขจริยธรรม เลขที่ SWUEC-G-221/2564X จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและ การสัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (The Data Analysis Process)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพบริบทการท่องเที่ยวกลยุทธ์เชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ 1) **จุดแข็ง (Strength-S)** ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการแบ่งโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน โดยแบ่งออกเป็นข้าราชการประจำและข้าราชการการเมืองในการบริหารจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปกรรม กีฬาและนันทนาการ ที่หลากหลายเป็นที่รู้จักทั่วโลก ประชาชนให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์ และเชิงสุขภาพ มีเครือข่ายภาคประชาชน ภาคเอกชน และอาสาสมัครประสานงานและการดำเนินการด้านต่างๆ ครอบคลุมทุกพื้นที่และมีความเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนโยบายที่ตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงयोग 4 จังหวัดได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง มีการบูรณาการการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ อีกทั้งมีความสมดุลทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เน้นการพัฒนาเชื่อมโยง จากการพัฒนาสินค้าชุมชนต่อเป็นอุตสาหกรรม มีที่พักหลายระดับที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย 2) **จุดอ่อน (Weakness-W)** ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง ทะเล ภูเขา เกษตร และการอนุรักษ์ เข้าด้วยกัน แต่ยังขาดการเชื่อมโยงในด้านความหลากหลายของแต่ละอำเภอเช่น การบูรณาการให้เกิดมูลค่า การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการข้ามจังหวัด ข้ามอำเภอ ในส่วนการเดินทางท่องเที่ยวที่สะดวกในปัจจุบันเป็นการใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่อาจเกิดปัญหาจราจรติดขัดตามมาในช่วงเทศกาลต่างๆและการขนส่งสาธารณะ (Logistic) ภายในจังหวัดยังไม่เชื่อมโยงตอบสนองการ

ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆทางวัฒนธรรม อีกทั้งระบบการบริหารจัดการยังขาด การบูรณาการข้ามจังหวัดตามการท่องเที่ยวของประชาชนตามนโยบายที่ตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยว เชื่อมโยง 4 จังหวัด เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง มีข้อกำหนดเป็นสำคัญในการบริการ นักท่องเที่ยว อีกทั้งขาดหน่วยงานที่ประสานงานหลักในการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

3) โอกาส (Opportunity-O) ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการพัฒนาตามนโยบายรัฐบาลในการทำงาน รูปแบบประจวบคีรีขันธ์ ส่งเสริมอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย ทั้งยังมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชายฝั่ง ทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทย ควรมีการสร้างรูปแบบพัฒนาบูรณาการภาครัฐ เอกชน และประชาชน ให้ บุคลากรในอำเภออื่น ๆ มีส่วนร่วมในการวางแผนทำให้เกิดความยั่งยืน ตลอดจนสร้างมาตรฐานด้านราคา ภาษา ต้องมีการอบรมเพิ่ม หรือพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นเจ้าบ้าน ที่ดี บุคลิกภาพ และการบริการด้วยใจ อีกทั้งพัฒนาขีดความสามารถและยกระดับขีดความสามารถของบุคลากร ในด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวในชุมชน ควรเน้นการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมควบคู่กับท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวคนไทย เป็นหลัก เนื่องจากต้องการพักผ่อนในที่ที่มีอากาศดี มีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ และเน้นนวัตกรรมการท่องเที่ยว

4) อุปสรรค (Threats: T) ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอำนาจหน้าที่ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจนในหลายภารกิจ โดยเฉพาะข้อกำหนดในการบริหารราชการ แผ่นดินยังมีข้อจำกัดหลายประการจึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังไม่เทียบเท่า เมืองพัทยา นโยบายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาบูรณาการกับความคิดสร้างสรรค์เพื่อผลิตเป็นสินค้าทำให้ เมืองหรือชุมชนมีเสน่ห์วัฒนธรรมสร้างสรรค์และตอบโจทย์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งใหม่ในภาครัฐและ หน่วยงานที่ดูแลยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยวเชิงศิลปะและเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ในส่วนสถานที่สาธารณะ ในการให้บริการนักท่องเที่ยวยังคงต้องปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกตาม โครงสร้างขั้นพื้นฐานของการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2. ผลการสร้างและพัฒนากลยุทธ์การ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านต่างๆ และ การเก็บข้อมูลจากการวิจัย ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงปัจจัยภายใน (จุดแข็ง/จุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาส / ข้อจำกัด) ที่มีผลต่อการ พัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใน ผู้วิจัยกำหนดวิสัยทัศน์ คือจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพชั้นนำของเอเชีย มีความหลากหลาย เต็มไปด้วย มีคุณภาพ และยั่งยืน มีเป้าหมาย (1) ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็น จุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เน้นความหลากหลายของวัฒนธรรม (2) ใช้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเครื่องมือกระจายรายได้สู่ชุมชน และประชาชนใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (3) พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้ดีขึ้น และชุมชนมีความเข้ม แข็งจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (4) สร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยคำนึงถึง ความสมดุลและยั่งยืน อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาชน (5) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพและมีความยั่งยืนใน 3 ด้าน ด้านศักยภาพในการ ดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการบริหาร จัดการ ให้มีความต่อเนื่องและเป็นมาตรฐาน (6) มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ ตาม หลักธรรมาภิบาล โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (7) สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภาพรวมโดยภายในปี พ.ศ. 2570 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะมีรายได้จากการ ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และมีพันธกิจคือ (1) ส่งเสริม สร้างและสนับสนุน สิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผ่านการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย (2) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนา
นวัตกรรมการท่องเที่ยวด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้นักท่องเที่ยวเลือกจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็น
จุดหมายปลายทางในการเดินทางและท่องเที่ยว (3) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมที่เน้นความหลากหลายของวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (4) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (5) ส่งเสริม สนับสนุน
และต่อยอดภูมิปัญญาชาวบ้านในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (6)
ส่งเสริม และสนับสนุน ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งจากการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (7) พัฒนา
คุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้ดีขึ้น จากผลิตภัณฑ์ชุมชน และภูมิปัญญาชาวบ้าน (8) สร้าง
จิตสำนึกของคนในชุมชนผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (9)
ประสานงาน ในการบูรณาการทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม (10) ประสานงาน ปรับปรุง และพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพในการบริหารจัดการ (11) ติดตาม ประสานงานและ
ประเมินผล เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ
ศักยภาพในการบริหารจัดการ ให้มีมาตรฐาน (12) พัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการดึงดูด
ใจด้านการท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ (14)
สร้างระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการที่เน้นคุณภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
(15) ส่งเสริมและปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค
ประชาชน ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน (16) ส่งเสริมและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภาพรวมโดยภายใน
ปี พ.ศ. 2570 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 7,000 ล้านบาท

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

**ผลการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์สภาพบริบทการท่องเที่ยวกลยุทธ์เชิงวัฒนธรรมในจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์** โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 1. **จุดแข็ง (Strength-S)** อภิปรายผลใน 3 ประเด็นดังนี้ (1) การ
บริหารราชการในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การแบ่งโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน โดย
แบ่งออกเป็นข้าราชการประจำและข้าราชการการเมืองในการบริหารจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้บริหารสามารถ
กำหนดนโยบายได้เองภายใต้กรอบการบริหารงานของส่วนงานของตนเอง มีความคล่องตัวเนื่องจากมีความ
พร้อม ในด้านระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ในส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ
หรือข้อกฎหมายอื่นๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ข้าราชการระดับทำงานหรือปฏิบัติการ มีการ
เคลื่อนย้ายน้อย มีเครือข่ายภาคประชาชน ภาคเอกชน และอาสาสมัครประสานงานและการดำเนินการด้าน
ต่างๆ ครอบคลุมทุกพื้นที่และมีความเข้มแข็ง และมีการสร้างและพัฒนากลยุทธ์หรือบูรณาการกลยุทธ์กับการ
บริหารราชการแผ่นดิน สอดคล้องกับ เทียมจันทร์ พานิชผลินไชย และคณะ (2553) ชุมชนเข้มแข็งมีส่วนร่วมใน
การบริหารจัดการในพื้นที่โดยมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ให้
ความสำคัญกับประเพณี ประวัติศาสตร์ และทรัพยากรทรงคุณค่า คนในชุมชนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน โดยม
ีส่วนร่วมกันในทุกภาคส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ คาญแพน (Caayupan, 1985) คือ
กระบวนการที่ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามีโอกาสและใช้โอกาสมีส่วนร่วมในสิ่งที่เขามีอยู่ ได้แสดงสิ่งที่เข
ารู้สึก พูดสิ่งที่เขาต้องการ และประสานสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อวางแผนดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (2)
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ธรรมชาติ

ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปกรรม กีฬาและนันทนาการ ที่หลากหลาย และเป็นที่ยอมรับทั่วโลก สอดคล้องกับ แก้วตา ผิวนพรรณ, สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์ และวินัย เชื้อมวราศาสตร์ (2561) ได้วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความร่วมมือในการรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า โอกาสคือมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ได้เปรียบ มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีภูมิอากาศที่หนาวเย็น มีความหลากหลายของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ในส่วนสินค้าที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวที่ถือว่าเป็นจุดเด่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คืออำเภอหัวหิน และทุกอำเภอมีศักยภาพด้านภูมิศาสตร์คือติดชายฝั่งทะเล และติดเทือกเขา และมีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตอบโจทย์ในการเดินทาง (3) การกำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการกำหนดวิสัยทัศน์เป็น แหล่งท่องเที่ยวสุขภาพชั้นนำของโลก มีกลุ่มลูกค้าหลักคือกลุ่มครอบครัว กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเน้นการท่องเที่ยวตามธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น อุทยานแห่งชาติ หมู่บ้าน และเที่ยวชมวิถีทางการเกษตร โดยแต่ละอำเภอมีความหลากหลายโดดเด่นที่แตกต่างกันไป มีความสมดุลทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เน้นการพัฒนาเชื่อมโยง จากการพัฒนาสินค้าชุมชนต่อเนื่องเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2541) และ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2549) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น โดยประสานงานความรับผิดชอบการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความตั้งใจโดยดำเนินการอย่างถูกจังหวะและเหมาะสมทั้งด้วยความรู้สึกร่วมกัน อย่างถูกต้อง ทั้งยังเชื่อมโยง มีเรื่องเล่าภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) ได้กล่าวถึงส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาด เป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งส่วนประสมการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) การจัดจำหน่าย (Place) การกำหนดราคา (Price) และ การส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีที่พักรหลายระดับที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย ที่มาท่องเที่ยวได้ตลอดปี มีเทศกาล ของแต่ละอำเภอ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีการใช้สัญลักษณ์ SHA ในนักท่องเที่ยวในประเทศและสัญลักษณ์ SHA Plus+ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในในเข้าพักของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ศุทธิกานต์ คงคล้าย และธัญเทพ ยะติวัฒน์ (2559) ได้วิจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกที่พักแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (8Ps) ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญในการเลือกที่พักแรมมากที่สุด คือ ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) รองลงมาคือ ด้านผลิตภาพและคุณภาพการบริการ (Productivity and Quality) ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญน้อยที่สุด

2. จุดอ่อน (Weakness-W) ผู้วิจัยอภิปรายผลใน 2 ประเด็นดังนี้ (1) การพัฒนาสินค้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง ทะเล ภูเขา เกษตร และการอนุรักษ์ เข้าด้วยกัน ไม่เน้นความหลากหลายของแต่ละอำเภอ ให้มีการบูรณาการให้เกิดมูลค่า การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการข้ามจังหวัด ข้ามอำเภอ พัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานเพื่อตอบรับการท่องเที่ยววิถีใหม่ ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม ตามแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรม ตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ บายวอเตอร์ (Bywater, 1993) ที่แยกประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท

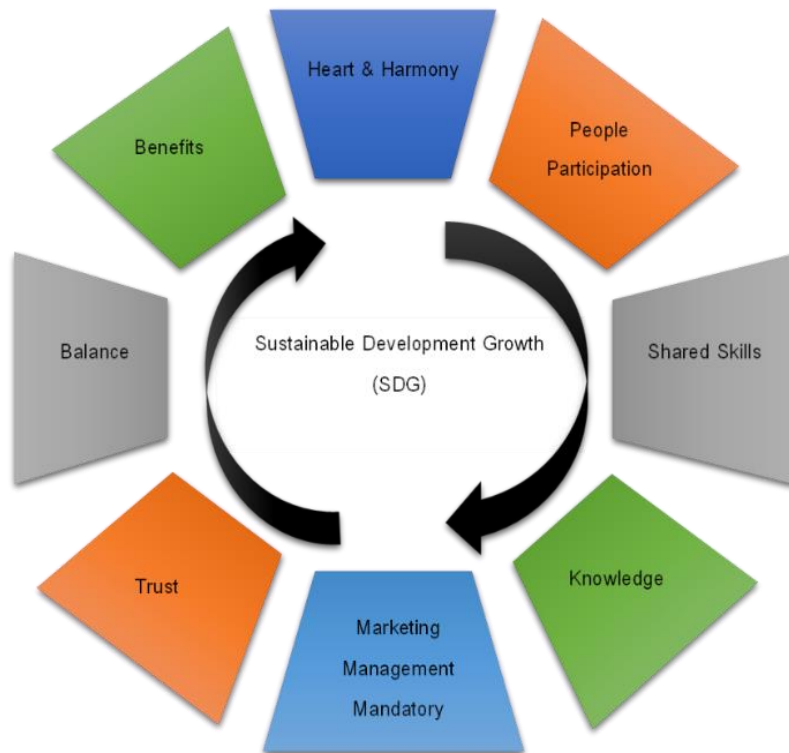
คือ 1) นักท่องเที่ยวตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Culturally Motivated) คือผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความสนใจที่จะเรียนรู้ศึกษาวัฒนธรรมและมีพฤติกรรมที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น 2) นักท่องเที่ยวตามแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรม (Culturally Inspired) คือผู้ที่ถูกดึงดูดใจด้วยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จัก หรือได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ รูปภาพ โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้ระยะเวลาที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวสั้นกว่าประเภทแรก แต่มีโอกาสที่จะเดินทางกลับมายังสถานที่ท่องเที่ยวอีกครั้งในอนาคต 3) นักท่องเที่ยวตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม (Culturally Attracted) คือผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น (2) พัฒนาอัตลักษณ์ที่เด่นชัด ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรมีหน่วยงานกลางในการจัดตำแหน่งทางการตลาด (Market Positioning) โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ครอบคลุม ทั้งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวไม่มีการปรับปรุง และขาดการใช้สื่อออนไลน์เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อมูล ระบบสารสนเทศ สอดคล้องกับ จุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านบริการ ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการเดินทาง ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด ด้านประชาสัมพันธ์ เป็นด้านที่ควรส่งเสริมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3. โอกาส (Opportunity-O) ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ การสร้างมาตรฐานในการให้บริการ สร้างมาตรฐานด้านราคา ภาษา ต้องมีการอบรมเพิ่ม หรือพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี บุคลิกภาพ และการบริการด้วยใจ อีกทั้งพัฒนาขีดความสามารถและยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรในด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวในชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ควรเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาจจะเน้นในกลุ่มฉลองแต่งงาน (Wedding and Honeymoon) และ กีฬาโดยเฉพาะกีฬาที่กำลังเป็นที่นิยมเช่น วินเซิร์ฟ และ ไคท์เซิร์ฟ เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่กำลังซื้อสูง สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 – 2564) โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ 5 ประการคือ 1) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกด้วยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล 2) การเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมคุณภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว 3) การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ แก่ประเทศ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม และ 4 อุปสรรค (Threats: T) ผู้วิจัยอภิปรายผลใน 2 ประเด็นดังนี้ (1) การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นนโยบายใหม่มาในปีนี้ และจะใช้ในปี 2565 เข้ามาแต่บุคลากรยังเข้าใจน้อย โดยเฉพาะนโยบายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาบูรณาการกับความคิดสร้างสรรค์เพื่อผลิตเป็นสินค้าทำให้เมืองหรือชุมชนมีเสน่ห์วัฒนธรรมสร้างสรรค์และตอบโจทย์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา (2551) ที่ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็นตามสถานที่การท่องเที่ยว คือเป็นการท่องเที่ยวทางโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างรวมถึงซากผังเมืองในอดีต เป็นการท่องเที่ยวแหล่งศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณีและเทศกาลต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวความน่าสนใจทางดนตรี เป็นการท่องเที่ยว ชมการแสดงละคร ภาพยนตร์มหกรรมต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวทางภาษาและวรรณกรรม เป็นการท่องเที่ยวทางแหล่งประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ

ศาสนา เป็นการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย (2) สถานที่สาธารณะในการให้บริการนักท่องเที่ยว ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรต้องปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกตามโครงสร้างขั้นพื้นฐานของการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 – 2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาในภาพรวมของประเทศคือ 1) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวโดยพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่ประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ 2) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวโดยการปรับปรุงระบบการตรวจคนเข้าเมือง ปรับปรุงและอำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่านแดนปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free Wifi ในแหล่งท่องเที่ยว จัดทำระบบบัตรโดยสารเดียวที่ใช้ได้กับทุกช่องทางการเดินทาง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรคสำหรับคนทั้งมวล (Tourism for All) และ 3) พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยวโดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟแสงสว่างในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขสาธารณะ การจัดการขยะและระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว

สรุปองค์ความรู้

การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะประสบความสำเร็จต้องเริ่มจากตัวบุคคลให้เกิดเป็นการได้รับประโยชน์ร่วมกัน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้พบว่ากระบวนการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะเกิดจากการเรียงตามชื่อเรียกภาษาอังกฤษตามลำดับของ 8 อำเภอ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) อำเภอหัวหิน (Hua Hin : H) คือ Heart & Harmony โดยบุคคลแต่ละคนที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการทำด้วยใจ จริใจ เต็มใจ ใส่ใจ ด้วยใจรัก และสอดคล้องประสานกัน 2) อำเภอปราณบุรี (Pran Buri : P) คือ People Participation การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในชุมชนของตนเอง 3) อำเภอสามร้อยยอด (Sam Roi Yot : S) คือ Shared Skills การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์และทักษะการให้บริการนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4) อำเภอกุยบุรี (Kui Buri : K) คือ Knowledge การมีองค์ความรู้ ที่เกิดขึ้นจากการร่วมวิเคราะห์ ร่วมคิดเพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ (Mueang Prachuap Khiri Khan : M) คือ Marketing, Management & Mandatory การนำความรู้ความสามารถ ในด้านการตลาด (Marketing) การจัดการ (Management) และข้อบังคับใช้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Mandatory) มาร่วมปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 6) อำเภอทับสะแก (Thap Sakae : T) คือ Trust การสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวในการมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการสร้างความเชื่อมั่นนั้นเกิดจาก 2P 1S คือ 1) ผลิตภัณฑ์หรือโปรแกรมการท่องเที่ยว(Product) 2) ราคา (Price) ต้องเป็นธรรมและมีความยุติธรรมกับนักท่องเที่ยวโดยทั้ง(Product) และ (Price) นี้ต้องกำกับด้วยมาตรฐาน (Standard) 7) อำเภอบางสะพาน (Bang Saphan : B) คือ Balance การพัฒนาที่ได้สร้างความสมดุลในการจัดการท่องเที่ยวระหว่าง ชุมชน นักท่องเที่ยว และธรรมชาติ 8) อำเภอบางสะพานน้อย (Bang Saphan Noi)

คือ Benefits การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับคือความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนในชุมชน ดังภาพประกอบที่ 1

แผนภาพที่ 1 “HPSKMTBB Inclusive Model ” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Growth : SDG)

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวิสัยทัศน์ คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพชั้นนำของเอเชีย มีความหลากหลาย เต็มไปด้วยมีคุณภาพ และยั่งยืน นี่เป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยการท่องเที่ยวในอนาคตจะมีจุดเน้น คือ “HPSKMTBB Inclusive Model ” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Growth : SDG) โดยผู้สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้สภาพบริบททางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตนเองในแต่ละจังหวัดของตนเองที่มี ชุมชน ในการทำวิจัยควรครั้งต่อไปควรมีการนำร่องจากสถานที่สำคัญในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และพัฒนาที่สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยอาศัยสถานที่ที่โดดเด่นสำคัญใน 5 ด้านคือ 1) การท่องเที่ยวแหล่งมรดกและประวัติศาสตร์ 2) การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและสุขภาพทางวัฒนธรรม 4) การท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม และ 5) การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองและวัฒนธรรมทันสมัย โดยต้องบูรณาการเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกัน กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีสีสัน และสัมผัสการเดินทางรูปแบบใหม่

เอกสารอ้างอิง

- Boonlert Chittangwattana. (2005). *Sustainable Tourism Development*. Bangkok: Press and Design.
- Bywater, M. (1993). *The Market for Cultural Tourism in Europe: Travel and Tourism Analyst*.
- Caayaupan, R. B. (1985). Participation Approach : A Must in Rural Development. *Occasional Paper Series on Community Management*, 1(1).
- Government Gazette. (2020). *Announcement of the Ministry of Public Health Subject: Regions outside the Kingdom that are Infected Zones with Dangerous Diseases of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) No. 2, 2020*. Retrieved 21 August 2020 <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/9620200305131036.PDF>
- Juthamas Kongsawat. (2007). *A Study of Guidelines for Promotion of Cultural Tourism. U-Thong ancient city Suphanburi Province*. Bangkok: Silpakorn University.
- Kaewta Phiew, Suthisinee Thirathamsorn, and Winai Chuawarasart. (2018). Knowledge management in cultural tourism of Phetchabun Province to enhance competitiveness and cooperation to support the integration of the ASEAN Community. *Journal of the Asian Graduate College*, 8(1), 27-33.
- Krisada Kanchanalai. (2018). *Guidelines for the development of the qualitative tourism industry, a case study of Phuket Province. National Defense Curriculum, Class 60, Academic Year 2017 – 2018*: National Defense College.
- Ministry of Tourism and Sports. (2018). *Strategy of the Ministry of Tourism and Sports No. (2017 – 2021)*. Retrieved 18 April 2020. https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9689
- N I K Dewi, I P Astawa, I W Siwantara, & I G A B Mataram. (2018). Exploring the potential of cultural villages as a model of community based tourism. *IOP Conf. Series: Journal of Physics: Conf. Series* 953(2018), 1-8.
- Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office (2016). *National Economic and Social Development Plan Twelfth Issue 2017 – 2021*. Retrieved 20 July 2020. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports Ministry of Tourism and Sports. (2017). *National Tourism Development Plan 2nd Edition (2017 – 2021)*. Retrieved 10 August 2020. Accessed from https://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2017052216244626.pdf
- Orathai Kokphol. (2009). *Partners, Handbook of Public Participation for Local Administrators*. Bangkok: Charansanitwong printing.
- Parichart Walaisathien and colleagues. (2006). *Processes and working techniques of developers*. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Potchana Suansri. (2003). *Community Guidelines for Tourism Management*. Bangkok: Tourism for Life and Nature Project.

- Ratt Kanpai, and Thamnit Waraporn. (2014). People's participation in the local tourism development plan of Cha-am Municipality. Cha-am District, Phetchaburi Province//Thai version in the fields of humanities, social sciences and arts. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University, 8(1), 468-482.
- Siriwan Sereerat et al. (1998). *Modern Marketing Management*. Bangkok: Diamond in Business World.
- Smith, V. L. (1996). Indigenous tourism: The four Hs. In I. R. B. T. H. (Eds.) (Ed.), *Tourism and indigenous people*. London: International Thomson Business Press.
- Sutthikan Kongklai, and Thanyathep Yatiwat. (2016). *Marketing mix factors in accommodation selection of Thai tourists in Phuket*. Social Sciences Research and Academic, 19-52.
- Thawilwadee Burikul. (2018). *Equality can be built: budgeting with regard to male and female dimensions*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2004). *Strategic Management and Business Policy: Concepts* (9th ed. ed.). Pearson Education, Inc., Upper Saddle River.

แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
GUIDELINES FOR WASTE MANAGEMENT OF CAMP SON COMMUNITY, KHAO KHO
DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE WITH FOCUSING ON COMMUNITY PARTICIPATION

อรรณนัธ คำยิ่ง¹ และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
seedauy_aq59@hotmail.com¹

Received 15 April 2021; Revised 20 April 2021; Accepted 23 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์ เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน และเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งสิ้น 353 หลังคาเรือน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้ 1. การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและสำรวจแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย 2. วิเคราะห์องค์ประกอบมูลฝอยเพื่อได้ข้อมูลด้านลักษณะขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน 3. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชน โดยเน้นการให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ต้องการดำเนินงานในพื้นที่ 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานร่วมกับชุมชน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการและดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการฯ 5. ติดตามและประเมินผลในการดำเนินแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม 6. การสรุปผลการดำเนินงานและขยายผลการดำเนินงานสู่ชุมชนใกล้เคียง

คำสำคัญ: การจัดการมูลฝอย, ชุมชนแคมป์สน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this study were to study the level of the community participation in the waste management of Camp Son community to study the expectation for the waste management of Camp Son community and to study the guidelines for the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province. This research applied the Mixed Methods

Research consisting of the Qualitative Research and the Quantitative Research. The sample of the research was 353 people living in Camp Son Sub-district, Khao Kho District, Phetchabun Province and 9 key informants. The research instruments were the questionnaire and the interview. The statistics used frequency, percentage, mean, and standard deviation.

Results of the Research 1. The level of the community participation in the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province was at the high level. 2. The expectation for the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province was at the high level. 3. The guidelines for the waste management of Camp Son community, Khao Kho District, Phetchabun Province were: 1) making the background of the community and surveying the waste sources, 2) analyzing the waste composition to know the waste characteristic in the community, and 3) making the community participation and the community networks with the community participation in proposing the plan/project/activity. 4) The local government organizations operated with the community in making the plan/project, provide the activities conforming to the plan/project, 5) monitor and evaluate the project, and 6) summarize the results and expand the results to the nearby community.

Keywords : waste management, Camp Son community, community participation

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความทัดเทียมกับนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศแล้ว การบริหารการจัดการมลพิษในประเทศก็ยังคงเป็นอีกตัวชี้วัดหนึ่งที่ต้องบ่งบอกถึงความเจริญของประเทศนั้นๆ อีกด้วย ซึ่งมลพิษหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่บริหารจัดการยากมาก คือปัญหาขยะมูลฝอยในประเทศไทยในปี พ.ศ.2562 ขยะมูลฝอย เกิดขึ้นประมาณ 28.7 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3) โดยขยะมูลฝอยจะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมต่างๆ จำนวน 12.6 ล้านตัน (ร้อยละ 44) (ส่วนใหญ่เป็นขยะรีไซเคิลและทำปุ๋ยอินทรีย์) และกำจัดอย่างถูกต้อง 10.3 ล้านตัน (ร้อยละ 36) โดยปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกจัดการดังกล่าวมาข้างต้นมีสัดส่วนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 11 สาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งสินค้าจากบริการสั่งซื้อออนไลน์สินค้าและบริการส่งอาหารทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2551)

ในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง วิธีการกำจัดมูลฝอยประเภทเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค จะให้สัตว์เลี้ยงหรือนำไปทิ้งบริเวณพื้นที่ว่างรอบบ้าน หรือมีการทิ้งใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุง แล้วทิ้งลงถังมูลฝอยร่วมกับเศษกระดาษ ถุงพลาสติกกระป๋องหรือของที่ไม่ใช้แล้ว ถึงขยะส่วนใหญ่จะใช้ถังเพียงใบเดียว ไม่มีการใช้ถุงรองด้านในเพื่อรองรับมูลฝอย การทิ้งมูลฝอยจะทิ้งตามที่สาธารณะหรือพื้นที่ว่างของผู้อื่น รวมไปถึงการเผามูลฝอยที่กลางแจ้ง ซึ่งมีทั้งมูลฝอยอินทรีย์ เช่น กิ่งไม้ เศษใบไม้หรือมูลฝอยที่เผาแล้วทำลายชั้นบรรยากาศเช่น โฟม ถุงพลาสติก นอกจากนี้บางส่วนมีการทิ้งในแม่น้ำลำคลอง รวมถึงการขาดการบริหารจัดการเก็บมูลฝอยในส่วนของเทศบาลตำบล (สุภาณี มาโตม อ่างโน นัยนา เดชะ. (2557) และตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นได้เริ่มมีผลบังคับใช้ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการระบบสุขภาพ จะต้องมีส่วนร่วมด้วยตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ที่ระบุไว้ว่า รัฐต้องมีการส่งเสริม การบำรุงรักษา และการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามแนวทาง

ของหลักการพัฒนายั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการมีผลต่อด้านสุขภาพ ด้านสวัสดิภาพและด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนปัญหามูลฝอยในชุมชนนี้ทางหน่วยงานยังไม่มีระบบการจัดการและภาคประชาชนเองยังขาดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนในการจัดเก็บก่อนทิ้ง (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547)

จากสภาพดังกล่าว จึงจำเป็นจะต้องเริ่มที่ต้นเหตุ ตั้งแต่การเกิดมูลฝอยจนกระทั่งการกำจัดมูลฝอยของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการดึงศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนเอง เพราะชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญมากในดำเนินงานต่างๆ เมื่อชุมชนเข้มแข็งเท่ากับเป็นการสร้างอำนาจและพัฒนากิจการพึ่งตนเองของประชาชน ดังนั้นการทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหามูลฝอย นั่นคือ การยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรากฐานในการจัดการมูลฝอย โดยใช้เทคนิค (Appreciation Influence Control) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมมีโอกาสได้ แสดงความคิดเห็น และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และหาทางเลือกร่วมกันโดยถือว่าความคิดของทุกคนมีความหมายซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของในทุกขั้นตอน ซึ่งทำให้ผู้ที่เข้ามาพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการพัฒนาได้ตามความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2552)

ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ประมาณ 96 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทและเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเจริญที่เริ่มเข้ามาประกอบกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีอย่างจำกัด และมีการเพิ่มของประชากรและรีสอร์ทที่พักอย่างรวดเร็วจนเมื่อจำนวนประชากรและที่พักรีสอร์ทเพิ่มมากขึ้น สิ่งตามมาเกิดแหล่งสาธารณสุขโรคตามมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นตลาดหรือร้านขายของชำ ซึ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดมูลฝอยทั้งสิ้น ปัจจุบันมีปริมาณมูลฝอยประมาณ 10 ตัน/วัน อัตราการผลิตมูลฝอยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.54 กิโลกรัม/คน/วัน โดยมีมูลฝอยประเภทเศษอาหารมูลฝอยประเภทกระดาษ มูลฝอยประเภทโลหะ มูลฝอยประเภทพลาสติกของขมม คิดเป็นร้อยละ 38.95, 20.28, 16.74 และ 5.57 ตามลำดับ (เทศบาลตำบลแคมป์สน, 2560) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่ว่าปัญหาเรื่องมูลฝอยในชุมชนเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขตั้งแต่ต้นเหตุในการเกิดมูลฝอย นั่นคือ ประชาชนในชุมชนต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหานี้จึงจะได้รับการแก้ไข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ในการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มเพื่อคิดกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการจัดการมูลฝอย ทำให้เกิดการพึ่งตนเองจนเกิดเป็นการพัฒนายั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนเขตตำบลแคมป์สนหลังคาเรือนละ 1 คน จำนวน 14 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 2,982 หลังคาเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนเขตตำบลแคมป์สนหลังคาเรือนละ 1 คน จำนวน 14 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 353 หลังคาเรือน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของแนวทางการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการมูลฝอยของประชาชน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มี 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งความคาดหวังมี 4 อย่าง ได้แก่ ชุมชนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนดีขึ้น การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขยะมูลฝอยมีการคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ และชุมชนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมูลฝอย

2.2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่างๆ ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงนายกเทศมนตรีตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. ทำการจัดส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 353 ชุด ได้รับกลับคืนมา 353 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

5. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 แบบสัมภาษณ์

1. ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการมูลฝอยของประชาชน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

โดยทั้งตอนที่ 1-2 ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

โดยทั้งตอนที่ 3-4 ผู้วิจัยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

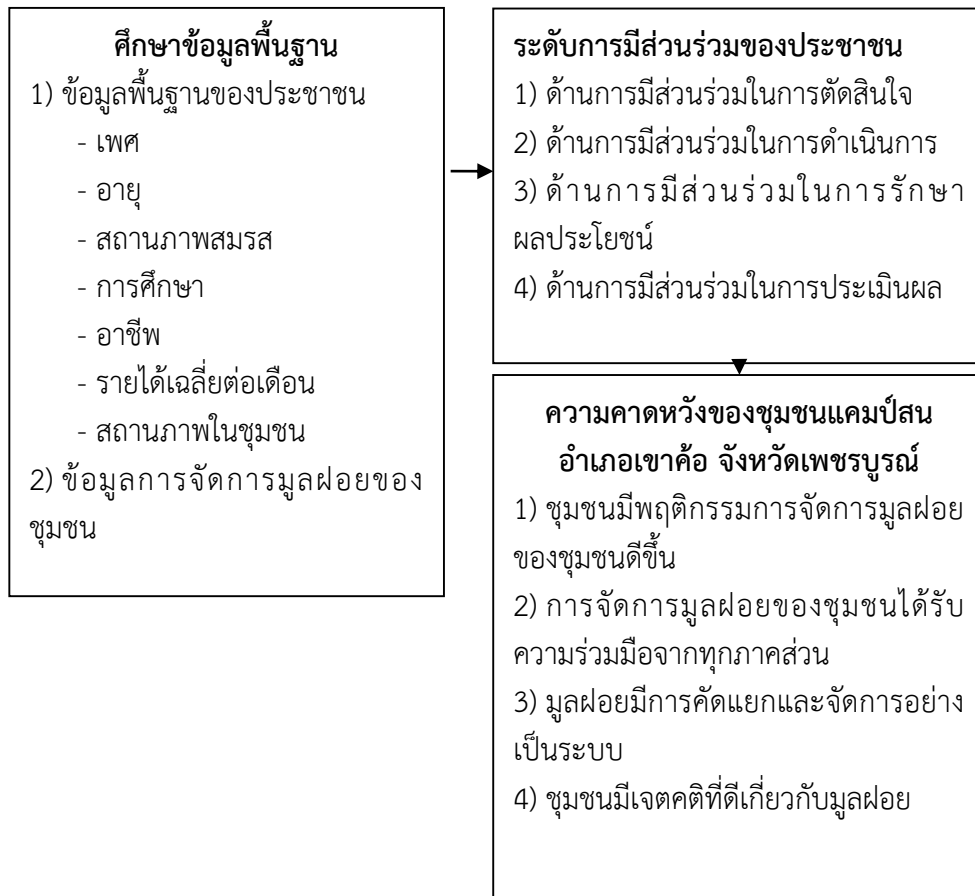
1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอย ในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

(n=353)

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.96	0.726	มาก
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.05	0.630	มาก
การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์	4.01	0.636	มาก
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.09	0.634	มาก
ภาพรวม	4.03	0.551	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, $S.D.=0.551$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

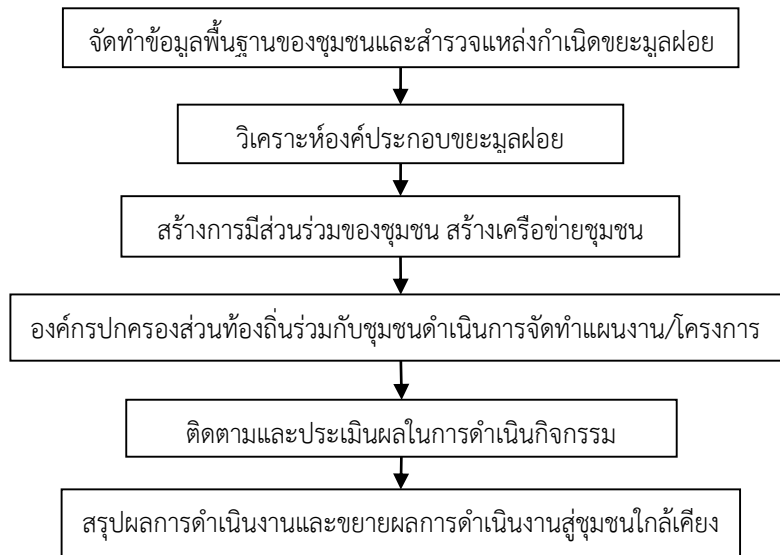
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	4.09	0.539	มาก
การจัดการมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน	3.96	0.582	มาก
การคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ	4.04	0.575	มาก
เจตคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย	4.13	0.493	มาก
ภาพรวม	4.05	0.485	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=0.485$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน เจตคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย การคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ และการจัดการมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key IN formant) จำนวน 12 คน ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังนี้ แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการ เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการดำเนินกิจกรรมลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่นั้นๆ แนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ควรมีขั้นตอนการดำเนินการที่เข้าใจง่าย ควรดำเนินการ ดังนี้

แผนภาพ 2 แนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำจัดมูลฝอยในชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการเสนอปัญหาสาเหตุของปัญหาในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของในที่ประชุมเพื่อเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหามูลฝอยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนกับกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ทางราชการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐบดี บัวเย็น (2558) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษาเทศบาลตำบลลงเหนืออำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ โดย ในขยะประเภทต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้นมา ประชาชนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดการ โดยการใส่ถุงดำและแยกประเภทขยะเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพฤติกรรมในการจัดการขยะในด้านต่างๆ 3 ด้าน คือด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยญา ตันศิริ (2554) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแพร่ ในขั้นตอนที่หนึ่งคือการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาขยะและการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกับเทศบาลเมืองแพร่และในขั้นตอนที่สามคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลขั้นตอนที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือขั้นตอนที่สองศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยตามแนวคิดการจัดการขยะแบบ 3Rs

ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ความคาดหวังการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน เจตคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย การคัดแยกและจัดการอย่างเป็นระบบ และการจัดการมูลฝอยของชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาค

ส่วน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการชักชวนเพื่อนบ้านนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ และนำเศษอาหารไปใช้เลี้ยงสัตว์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล ชัยรัตน์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการปรับปรุงประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชนโดยวิธีปัญหาการจัดเส้นทางเดินรถกรณีศึกษาเทศบาลตำบลลวงเหนือ อำเภออดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาสรุปได้ว่าการปรับปรุงประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชนโดยวิธีปัญหาการจัดเส้นทางเดินรถสามารถลดระยะทางในการเดินรถได้ร้อยละ 39.13 ทำให้ลดงบประมาณในการดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยได้ถึงร้อยละ 24.15 และสามารถกำหนดตำแหน่งการติดตั้งถังขยะได้อย่างเหมาะสม การศึกษานี้ยังสามารถนำไปใช้กับเทศบาลตำบลลวงเหนือได้โดยตรง และยังนำไปประยุกต์ใช้กับระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆได้อีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชนันท์ เชียงพลกษ และคนอื่นๆ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการมูลฝอยชุมชนชนบทบ้านโคกม่วงอำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพการจัดการมูลฝอยเบื้องต้นใช้วิธีเผากลางแจ้งนำไปลักลอบทิ้ง ณ พื้นที่นอกหมู่บ้านและพื้นที่ดินเขา ซึ่งเป็นพื้นที่เอกชนและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเขามารับผิดชอบในการจัดเก็บและขนย้ายเพื่อการจัดด้านประเภทและปริมาณมูลฝอยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ มูลฝอยของทางการเกษตรโดยมูลฝอยชุมชนแบ่งได้ 2 ประเภทย่อยคือมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้งจากการใช้แบบบันทึกการเก็บข้อมูลน้ำหนักมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า ประชาชนบ้านโคกม่วงมีอัตราการเกิดมูลฝอยเฉลี่ยใกล้เคียง 0.1 กิโลกรัม/คน/วัน ส่วนพื้นที่รองรับจากการลักลอบทิ้งมูลฝอยสะสมก่อนศึกษาเท่ากับ 761.8 กิโลกรัม และมีอัตราการสะสมเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 37.03 กิโลกรัม

แนวทางการจัดการมูลฝอยของชุมชนแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า แนวทางการดำเนินกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น ควรดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้ 1. การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและสำรวจแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย 2. วิเคราะห์องค์ประกอบขยะมูลฝอยเพื่อได้ข้อมูลด้านลักษณะขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ในชุมชน 3. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชน โดยเน้นการให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ต้องการดำเนินงานในพื้นที่ 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานร่วมกับชุมชน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการและดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการฯ 5. ติดตามและประเมินผลในการดำเนินแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม 6. การสรุปผลการดำเนินงาน และขยายผลการดำเนินงานสู่ชุมชนใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพริมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะกรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง มีความต้องการรู้ถึงพฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นระหว่างประชาชนผู้พักอาศัยในคอนโดมิเนียมกับกรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง ข้อค้นพบที่สำคัญคือ นิติบุคคลอาคารชุดทั้ง 4 แห่งมีระบบการคัดแยกขยะที่ชัดเจนมากกว่าชุมชนดั้งเดิมในกรุงเทพมหานคร โดยมีการจัดวางถังขยะแบบแยกประเภทไว้ในทุกชั้นของอาคารที่พัก นอกจากนี้นิติบุคคลบางแห่งยังมีมาตรการแม่บ้านทำการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งในบริเวณที่จัดเตรียมไว้เพื่อรอเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตมาจัดเก็บเพื่อนำขยะที่คัดแยกโดยเฉพาะขวดน้ำพลาสติกไปขายเป็นรายได้นำมาใช้หมุนเวียนในระบบบริหารจัดการของคอนโดมิเนียม ทำให้สอดคล้องกับแนวทางการสร้างความร่วมมือของกรุงเทพมหานคร แม้ว่าปัจจุบันกรุงเทพมหานครยังไม่มีมาตรการขยะแบบแยกประเภทมาจัดใช้ในช่วงเวลานี้ก็ตาม ทำให้เกิดแนวโน้มที่ดีในการลดปริมาณขยะจากคอนโดมิเนียมแม้ว่าความร่วมมือของประชาชนที่เกิดขึ้นจะอยู่ในระดับปานกลางก็ตาม ทั้งนี้ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการบริหารจัดการขยะของคอนโดมิเนียมและกรุงเทพมหานคร อาทิกรุงเทพมหานครควรมีรถเก็บขยะแบบแยกประเภทไม่ควรเก็บไปรวมกันหรือมีการต่อเติมให้เป็นรถจัดเก็บขยะเป็นกรณีพิเศษและ

กรุงเทพมหานครควรประสานงานกับฝ่ายนิติบุคคลอาคารชุดเพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง รวมไปถึงนิติบุคคลอาคารชุดควรจัดห้องเก็บขยะเพื่อรอการขนย้ายให้เป็นระบบโดยมีการจัดการด้านการระบายอากาศและต้องออกแบบเพื่อป้องกันไฟไหม้ด้วยเป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการขยะให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ทางเทศบาลควรจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างง่าย โดยไม่ต้องมีระบบการจัดการจัดโดยมุ่งเน้นมาตรการการลดการเกิด และการคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชน ณ แหล่งกำเนิด เป็นวิธีการที่ดีที่สุดของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพราะเมื่อมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนน้อยลงก็จะช่วยให้ภาระในการเก็บรวบรวม การขนส่ง รวมทั้งการนำไปกำจัดก็ลดลงด้วย ซึ่งใช้แนวทางในการลดปริมาณขยะมูลฝอยตามหลักการ 3 Rs ได้แก่ การลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่แหล่งกำเนิด (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

2) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างมีระบบ โดยอาศัยเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพิจารณาเลือกใช้ระบบการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็นด้านขยะมูลฝอยชุมชน ทั้งนี้ ต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ระบบ และศักยภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วย เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้ เทคโนโลยีที่เลือกใช้ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ หรือหากมีผลกระทบต้องอยู่ในระดับที่น้อยที่สุดหรือสามารถควบคุมผลกระทบนั้นได้

3) จัดกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยเทศบาลควรมีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย ที่มุ่งเน้นการนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ และแปรรูปเป็นพลังงาน โดยพิจารณาตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน พื้นที่ให้บริการ ระยะทางขนส่ง เทคโนโลยี งบประมาณและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องค่าใช้จ่าย เป็นต้น

4) เทศบาลควรส่งเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยจัดให้มีรูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น ธนาคารขยะมูลฝอย การทำปุ๋ยหมักหรือการหมักปุ๋ย ขยะมูลฝอยแลกไข่ไก่และสิ่งของ ตลาดนัดรีไซเคิล ชมรมสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้หรือขยะมูลฝอยรีไซเคิล เป็นต้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลด การคัดแยก และนำขยะมูลฝอยชุมชนมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างลักษณะนิสัยในการจัดการขยะมูลฝอยประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ของทางเทศบาลเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในขอบเขตพื้นที่ที่กว้างขึ้น เช่น ศึกษาการจัดการขยะ มูลฝอยในเขตพื้นที่จังหวัดทั้งหมด และนำมาเปรียบเทียบวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กมล ชัยรัตน์. (2558). การปรับปรุงประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชนโดยวิธีปัญหา
การจัดเส้นทางเดินรถกรณีศึกษาเทศบาลตำบลลงเหนือ อำเภอศอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่. (วิศวกรรม
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2551). *สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2551*. กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุม
มลพิษ.
- ณัฐชนันท์ เชียงพลกษ และคนอื่นๆ. (2558). สภาพการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนชนบทบ้านโคกม่วงอำเภอนนัง
จังหวัดหนองบัวลำภู. *รายงานการวิจัยคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทศบาลตำบลแคมป์สน. (2560). *แผนพัฒนาตำบล พ.ศ. 2560-2564*. เพชรบูรณ์ : เทศบาลตำบลแคมป์สน.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การ
พิมพ์.
- นัยนา เดชะ. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเลม็ด อำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2552). *เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม* สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2564 จาก:
<http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>
- พริมาดา ฉลองชัยสิทธิ์. (2558). *พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะกรณีศึกษา
คอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง*. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารจัดการสาธารณะ).
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
PERCEPTIONS AND BEHAVIOR OF THE HEALTH STATUTE OF MONKS
IN MUANG DISTRICT PHICHIT PROVINCE

วิภาวดี สีตนไชย และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
Wipawadee Seetochai and kampanart wongwatthanaphong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : seedaay_aq59@hotmail.com

Received 11 April 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 23 April 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ และ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพิจิตร จำนวน 216 รูป เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา การศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่แตกต่าง มีความคิดเห็นต่อการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาอุปสรรค พบว่า เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้รับหรือฉลองศรัทธาของญาติโยม จึงไม่สามารถเลือกฉันอาหารเป็นบางอย่างได้ แต่ต้องฉันอาหารให้ครบเพื่อฉลองศรัทธาของญาติโยม และพระสงฆ์ยังขาดการตรวจสุขภาพประจำปี รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร แนวทางการปฏิบัติ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบต่อการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุขภาพ ทั้งนี้เพื่อพระสงฆ์จะฉันอาหารแต่พอประมาณ หรือไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และฉันอาหารประเภทของหวานให้น้อยลง ประชาชนจะได้ทราบถึงการปฏิบัติตนตามธรรมนุญสุขภาพ รวมทั้งพระสงฆ์ต้องตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขออกไปให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่พระสงฆ์ เป็นระยะๆ ทุก 3 ถึง 6 เดือน

คำสำคัญ: การรับรู้, พฤติกรรมการปฏิบัติ, ธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์

Abstract

This research study has the objectives. To study the level of perception and behavior of the monks' health statute To compare personal factors with the perceptions and behavior of the Sangha Health Statute and to study the problems, obstacles and practice guidelines of the Sangha towards the Sangha Health Statute in the Muang District. Phichit Province This was a quantitative research, collected 216 monks in Muang District, Phichit Province. The tool used to collect the data was a questionnaire using statistics, frequency distribution, percentage, mean and standard deviation and F-test. The research found that 1) the perception and behavior of the monks' health statute in Muang District. Phichit Province Overall, the overall level was at a high level. 2) In comparison of personal factors, it was found that the monks with different age of education and Sangha positions were different. There were opinions on the perceptions and behavior of the monks' health statute in Muang District. Phichit Province Overall, there were no differences. 3) Problems and obstacles found that because the monks were the recipients of or celebrated the kin's faith. Therefore can't pick me some food But I must complete the food to celebrate my kin's faith. And the monks still lack an annual health check Including the lack of publicity Data communication News related to the Sangha Health Statute Not as concrete as it should be It found that the relevant departments should publicize the people in the area to acknowledge the behavior of the Sangha in the Health Statute. This is for the monks to eat food but in moderation. Or not too much, not too little And I less dessert foods. People will be aware of their conduct according to the Health Statute. Including the monks have to have a health check every year. And related agencies should health workers go out to provide health care knowledge to the monks every 3 to 6 times month.

Keywords: Perceptions, Behavior, Health Statute of Monks

บทนำ

พระสงฆ์เป็นบุคคลที่อยู่ในสถานะที่สำคัญโดยได้รับความยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชน เนื่องจากประเทศไทยมีประชาชนประมาณ ร้อยละ 95 เปอร์เซนต์ที่นับถือพระพุทธศาสนาพระสงฆ์ได้มีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมไทยมาโดยตลอด เป็นทั้งผู้นำด้านจิตวิญญาณยังไม่พอ ยังเป็นผู้นำพัฒนาสังคมชุมชนและประเทศด้วยดีเสมอมา ทำให้ประเทศไทยอยู่ร่มเย็นเป็นสุขทำให้สังคมไทยมีความสุขและมีสภาพจิตที่งดงามเนื่องจากมีพระสงฆ์เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่าง ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ในการอบรมเทศนาสั่งสอนให้คนไทยมีจิตใจเมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีมิตรไมตรีต่อกันและกัน ซึ่งถือได้ว่าพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ (พระธรรมปริยัติโสภณ, (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2548)

ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปนับแต่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้นำเครื่องจักรมาใช้ในการภาคการเกษตร จากที่เคยเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคกันในครอบครัวเปลี่ยนแปลงมาเป็นแบบอุตสาหกรรม จึงต้องใช้สารเคมีเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ และในส่วนการปลูกพืชผักสวนครัวก็มีการผลิตจำนวนมาก ๆ และมีการใช้สารเคมีแทบทุกกระบวนการในการผลิต ดังนั้นอาหารที่บริโภคในปัจจุบันจึงมีสารเคมีตกค้างอยู่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ในปัจจุบันซึ่งส่งผลกระทบต่อพระสงฆ์โดยตรงเพราะพระสงฆ์อาศัยการบิณฑบาตรรับอาหารจากชาวบ้านที่ได้มาจากภาคการเกษตรที่มีสารเคมีตกค้างเพื่อดำรงชีพจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะต้องรับสารเคมีจึง

เป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพพระสงฆ์ จากสถิติโรคผู้ป่วยของโรงพยาบาลสงฆ์ โรคที่พบบ่อยที่เกิดกับพระสงฆ์และมาขอรับการตรวจในช่วงปี พ.ศ. 2549 - พ.ศ.2560 มีดังนี้ ลำดับที่ 1 คือโรคความดันโลหิตสูง ลำดับที่ 2 คือ โรคเบาหวาน ลำดับที่ 3 คือโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ซึ่งตรงกัน ทั้งสามปี นอกจากนี้ยังพบโรคไขมันในเลือดสูง โรคไตพิการเรื้อรัง โรคเส้นเลือดหัวใจ และโรคไขข้อ เป็นต้น ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้ให้ความสนใจร่วมกันดูแลสุขภาพของพระสงฆ์เพิ่มขึ้นโดยกรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำโครงการพัฒนาสุขภาพ พระสงฆ์-สามเณร ให้ยั่งยืนแบบองค์รวม (พิจิตรา ทะเลรัตน์, 2560 : 2)

จากสถิติพระสงฆ์อาพาธดังกล่าว คณะสงฆ์โดยมณฑลมหาเถรสมาคมครั้งที่ 7/2560 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2560 มีมติที่ 191/2560 เรื่องการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมานุสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนมิติสุขภาพแห่งชาติ 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัยประเด็นที่สอง ชุมชนและสังคมกับการดูแลปณิธานพระสงฆ์อย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยประเด็นที่สาม บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมานุสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” เพื่อให้ทราบถึงการรับรู้และพฤติกรรมของพระสงฆ์ต่อการปฏิบัติตามธรรมานุสุขภาพพระสงฆ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมานุสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมานุสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อธรรมานุสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวินิจฉัยเชิงสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 471 รูป
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 216 รูป ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการแทนค่าในสูตรของ Taro Yamane

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมานุสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อการปฏิบัติตามธรรมานุสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
- 2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับพระภิกษุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 216 ชุด ซึ่งแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

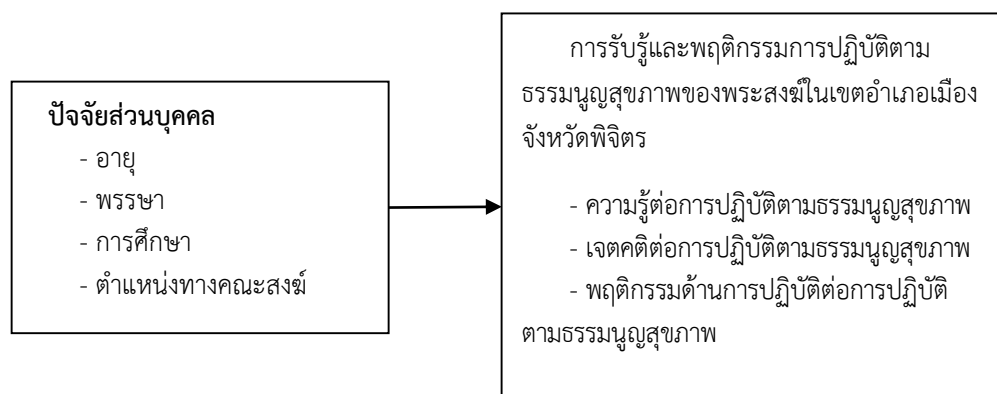
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยใช้สถิติการทดสอบค่า t-test แบบ Two-Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F-Test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการทดสอบรายคู่ (Least Significant Difference : LSD.)

ตอนที่ 4 ข้อมูลคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความรู้ต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ	3.93	0.487	มาก
เจตคติต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ	3.64	0.426	มาก
พฤติกรรมด้านการปฏิบัติต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ	3.53	0.619	มาก
ภาพรวม	3.70	0.366	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, $S.D.=0.366$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความรู้ต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ เจตคติต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ และ พฤติกรรมด้านการปฏิบัติต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
อายุ	การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติ	-	1.006	0.391	-	✓
พรรษา	การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติ	-	1.508	0.213	-	✓
การศึกษา	การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติ	-	0.718	0.489	-	✓
ตำแหน่งทางคณะสงฆ์	การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติ	-	1.220	0.303	-	✓

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา การศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่แตกต่าง มีความคิดเห็นต่อการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 3 สรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ปัญหา อุปสรรค	แนวทางการปฏิบัติ	ความถี่ (f)
ขาดการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบต่อการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุภาพ	28
พระสงฆ์เป็นผู้รับหรือฉลองศรัทธาของญาติโยม จึงไม่สามารถเลือกฉันอาหารเป็นบางอย่างได้ แต่ต้องฉันอาหารให้ครบเพื่อฉลองศรัทธา	ฉันอาหารแต่พอประมาณ หรือไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และควรฉันอาหารประเภทของหวานให้น้อยลง	22
พระสงฆ์ขาดการตรวจสุขภาพประจำปี	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพระสงฆ์ควรมีการตรวจสุขภาพเป็นประจำปีรวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรออกไปให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่พระสงฆ์ เป็นระยะทุก 3 ถึง 6 เดือน	14

จากตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรค พบว่า เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้รับหรือฉลองศรัทธาของญาติโยม จึงไม่สามารถเลือกฉันอาหารเป็นบางอย่างได้ แต่ต้องฉันอาหารให้ครบเพื่อฉลองศรัทธาของญาติโยม และพระสงฆ์ยังขาดการตรวจสุขภาพประจำปี รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร แนวทางการปฏิบัติ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบต่อการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุภาพ ทั้งนี้เพื่อพระสงฆ์จะฉันอาหารแต่พอประมาณ หรือไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และฉันอาหารประเภทของหวานให้น้อยลง ประชาชนจะได้ทราบถึงการปฏิบัติตนตามธรรมนุญสุภาพ รวมทั้งพระสงฆ์ต้องตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขออกไปให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่พระสงฆ์ เป็นระยะทุก 3 ถึง 6 เดือน

อภิปรายผล

การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

การรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

1. ความรู้ต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อะพลาท็อกซิน เป็นสารก่อมะเร็งพบมากที่สุดในอาหารซึ่งเจริญในดิน พืชพรรณที่น้อย สลาย พางและเมล็ดพืช มักพบในโภชนาณที่สำคัญที่เก็บอย่างไม่เหมาะสม เช่น ถั่วลิสง พริกไทย เป็นต้น รองลงมา คือ มือเข้าเป็นมือที่สำคัญที่สุดควรเลือกกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพื่อให้ได้สารครบถ้วน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เนื้อไก่เป็นเนื้อสัตว์ที่ให้โปรตีนสูงแต่มีไขมันต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2557) ได้ศึกษาการวิจัย “การพัฒนาแบบแผนการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาของพระสงฆ์ ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคกระเพาะอาหาร รองลงมาเป็นความดันโลหิตสูง ปวดหลัง ปวดเอว ไขมันในเลือด และข้อเสื่อม เมื่อเจ็บป่วย พระสงฆ์ส่วนใหญ่ซื้อยามาตนเองมีบางส่วนไปปรึกษาที่คลินิกเอกชน และโรงพยาบาล พระสงฆ์ส่วนใหญ่มี สิทธิรักษาพยาบาล คือ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ พบว่าส่วนหนึ่งยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องสุขภาพองค์รวม ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านร่างกายซึ่งมีการ รับประทานอาหารที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคในกลุ่มไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ ผลจากการประเมินพบว่าส่วนใหญ่ต้องการมีห้องปฐมพยาบาล ไว้ที่วัดและมีผู้ปฏิบัติงานดูแลเวลาอาหาร ต้องการให้องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ ในจัดซื้อเวชภัณฑ์และทำกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพ ต้องการได้รับตรวจสุขภาพประจำปี เวลาอาหาร และพระสงฆ์ที่เป็นผู้สูงอายุต้องการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้มาตรวจเยี่ยม เยี่ยมไข้ที่วัดอย่างต่อเนื่อง และต้องการให้มหาเถรสมาคมจัดประชุมพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนางานระบบสุขภาพ พระสงฆ์ต่อเนื่องทุก 6 เดือน

2. เจตคติต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกเดินบิณฑบาตเป็นกิจวัตรของสงฆ์และเป็นการออกกำลังกายไปในตัว รองลงมา คือ กินอาหารที่มีไขมันน้อยลงช่วยให้ป้องกันการเกิดโรคอ้วนได้ดีกว่าการงดอาหารเป็นบางมื้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เครื่องดื่มที่ใส่น้ำหวานเมื่อดื่มแล้วไม่ทำให้เกิดโรคอ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของชินทร์ ห่วงมิตร และคณะ (2560) ได้ศึกษาการวิจัย เรื่องพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่าย พระภิกษุสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองและการรับรู้ด้าน สุขภาพของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความสอดคล้องความเป็นไปได้ และความเหมาะสมการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่าย พระภิกษุสงฆ์ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์อยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ระดับมากที่สุด

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติต่อการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นำองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพมาใช้ในการดูแลและเสริมสร้างสุข ภาวะของชุมชนและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รองลงมา คือ การพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อสร้างความรู้เท่าทันด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติตนต่อการรักษาสุขภาพในปัจจุบัน ต่างๆ ที่ดีต่อสุขภาพ เช่น น้ำดื่มสะอาด อาหารที่ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมที่ดี บ้านและชุมชนที่ดี การมีข้อมูลข่าวสาร และความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินทร์ ห่วงมิตร และคณะ (2560) ได้ศึกษาการวิจัย เรื่องพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่ายพระภิกษุสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองและการรับรู้ด้าน สุขภาพของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความสอดคล้องความเป็นไปได้ และความเหมาะสมการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่าย พระภิกษุสงฆ์ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์อยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ระดับมากที่สุด

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา การศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติตามธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชรินทร์ ห่วงมิตร และคณะ (2560) ได้ศึกษาการวิจัย เรื่องพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่ายพระภิกษุสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ผลการศึกษาวิจัย พบว่า อายุและจำนวนพรรษาของกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมสุขภาพการดูแลตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 และระดับการรับรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ปัญหา อุปสรรค พบว่า เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้รับหรือฉลองศรัทธาของญาติโยม จึงไม่สามารถเลือกฉันอาหารเป็นบางอย่างได้ แต่ต้องฉันอาหารให้ครบเพื่อฉลองศรัทธาของญาติโยม และพระสงฆ์ยังขาดการตรวจสุขภาพประจำปี รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับธรรมนุญสุขภาพของพระสงฆ์ ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร แนวทางการปฏิบัติ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบต่อการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ต่อธรรมนุญสุขภาพ ทั้งนี้เพื่อพระสงฆ์จะฉันอาหารแต่พอประมาณ หรือไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และฉันอาหารประเภทของหวานให้น้อยลง ประชาชนจะได้ทราบถึงการปฏิบัติตนตามธรรมนุญสุขภาพ รวมทั้งพระสงฆ์ต้องตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขออกไปให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่พระสงฆ์ เป็นระยะทุก 3 ถึง 6 เดือนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2557) ได้ศึกษาการวิจัย “การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาของพระสงฆ์ ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคกระเพาะอาหาร รองลงมาเป็นความดันโลหิตสูง ปวดหลัง ปวดเอว ไขมันในเลือด และข้อเสื่อม เมื่อเจ็บป่วย พระสงฆ์ส่วนใหญ่ซื้อยาตนเองมีบางส่วนไปรักษาที่คลินิกเอกชน และโรงพยาบาล พระสงฆ์ส่วนใหญ่มี สิทธิรักษาพยาบาล คือ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ พบว่าส่วนหนึ่งยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องสุขภาพองค์รวม ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านร่างกายซึ่งมีการรับประทานอาหารที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคในกลุ่มไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์ ผลจากการประเมินพบว่าส่วนใหญ่ต้องการมีห้องปฐมพยาบาล ไว้ที่วัดและมีผู้ปฏิบัติงานดูแลเวลาอาพาธ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ ในจัดซื้อเวชภัณฑ์และทำกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพ ต้องการได้รับตรวจสุขภาพประจำปี เวลาอาพาธ และพระสงฆ์ที่เป็นผู้สูงอายุต้องการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้มาตรวจเยี่ยม เยี่ยมไข้ที่วัดอย่างต่อเนื่อง และต้องการให้มหาเถรสมาคมจัดประชุมพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนางานระบบสุขภาพ พระสงฆ์ต่อเนื่องทุก 6 เดือน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์ผู้เป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครอง ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ให้ดีขึ้น โดยการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างสุขภาพหรือจัดตั้งศูนย์สุขภาพพระสงฆ์ขึ้นภายในวัด

2) พระสงฆ์ควรมีการตรวจสุขภาพประจำปี โดยหน่วยบริการสาธารณสุข ที่ไปเปิดให้บริการตามวัดต่าง ๆ ดูรายละเอียดในหน่วยบริการตามวัดต่าง ๆ ดูรายละเอียดในหน่วยบริการนอกสถานที่ของกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรออกไปให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่พระสงฆ์ เป็นระยะทุก 3 ถึง 6 เดือน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดการถวายความรู้ เรื่องพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองเชิงปฏิบัติการ เพื่อทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การเสพสารเสพติด การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง การออกกำลังกาย เป็นต้น จากนั้นควรแนะนำการเลือกฉันภัตตาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาพฤติกรรมดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอต่าง ๆ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอื่น

2) ควรศึกษาปัญหา อุปสรรคต่อการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพของพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอื่น

3) ควรศึกษาแนวทางการฉันอาหารของพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพ เพื่อลดองครักษ์และคงไว้ซึ่งศรัทธาของประชาชนในเขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพิจิตร และจังหวัดอื่น ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2560). รายงานสถิติการอาพาธของพระสงฆ์และมาขอรับการตรวจในช่วงปี พ.ศ. 2549 - พ.ศ.2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลสงฆ์.

ชรินทร์ ห่วงมิตร และคณะ. (2560). เรื่องพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่ายพระภิกษุสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์. รายงานการวิจัย. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2557). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพของครุวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย. วารสารสำนักงาน ป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น, 22(2), 117-118.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2548). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิจิตรา ทะเลรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ให้ห่างจากโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจในเขตจังหวัดชลบุรี. (งานนิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณสุข) วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร. (2563). รายงานสรุปสถิติพระสงฆ์จำพรรษาในจังหวัดพิจิตร ปี 2563. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร.

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง
อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
GUIDELINES FOR WASTE MANAGEMENT OF CAMP SON COMMUNITY, KHAO KHO
DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE WITH FOCUSING ON COMMUNITY PARTICIPATION

ภัชญาภา คงชนและธนัสสา โรจนตระกูล
Patchayapha Kongkon and Tanastha Rojanatrakul
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail: Patchayapha22@gmail.com

Received 11 April 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 23 April 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 251 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่า t-test ค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุของที่มี เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ ลักษณะที่อยู่อาศัย และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ปัญหา อุปสรรค ที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยการเดินทางไปพบแพทย์ไม่สะดวกมีรายได้เงินเบี้ยยังชีพ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อพบปะพูดคุย เกี่ยวกับสวัสดิการที่ควรได้รับ แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ พบว่า ควรจัดตั้งคลินิกสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อดูแลรักษาผู้สูงอายุให้บริการแบบองค์รวม และควรจัดรถรับ-ส่ง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์ สนับสนุนส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ จัดตั้งชมรมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุและควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่เข้าถึงและรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมาใช้สิทธิ์และเข้ารับบริการ โดยอาศัยอาสาสมัครสาธารณสุข

คำสำคัญ : การจัดสวัสดิการ, ผู้สูงอายุ, เทศบาลตำบลป่าแดง

Abstract

The objectives of this study were: to study the level of the social welfare management for the elderly to compare the personal factors affecting the social welfare management for the elderly and to study the problems, obstacles and guidelines for the social welfare management for the elderly in Pa Daeng Sub-district Municipality, Chat Trakan District, Phitsanulok Province. 1) Overall, the level of the social welfare management for the elderly in Pa Daeng Sub-district Municipality, Chat Trakan District, Phitsanulok Province was at the high level. When considering each aspect, it was found that the recreation, the service and the elderly support network were at the highest level. However, the social security and the elderly protection, the income, the health and the treatment, and the habitation were at the high level. 2) The comparison of the personal factors affecting the social welfare management for the elderly in Pa Daeng Sub-district Municipality, Chat Trakan District, Phitsanulok Province found that the elderly having the different gender, age, status, educational degree income, habitation state, and occupation did not affect the social welfare management for the elderly in Pa Daeng Sub-district Municipality, Chat Trakan District, Phitsanulok Province. Therefore, the hypothesis was denied. 3) The problems, obstacles and guidelines for the social welfare management for the elderly in Pa Daeng Sub-district Municipality, Chat Trakan District, Phitsanulok Province found that 1) the problems and obstacles affecting the social welfare management for the elderly in Pa Daeng Sub-district Municipality, Chat Trakan District, Phitsanulok Province were: the elderly faced the healthy problems and the diseases, had no enough income for living, and had no the Proactive public relations , and 2) the guidelines for the social welfare management for the elderly were: the municipality should establish the clinic for the elderly to treat the elderly in the holistic service, provide the shuttle for the elderly in going to the doctors, support and promote the occupation for the elderly, provide the necessary welfare for the elderly, establish the occupational clubs for the elderly, and have the public relations in the activities for the elderly in the area to know the information about the projects by the health volunteers.

Keywords : waste management, Camp Son community, community participation

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมประชากรชราภาพ (ageing population) แล้วจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว อายุขัยเฉลี่ยของประชากรรวมและผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้นตามลำดับและจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552 ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การเพิ่มสัดส่วนประชากรสูงอายุในประเทศไทย เป็นผลมาจากอัตราเพิ่มประชากรสูงอายุสูงกว่าอัตราเพิ่มประชากรรวมของประเทศ และหากศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเพศและอายุของประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ, 2553 : 8)

การคาดประมาณการประชากรของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2573 แสดงให้เห็นว่าอีกประมาณ 15 ปีข้างหน้า หรือในปี พ.ศ. 2568 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 14.9 ล้านคน หรือคิดเป็น 2 เท่า ของประชากรผู้สูงอายุในปี 2552 และในปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 17.8 ล้านคน หรือคิดเป็น

ร้อยละ 25 (ประมาณ 1 ใน 4) ของประชากรไทยทั้งประเทศ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553 : 9) การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในประเทศไทย มีอัตราเร็วกว่าที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมาก จากประสบการณ์ในต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงของภาวะประชากรสูงอายุเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรต่างๆ ทั้งในด้านสังคมและสุขภาพ แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้โอกาสในการปรับตัวของประชากร และการเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบเป็นไปอย่างจำกัด และมีความยากลำบาก

การจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ นอกจากจะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แล้ว ยังมีการกำหนดไว้ในแผนต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดแนวทางหลักในการพัฒนาผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติ หรือผู้เลี้ยงดูไว้หลายแนวทาง เช่น การจัดสวัสดิการสงเคราะห์การส่งเสริมให้ครอบครัวเห็นความสำคัญและเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุ การสนับสนุนให้สถานพยาบาลเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรศาสนา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้สูงอายุ ส่วนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ระบุถึงการสร้างหลักประกันให้กับคนทุกช่วงวัย ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้สูงอายุด้วยขณะเดียวกันแผนดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุด้วย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก และสวัสดิการที่ได้รับในปัจจุบัน อาจยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือการสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น และเพื่อยกระดับสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 674 คน (เทศบาลตำบลป่าแดง, ข้อมูลการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 251 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาข้อระเบียบ แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามเป็นลักษณะเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก รวม 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และด้านการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่ายการเกื้อหนุน โครงสร้างของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค แนวการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อนายกเทศมนตรีตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 251 ชุด ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

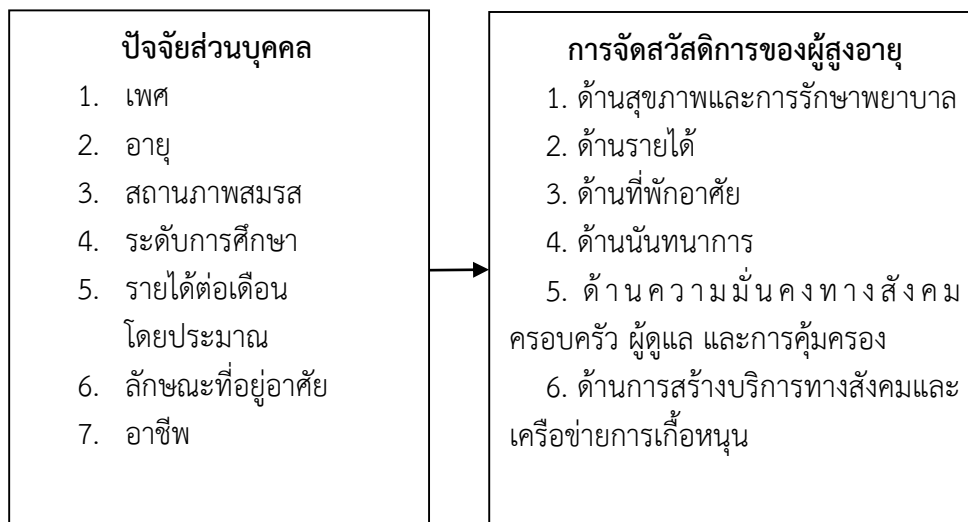
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก รวม 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และด้านการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่ายการเกื้อหนุน โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติการทดสอบค่า t-test แบบ Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F-Test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และจากการทดสอบรายคู่ (Least Significant Difference : LSD.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ	3.64	0.670	มาก
ด้านรายได้ของผู้สูงอายุ	3.66	0.653	มาก
ด้านที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ	3.58	0.713	มาก
ด้านนันทนาการของผู้สูงอายุ	3.75	0.554	มาก
ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแล และการคุ้มครองผู้สูงอายุ	3.71	0.763	มาก
ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ	3.75	0.736	มาก
ภาพรวม	3.68	0.438	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, $S.D.=0.438$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนันทนาการของผู้สูงอายุ ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแล และการคุ้มครองผู้สูงอายุ ด้านรายได้ของผู้สูงอายุ

ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ และด้านที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การจัดสวัสดิการสังคม	0.345	-	0.730	-	✓
อายุ	การจัดสวัสดิการสังคม	-	1.758	0.175	-	✓
สถานภาพ	การจัดสวัสดิการสังคม		0.002	0.998	-	✓
การศึกษา	การจัดสวัสดิการสังคม		1.681	0.155	-	✓
รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ	การจัดสวัสดิการสังคม	-	0.610	0.656	-	✓
ลักษณะที่อยู่อาศัย	การจัดสวัสดิการสังคม	-	0.460	0.632	-	✓
อาชีพ	การจัดสวัสดิการสังคม	-	0.682	0.564	-	✓

จากตารางที่ 2 ผู้สูงอายุของที่มี เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ ลักษณะที่อยู่อาศัย และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 3 สรุปปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหา อุปสรรค	แนวทางการ	ความถี่ (f)
มีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยการเดินทางไปพบแพทย์ไม่สะดวก	- ควรจัดตั้งคลินิกสำหรับผู้สูงอายุเพื่อดูแลรักษาผู้สูงอายุให้บริการแบบองค์รวม และควรจัดรถรับ-ส่ง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์	24

ขาดรายได้และเงินเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอต่อการ ดำเนินชีวิต	- ควรสนับสนุนส่งเสริมอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการที่ จำเป็นต่อผู้สูงอายุ จัดตั้งชมรมด้าน อาชีพสำหรับผู้สูงอายุ	23
ขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อ พบปะพูดคุย บอกกล่าวถึง สวัสดิการที่ควรได้รับ	- ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่ เข้าถึงและรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของ การดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้สูงอายุ มาใช้สิทธิ์และเข้ารับบริการ โดย อาศัยอาสาสมัครสาธารณสุข	20

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหา อุปสรรค ที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล ป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยการเดินทางไปพบแพทย์ไม่สะดวกมีรายได้ เงินเบี้ยยังชีพ ไม่เพียงพอต่อการ ดำเนินชีวิต อีกทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อพบปะพูดคุย เกี่ยวกับสวัสดิการที่ควรได้รับ แนวทางการ จัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ พบว่า ควรจัดตั้งคลินิกสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อดูแลรักษาผู้สูงอายุให้บริการแบบองค์รวม และควรจัดรถรับ-ส่ง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์ สนับสนุนส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้ สูงอายุ จัดสวัสดิการที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ จัดตั้งชมรมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุและควรมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่เข้าถึงและรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้สูงอายุ มาใช้สิทธิ์และเข้ารับบริการ โดยอาศัยอาสาสมัครสาธารณสุข

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนันทนาการของ ผู้สูงอายุ ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัวยุค และ การคุ้มครองผู้สูงอายุ ด้านรายได้ของผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ และด้านที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวจิ ภาชีตา นนท์ (2560) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครมีการดำเนินการ ภายใต้อาณัติพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2557 – 2560) ซึ่งเป็นการบริการ พื้นฐานด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาตามมิติด้านการรักษา การป้องกัน และการส่งเสริม ในมิติด้าน การรักษา นอกจากการให้บริการของโรงพยาบาลราชพิพัฒน์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลรัฐเพียงแห่งเดียวแล้ว สำนัก กอนามัย กรุงเทพมหานคร ยังได้จัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุข 40 บางแค ซึ่งมีทั้งหมด 5 สาขา แต่ครอบคลุม เพียง 3 แขวง ยกเว้นแขวงบางแค สำหรับมิติด้านการป้องกันและการส่งเสริม นั้น สำนักรงานเขตบางแคมี โครงการที่ดำเนินการโดยฝ่ายต่าง ๆ ข้างต้นทั้งหมด 9 โครงการ แต่โครงการเหล่านี้ไม่ได้มุ่งบริการผู้สูงอายุ โดยตรง ดังนั้น การบริการด้านสุขภาพของสำนักงานเขตบางแคจึงยังไม่เพียงพอ ทั้งถึง และไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับงานวิจัยของเสมอ ขัดพล (2559)

กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุด้านสุขภาพและการรักษาในระดับสูงสุดรองลงมาคือด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว และด้านที่มีการจัดสวัสดิการสังคมในระดับต่ำสุด คือ ด้านที่พักอาศัย คุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางความสัมพันธ์ของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือการจัดสวัสดิการด้านนันทนาการกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือสวัสดิการด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล กับคุณภาพชีวิตด้าน จิตใจ ซึ่งในแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล ให้มีการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ผู้สูงอายุและกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดบริการครอบครัวอุปการะ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ผู้สูงอายุของที่มี เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ ลักษณะที่อยู่อาศัย และอาชีพ ต่างกัน ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัสวัฒนา กล้าหาญ (2558) กล่าวว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการรับสวัสดิการสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชายมีความต้องการรับสวัสดิการสังคมมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) กลุ่มรายได้ 10,000 บาทขึ้นไป มีความต้องการรับสวัสดิการสังคมมากกว่ากลุ่มรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท และกลุ่มรายได้ 5,000-9,999 บาท มีความต้องการรับสวัสดิการสังคมมากกว่ากลุ่มรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) ส่วนกลุ่มอายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความต้องการรับสวัสดิการสังคมไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($P < .05$) แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพพบว่า ควรมุ่งเน้นไปที่ความต้องการรับสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีความต้องการอยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และด้านการสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี ซึ่งควรประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันหลากหลายปัจจัย ในลักษณะการดูแลเป็นเครือข่าย เป็นสิ่งที่ช่วยให้การดูแลผู้สูงอายุสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนซึ่งรวมถึงตัวผู้สูงอายุเองด้วย อันจะทำให้บริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) ปัญหา อุปสรรค ที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยการเดินทางไปพบแพทย์ไม่สะดวกมีรายได้ เงินเบี้ยยังชีพ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อพบปะพูดคุย เกี่ยวกับสวัสดิการที่ควรได้รับ 2) แนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ พบว่า ควรจัดตั้งคลินิกสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อดูแลรักษาผู้สูงอายุให้บริการแบบองค์รวม และควรจัดรถรับ-ส่ง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์ สนับสนุนส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุ จัดตั้งชมรมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่เข้าถึงและรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมาใช้สิทธิ์และเข้ารับบริการ โดยอาศัยอาสาสมัครสาธารณสุขซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัสวัฒนา กล้าหาญ (2558) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่

รับเบี้ยยังชีพพบว่า ควรมุ่งเน้นไปที่ความต้องการรับสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีความต้องการอยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ด้านที่พักอาศัยอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และด้านการสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี ซึ่งควรประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันหลากหลายปัจจัยในลักษณะการดูแลเป็นเครือข่าย เป็นสิ่งที่จะช่วยให้การดูแลผู้สูงอายุสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนซึ่งรวมถึงตัวผู้สูงอายุเองด้วย อันจะทำให้บริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เทศบาลควรจัดตั้งคลินิกนอกเวลาการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ และเพื่อเป็นสวัสดิการให้ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางไปโรงพยาบาลได้สะดวก
- 2) ทางเทศบาลควรส่งเสริม สนับสนุนอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งชมรมด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ การเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านจักสารมาอบรม เป็นต้น
- 3) ทางเทศบาลควรจัดหน่วยมีการประชาสัมพันธ์เชิงลึกเพื่อเข้าไปพบผู้สูงอายุถึงบ้าน ผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่จะได้รับรู้ ข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมาใช้สิทธิ์และเข้ารับบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วย
- 2) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลป่าแดง เพื่อนำผลการวิจัยเสนอต่อผู้สูงอายุในกรณีที่ไม่สามารถจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุตามที่ต้องการ
- 3) ควรศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ เพื่อหารูปแบบแนวทางในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างชัดเจน
- 4) ควรศึกษาสุขภาวะของผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อการจัดการสวัสดิการของเทศบาลตำบลป่าแดงและเทศบาลอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรีวัฒนา กล้าหาญ. (2558). *แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสุขภาพชุมชน). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1877697>.
- ศุภวดี ภาษิตานนท์. (2560). *การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตบางแค*. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. (2562). *ข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ. ชาติตระการ : เทศบาลตำบลป่าแดง.*

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557.* กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน สถิติแห่งชาติ, 2557.

เสมอ ชัดพล. (2559: บทคัดย่อ). *การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาล
ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
A STUDY OF PUBLIC OPINION ON THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM SITES OF
BANG KRATHUM SUBDISTRICT MUNICIPALITY BANG KRATHUM DISTRICT
PHITSANULOK PROVINCE

ชัยเดชปรกรณ์ รongมี และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail: seedaay_aq59@hotmail.com

Received 11 April 2021; Revised 1 July 2021; Accepted 1 July 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 316 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test (One-Way ANOVA) จากการทดสอบรายคู่ (Least Significant Difference : LSD.)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหา อุปสรรค พบว่า ในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวนั้นขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ คือ ที่ว่าการอำเภอหลังเก่า รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ข้อเสนอแนะ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดำเนินการเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อพัฒนาที่ว่าการอำเภอหลังเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ควรประชาสัมพันธ์ ประชุม ประชาคม ชี้แจงการดำเนินการของทางเทศบาลให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของประชาชน, การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, วัฒนธรรม

Abstract

This research study aims to study people's opinions on the development of cultural tourism sites to compare personal factors with people's opinions on the development of cultural tourism sites. And to study problems, obstacles, recommendations for cultural tourism development of Bang Krathum Subdistrict Municipality Phitsanulok Province Which is a quantitative research Collect information from people in the Bang Krathum Subdistrict Municipality Bang Krathum District Phitsanulok Province, 316 people. The tool used to collect data was a questionnaire using statistical distribution, frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One-Way ANOVA) from the Least Significant Difference. : LSD.)

The findings were as follows: 1) People's opinions on the development of cultural tourism sites of Bang Krathum Subdistrict Municipality. Bang Krathum District Phitsanulok Province Overall, the overall level was at a high level. 2) Comparison found that people with different age, occupation, monthly income Had opinions on the development of cultural tourism sites of Bang Krathum Sub-District Municipality Bang Krathum District Phitsanulok Province The overall picture is different. Therefore, the assumptions set aside at 0.05 level were not different. 3) Problems and obstacles found that in the development of tourism sources, there was a lack of integration between agencies in developing tourist destinations. Important in the area is the old district office. Including the lack of public relations to the people in the area to know and acknowledge the plans or procedures for the development of cultural attractions in the area. Developing the old district office to be another important tourist destination, should publicize the community meeting, inform the municipality's actions for people in the area to acknowledge and acknowledge the plan or process for the development of cultural tourism sites in the area.

Keywords : Public opinion, Development of tourist attractions, Cultural

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในประเทศนั้น โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและแอฟริการวมถึงชื่อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมและงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) ประกอบด้วย 1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 2. การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี 3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

เทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ 1.175 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด 1,503 คน ครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 ชุมชนพัฒนา หมู่ที่ 4 ชุมชนสร้างสรรค์พัฒนา, ชุมชนพัฒนา หมู่ที่ 5 ชุมชนรวมใจพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรแบบระบบพึ่งพาธรรมชาติ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของประชาชนแปรผันตามผลผลิตทางการเกษตร ประกอบกับรายได้ของประชาชนบางส่วนมาจากการค้าบริการและการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก รวมถึงการผลิตกล้วยตาก ในลักษณะอุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือน ทั้งนี้เทศบาลตำบลบางกระทุ่ม มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่ง คือ วัดห้วยแก้ว ซึ่งมีศาลาการเปรียญที่

ก่อสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง และที่ว่าการอำเภอบางกระทุ่มหลังเก่า ซึ่งเป็นอาคารทรงไทยก่อสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง มีอายุ 90 ปี จะเห็นได้ว่าในเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม มีสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตของ คนในชุมชน ทางเทศบาลตำบลมีแผนพัฒนาเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานะภาพของคนในชุมชน มี 7 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้าน สาธารณสุข ด้านสังคม และด้านการเมืองการบริหาร ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (แผนพัฒนา ท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565)

ในขณะเดียวทางเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม มีโครงการที่จะพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ บรรลุไว้ในแผนพัฒนาของเทศบาลตำบล คือ แผนการพัฒนาที่ว่าการอำเภอบางกระทุ่มหลังเก่าให้เป็นอาคาร พิพิธภัณฑสถานเฉลิมเกียรติ รัชกาลที่ 9 เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เป็นพิพิธภัณฑสถาน เพื่อ เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของอำเภอบางกระทุ่ม และแผนการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์เป็นส่วน เฉลิมพระเกียรติ รัชกาลที่ 10 แต่เนื่องจากที่ว่าการอำเภอบางกระทุ่มหลังเก่า เป็นพื้นที่ของกรมธนารักษ์ ทั้งนี้ทาง เทศบาลตำบลบางกระทุ่มกำลังดำเนินการขอใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้การ ดำเนินการนั้นมีหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ เทศบาลตำบลบางกระทุ่ม วัฒนธรรมอำเภอบาง กระทุ่ม และอำเภอบางกระทุ่ม รวมทั้งให้ประชาชนเขามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของ คนในชุมชนเอง

จะเห็นได้ว่าทางเทศบาลให้ความสำคัญกับประชาชนในชุมชน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาล จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับคนในชุมชนเอง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม จากที่กล่าวมานั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความ คิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อนำข้อมูลไปปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อทำให้การดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของทางเทศบาลตำบลบางกระทุ่มต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบล บางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวินิจฉัยเชิงสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม โดย มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1,503 คน (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัด พิษณุโลก จำนวน 316 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการแทนค่าในสูตรของ Taro Yamane

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อ นายกเทศมนตรีตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับประชาชนตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 ชุด ซึ่งแจกให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

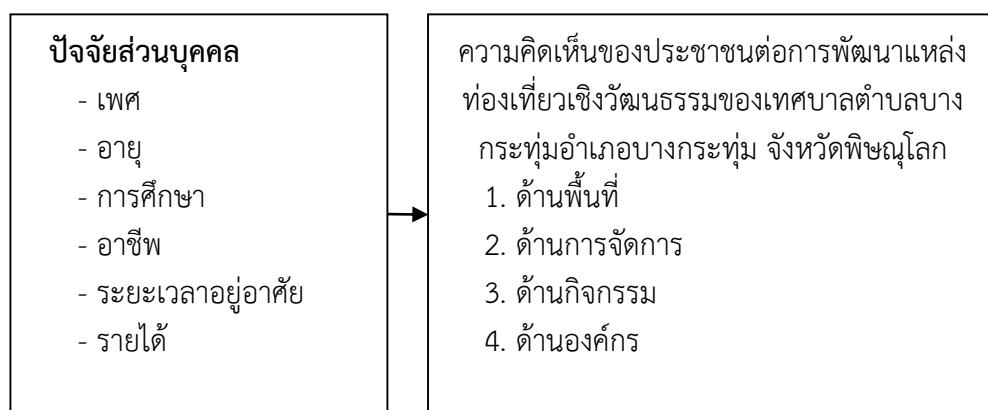
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกลับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้สถิติการทดสอบค่า t-test แบบ Two-Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F-Test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการทดสอบรายคู่ (Least Significant Difference : LSD.)

ตอนที่ 4 ข้อมูลคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านพื้นที่	3.53	0.811	มาก
ด้านการจัดการ	3.68	0.659	มาก
ด้านกิจกรรม	3.57	0.574	มาก
ด้านองค์กรชุมชน	3.73	0.482	มาก
ภาพรวม	3.60	0.356	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.356) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านกิจกรรม และด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	0.813	-	0.417	-	✓
อายุ	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	-	7.705*	0.000	✓	-
การศึกษา	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	-	2.094	0.125	-	✓
อาชีพ	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	-	5.797*	0.001	✓	-
ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		1.521	0.209	-	✓
รายได้ต่อเดือน	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		4.002*	0.008	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 3 สรุปปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ คือ ที่ว่าการอำเภอหลังเก่า	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดำเนินการเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อพัฒนาที่ว่าการอำเภอหลังเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง	24
ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	- ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ - ประชุม ประชาคม ชี้แจงการดำเนินของทางเทศบาลในการวางแผนการบูรณาการระหว่าง	15

	หน่วยงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่	
--	--	--

จากตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรค พบว่า ในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ คือ ที่ว่าการอำเภอหลังเก่า รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ข้อเสนอแนะ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดำเนินการเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อพัฒนาที่ว่าการอำเภอหลังเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งควรประชาสัมพันธ์ ประชุม ประชาคม ชี้แจงการดำเนินของทางเทศบาลให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

อภิปรายผล

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระท่อม อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านพื้นที่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พัฒนาพื้นที่ของชุมชนบนมิติวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับระบบนิเวศ ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน คุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รองลงมา คือ นำปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีแผนงานหรือโครงการในการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญพา คำวิเศษณ์ (2557) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ข้อมูลพื้นฐานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านวัดเขา ตำบลโคกกลอย อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าความคิดเห็นต้องค้ประกอบในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านวัดเขาในภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งพบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) อยู่ในระดับมากรองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Attractions and Accommodation) ด้านความพร้อมและความรู้ความเข้าใจของชุมชนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และด้านกิจกรรมบริการเบ็ดเตล็ด (Amenity) อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เทศบาลกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญต่อคุณค่า ศักดิ์ศรี การเสริมสร้างความเป็นธรรม และความยั่งยืนของธรรมชาติแวดล้อม รองลงมา คือ ผลักดันให้ประชาชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบ ตรวจสอบ และได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เห็นด้วยหรือไม่หาต้องมีการปรับปรุงโครงสร้าง สิ่งก่อสร้างในชุมชนของท่านเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมกันดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลพร เสถียรอุดร (2561) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.14) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคม และวัฒนธรรม มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.29) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว (4.27) และลำดับที่3 คือ ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ ของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ (4.14)

3. ด้านกิจกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทางเทศบาลมีนโยบาย กิจกรรม โครงการ ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รองลงมา คือ สร้างสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของหรือให้พร้อมที่จะร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์สังคมท้องถิ่นตัวเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนมีการเรียนรู้สืบทอดวิถีชีวิตจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่งในชุมชนที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ การสืบสานจากบรรพชน เช่น การทำไร่ ทำนา การสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพิพัฒน์ ชนะสิทธิ์และนรินทร์ สังข์รักษา (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดนอำเภอกระโนน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดนอำเภอกระโนน จังหวัดสงขลา ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเข้าใจและมีความพร้อมในการจัดการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเน้นไตรภาคี คือ ภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น คำนึงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแต่ก็มีความต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ต่อไปได้ในอนาคต และได้สังเคราะห์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน

4. ด้านองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุมชนดำเนินการตามวิถีชีวิตไม่เอาัดเอาเปรียบช่วยเหลือส่วนรวม มีคุณธรรม และจริยธรรม โดยเริ่มจากการดำรงชีวิตแบบสายกลางตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา คือ ชุมชนแบบมีฐานความคิดและเป้าหมายมุ่งพัฒนาศักยภาพของชุมชนเองให้ชุมชนเกิดทักษะในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาเป็นแบบอย่างที่ดีทางสังคมวัฒนธรรม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนจะมีส่วนร่วมช่วยเหลือให้เทศบาลมีศักยภาพมากขึ้นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาเจติยานุกิจ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ พบว่า มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมที่สืบสานกันมาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเส้นทางคมนาคมที่ตั้งอยู่บนเส้นทางหลัก ถนนหนทางสะดวกสบาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะทำในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ความพร้อมในการรับรองนักท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวพบปะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ พบว่า ภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วางแผนกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว ร่วมปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมของวัดและชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ร่วมกัน กระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนและจังหวัด และที่สำคัญยังเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจและบอกต่อๆ กันไป พัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน การพัฒนาเชิงพื้นที่ อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวการส่งเสริมวัฒนธรรม สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความตระหนักรู้ในคุณค่าความงามของวัฒนธรรม

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนที่มีเพศ การศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลพร เสถียรอุดร (2561) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มี อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวบุคคลที่ร่วมเดินทาง แหล่งข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการท่องเที่ยวต่าง ๆ มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเกาะเกร็ดจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล บางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหา อุปสรรค พบว่า ในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวนั้นขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ คือ ที่ว่าการอำเภอหลังเก่า รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ข้อเสนอแนะ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดำเนินการเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อพัฒนาที่ว่าการอำเภอหลังเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งควรประชาสัมพันธ์ ประชุม ประชาคม ชี้แจงการดำเนินงานของทางเทศบาลให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวงศ์ธิดา สุวรรณิน และคณะ (วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุมีหลายวัดที่มีพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัยและพระนครศรีอยุธยา ส่วนอุโบสถและเจดีย์มีลักษณะเหมือนเจดีย์ชะเวดากอง โบราณสถานเป็นสถาปัตยกรรมของมอญ ส่วนใหญ่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ประปา ไฟฟ้า ถนนหนทาง ห้องสุขา และระบบรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากวัดในจังหวัดปทุมธานีมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่าจังหวัดอื่น ส่วนร้านค้าขายจะมีอยู่ตามชุมชนรอบ ๆ วัด การวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า วัดส่วนใหญ่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามและมีพื้นที่โล่งกว้าง ส่วนทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี พบว่า วัดส่วนใหญ่มีโบสถ์และพระพุทธรูปที่สำคัญ ชุมชนจะจัดประเพณีร่วมกับวัด เช่น ตักบาตร ทำทานและเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา พร้อมทั้งการรณรงค์ให้ประชาชนรักษาศิลปวัฒนธรรมในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา สำหรับวัดที่มีนักท่องเที่ยวทางวัดจะ จัดมัคคุเทศก์หรือบุคลากรพาชมวัด ส่วนที่ต้องปรับปรุง คือ จุดประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย ทั้งบริเวณนอกวัดและในวัด เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการวิเคราะห์สามารถจัดทำเส้นทาง การท่องเที่ยววัดเลือกจากที่วัดที่ใกล้เคียงกันและอยู่บนเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกัน พร้อมทั้งพิจารณาสถานที่แวะรับประทานอาหารกลางวัน และเดินทางกลับ

ให้เป็นวงจร ทำให้สามารถจัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวได้สองเส้นทาง เส้นทางแรกมี 6 วัด และเส้นทางที่สองมี 5 วัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ คือ สร้างแรงกระตุ้นให้ เกิดความรักและหวงแหนชุมชน เป็นแบบอย่างและจัด กิจกรรมอันเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งจะ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนไปโดยปริยาย อีกทั้งใช้ มาตรการทางกฎหมายประกอบด้วย
2. ควรให้ประชาชนได้เข้าถึงรูปแบบ โอกาส และวิธีที่จะเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยจะต้องประชุมชี้แจงในทุกๆ โอกาส เพื่อให้ประชาชน ได้รับทราบถึงวิธีการในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลจัดขึ้น
3. ควรให้การสนับสนุนส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่มีคุณค่าของท้องถิ่น โดยการจัด กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม การละเล่น และประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่และแพร่หลายเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไปและทั่วถึง
4. ส่งเสริมการดำเนินการของสภาวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการสนับสนุน และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้แพร่หลายและคงอยู่เป็นมรดกสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลังในรูปแบบการสนับสนุนด้านการดำเนินการ การขอรับ การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของภาครัฐ ส่วนกลางหรือเอกชน ฯลฯ และส่งเสริมสนับสนุนการ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นให้แพร่หลาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาล ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้มีแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นและสร้างรายได้ ให้กับชุมชนทำให้คนในชุมชนไม่เกิดการว่างงาน
3. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น เช่น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเชิงความหมายน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กมลพิพัฒน์ ชนะสิทธิ์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2561). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมตลาดน้ำ คลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(28), 163-176.
- เทศบาลตำบลบางกระทุ่ม. *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2561-2565*. พิษณุโลก
- บุญพา คำวิเศษณ์. (2557). “ข้อมูลพื้นฐานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านวัดเขา ตำบลโคกกลอย อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร”. *รายงานการวิจัย*. ได้รับ เงินทุนการวิจัยจากวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: เพรสแอนด์ ดีไซน์.

- พระครูภาวนา เจติยานุกิจ. (2559). “การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่”. รายงานการวิจัย. ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). “การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2557 : 65-82.
- วิไลพร เสถียรอุดร. (2561). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย
อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
STRONG AND SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT
: A CASE STUDY OF BAN KLUAI SUB-DISTRICT MUNICIPALITY MUEANG SUKHOTHAI
DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE

บุญโชค บุญมี และธณัฐา โรจนตระกูล
Boonchok Bunmee and Tanastha Rojanatrakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : dekdee2319@gmail.com

Received 1 April 2021; Revised 1 July 2021; Accepted 1 July 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ เทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และค่า F-test (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นใน 5 มิติ คือ การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินชุมชน และด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นมิติการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ด้านที่เสนอมาโดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลังจากกระบวนการกลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การพัฒนา, ชุมชนเข้มแข็ง, เทศบาลตำบลบ้านกล้วย

Abstract

This research study aims to study the development of a strong and sustainable community. To compare personal factors with strong and sustainable community development; and 3. to study the guidelines for strong and sustainable community development of the Ban Kluai Municipality Mueang Sukhothai District Sukhothai It is a research method. Between quantitative research and qualitative research The population used in this research is people who live in it. Ban Kluai Subdistrict Municipality Mueang Sukhothai District Sukhothai province totaled 400 people and 15 key informants. The research instruments were questionnaires and interviews. Statistics used to find frequency, percentage, mean and standard deviation for testing, t-test and F-test (One Way ANOVA) The results showed that 1) Strong and sustainable community development: a case study. Ban Kluai Subdistrict Municipality Mueang Sukhothai District Sukhothai The overall picture was at a high level. 2) The comparison of personal factors with strong and sustainable community development found that people with age, education, occupation, length of residence Different opinions on the development of a strong and sustainable community Of Ban Kluai Subdistrict Municipality Mueang Sukhothai District Sukhothai Province differed significantly at 0.05 level while other aspects were not different. 3) Local community self-management approach in 5 dimensions: self-management of local communities, community plans, agriculture, natural resources and environment. Community finance And sufficiency economy It is the self-management dimension of local communities depending on the context of each area. And the identity of each community In which the self-management of the local communities in all 5 aspects presented in a nutshell To see the relationship of the integration of individuals, groups, organizations and local communities in the self-management of the local community. By relying on the power of the group process to drive development to become a 'civil society' through which the learning process Participation process To form a sense of belonging to the local community together This will develop the community to be truly strong.

Keywords: Development, Strong community, Ban Kluai Sub-district Municipality

บทนำ

การพัฒนาในประเทศไทยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นหลัก โดยเชื่อว่าหากเศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้นระดับรายได้ของประชากรของประเทศก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผลให้มาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนสูงขึ้นแต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรมนำไปสู่ข้อสรุปผลของการพัฒนาที่ผ่านมาว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาคุณภาพและไม่ยั่งยืน” ความเจริญทางเศรษฐกิจไม่อาจดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้ หากไม่คำนึงถึงการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีการใช้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์พร้อมทั้งจัดการ และคุ้มครองระบบนิเวศให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมาก ยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของ โครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์และสร้างฐาน ความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการ

กระจายการพัฒนา ที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐาน การพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2562)

เทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ด้วยบริบทของการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน เนื่องด้วยเทศบาลตำบลบ้านกล้วยมีการลงทุนด้านอุตสาหกรรม อาทิเช่น อุตสาหกรรมไม้สักแปรรูป อุตสาหกรรมด้านเกษตร เป็นต้น รวมทั้งได้มีการจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชน อาทิเช่น สหกรณ์บริการหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ไม้บ้านขวาง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโพธิ์ทองพัฒนา เป็นต้น เทศบาลตำบลบ้านกล้วยได้รับรางวัล โครงการพัฒนาและการสร้างสรรค์เมืองสุโขทัยให้เป็นเมืองน่าอยู่ อันดับ 1 และจัดทำโครงการพัฒนาลำน้ำกับชีวิต บนวิถีแห่งความพอเพียง เพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชน ความสำเร็จจากการพัฒนาทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน การทำแผนพัฒนาตามวาระของชุมชนมีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของชุมชนที่ทำให้ชาวบ้านปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมสิ่งเหล่านี้ล้วนถือเป็นการสร้างเงื่อนไขสังคมใหม่ให้เปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาเกิดความเอื้ออาทรความรักความสามัคคีสมานฉันท์ต่อกัน ชุมชนสังคมมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มา เป็นองค์ความรู้ในแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และจัดทำเป็นเอกสารเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอื่นที่กำลังพัฒนาอีกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 16,804 คน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสุโขทัย, 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ เทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ตามแนวคิดของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานะภาพทางสังคมระยะเวลาที่อาศัย เป็นแบบลักษณะให้เลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการบริหาร ด้านการจัดการกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ด้านทุน ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ด้านสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง และด้านการยอมรับจากสังคมภายนอกจำนวน 20 ข้อโดยใช้การวัดตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) ในการวัดระดับความคิดเห็น ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่างๆ ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามตามกระบวนการต่างๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุญาตจากวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 400 ชุด

3. รวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดทั้งสิ้น 400 ชุด พร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม ก่อนนำข้อมูลมากำหนดรหัสตัวแปรและบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

3.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการต่างๆดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรงโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์

เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ก่อนแล้ว สามารถนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงและก่อให้เกิดประโยชน์รวมถึงบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

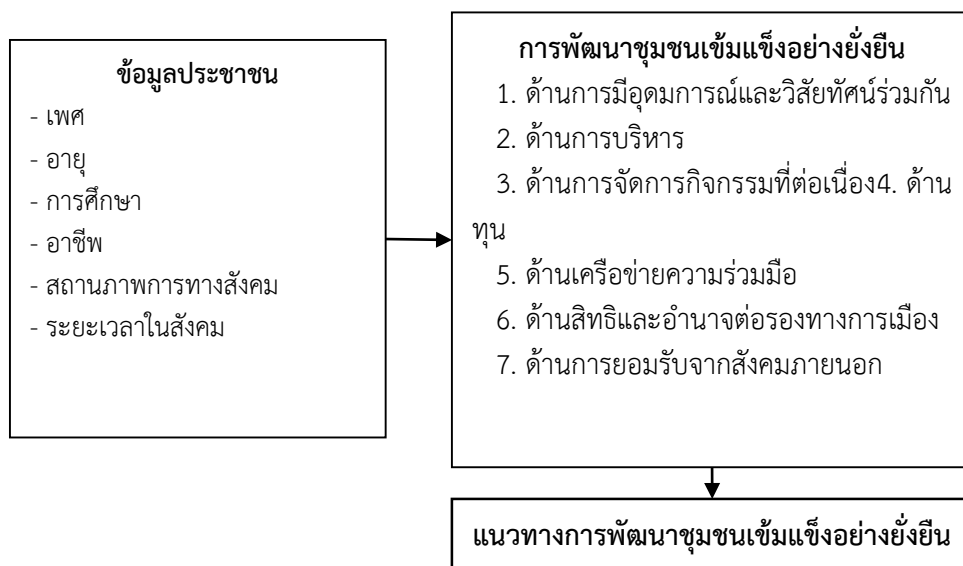
2. การสัมภาษณ์วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ ๆ คือ การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมี การประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

4.1 แบบสอบถาม หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามคืน แล้วนำแบบสอบถามมาประมวลผลข้อมูลด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคล คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบาย ระดับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน สถิติที่ใช้ คือ ค่า t-test ค่า F-test (One Way ANOVA)

4.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ นำข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็น ประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

(n=400)

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.39	0.558	มาก
ด้านการบริหาร	4.37	0.529	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง	4.32	0.572	มาก
ด้านทุน	4.28	0.594	มาก
ด้านสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง	4.28	0.570	มาก
ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	4.27	0.580	มาก
ด้านการยอมรับจากสังคมภายนอก	4.21	0.627	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.30	0.516	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.30$, S.D.=0.516) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน รองลงมา คือ ด้านการบริหาร ด้านการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ด้านทุน ด้านสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ด้านการยอมรับจากสังคมภายนอก ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 2 ผลการสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน	1.549	-	0.122	-	✓
อายุ	การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน		21.810	0.000	✓	-
การศึกษา	การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน		11.459*	0.000	✓	-
อาชีพ	การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน		6.875*	0.000	✓	-

สถานภาพทางสังคม	การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน	-	1.770	0.134	-	✓
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย	การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน	-	22.013*	0.000	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ สถานภาพทางสังคม ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้สรุป วิเคราะห์บทสัมภาษณ์เกี่ยวแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ แนวทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นใน 5 มิติ คือ การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินชุมชน และด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นมิติการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ด้านที่เสนอมาโดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลังจากกระบวนการกลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.30, S.D.=0.516) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน รองลงมา คือ ด้านการบริหาร ด้านการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ด้านทุน ด้านสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ด้านการยอมรับจากสังคมภายนอก ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะทางเทศบาลมีการประชาสัมพันธ์นโยบายเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของชุมชน เช่น ติดป้ายประชาสัมพันธ์ตามสถานที่สาธารณะของชุมชนและมีความคิด ความเชื่อสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม (2560) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี พบว่าความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ระดับเข้มแข็งมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน กระบวนการจัดการชุมชน การมีส่วนร่วม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนฯ ปัจจัยนี้สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชนฯ ส่วนปัจจัยผู้นำชุมชน และปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ผลเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ สถานภาพทางสังคม ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิต ยืนยง (2560) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่น ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

แนวทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นใน 5 มิติ คือ การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินชุมชน และด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นมิติการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ด้านที่เสนอมาโดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลังจากกระบวนการกลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรัณย์ เจริญศิริ (2562) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีเทศบาลตำบลห้วยนา อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีเทศบาลตำบลห้วยนา อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการยอมรับจากสังคมภายนอก มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านทุน ด้านจัดเครือข่ายความร่วมมือ และด้านกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจัดสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง ตามลำดับ โดยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีองค์ความรู้ มีภูมิคุ้มกัน ยากต่อการโดนเอารัดเอาเปรียบจากสังคมภายนอกพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามขอบเขตอำนาจของชุมชนอาจมีข้อจำกัดในการเรียกร้องผลประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้ จึงควรมีการเสริมสร้างความรู้ที่จะช่วยพัฒนาสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง อาทิ ความรู้เกี่ยวกับการใช้กฎหมาย หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองภายนอก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ในด้านการยอมรับจากสังคมภายนอกพบว่าชุมชนมีแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปปรับใช้ในหน่วยงานอื่นได้ แต่เนื่องจากปัญหาโรคระบาด ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-

19) ส่งผลให้การเข้ามศึกษาดูงานของหน่วยงานภายนอกน้อยลง จึงควรมีใช้เทคโนโลยีสื่อสังคม ในการเผยแพร่ความรู้ วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบออนไลน์ อาทิ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ เพื่อให้สังคมภายนอกสามารถเข้าถึงได้ง่ายอีกด้วย

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน
2. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลายมิติของความสำเร็จการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดสุโขทัย (พ.ศ. 2561- 2565) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. สุโขทัย : สำนักงานจังหวัดสุโขทัย.
- ธนิตร์ ยืนยง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. *Journal of MCU Nakhondhat* 5(2). มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- กรมสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (2562). *การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- ศรัณย์ เจริญศิริ, คณะ. (2562). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีเทศบาลตำบลหัวนา อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ประยุกต์*, 11(1), 39 -50.

การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนด
อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
PEOPLE'S DECISION ON SELECTING LOCAL LEADERS IN TANOT SUB-DISTRICT,
KHIRI MAT DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE

พิชญ บุษอน และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
Pitsanu Boonsornand kampanart wongwatthanaphong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail: jopitsanu@gmail.com

Received 12 April 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่น เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโตนดอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 400 คน จากการแทนค่าในสูตรของ “Taro Yamane” วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า F-test (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้/เดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า ปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนบางคนไม่ค่อยออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะบางคนไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดและไกลบ้าน รวมทั้งประชาชนไม่รับทราบการแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งของตนและคู่สมรสทั้งก่อนและหลังดำรงตำแหน่ง ในบางครั้งมีการทุจริตในการเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิทธิ บทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมการเมืองท้องถิ่น และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเป็นการป้องกันสิทธิของตนเอง ควรมีกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินให้ประชาชนได้รับทราบ รวมทั้ง มีกระบวนการการร้องเรียนร้องทุกข์เพื่อป้องกันการทุจริตและควรมีบทลงโทษตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, ประชาชน, การเลือกผู้นำท้องถิ่น

Abstract

This research study has the objectives to study the decisions of the people on the choice of local leaders To study the comparison of personal factors and people's decisions on selecting local leaders in the area. And to study problems, obstacles and suggestions for decision-making of the people in the selection of local leaders in Tanot Sub-district, Khiri Mat District, Sukhothai Province. Carried out according to the quantitative research methodology From the distribution of questionnaires to people living in the area of Tanot Subdistrict, Khiri Mat District Sukhothai province, number 400 people from the substitutions in the formula of "Taro Yamane" data analyzed by using a social science package. To determine the frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One Way ANOVA).

The findings were as follows: 1) People's decisions on the choice of local leaders in the area. Tanot Sub-district, Khiri Mat District, Sukhothai Province Overall, the overall was at a high level. 2) The comparison found that people with different sex, age, education, occupation, income / month, and length of residence in different areas. There were statistically significant differences in people's opinions towards the decision of local leaders in Tanot Sub-district, Khiri Mat District, Sukhothai Province at a level of 0.05. 3) Problems, obstacles and recommendations on factors affecting decision-making. Of the people in choosing local leaders in Tanot Sub-district, Khiri Mat District, Sukhothai Province, it was found that the problem was that some people rarely went to vote. Because some people go to work in other provinces and away from home In addition, the public is not aware of the account of assets and liabilities of both his or her candidates and their spouses before and after taking office. Occasionally, there is corruption in the elections, a suggestion found that knowledge should be created. Understanding of rights Roles and duties of the people in local politics participation And to exercise the right to vote because it is the defense of one's own rights There should be a set of applicants to choose to show the accounts of assets and liabilities to the public, including a complaint process to prevent corruption and there should be legal penalties against offenders.

Keywords: Decision, People, Selecting Local Leaders

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินนั้นในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ได้จัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดให้รูปแบบการปกครองตำบลเป็นนิติบุคคล มีผู้แทนประชาชนจากหมู่บ้านต่างๆ ประกอบเป็นสภาตำบล ทำหน้าที่บริหารงานของตำบล ส่วนตำบลที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดได้ยกฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล จากผลของกฎหมายฉบับดังกล่าว ทำให้จังหวัดสุโขทัยมีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 77 แห่ง โดยได้จัดตั้งตั้งในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 1 แห่งปี พ.ศ. 2539 จำนวน 45 แห่งปี พ.ศ. 2540 จำนวน 31 แห่งและปี พ.ศ. 2541 มีสภาตำบลจำนวน 6 แห่ง ซึ่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ได้ปรับปรุงรูปแบบการบริหาร โดยให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาจากการเลือกตั้ง หลักของการกระจาย

อำนาจทางการเมืองการปกครอง (Decentralization) คือ การจัดระเบียบการปกครองซึ่งรัฐหรือส่วนกลางมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง ซึ่งเดิมราชการบริหารส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินงานอยู่ในท้องถิ่นให้ท้องถิ่นรับไปดำเนินการด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น โดยส่วนกลางมีหน้าที่เพียงแต่กำกับดูแลเท่านั้น ไม่ได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการ ซึ่งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (กรมการปกครอง, 2562)

จากอำนาจของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยได้มอบอำนาจประชาธิปไตยให้กับประชาชนทุกคนบนผืนแผ่นดินไทย ทำให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้นำในทุกระดับเพื่อเป็นตัวแทนเข้าไปบริหารงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นหรือเป็นกระบอกเสียงให้ประชาชน รับฟังเสียงหรือรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนและนำปัญหาเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหให้กับประชาชนซึ่งผู้แทนท้องถิ่นควรเป็นคนที่อยู่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น รับรู้ปัญหาของท้องถิ่นมีคุณธรรมและรู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัวมีการหาเสียงอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ผิดกฎหมายเข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและนำมาแก้ไขโดยเสนอนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและปฏิบัติได้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เป็นแบบอย่างของการรู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยและไม่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2557)

ประชาชนต้องไปเลือกตั้งด้วยใจบริสุทธิ์ไม่รับเงินซื้อเสียงหรือผลประโยชน์อื่นใดจากผู้สมัคร แต่เลือกผู้แทนที่ดีไปบริหารงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ หากมีการการทุจริตเลือกตั้งจะส่งผลเสียหายต่อท้องถิ่นอย่างแน่นอน โดยท้องถิ่นจะสูญเสียงบประมาณ ซึ่งมาจากภาษีของประชาชนในการจัดการเลือกตั้งใหม่ผู้แทนที่เลือกเข้าไปจะโกงเงินภาษี ทำให้ท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันการเลือกผู้นำท้องถิ่นเพื่อให้ได้คนดีเข้ามาบริหารท้องถิ่นนั้นมีหลายปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป อาจจะด้วยเหตุผลทางด้านต่างๆ ที่ต่างคนต่างมุมมอง ดังนั้นผู้วิจัยศึกษาวิจัยเรื่อง การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอสว่างวีรญาติ จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้เพราะว่าการทำหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึงการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาชุมชนของตนเอง เรียกได้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และยิ่งไปกว่านั้นตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นยังได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่นั้น ดังนั้นการที่ประชาชนจะตัดสินใจเลือกตั้งบุคคลใดสักคนเข้ามารับตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นนั้น จะต้องมียปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเศรษฐกิจภายในชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเอง และที่สำคัญที่สุดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอสว่างวีรญาติ จังหวัดสุโขทัย

2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย จำนวน 6,924 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย จำนวน 378 คน ตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณกรณีทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ตามแนวคิดของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) แต่เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาจึงเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อนายอำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย

2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 400 ชุด

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists) โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาจำนวนและหาร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนดอำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัยโดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1.ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร 2. ปัจจัยด้านพรรคการเมือง 3. ปัจจัยด้านนโยบาย 4. ปัจจัยด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง 5. ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยเกณฑ์ให้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best

: 1970) ซึ่งมีเกณฑ์การวัดระดับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ดังต่อไปนี้

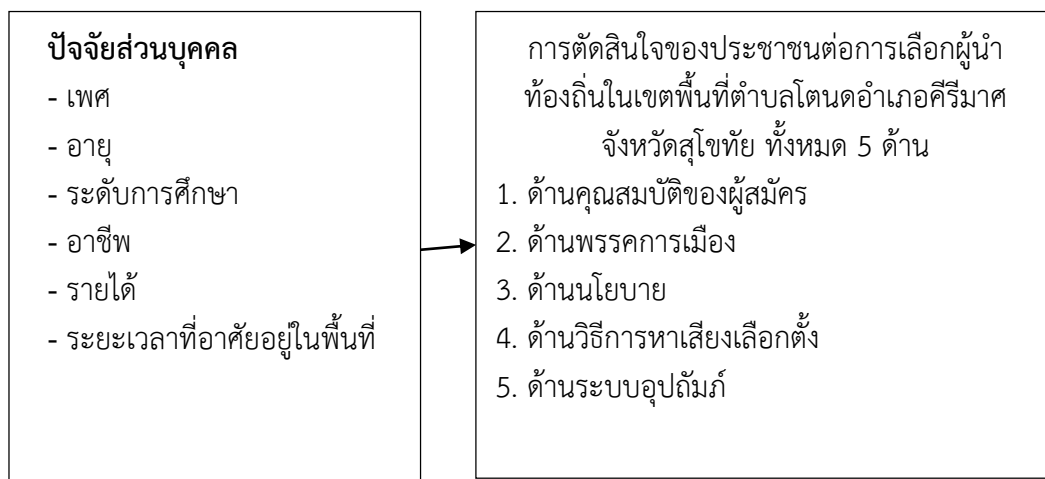
- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การทดสอบการเปรียบเทียบการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนดอำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวม

การตัดสินใจของประชาชน	($\bar{x}$)	(S.D.)	แปลผล
ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร	4.68	0.45	มากที่สุด
ด้านพรรคการเมือง	4.48	0.51	มาก
ด้านนโยบาย	4.51	0.42	มากที่สุด
ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง	4.05	0.49	มาก
ด้านระบบอุปถัมภ์	3.58	0.85	มาก
ภาพรวม	4.26	0.39	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.39) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ด้านนโยบาย ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.42) ด้านพรรคการเมือง ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.51) ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.49) ด้านระบบอุปถัมภ์ ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การตัดสินใจของประชาชน	-3.095*	-	0.002	✓	-
อายุ	การตัดสินใจของประชาชน	-	103.648*	0.000	✓	-
การศึกษา	การตัดสินใจของประชาชน	-	57.352*	0.000	✓	-
อาชีพ	การตัดสินใจของประชาชน	-	25.441*	0.000	✓	-
รายได้/เดือน	การตัดสินใจของประชาชน	-	7.932*	0.000	✓	-

ระยะเวลา ที่อยู่ใน พื้นที่	การตัดสินใจ ของประชาชน	-	6.064*	0.000	✓	-
----------------------------------	---------------------------	---	--------	-------	---	---

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโดนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้/เดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโดนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน (Sig. = 0.000) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโดนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโดนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
ประชาชนบางคนไม่ค่อยออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะบางคนไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดและไกลบ้าน	- ควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเป็นการป้องกันสิทธิของตนเอง ควรให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้า ควรขยายเวลาในการเลือกตั้งให้มากขึ้น - หน่วยงานราชการควรให้ความรู้ในสิทธิบทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมการเมืองท้องถิ่นอย่างแท้จริง	15
ประชาชนไม่รับทราบการแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งของตนและคู่สมรสทั้งก่อนและหลังดำรงตำแหน่ง	- ควรมีกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินทั้งของตนและคู่สมรสการแสดงบัญชีทรัพย์สินของผู้สมัครและครอบครัวทั้งก่อนและหลังดำรงตำแหน่ง ให้ประชาชนได้รับทราบ	10
ในบางครั้งมีการทุจริตในการเลือกตั้ง	- สร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต โดยผ่านกระบวนการรณรงค์เรียนรื้อทุกข์ เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ของส่วนรวม มิให้ตกแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง และผู้ประพฤติผิดควรต้องได้รับโทษตามกฎหมาย	8

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ประชาชนบางคนไม่ค่อยออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะบางคนไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดและไกลบ้าน รวมทั้งประชาชนไม่รับทราบการแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งของตนและคู่สมรสทั้งก่อนและหลังดำรงตำแหน่ง ในบางครั้งมีการทุจริตในการเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิทธิ บทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม

การเมืองท้องถิ่น และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเป็นการป้องกันสิทธิของตนเอง ควรมีกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินให้ประชาชนได้รับทราบ รวมทั้ง มีกระบวนการการร้องเรียนร้องทุกข์เพื่อป้องกันการทุจริตและควรมีบทลงโทษตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิด

อภิปรายผล

การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุโขทัย

การตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลโตนด อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เทียบตรง และยุติธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีความเป็นผู้นำสูงประชาชนในพื้นที่สามารถพึ่งพาได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะรัตน์ สนแจ้ง(2562) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ด้านนโยบาย ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านพรรคการเมือง และด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง

2. ด้านพรรคการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พรรคการเมืองมีบุคลากรที่เป็นที่รู้จัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พรรคการเมืองเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการทำงานได้ มีนโยบายที่ดีต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพันธุ์ทิพา อัครธีรณัย (2559) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของประชาชนชาวจังหวัดนครนายก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในสื่อโทรทัศน์ ลำดับถัดมาคือวิทยุ สื่อหนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในด้านคุณลักษณะของผู้สมัครลงมาด้านสื่อบุคคล ด้านพรรคการเมือง ด้านนโยบาย และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผลพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า อายุและอาชีพของประชาชนชาวจังหวัดนครนายกมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก และ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของชาวจังหวัดนครนายกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง

3. ด้านนโยบาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำไปปรับแก้ไขนโยบายต่างๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีแผนจัดทำสวัสดิการต่างๆ ให้กับประชาชน มีแผนจัดทำบริการสาธารณะให้ครอบคลุม เพื่อความสะดวกสบายของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัคนา ฐะบุตร (2561) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) กรณีศึกษา อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)กรณีศึกษา อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร ด้านนโยบายพรรค และภาพลักษณ์ของพรรคที่สังกัดอยู่ในระดับมาก แต่ด้านผลประโยชน์หรือผลตอบแทน ด้านความสัมพันธ์กับผู้สมัครอยู่ในระดับน้อย

4. ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีการลงพื้นที่เพื่อนำเสนอแนะนโยบายและแผนงานมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการเปิดเวทีปราศรัยตามจุดต่างๆ ทั่วทั้งพื้นที่ นำโครงการที่เคยทำสำเร็จมาแล้วจากการเป็นผู้นำท้องถิ่นครั้งก่อน เพื่อนำเสนอตัวเองให้ได้รับการชนะเลือกตั้งในครั้งใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยพจน์ จำเริญนิติพงศ์(2557) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พบว่าภาพรวมปัจจัยคั่นเหตุผลในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่าอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้านดังนี้ ด้านความคาดหวังตัวบุคคล ด้านคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร ด้านกลยุทธ์ในการหาเสียง ด้านความสัมพันธ์ภาพ และด้านนโยบายพรรค และภาพลักษณ์ของพรรคที่สังกัดพบว่า อยู่ในระดับมาก ภาพรวมปัจจัยด้านการออกเสียงเลือกตั้ง พบว่า อยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้านดังนี้ สถานภาพความรู้สึทางการเมือง สภาพแวดล้อมของช่วงเวลา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และสภาพทางคั่นจิตวิทยา พบว่า อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อดังนี้ การจัดกิจกรรมมนุษยชน การจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง การจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ การจัดกิจกรรมการแสดงออกความคิดเห็น การจัดกิจกรรมทางด้านการเมือง พบว่าอยู่ในระดับมาก

5. ด้านระบบอุปถัมภ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเป็นเครือญาติของผู้สมัคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีความรู้จักสนิทสนมกับผู้ลงสมัคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภเสถ์ ปานคง (2558) กล่าวว่า วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านสำนักความชอบด้วยเหตุผลความผูกพันทางการเมือง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านปัจจัยทางสังคมกำหนด

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้/เดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย แตกต่างกัน (Sig. = 0.000) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยพจน์ จำเริญนิติพงศ์ (2557) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุระดับการศึกษา และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการเลือกตั้งต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกตั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะต้องการให้บุคคลที่ตนชื่นชอบได้รับการเลือกตั้งเพื่อเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญ ที่สามารถตอบสนองนโยบายและให้ความช่วยเหลือหรือเอื้อกับอาชีพของตนจากนโยบายของพรรคตนนั้นๆได้

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ตำบลโตนด อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ปัญหา อุปสรรค คือ ประชาชนบางคนไม่ค่อยออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะบางคนไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดและไกลบ้าน รวมทั้งประชาชนไม่รับทราบการลงบัญชีทรัพย์สินหนี้สินของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้ง

ของตนและคู่สมรสทั้งก่อนและหลังดำรงตำแหน่ง ในบางครั้งมีการทุจริตในการเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิทธิ บทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมการเมืองท้องถิ่น และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเป็นการป้องกันสิทธิของตนเอง ควรมีกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สิน ให้ประชาชนได้รับทราบ รวมทั้ง มีกระบวนการการร้องเรียนร้องทุกข์เพื่อป้องกันการทุจริตและควรมีบทลงโทษ ตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภเสถ์ ปานคง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะทางการ พัฒนาการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้ 1) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ แสดงออกทางการเมือง 2) บังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด 3) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยโดยให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน 4) ปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างการบริหารงาน ของท้องถิ่นโดยเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กับผู้บริหาร แต่ลดอำนาจในการบริหารงานด้านบุคคล 5) เจ้าหน้าที่รัฐต้อง วางตัวเป็นกลาง 6) มีระบบการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายในการบริหารท้องถิ่นกับ ประชาชนให้รู้เข้าใจในสิทธิของประชาชนมากขึ้น
- 2) หน่วยงานราชการควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบลเพื่อประชาชนจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกตั้งครั้งต่อไป
- 3) หน่วยงานราชการควรให้ความรู้ในสิทธิบทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมการเมือง ท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 4) หน่วยงานราชการควรส่งเสริมและให้การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองและการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคม รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้มาใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
- 5) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต้องเสริมสร้างส่งเสริมศักยภาพท้องถิ่นและความ เข้มแข็งให้กับ ชุมชนและองค์กรประชาชน โดยทุกภาคส่วนต้องบูรณาการวางแผนและทำร่วมกัน และส่งเสริมควบคู่ไปกับ ระบบเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่กระทบกระเทือนต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอศรีมามาศ จังหวัดสุโขทัย
- 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาองค์การ บริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ตำบลโดนด อำเภอศรีมามาศ จังหวัดสุโขทัย
- 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ตำบลโดนด อำเภอศรีมามาศ จังหวัดสุโขทัย

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง (2562). *องค์การบริหารส่วนจังหวัด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2563จาก https://www.dopa.go.th/info_organ/about7/topic31

- ชัยพจน์ จำเริญนิติพงศ์ (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน) มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะรัตน์ สนแจ้ง (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- พันธุ์ทิพา อัครธีรนัย (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- ลัคนา ฤทธิ์บุตร (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) กรณีศึกษา อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา. บทความวิจัยปริทัศน์ปริทัศน์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศุภเสฏฐ์ ปานคง (2559) : วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี.ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2563 จาก<https://research.kpru.ac.th/sac/fileconference/18942018-05-04.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการกระจายอำนาจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2563 จาก http://www.odloc.go.th/web/wpcontent/uploads/2014/08/2km_001.pdf

แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Guideline for supportive personnel potentiality development
At Pibulsongkram Rajabhat Universities

มาริษา อนันทรวัน¹ และโชติ บดีรัฐ
Marisa Anantrawan¹ and Chot Bodeerat
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail: with_love_f7t_27@hotmail.com¹

Received 12 April 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม รวมทั้งสิ้น 228 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test (One Way ANOVA) ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบ พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ การศึกษา ประเภทบุคลากร และประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ควรดำเนินการดังนี้ 1. การสนับสนุนทุนการศึกษาและการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน 2. การสำรวจความต้องการจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง 3. การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหาในงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางต่าง ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, บุคลากรสายสนับสนุน, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Abstract

This research study has the objectives To study the development of personnel potential, Supporting Rajabhat University To compare personal factors towards personnel potential development of Supporting Rajabhat University To study the guidelines for personnel potential development of Rajabhat University Support Line of Pibulsongkram Rajabhat University It is a research method. Between quantitative research and qualitative research The sample used for this research was 228 persons supporting staff from Pibulsongkram Rajabhat University and 10 key informants. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used were frequency, percentage, mean. Standard deviation, t-test, F-test (One Way ANOVA), double difference test (LSD),

The research findings were as follows: 1) Personnel Development of Support Line Rajabhat University of Pibulsongkram Rajabhat University Overall, it was at a high level. 2) In comparison, it was found that personnel with gender, age, education, type of personnel They have different opinions on the personnel development of Rajabhat University Support Line of Pibulsongkram Rajabhat University. Overall, it was not different. 3) The approach to human potential development of the supporting line of Rajabhat University of Pibulsongkram Rajabhat University The following actions should be taken: 1. Granting scholarships and preparing English language skills for support personnel. 2. Needs surveys and providing up-to-date courses on training for support personnel can be used. In practical work. 3. Preparation of operational manuals. And use a mentoring system to teach jobs or help decide on solving problems in the work that is responsible It can also be used to guide the analysis. And set various guidelines In formulating human potential development plans to enhance the potential development of support personnel to be more efficient in the future

Keywords: Capacity development, Support personnel, Pibulsongkram Rajabhat Universities

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) เป็นกรอบการบริหารจัดการ ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการใช้เป็นเครื่องมือผลักดันให้การพัฒนาระบบราชการมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานราชการปรับปรุงองค์การอย่างรอบด้านและอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ในการบริหารและดำเนินงานของส่วนราชการ ได้แก่ การนำองค์การ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การวิเคราะห์การจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการและผลลัพธ์การดำเนินการจากการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้มีเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ มุ่งเน้นบุคลากร ซึ่งมองเห็นคุณค่าของบุคลากรในด้านการเรียนรู้และการให้ความสำคัญกับบุคลากรและเครือข่าย แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรภาครัฐการพัฒนาทักษะและศักยภาพของกำลังคนภาครัฐและเตรียมความพร้อมบุคลากรภาครัฐสู่ประชาคมอาเซียน เป็นภาระกิจการดำเนินงานหลักในปัจจุบันของสำนักงาน ก.พ. โดยมีความมุ่งหวังให้บุคลากรภาครัฐมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้ 1) มีความเป็นมือ

อาชีพ (Professional) มีสมรรถนะในการทำงาน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทำงานเป็นทีม และมีความรู้เชิงลึกในภารกิจที่ตนเองปฏิบัติ 2) มีความเป็นนานาชาติ (International) 3) มีความเป็นผู้สนับสนุน (Facilitator) 4) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) การที่องค์กรจะสามารถประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันการพัฒนาบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรเนื่องจากปัจจัยด้านบุคลากรหรืออัตรากำลังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการชี้ขาดความสำเร็จในการทำงานทุกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างบุคลากรระดับวิชาชีพออกไปปฏิบัติงานในสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดพันธกิจไว้ว่า พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิตมีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553)

การที่องค์กรจะสามารถประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการหรือการปฏิรูปราชการ การพัฒนาบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรเนื่องจากปัจจัยด้านบุคลากร หรืออัตรากำลังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการชี้ขาดความสำเร็จในการทำงานทุกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างบุคลากรระดับวิชาชีพออกไปปฏิบัติงานในสังคม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดพันธกิจไว้ว่า พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชน 7 ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553) จึงทำให้มหาวิทยาลัยต้องสร้างระบบและแนวทางด้านการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และทันกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเข้าไปขับเคลื่อนการดำเนินการตาม โครงสร้างภารกิจหลักของสถาบันให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรในองค์กรจึงเปรียบเสมือนการพัฒนาองค์ประกอบ หรือปัจจัยสำคัญให้ครบถ้วนสมบูรณ์กับองค์กรเพื่อก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญและมีเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาภูมิปัญญาให้กับสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีหน้าที่ในการผลิตพัฒนาบุคลากรระดับวิชาชีพให้กับประเทศชาติ และมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ให้กับประชากรของประเทศ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการ บุคลากรทุกระดับไม่ว่าจะเป็น คณาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนวิชาการ ล้วนมีส่วนสำคัญในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามพันธกิจหลักของการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สถาบันอุดมศึกษาต้องปฏิบัติ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจต้องดำเนินการให้ได้ตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับอุดมศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของสมศ. กรอบการปฏิบัติราชการตามมิติด้านต่างๆและต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานตามการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษาซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวมีการกำหนดตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ ในการบริหารและพัฒนาอาจารย์ โดยเฉพาะระบบการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ มีการวางแผนและการลงทุนงบประมาณและทรัพยากรและกิจกรรมการดำเนินงาน ตลอดจนการกำกับดูแลและการพัฒนา

คุณภาพอาจารย์ควบคู่ไปกับการมีบุคลากรสายสนับสนุนที่มีคุณภาพ (คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา 2563)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษามีภารกิจต้องดำเนินการให้ได้ตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นมาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับอุดมศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษามาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.กรอบการปฏิบัติราชการตามมิติด้านต่างๆของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการในกรณีมหาวิทยาลัยของรัฐและต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานตามการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา (ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน - 31 พฤษภาคม)ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวมีการกำหนดตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการในการบริหารและพัฒนาอาจารย์โดยเฉพาะระบบการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์มีการวางแผนและการลงทุนงบประมาณและทรัพยากรและกิจกรรมการดำเนินงาน ตลอดจนการกำกับดูแลและพัฒนาคุณภาพอาจารย์ควบคู่ไปกับการมีบุคลากรสายสนับสนุนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายของสถาบันสอดคล้องกับความสำเร็จของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2551 – 2565) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไว้อย่างชัดเจนและส่งผลให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่นระบบการบริหารงานบุคคลการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อการศึกษาต่อความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งภายในและนอกประเทศเป็นต้นซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (พ.ศ. 2559 – 2564) ได้จัดทำยุทธศาสตร์ข้อที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาองค์การอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นต้นแบบในการพัฒนาองค์การอย่างยั่งยืนบุคลากรที่มีคุณภาพมีความสุขในการทำงานและรักองค์การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวสมบูรณ์แบบ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาที่หลากหลายและถูกต้องตามความต้องการเพื่อที่จะสามารถใช้ศักยภาพของบุคลากรได้อย่างเต็มความสามารถ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อจะได้นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรม และโครงการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรสายสนับสนุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จากการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คือ บุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจำนวน 534 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจำนวน 228 คน โดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจำนวนทั้งหมด 10 คน คือ ผู้บริหารกองนโยบายและแผน 3 คน ผู้บริหารกองบริหารงานบุคคล 3 คน บุคลากรสายสนับสนุน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากรระดับเงินเดือนระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1.การฝึกอบรม (Training) 2.การศึกษา (Education) และ 3.การพัฒนา (Development)

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ขั้นที่ 2 จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการและนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

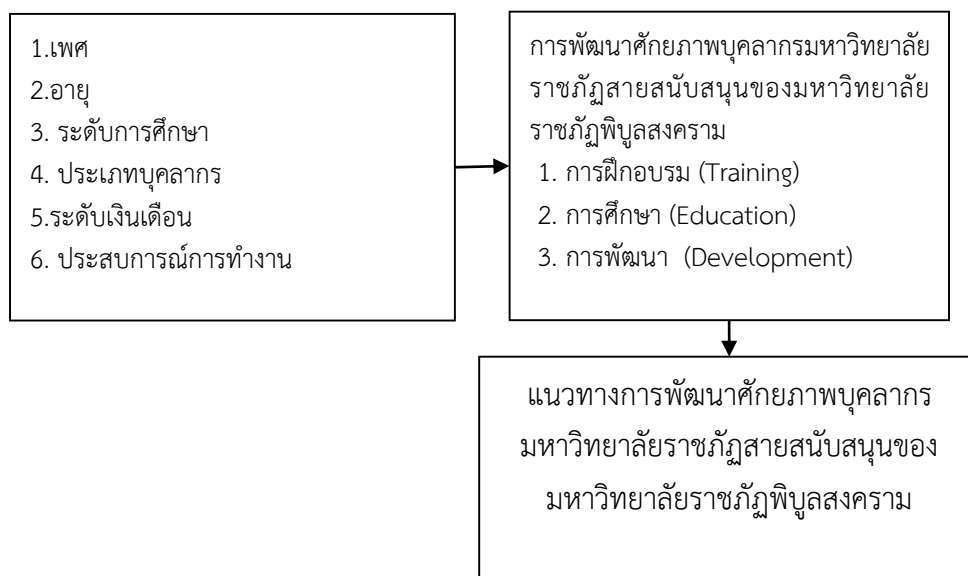
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เชิงปริมาณ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาเปลี่ยนแปลงรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกรหัสลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับเงินเดือน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความต้องการที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตอนที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศและใช้ค่าสถิติทดสอบ F-test (One-Way ANOVA)

4.2 เชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภาพรวม

(n=228)

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการฝึกอบรม	3.72	0.759	มาก
ด้านการศึกษา	3.77	0.876	มาก
ด้านการพัฒนา	3.82	0.719	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.77	0.772	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.772) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนา ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.719) รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.876) ด้านการฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 3.72, S.D. = 0.759) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การพัฒนา ศักยภาพบุคลากร	-1.185	-	0.237	-	✓
อายุ	การพัฒนา ศักยภาพบุคลากร	-	2.534	0.058	-	✓
การศึกษา	การพัฒนา ศักยภาพบุคลากร	-	0.612	0.721	-	✓
ประเภทบุคลากร	การพัฒนา ศักยภาพบุคลากร	-	0.333	0.856	-	✓
เงินเดือน	การพัฒนา ศักยภาพบุคลากร	-	0.612	0.721	-	✓
ประสบการณ์ทำงาน	การพัฒนา ศักยภาพบุคลากร	-	0.693	0.598	-	✓

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ การศึกษา ประเภทบุคลากร เงินเดือน และประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้วิจัยสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ดังนี้ 1. การสนับสนุนทุนการศึกษาและการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน 2. การสำรวจความต้องการและจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง 3. การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหาในงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางต่างๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) **ด้านการฝึกอบรม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยงานมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานในสัดส่วนที่เหมาะสมกับบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรมีความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการฝึกอบรมโดยพื้นฐานแล้ว บุคลากรทุกคนต้องการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญในสายงานที่ปฏิบัติอย่างแนบแน่น จึงศึกษาเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ แต่วิธีที่นิยมมากที่สุดเห็นจะเป็นโดยการฝึกอบรม ทั้งจากวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถภายในและภายนอกองค์กรในหลักสูตรต่างๆ ที่จำเป็นต่อปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ลักษณ์ อยู่วัฒนา (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุน เครือข่ายบริการสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า สภาพการดำเนินการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนปีที่ผ่านมา พบว่าปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสภาพปัญหาในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนในความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาในเรื่องคุณภาพงานงานล่าช้าและไม่ประหยัด เรื่องพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา ช่วยตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ (ในบางงาน) เรื่อง ความสามารถในการเขียนการเขียน หนังสือที่ใช้ในงานราชการ และการจับประเด็นเรื่องแรงจูงใจสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาในเรื่องความสามารถในการเขียนการเขียนหนังสือที่ใช้ในงานราชการและการจับ ประเด็นเรื่องการคิดอย่างเป็นระบบ เรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและภารกิจของหน่วยงานเรื่องพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาช่วยตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ (ในบางงาน) และเรื่องความรู้เรื่องการวางแผนการวิเคราะห์งานและการตัดสินใจเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงานปัญหาในการปฏิบัติงานของ บุคลากรสายสนับสนุน พบว่า ปัญหาในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนที่ผ่านมาในของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าไม่มีคู่มือในการปฏิบัติงานงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่มีหลักสูตรที่ตรงกับงานที่รับผิดชอบและไม่มีเวลาเข้าพัฒนาเพราะไม่สามารถปลีกตัวออกจากงานประจำได้มาตรฐานการ พัฒนาบุคลากรด้านความรู้และทักษะและลำดับความสำคัญความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรพบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสิ่งที่มีความจำเป็นที่ทำให้เกิดความรู้ทักษะที่ จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรคือการมีพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาช่วยตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในงานที่รับผิดชอบ(ในบางงาน) ความรู้เรื่องการวางแผน การวิเคราะห์งานและการตัดสินใจเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงานความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเอื้อต่อการทำงานและทักษะในการประสานงานและการสื่อสาร

2) **ด้านการศึกษา** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรสายสนับสนุนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการลาศึกษาต่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นเพราะพื้นฐานเบื้องต้นของความสำเร็จในทุก ๆ กระบวนการนั้นมักจะเริ่มต้นจากการศึกษา เรียนรู้วิธีการ ขั้นตอนและผลลัพธ์ที่ออกมา เรียนรู้การแก้ไขปัญหาในงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่ไม่แน่นอนได้เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุเนตร เกื้อภักดี (2559) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยจากทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Nadler ใน 3 ด้าน ได้แก่การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน

(Mixed Method Research) ผลการวิจัย พบว่า 1 สภาพปัญหาในการดำเนินการด้านการศึกษามีปัญหาและมีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม และด้านที่มีปัญหาและความต้องการพัฒนาน้อยที่สุดคือด้าน การพัฒนา

3) ด้านการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำหนดนโยบายหรือแผนงานในการพัฒนาด้านตนเองอย่างชัดเจน เป้าหมายในการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนคือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้และทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวเพ็ญ คำด้อย(2555) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยาพบว่าแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยาโดยในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการลาศึกษาต่อด้านการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรด้านการฝึกอบรมและศึกษาดูงานและด้านการประชุมสัมมนา พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยามีดังนี้ด้านการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรควรมีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนในแต่ละด้านอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรของ มหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนและมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้านการฝึกอบรมและศึกษาดูงานควรมีการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาดูงานของบุคลากรให้เพียงพอและต่อเนื่องควรมีการส่งเสริมอย่างจริงจังด้านการประชุมสัมมนา ควรมีระเบียบสนับสนุนให้เสนอผลงานเพื่อปรับตำแหน่งควรมีการประชุมสัมมนาให้เหมาะสมกับบุคลากรของแต่ละหน่วยงานด้านการลาศึกษาต่อควรมีการส่งเสริมพนักงานสายสนับสนุนทุกระดับ ทุกตำแหน่งควรมีประกาศระเบียบข้อบังคับอย่างชัดเจนในการขอรับทุนศึกษาและการเรียนต่อของบุคลากรสายสนับสนุนและควรเปิดโอกาสให้ศึกษาต่อในแผนการศึกษาแผนกได้เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่สายวิชาการ

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ การศึกษา ประเภทบุคลากร เงินเดือน และประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบงค์ วงษ์พันทา (2560) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ การเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำแนกตาม เพศ พบว่าภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ควรดำเนินการดังนี้ 1. การสนับสนุนทุนการศึกษาและการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน 2. การสำรวจความต้องการและจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง 3. การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหาในงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางต่างๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กร ให้คนในทุกหน่วยงานได้ทำความรู้จักและทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน เป็นประจำ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการทำงานเพื่อมหาวิทยาลัยและการพัฒนาศักยภาพ
2. ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคลากรที่จะไปศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาตนเอง
3. ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพ สนับสนุนทุนการศึกษาต่อแก่บุคลากรตามความเหมาะสม ความจำเป็น และควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การศึกษาค่าตอบแทนอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อเกิดประโยชน์ต่อการศึกษามากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนที่สอดคล้องกับยุค Thailand 4.0 เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา คณะอนุกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในระดับอุดมศึกษา. (2563). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2563*. นนทบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- จารุเนตร เกื้อภักดี. (2559). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุษบงค์ วงษ์พันทา. (2560). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. *รายงานวิจัยสำนักงานอธิการบดี*, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- พิมพ์ลักษณ์ อยู่วัฒนา. (2557). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุน เครือข่ายบริการสาธารณสุข จังหวัดสมุทรสงคราม*. *รายงานการวิจัย*. กลุ่มงานบริหารทั่วไปโรงพยาบาลอัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน : คู่มือสมรรถนะหลัก*. นนทบุรี: บริษัทประชุมช่าง จำกัด
- สุวเพ็ญ คำต้อย. (2556). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยา*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคตยุคหลังโควิด-19
SKILL ESSENTIAL FOR THE FUTURE WORK PERFORMANCE IN
THE POST COVID-19 ERA

กมลพร กัลยาณมิตร
Kamolporn Kalyanamitra
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University
Email: kramonporn@hotmail.com

Received 30 October 2021; Revised 1 December 2021; Accepted 1 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 และ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการวิจัยโดยการค้นคว้าข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐ ผู้บริหารภาคเอกชน เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้างานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้างานภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติการภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติการภาคเอกชน จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 ประกอบด้วย ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการใช้ข้อมูล ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะเชิงดิจิทัล ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแนวทางการพัฒนาทักษะ คือ (1) การตระหนักรู้ตนเอง (2) เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ (3) การลงมือทำ (4) เรียนรู้ต่อเนื่อง และ (5) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

คำสำคัญ : ทักษะจำเป็น, การทำงาน, ยุคหลังโควิด-19

Abstract

The objectives of this study were : 1) to investigate the skills that were essential for the work performance in the future when COVID-19 would be no longer existing, and 2) to ferret out the guidelines for use in the development of skills necessary for the work performance in the future when COVID-19 would have disappeared. The study was qualitative in character. The needed data were derived from textbooks, books, academic documents, previous studies, the internet, observations, and in-depth interviews with key informants. The key informants were comprised of public administrators, private executives, chiefs of government agencies, heads of private agencies, operating staff in the public sector, and operating staff in the private

sector, totaling 20 persons. The key informants were purposively selected. The study tool was a structured interview guide and it was used for in-depth interviews. As a result of the data analysis, the following facts were discovered : The skills essential for the work performance in the future when COVID-19 would have come to an end comprised the following : Skills of self-adjustment and flexibility, skills relating to creativity, initiative, skills relevant to making use of data, skills of analytic thinking, digital skills, skills pertaining to EQ, and skills concerning the lifelong learning. With regard to the skill development initiatives, they were as follows: Self-awareness. 2) Openness to new things. 3) Hands-on work. 4) Continual Learning. And 5) putting the digital technology into practice.

Keywords: essential skills work performance post COVID-19 era

บทนำ

ภาวะวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ส่งผลให้องค์กรต่างๆ ต้องเร่งปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและปรับกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลครั้งใหญ่ โดยกลับมาทบทวนว่าอะไรคือ ทักษะและคุณลักษณะสำคัญของพนักงานที่องค์กรต้องการจริงๆ ในสถานการณ์เช่นนี้ ซึ่งแน่นอนว่าชุดทักษะที่องค์กรต้องการก่อนและหลังโควิด-19 ย่อมแตกต่างกันไปจากเดิม จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่คนทำงานต้องปรับตัวและปรับทักษะให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นกับการทำงานที่ต้องเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม นอกจากการเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่เราต้องให้ความสนใจหลังจากนี้จึงเป็นเรื่องของการเตรียมพร้อมสู่สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหลังยุคโควิด-19 ซึ่งองค์กรต่างก็ต้องปรับรูปแบบการทำงานใหม่ เพื่อให้กระบวนการทำงานดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่นและได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และอนาคตสถานที่ทำงานจะถูกปรับเปลี่ยนย้ายไปสู่รูปแบบดิจิทัล (Digital) มากขึ้น จากสภาวะบีบบังคับ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางการบริหารที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันเป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในยุคหลังโควิด-19 ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความท้าทายในการทำงานค่อนข้างมาก เนื่องจากทักษะองค์ความรู้ที่มีอยู่แต่เดิมนั้น อาจไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อีกต่อไป

โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับแต่เกิดโรคระบาดโควิด-19 ที่ทั่วทั้งโลกรวมทั้งประเทศไทยตกอยู่ภายใต้เงาการระบาดใหญ่ของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่ก่อโรคโควิด-19 และสิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือการระบาดครั้งใหญ่นี้ทำให้รูปแบบชีวิตการทำงานของคนเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ซึ่งสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้ยกให้วิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขนี้เป็นความท้าทายครั้งใหญ่หลวงที่สุดที่เราต้องเผชิญนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา นับแต่โรคภัยชนิดนี้อุบัติขึ้นในจีนเมื่อปลายปี 2019 เชื้อไวรัสสมรณะชนิดนี้ได้ระบาดไปในทุกทวีปของโลก ไม่เว้นแม้แต่ทวีปแอนตาร์กติกาในชั่วโลกใต้ ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกินส์ระบุว่า เชื้อโรคโควิด-19 ทำให้มีผู้ติดเชื้อไปแล้วกว่า 82 ล้านคน และคร่าชีวิตผู้คนไปแล้วอย่างน้อย 1.7 ล้านคน การระบาดของโรคโควิด-19 ไม่ใช่แค่วิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขของโลกเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่วิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมครั้งรุนแรงเป็นประวัติการณ์ เพราะไม่ว่าโรคติดต่อชนิดนี้กล้ำกรายเข้าไปในดินแดนหรือประเทศใดก็ล้วนสร้างหายนะต่อภาคสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งอาจจะทิ้งรอยแผลเป็นลึกและคงอยู่ต่อไปอีกนาน (วิชุดา ครุฑเหิน, 2563) จนทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนเป็นแบบ “New Normal” คือ ชีวิตที่ต้องใส่หน้ากากทุกครั้งเวลาออกนอกบ้าน สถานที่ต่างๆ ก็ต้องมีการตรวจวัดอุณหภูมิและคอยทำความสะอาดฆ่าเชื้อตลอดเวลา การทำงานจะเป็นแบบทำงานจากบ้าน (Work From Home) โดยมีการประชุมผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น ระบบของโรงเรียนทั่วโลกจะหันมาใช้ระบบ E-learning มากขึ้น ในขณะที่

งานอีเวนต์ (Event) ต่าง ๆ ที่ผู้คนจำนวนมากต้องมาอยู่รวมตัวกันอาจได้รับความนิยมน้อยลง รวมถึงโรงภาพยนตร์และมหรสพที่มีคนเข้าชมก็จะยังทำได้ยาก หรือมีผู้เข้าชมน้อยลงอย่างมีนัยยะสำคัญในช่วงแรกหลังจากเริ่มมีการผ่อนคลาตามมาตรการต่าง ๆ การรับประทานอาหารในร้านอาหารจะต้องนั่งห่างกัน 1-2 เมตร ต้องมีระยะห่างทางสังคม (Social – Distancing) นอกจากนี้ผู้คนอาจจะเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศน้อยลง เนื่องจากต้องถูกกักตัว 14 วันเป็นต้น

จากคำถามที่ว่า ยุคหลัง COVID-19 โลกเราจะเป็นอย่างไร? สิ่งแรกก็คือ การเข้าสู่รูปแบบความปกติใหม่ (New Normal) และสิ่งที่สอง คือ COVID-19 เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างระยะยาวที่ต่างเชื่อกันมาก่อนว่าสิ่งเหล่านี้กำลังจะเกิดตามมา (บดินทร์ พุทธอินทร์ และเทอดดี อีริคสัน, 2563) ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นไปทั่วโลก ไม่เพียงแต่ทำให้พฤติกรรมและวิถีชีวิตประจำวันของคนเปลี่ยนไป ทว่ายังทำให้รูปแบบการทำงานและการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิม จนเกิดเป็น New Normal หรือความปกติใหม่ เมื่อประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เข้ามาอำนวยความสะดวกจนสามารถจะทดแทนงานบางอย่างได้อย่างมาก ก็ยิ่งเป็นตัวเร่งให้ตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะทักษะการทำงานเดิม ๆ ที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอสำหรับการทำงานในโลกปัจจุบันอีกต่อไป ทำให้คนทำงานยุคหลังโควิด 19 ต้องเร่งปรับตัวพัฒนาทักษะทั้งการพัฒนาความรู้ในทักษะเดิม (Upskill) และเสริมทักษะความรู้ใหม่ ๆ (Reskill) ที่ไม่เคยรู้มาก่อน เพื่อก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและรองรับงานหรือหน้าที่ใหม่ที่ต่างจากเดิมให้ได้ เพราะไม่เช่นนั้นอาจจะกลายเป็นคนตกยุคและตกงานได้ทันที (Brand Buffet, 2563)

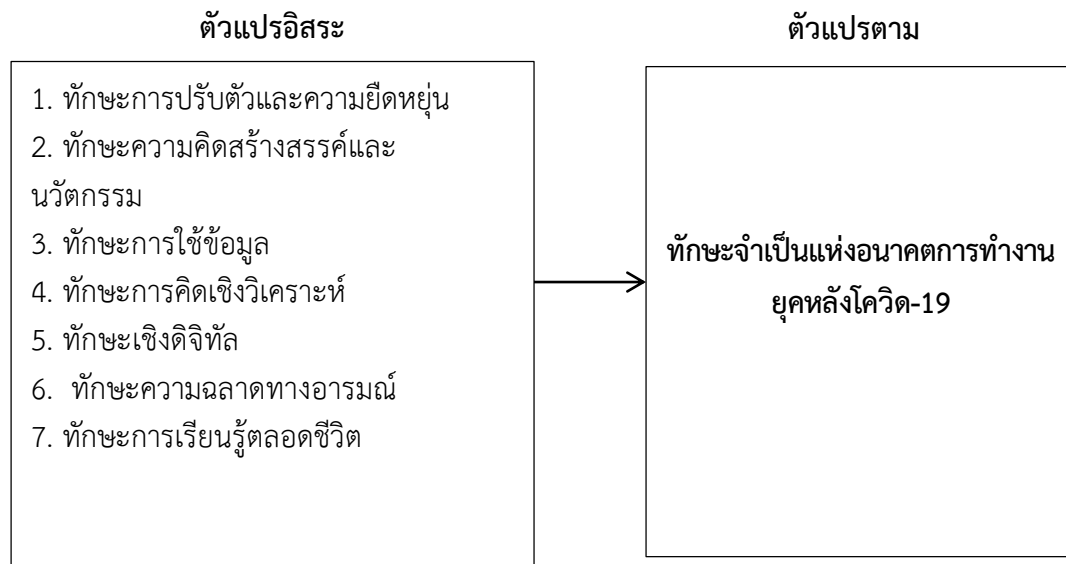
ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างแรงงานไทยในภาคเอกชนปัจจุบันพบว่า พนักงานส่วนใหญ่ หรือ 40-60% อยู่ในระดับปฏิบัติการ โดยหากมีการนำเทคโนโลยี เช่น ระบบ AI และอัตโนมัติเข้ามาใช้ พนักงานในกลุ่มนี้มักจะได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะงานประจำที่ทำอยู่เป็นการทำงานซ้ำ ๆ และเนื้องานไม่ต้องใช้การตัดสินใจที่ซับซ้อน (Routine and Low Judgement Work) ซึ่งนั่นหมายความว่า ตำแหน่งงานกว่า 90% ในส่วนนี้จะสามารถแทนที่ด้วยเทคโนโลยีได้ทันที เช่น พนักงานคอลเซ็นเตอร์ พนักงานขาย พนักงานบัญชีในระดับล่าง และพนักงานประจำเคาน์เตอร์ของสาขาธนาคาร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การยกระดับทักษะ (Upskilling) และการนำทักษะเดิมมาปรับปรุงและพัฒนาให้เหมือนใหม่ (Reskilling) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่ออนาคตการทำงานของพนักงานและความสำเร็จขององค์กรในยุคหลังโควิด ที่มีความจำเป็นต้องเตรียมพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้สามารถทำงานได้ภายใต้ภาวะการทำงานที่ต้องเปลี่ยนแปลงจากความปกติใหม่ (New Normal)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ Bernard Marr (2020) เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกหลังยุคโควิด-19 จำนวน 7 ด้าน โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด Bernard Marr (2020) ผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล ทรานส์ฟอร์เมชัน ได้ระบุถึงทักษะที่คนทำงานควรมีในโลกยุคหลังโควิด 7 ด้าน ดังนี้ (1) ทักษะการปรับตัวได้และความยืดหยุ่น (2) ทักษะความเข้าใจเทคโนโลยี (3) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (4) ทักษะการใช้ข้อมูล (5) ทักษะความคิดเชิงวิเคราะห์ (6) ทักษะเชิงดิจิทัล (7) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และ (8) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ธนชาติ นุ่มนนท์, 2563) ในขณะที่ วีรวัฒน์ ปิ่นพ่วงกูร (2563) เสนอว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำหลังยุคโควิด-19 ได้แก่ (1) ทักษะทางด้านเทคโนโลยี (2) ทักษะที่รองรับด้านการค้าออนไลน์ (3) ทักษะการใช้ข้อมูลและการคิดวิเคราะห์ และ (4) ทักษะรองรับการทำงานจากบ้าน (work from home)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการศึกษาโดยพิจารณาข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากอินเทอร์เน็ต และการศึกษาภาคสนาม โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เกี่ยวกับทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐ ผู้บริหารภาคเอกชน เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้างานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้างานภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการภาคเอกชน จำนวน 20 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ที่มีความรู้และความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีจากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคหลังโควิด-19 จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. การสำรวจภาคสนาม (Field Survey Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสู่การรายงานผลการศึกษาเชิงพรรณนาถึงทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19

ผลการวิจัย

จากการศึกษาได้พบทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19 และแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19 ดังนี้

1. ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19

ได้พบทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19 ใน 7 ด้าน คือ

1) ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and Flexibility)

สภาวะการณ์การระบาดของโควิด-19 ทำให้วิถีชีวิตการทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รูปแบบการทำงานในยุคหลังโควิด-19 นี้ จะมีการผสมผสานระหว่างการทำงานจากบ้าน และการทำงานในสำนักงานมากขึ้น การทำงานในลักษณะอาชีพแบบฟรีแลนซ์และอาชีพสัญญาจ้างระยะสั้นมีเพิ่มขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการทำงานมากขึ้น คนทำงานจึงต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา ต้องมีทัศนคติที่เปิดกว้างในการทำงานไม่สร้างเงื่อนไขในการทำงานมากเกินไป และพร้อมที่จะมีความยืดหยุ่นในการทำงานให้องค์กรและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ มองหาโอกาสที่ซ่อนอยู่เพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสให้ได้ “...ผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้หลาย ๆ องค์กรต้องเปลี่ยนมาให้พนักงานทำงานอยู่ที่บ้านแทนเพื่อป้องกันความเสี่ยงติดเชื้อ แต่เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายลงหลายองค์กรก็ปรับรูปแบบการทำงานให้สามารถทำจากที่บ้านหรือจากที่ไหนก็ได้ในระยะยาว ให้ความสำคัญกับสถานที่ทำงานน้อยลงแต่ไปเน้นผลงานแทน ทำให้คนทำงานยุคใหม่นี้ต้องเป็นคนที่ยืดหยุ่นมาก ปรับตัวได้เร็วกับทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะมียะไรเกิดขึ้นก็ตาม และมีการเตรียมพร้อมเสมอ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2) “...โควิด-9 ทำให้อาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะอาชีพอย่างฟรีแลนซ์และอาชีพสัญญาจ้างระยะสั้นมีเพิ่มขึ้น ที่ทำงานหลายแห่งเริ่มทำสัญญาจ้างระยะสั้นแทนการจ้างแบบประจำระยะยาว บางที่ก็ใช้เทคโนโลยีเข้ามาทำงานแทนคน

คนทำงานจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบการทำงานในวิถีปกติใหม่หลังยุคโควิดนี้ให้ได้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 15)

2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation)

โลกการทำงานยุคหลังโควิด-19 ทำให้หลายองค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม เพื่อตอบรับกับการทำงานวิถีปกติใหม่ และความอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นคนทำงานต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้จินตนาการ ประยุกต์พลิกแพลง สร้างให้เกิดสิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำแทนคนไม่ได้ “...คนทำงานควรมีทักษะการสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม ในการทำงาน ต้องมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำเสนอเป็นทางเลือกใหม่ ๆ ที่ช่วยในการทำงานให้ดีขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) “...โลกหลังโควิด-19 นี้ นวัตกรรมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับความสำเร็จของทุกองค์กร วิธีการทำงานเดิม การแก้ปัญหาเดิม ๆ ใช้ไม่ได้แล้ว จำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นของคนทำงานยุคหลังโควิด 19 ต้องกล้าตั้งคำถาม คิดนอกกรอบ ประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีอยู่มาคิดต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับงาน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 16)

3) ทักษะการใช้ข้อมูล (Data Literacy)

ยุคหลังโควิด-19 ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญของการใช้บิ๊กดาต้า (Big Data) หลายหน่วยงานผลักดันให้มีการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลและอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ดังนั้นคนทำงานต้องมีทักษะมีความสามารถในการอ่านข้อมูลและเข้าใจความหมาย เช่น ตัวเลข กราฟ Dashboard ต่าง ๆ และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สามารถนำข้อมูลของลูกค้ามาวิเคราะห์ความสนใจ ความต้องการ หรือแนวโน้มพฤติกรรม เป็นต้น “...ยุควิถีปกติใหม่หลังโควิด.เป็นยุค Big Data ที่ทุกองค์กรล้วนต้องอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ พนักงานต้องมีทักษะในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ใช้ประโยชน์จากข้อมูล ดูกราฟ ตัวเลข ดู Dashboard เข้าใจ รู้ว่าข้อมูลไหนถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง รู้ว่าอะไรเป็น และทำไม? (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) “...ทักษะทางด้านข้อมูลมีความจำเป็นและสำคัญสำหรับคนทำงานในยุคหลังโควิด-19 เพราะเป็นยุคที่โลกเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารมากมาย คนทำงานต้องสามารถอ่านแล้วเข้าใจข้อมูล สามารถแปลมาเป็น Information ได้ พุดง่าย ๆ ก็คือ สามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ตัดสินใจบนข้อมูล และนำมาใช้ประโยชน์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11)

4) ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking)

ยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย ดังที่เกิดขึ้นในโลกยุคหลังโควิด-19 ล้วนอยู่ในรูปแบบดิจิทัลแทบทั้งสิ้น ดังนั้น คนทำงานจึงต้องมีความสามารถในการสังเคราะห์ ตีความ และประเมินข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง หรือได้คำตอบที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ การประเมิน และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรได้อย่างดีที่สุด “...การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น เปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่สู่การพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้เข้าถึงข้อมูลมหาศาลต่าง ๆ ได้ อย่างง่ายดาย แต่ข้อเสียก็คือข้อมูลเหล่านั้นไม่ได้ถูกคัดกรอง ฉะนั้นทักษะการคิดเชิงวิพากษ์จึงเข้ามาช่วยในจุดนี้ และนำไปสู่การตัดสินใจที่แม่นยำ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) “...คนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ตามหลักเหตุผลเป็นทักษะที่สำคัญในด้านการตัดสินใจ โดยเฉพาะในยุคที่มีข้อมูลมากมายนี้ การตั้งข้อสังเกต การตั้งคำถาม ต่อข้อมูลที่ได้รับจะเป็นการต่อยอดไปสู่การวิเคราะห์ การประเมินข้อมูลที่มีในมือ การคิดวิเคราะห์นี้ไม่ต่างอะไรกับสมัยก่อน เพียงแต่ในยุคหลังโควิด-19 ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล ก็จะเต็มไปด้วยข้อมูลทั้งจริงและเท็จเต็มไปหมด...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 19)

5) ทักษะเชิงดิจิทัล (Critical Thinking Digital)

ความปกติใหม่ (New Normal) ในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤติการระบาดของโควิด-19 ทำให้หลายองค์กรต้องปรับเข้าสู่ Digital Transformation นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เทคโนโลยีคลาวด์ อัจฉริยะและปัญญาประดิษฐ์ (AI) บิ๊กดาต้า (Big Data) มาใช้มากขึ้น ดังนั้น คนทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ จึงต้องมีความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและคล่องแคล่วทั้งการใช้ การเข้าใจ การสร้าง และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล “...ช่วงนี้หลายองค์กรต้องปรับตัวหันหน้าพึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานมากขึ้น ทำให้เรื่อง Digital Transformations ที่ผ่านมามีเกิดขึ้นได้เข้ามา แต่เปลี่ยนมาสู่การขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว AI Big Data และระบบคลาวด์ ได้รับการยอมรับมากขึ้น เพราะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับการทำงาน พนักงานจึงต้องพัฒนาตัวเองให้มีทักษะเชิงดิจิทัล เพราะเป็นทักษะจำเป็นที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวเอง และช่วยปรับตัวสู่ความปกติใหม่ในยุคหลังโควิด-19 ได้ง่ายขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) “...ทักษะดิจิทัลมีความสำคัญมาก การทำงานในยุคหลังโควิด ต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงดิจิทัล เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์ การทำงานระยะไกล ความรู้เรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน การใช้อุปกรณ์ทางด้านดิจิทัล การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร จะช่วยสร้างประโยชน์ประหยัดเวลาในการปฏิบัติงานได้มาก...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14)

6) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้คนทำงานต้องประสบปัญหาการทำงานโดยการเปลี่ยนมาเป็นการทำงานจากบ้าน (Work from home) ทำให้ความสมดุลของการทำงานและการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเป็นในลักษณะงานที่ไร้ความสมดุลแบบไม่รู้ตัว สิ่งที่เขาช่วยจัดการทางอารมณ์และควบคุมจิตใจได้ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ทำให้สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ที่เกิดจากการทำงาน จากเพื่อนร่วมงาน หรือหัวหน้างานได้เป็นอย่างดี ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างลื่นไหล สื่อสารกันได้เข้าใจในระยะไกล โดยไม่ใช้อารมณ์มาตัดสิน “...ช่วงนี้ COVID-19สร้างความปั่นป่วนให้คนทุกวงการ ทุกอาชีพ เราเผชิญกับ New normal ทั้งวิถีชีวิต วิถีการทำงานที่ถูกบังคับให้เปลี่ยนไป สิ่งนี้สร้างความทุกข์ยากและความเครียดให้กับทุกคนโดยไม่รู้ตัว การควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ มีสติ จะทำให้จัดการปัญหาได้ดี ทั้งในยุคนี้อะยุคนั้น เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ใช้อารมณ์มาตัดสิน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7) “...สภาพเศรษฐกิจ และสถานการณ์โควิด กำลังทำให้รูปแบบการทำงาน และความสัมพันธ์ภายในองค์กรเปลี่ยนไป ฉะนั้นการจัดการทางอารมณ์ที่ดีจะช่วยทำให้ทั้งพนักงานและองค์กรเผชิญกับภาวะตึงเครียดได้ลดลงจากการต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตและการทำงานในยุคหลังโควิดได้...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 13)

7) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Commit to a Lifetime of Learning)

เมื่อโลกและโจทย์การทำงานเปลี่ยนไป การทำงานในยุคหลังโควิด-19 ทำให้คนทำงานต้องปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลาเพื่อติดอาวุธตนเองให้สามารถก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมหันตภัยไวรัสโควิด-19 ครั้งนี้ ซึ่งการเรียนรู้ในยุคใหม่จะเน้นการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Truly Blended) คือ การเรียนรู้เริ่มไม่หยุดอยู่หนึ่งกับช่องทางหรือรูปแบบเดิม ๆ ทั้งนี้ การเรียนรู้ในยุคใหม่นี้ ระบบออนไลน์จะเข้ามามีบทบาทมากกว่าและมีทรัพยากรที่พร้อมกว่า “...ด้วยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เห็นได้ชัดว่าโลกหลังจากนี้กำลังจะเปลี่ยนไป ไม่มีความแน่นอน ผันผวน ความรู้และสิ่งที่ทำอยู่ ประสบการณ์ที่สั่งสมมา เริ่มไม่สามารถตอบโจทย์โลกยุคหลังโควิดได้อีกแล้ว คนทำงานต้องทรานส์ฟอร์มตัวเองอัปเดตทักษะตัวเอง โดยใช้ระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9) “...เมื่อสถานการณ์โควิดหมดไป พฤติกรรมของคนก็จะหันมาพัฒนาตนเองมากขึ้น ตื่นตัวในการเรียนรู้มากขึ้น การเรียนรู้มีมิติ

มากกว่าในอดีต คนทำงานไม่จำเป็นต้องนั่งเรียนในห้องประชุม ห้องสัมมนาแล้ว เพราะมีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่รวมรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายได้แม้อยู่ที่บ้านก็ตาม...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12)

2. แนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19

สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 ประกอบด้วย (1) คนงานต้องมีการตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องและเหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (2) เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อปรับมุมมอง ปรับกรอบความคิด ไม่ยึดติดกับรูปแบบ วิธีการ และทักษะเดิม ๆ เปิดโอกาสเพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ (3) การลงมือทำ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ เพื่อให้เกิดทักษะ ความเข้าใจ และความเชี่ยวชาญมากขึ้น (4) มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง คนงานต้องขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเองออกไปอย่างต่อเนื่อง หาวิธีที่เหมาะสม ผสมผสาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงานให้มากขึ้น และ (5) นำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้เป็นช่องทางในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง “...การที่เราจะปรับตัวได้ดี ต้องเริ่มจากการมี Self-awareness จากนั้นก็ต้องเปิดใจรับสิ่งใหม่ ท่ามกลางความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ในทุก ๆ วัน ไม่ใช่ถือคติว่าที่ผ่านมาทำแบบนี้มาตลอด เพราะจะทำให้พลาดโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ ปิดกั้นโอกาสตัวเองได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แต่ต้องให้อิสระทางความคิด และหมั่นลงมือปฏิบัติ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) “...เรียนรู้ให้เป็นชีวิตจิตใจ การพัฒนาตัวเองไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านห้องเรียน ผ่านการสัมมนา ยุคนี้เราสามารถเรียนรู้ผ่านตัวกลางอย่างเทคโนโลยีหรือออนไลน์ได้แล้ว ซึ่งการเรียนรู้ก็มีหลากหลายรูปแบบ แล้วแต่รูปแบบก็มีเป้าหมายที่แตกต่างกัน คนงานก็ต้องเลือกรูปแบบการเรียนรู้ในรูปแบบของตัวเอง และตอบโจทย์ชีวิตการทำงานในโลกยุคใหม่ได้มากที่สุด...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเรื่อง ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19 มาทำการอภิปรายผลเพิ่มเติม ตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. สำหรับทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคหลังโควิด-19 ใน 7 ด้าน คือ

1) ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and Flexibility) ในสถานการณ์การระบาดของ Covid – 19 ทำให้วิถีชีวิตการทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รูปแบบการทำงานในยุคหลังโควิด-19 นี้ มีการผสมผสานระหว่างการทำงานจากบ้านและการทำงานในสำนักงานมากขึ้น การทำงานในลักษณะอาชีพฟรีแลนซ์และอาชีพสัญญาจ้างระยะสั้นมีเพิ่มขึ้น และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานมากขึ้น ดังนั้นคนงานต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทัศนคติที่เปิดกว้างในการทำงาน ไม่สร้างเงื่อนไขในการทำงานมากเกินไป พร้อมที่จะยืดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ และมองหาโอกาสที่ซ่อนอยู่เพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสให้ได้ ดังที่ Papadopoulos and Others, (2010) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปรับตัวอย่างยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) นำสมรรถนะสำคัญของผู้นำที่ทำให้ความเชี่ยวชาญกลายเป็นประโยชน์ในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การฝึกมองโลกในแง่ดี เห็นถึงความเป็นไปได้ในโอกาสต่าง ๆ ช่วยให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวได้ดี (Developing Adaptability) สอดคล้องกับการศึกษาของ Sea (Group) (2020) เรื่อง ASEAN Youth 2020 “COVID-19: The True Test of Resilience and Adaptability” ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนรุ่นใหม่อาเซียนกว่า 72 % มีทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น ที่ดีเยี่ยม คือ มีอัตราการเติบโตด้าน “Adaptability & Resilience” หรือความกระตือรือร้นในการปรับตัวและความยืดหยุ่นหรือแนวโน้มการฟื้นตัวกลับมาจากสถานการณ์ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดที่ค่อนข้างดีในกลุ่มเยาวชนอาเซียนรุ่นใหม่ 72% นี้ ได้ชี้ว่าวิกฤตโควิด-19 เป็นโอกาสให้พวกเขาปรับตัวในหลากหลายด้านต่างกันไป ดังนี้ จำนวน 48% มีความพร้อมในการรับมือ

สถานการณ์โรคระบาด จำนวน 41% บอกว่าวิกฤตครั้งนี้เป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ จำนวน 38% สร้างโอกาสเรียนรู้และคิดวิเคราะห์ได้อย่างสร้างสรรค์ และจำนวน 31% สามารถสร้างรายได้จากช่องทางใหม่ ๆ ได้สำเร็จ

2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ในโลกการทำงาน ยุคหลังโควิด-19 ทำให้หลายองค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม เพื่อตอบรับกับการทำงานวิถีใหม่ และความอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นคนทำงานต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้จินตนาการ ประยุกต์พลิกแพลง สร้างให้เกิดสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำแทนคนไม่ได้ ดังแนวคิดของ Guilford (1980) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นรูปแบบความคิดของมนุษย์ที่หลากหลาย กล่าวคือ บุคคลสามารถคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นความคิดเชิงบวก เช่น การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ จารุวรรณ เมืองเจริญ และประสพชัย พสุนนท์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์นวัตกรรมกระบวนการทำงานที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์นวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญ ได้แก่ สามารถนำประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะตนมาใช้แก้ไขปัญหาในการทำงานของตนเองได้ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนากระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นจริง เห็นผลจริง เป็นประโยชน์ต่องานที่ทำเสมอ และแรงจูงใจ ได้แก่ ได้รับการสนับสนุนหาความรู้และเครื่องมืออุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

3) ทักษะการใช้ข้อมูล (Data Literacy) ยุคหลังโควิด-19 ถือเป็นยุค**บิ๊กดาต้า (Big Data)** หลายหน่วยงานผลักดันให้มีการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล และอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ดังนั้นคนทำงานต้องมีทักษะมีความสามารถในการอ่านข้อมูลและเข้าใจความหมาย เช่น ตัวเลข กราฟ Dashboard ต่าง ๆ และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สามารถนำข้อมูลลูกค้ามาวิเคราะห์ความสนใจ ความต้องการ หรือแนวโน้มพฤติกรรม เป็นต้น ดังแนวคิดของ Jordan Morrow (2020) ที่นิยามการรู้ข้อมูลไว้ว่าเป็น ความสามารถในการอ่านข้อมูล ทำงานโดยใช้ข้อมูล การวิเคราะห์และการสื่อสารด้วยข้อมูล สอดคล้องกับการศึกษาของ รณดล นุ่มนนท์ (2560) เรื่อง แนวทางการใช้ประโยชน์จากการบูรณาการข้อมูลจัดตั้งคลังข้อมูลแห่งชาติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าก่อให้เกิดการสร้างข้อมูลเป็นจำนวนมากจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ข้อมูลเหล่านี้หากได้รับการ บูรณาการและเปิดเผยแก่สาธารณะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการใหม่ในระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลดิบในการพัฒนานวัตกรรมได้ ข้อมูลที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนำไปสู่แนวคิด การเปิดเผยข้อมูลหรือ Open Data โดยเน้นข้อมูลสำคัญที่จัดเก็บโดยภาครัฐ ในสหรัฐอเมริกามีการประมาณการประโยชน์จาก Open Data ต่อเศรษฐกิจสูงถึง 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

4) ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) ในโลกยุคหลังโควิด-19 เป็นยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย ซึ่งอยู่ในรูปแบบของดิจิทัลแทบทั้งสิ้น ดังนั้น คนทำงานจึงต้องมีความสามารถในการสังเคราะห์ ตีความ และประเมินข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง หรือได้คำตอบที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ การประเมิน และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรได้อย่างดีที่สุด ดังแนวคิดของ Dressel and Mayhew (1957) ที่กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะต้องอาศัยการสรุปอย่างสมเหตุสมผลโดยอาศัยข้อตกลงเบื้องต้นสมมติฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และประเมินตัดสินความสมเหตุสมผลข้อสรุปจนสามารถที่จะหาข้อสรุปที่เป็นข้อยุติได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑามาส ไชยง

ไทย (2561) เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กับศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้กระบวนการทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาทุกระดับควรที่จะเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงวิพากษ์ เป็นกระบวนการคิดพิจารณาและประเมินข้อมูลหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องข้อกับเรื่องที่คิดทุกด้านอย่างรอบคอบตามความเป็นจริง โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนด หลักเหตุผล จนได้คำตอบที่เหมาะสมหรือดีที่สุดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ หรือประเมิน หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ การพัฒนาการเรียนรู้การคิดเชิงวิพากษ์ควรคำนึงถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะและสมรรถนะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ซึ่งมี 3 ประเด็น-คือพฤติกรรมของผู้เรียน พฤติกรรมของครู และธรรมชาติของเรื่องที่จะเรียน การคิดเชิงวิพากษ์เป็นทั้งกระบวนการหลักและเป้าหมายหลักของการศึกษา และเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในศตวรรษที่ 21

5) ทักษะเชิงดิจิทัล (Critical Thinking Digital) ในวิกฤติการระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดความปกติใหม่ (New Normal) หลายองค์กรต้องปรับเข้าสู่ Digital Transformation นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแง่มุมต่างๆ มากขึ้น เช่น เทคโนโลยีคลาวด์ อัจฉริยะและปัญญาประดิษฐ์ (AI) บิ๊กดาต้า (Big Data) มาใช้มากขึ้น ดังนั้น คนทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ต้องมีความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและคล่องแคล่วทั้งการใช้ การเข้าใจ การสร้าง และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ดังแนวคิดของ Steele (2009) กล่าวว่า การรู้ดิจิทัลเป็นความสามารถในการการค้นหา (Find) ประเมิน (Evaluate) ใช้ (Utilize) และสร้าง (Create) สารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต” สอดคล้องกับการศึกษาของ World Economic Forum (WEF) (2018) เรื่อง The Future of Jobs Report 2018 ผลการศึกษาพบว่า หากจำเป็นต้องใช้ ‘ทักษะใหม่’ มีแนวโน้มว่าองค์กรอาจทำสิ่งเหล่านี้ มองหาระบบอัตโนมัติมาช่วยงาน 90% จ้างพนักงานประจำที่มีทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ 85% เพิ่มทักษะให้พนักงานในองค์กร 79% คาดหวังว่าพนักงานในองค์กรจะเลือกเพิ่มทักษะจากการทำงาน 76% จ้างพนักงานชั่วคราวที่มีทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ 70% ส่งงานบางประเภทให้ Outsource ทำแทน 63% ใช้กลยุทธ์ลดบุคลากรที่ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อลดความเสี่ยงในการจัดจ้าง 56% จ้างฟรีแลนซ์ที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ 55%

6) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้คนทำงานต้องประสบกับปัญหาการทำงานจากบ้าน (Work from home) ทำให้ความสมดุลของการทำงานและการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเป็นในลักษณะงานที่ไร้ความสมดุล แบบไม่รู้ตัว ความฉลาดทางอารมณ์จึงเข้ามาช่วยจัดการทางอารมณ์และควบคุมจิตใจได้ ทำให้สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ที่เกิดจากการทำงาน จากเพื่อนร่วมงาน หรือหัวหน้างานได้เป็นอย่างดี ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างลื่นไหล สื่อสารกันได้เข้าใจในระยะไกล โดยไม่ใช้อารมณ์มาตัดสิน ดังแนวคิดของ Goleman & Davidson (2017) กล่าวว่า การใช้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากสมองมีประโยชน์ในส่วนของการทำงาน การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในตนเอง และมีความเข้าใจในจุดอ่อนไหวของผู้อื่น ถือเป็นการสร้างแรงผลักดันและรองรับแรงกดดันในการทำงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์ชัย จันทะแสง (2563) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรและความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน โดยมีตัวแปรพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร เป็นตัวแปรส่งผ่าน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน

7) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Commit to a Lifetime of Learning) สำหรับโจทย์การทำงานเปลี่ยนไป การทำงานในยุคหลังโควิด-19 คนทำงานต้องปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลาเพื่อติดอาวุธตนเองให้สามารถก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมหันตภัยไวรัสโควิด-19 ครั้งนี้ ซึ่งการเรียนรู้ในยุคหลังโควิด-19 นี้ เน้นที่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Truly Blended) คือ การเรียนรู้เริ่มไม่หยุดอยู่กับที่ช่องทางหรือรูปแบบเดิม ๆ ทั้งนี้ การเรียนรู้ในระบบออนไลน์มีมากขึ้นและมีทรัพยากรที่พร้อมกว่า ดังแนวคิดของ Kiley and Cannon (2000) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการวางแผนการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ และสามารถบูรณาการความรู้จากสาขาวิชาที่แตกต่างกันได้เหมาะสม โดยมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศักรินทร์ ชนประชา (2563) เรื่อง การศึกษาตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาดูตลอดชีวิตเป็นภาพรวมขนาดใหญ่ของการศึกษาทุกประเภท เป็นการจัดกระบวนการทางการศึกษาให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนและพัฒนาตามศักยภาพของตน เพื่อสนองต่อความต้องการและการปรับตัวของบุคคลให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของบริบทสังคมโลก การศึกษาดูตลอดชีวิตมีความจำเป็นสำหรับบุคคลโดยเฉพาะโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) หรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงบริบทอื่น ๆ ในสังคมโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ความต้องการกำลังคนที่มีทักษะทางด้านอาชีพและความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในสังคมจะต้องมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อคนไทยทุกคนจะได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสืบไป

2. แนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19

จากผลการศึกษาได้พบว่าแนวทางการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 ประกอบด้วย (1) คนทำงานต้องมีการตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องอย่างเหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (2) เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อปรับมุมมอง กรอบความคิด ไม่ยึดติดกับรูปแบบ วิธีการ และทักษะเดิม ๆ เปิดโอกาสเพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ (3) การลงมือทำ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ เพื่อให้เกิดทักษะ ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญมากขึ้น (4) เรียนรู้ต่อเนื่อง คนทำงานต้องขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเองออกไปอย่างต่อเนื่อง หาวิธีที่เหมาะสม ผสมผสาน เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงานให้มากขึ้น และ (5) นำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้เป็นช่องทางในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ดังแนวคิดของ Quinones et al. (1995) พบว่า ประสบการณ์การทำงานมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงาน จำนวนของประสบการณ์มีอิทธิพลทางบวกสูงสุดต่อผลการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในระดับการทำงานมีอิทธิพลทางบวกสูงสุดต่อผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุจิราภรณ์ พักจันทร์ (2560) เรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมการผลิตในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมการผลิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน (2) การเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพแรงงานในภาพรวมแรงงานมีความต้องการพัฒนาศักยภาพไม่แตกต่างกัน และ (3) แนวทางในการพัฒนาบุคลากร พบว่า องค์การเน้นการพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกับตำแหน่งงานในอนาคต องค์การเล็งเห็นว่าจะนำมาใช้คือ การฝึกอบรมผ่านเว็บไซต์หรือการฝึกอบรมโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-training)

สรุปองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ ทำให้พบคุณสมบัติสำคัญของคนทำงานยุคหลังโควิด-19 ที่องค์กรต้องมองหาจากคนทำงานที่จะช่วยพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าได้ ประกอบด้วยทักษะจำเป็น 7 ประการ คือ 1) ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ทักษะการใช้ข้อมูล 4) ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ 5) ทักษะเชิงดิจิทัล 6) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และ 7) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 คุณสมบัติสำคัญที่องค์กรมองหาจากคนทำงานยุคหลังโควิด-19

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

(1) ทักษะอาชีพแห่งอนาคตยุคหลังโควิด-19 จะเป็นงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล ระบบอัตโนมัติ และการผสมผสานระหว่างทักษะด้านดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์ของมนุษย์ ซึ่งเทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนโดยระบบอัตโนมัติได้

(2) การเตรียมกำลังแรงงานเพื่อเข้าสู่โลกการทำงานยุคหลังโควิด-19 ต้องคำนึงถึงการสร้างภูมิคุ้มกัน ให้แรงงานมีทักษะและความรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับความต้องการของตลาดงานที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากผลกระทบวิกฤตโควิด-19

(3) บทบาทของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับตำแหน่งงาน ทักษะที่ต้องการ ตลอดจนการเข้าถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็นแก่แรงงานไทย โดยการสร้างแพลตฟอร์มในการพัฒนาทักษะอย่างครบวงจร ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและขยายช่องทางการเข้าถึงของแรงงานไทย

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 ขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน
- (2) ควรมีการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19
- (3) ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ เมืองเจริญ และประสพชัย พสุนนท์. (2562). การสร้างสรรค์นวัตกรรมกระบวนการทำงานที่มีต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 6(2), 73-88.
- จิราวรรณ อนุชาติ. (ม.ป.ป.). แนวโน้มของเทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://jirawanmy.wordpress.com/เทคโนโลยีสมัยใหม่/>
- จุฑามาส โหยงไทย. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กับศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(2), 344-365.
- รณดล นุ่มนนท์. (2560). แนวทางการใช้ประโยชน์จากการบูรณาการข้อมูลจัดตั้งคลังข้อมูลแห่งชาติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- วีรวัฒน์ ปิ่นวงษ์กูร. (2563). ทักษะแรงงานแบบไหนที่จำเป็นในโลกธุรกิจหลังยุคโควิด-19. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-477698>
- ศักดิ์ชัย จันทะแสง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร และความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 7(2), 115-128.
- ศักรินทร์ ขนประชา. (2563). การศึกษาตลอดชีวิต. วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย, 14(26), 159-175.
- สุจิราภรณ์ พักจันทร์. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมการผลิตในจังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 6(1), 114-124.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2563). เปิดโลกมองเทรนด์ธุรกิจยุคหลังโควิด ปรับตัวอย่างไรให้อยู่รอดแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- Brightside People Team. (2561). 3 โครงสร้างองค์กรยุคใหม่. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.brightsidepeople.com/3-โครงสร้างองค์กรยุคใหม่/>
- Prosofthcm. (ม.ป.ป.). แนวทางใหม่ในการบริหารบุคลากรยุคใหม่. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.prosofthcm.com/Article/Detail/15610>
- Dressel, P., & Mayhew, L. (1957). *General Education: Exploration in Evaluation*. Washington. D. C.: American Council on Education.
- Goleman, D., & Davidson, R. (2017). *Altered Traits: Science Reveals How Meditation Changes Your Mind, Brain, and Body*. New York: Avery Books.
- Guilford, J. (1980). *Cognitive styles: What are they?*. Educational and Psychological Measurement, 40(3), 715-735.

- Morrow, J. (2020). *What Is Data Literacy?*. Retrieved February 20, 2020, from <https://www.dataversity.net/what-is-data-literacy/>
- Kiley, M., & Cannon, R. (2000). *Leap into...Lifelong Learning*. Retrieved February 19, 2020, from <http://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/handle/2440/71214>
- Papadopoulos, N., & Oscar, M. (2010). *Toward a Model of the Relationship between Internationalization and Export Performance*. *International Business Review*, 19 (4), 388- 406
- Quinones, M., Ford, J., & Teachout, M. (1995). *The Relationship between Work Experience and Job Performance: A Conceptual and Meta-Analytic Review*. *Personnel Psychology*, 48(4), 887-910.
- Sea (Group). (2020). *ASEAN Youth 2020 “COVID-19: The True Test of Resilience and Adaptability*. from <https://www.sea.com/home>.
- Steele, B. (2009). *Digital Literacy Project Teaches Students the Rules of the Online Academic World*. From <http://www.news.cornell.edu/stories/2009/12/project-teaches-rules-online-academic-world>
- World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report 2018*. From <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2018>

การพัฒนาห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาคสำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี
THE DEVELOPMENT OF ONLINE CLASSROOMS OF DHAMMA SUBJECTS FOR FIRST LEVEL
UNDERGRADUATE STUDENTS

พระเจริญพงษ์ วิชัย, ดร.¹, พระมหาสาทร บุญชุย,ดร.,
พระมหานอม พิมพ์สุวรรณ, ดร., ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม, ดร.คิตา องอาจ
Phrajaroenphong Wichai,Dr. ¹, Phramahasathorn Boonchuya,Dr.,
Phamahatanom Pimsuwan,Dr., Dr.Sainumpung Riattanangam, Dr.Kita Ongard
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
charoenphong.wi@mcu.ac.th¹

Received 11 November 2021; Revised 10 July 2021; Accepted 30 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาคสำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์กับการสอนแบบปกติ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2563 จำนวน 50 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 25 คน กลุ่มควบคุม 25 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้, ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี, และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้คือ t-test for Independent Group และ t-test for Dependent Group

ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{x} = 30.44$: $\bar{x} = 26.00$) ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบโดยใช้ค่าทดสอบ t-test for Independent Group พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 45.75$: $\bar{x} = 20.75$) ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบโดยใช้ค่าทดสอบ t-test for Dependent Group พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองพึงพอใจต่อห้องเรียนออนไลน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนพอใจที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.25$) นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ($\bar{x} = 4.07$) และนักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ($\bar{x} = 3.98$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : ห้องเรียนออนไลน์, ธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี

Abstract

The objectives are 1) to develop an online learning to stimulate the an analysis Dhamma learning for students-Level I, 2) to compare the learning outcomes on the analysis Dhamma between the online and normal teaching method, 3) to compare the learning outcomes on Analysis Dhamma between Pre- and Post- study, run by online using an experimental research methodology. The sample is 50 primary school students, year 4-6, Veluvanaram Primary school, Tambon Lamphaya, Banglane district, Nakhornpathom province, in B.C 2563, 2 groups sorted an experimental group of 25 and a controlled group of 25. The tools are the learning management plans, online learning - analysis Dhamma, and questionnaire. The statistics are (t-test for Independent Group) and (t-test for Dependent Group).

The finding of learning outcomes of the experimental group was higher than controlled group (= 30.44 : = 26.00) respectively and the comparison results using t-test for Independent Group (the experimental group students) was higher than the control group in differentially significant statistic at (.05).

The learning outcome achievement of the students showed that post-study was higher than pre-study at (= 45.75 : = 20.75) respectively, and the comparison using t-test for dependent Group showed the learning achievement of the experimental group students, post-experiment was higher than pre-experiment in differentially significant statistic at (.05).

The experimental group run by online had satisfied to the ready-made lessons in overall area at a high level (= 3.89), considering individually, it was at high level, students were happy to be involved in various activities at (= 4.25), students learned with joy and fun at (= 4.07) and students can apply knowledge to their lives at (= 3.98) respectively.

Keyword: online learning classroom, Dhamma analysis, Dhamma Studies Level I

บทนำ

การศึกษาที่ให้แก่มีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสร้างให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ แต่จะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมด้วย เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม แก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยในปัจจุบัน การที่จะให้คนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมอันจะส่งผลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้น ควรมีการส่งเสริมและปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ระบบการศึกษาปัจจุบันนี้มีความย่อหย่อนในเรื่องนี้มาก การให้การศึกษาแก่เด็ก กลับกลายเป็นการสูบเอาความสุขออกจากตัวเด็กไป เด็กออกจากโรงเรียนสำเร็จการศึกษาไปพร้อมด้วยความหิวโหยกระหายความสุข พร้อมทั้งจะกอบโกยแย่งชิงความสุขให้เต็มที่ เมื่อเด็กขาดความสุข มุ่งแต่จะหาความสุข ก็ต้องแย่งชิงกัน เมื่อขาดสุขก็มีทุกข์ คนที่มีทุกข์ก็เอาทุกข์ไประบายให้แก่สังคม คนที่หิวโหยกระหายความสุข แสวงหาความสุข ก็เบียดเบียนแย่งชิงทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เราจึงหวังได้ยากว่า คนที่ได้รับการศึกษาแบบนี้จะสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขได้ ดังนั้น ในการให้การศึกษาแก่เด็ก เราจึงต้องให้เขามีจิตใจที่มีความสุขอยู่ในตัว เมื่อเขามีความสุขแล้ว เขาก็

พร้อมที่จะระบายความสุขให้แก่สังคมด้วย คนที่มีทุกข์ก็นำทุกข์ไประบายให้แก่ผู้อื่น คนที่มีสุขก็จะเอาความสุขไปเพื่อแผ่ระบายสุขนั้นแก่ผู้อื่น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542)

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นคนดีของพ่อแม่ ครู เพื่อน และสังคม (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549) เป็นผู้ที่มีความดี มีความสุข เป็นคนดี และคนเก่ง สร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม ช่วยลดปัญหาสังคม และพัฒนาให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 20/2557 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2557 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือ ที่ ศธ 0235/2467 ลงวันที่ 4 กันยายน 2557 แจ้งว่า กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเพื่อให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและการสอบธรรมศึกษา โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2558) จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาระบบธรรมศึกษา เป็นอีกความหวังหนึ่งของสังคมในการช่วยแก้ไขปัญหาระเบิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน สอดรับกับความต้องการของสังคมที่กำลังเรียกร้องหาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสันติสุข

จากการศึกษาสภาพการศึกษาระบบธรรมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนหลายประการสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ วิธีการเรียนการสอนในแบบเดิม ๆ เช่น การสอนให้ท่องจำ ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ระยะเวลาในการทำการเรียนการสอนสั้นไป เนื้อหาที่สอนเป็นนามธรรมยากต่อการอธิบายให้มองเห็นและเข้าใจเป็นรูปธรรม ผู้เรียนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาธรรมะ เห็นว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อไม่น่าสนใจ ผู้สอนขาดเทคนิคและวิธีการสอนแม้ว่าผู้สอนจะมีความรู้ดีและมีความตั้งใจในการสอนแต่ขาดเทคนิคและวิธีการสอนก็จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ขาดการพัฒนาแบบเรียนการผลิตตำราเสริมหรือคู่มือประกอบการเรียน หนังสือ ตำรา เอกสาร แบบเรียน ใช้ภาษาที่ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้เรียน เนื้อหาสาระไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบุคลิกภาพของผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอนไม่ทันสมัยต่อการเรียนรู้ของเด็กรุ่นใหม่ครูผู้สอนใช้วิธีบรรยายทำให้เบื่อหน่าย และไม่สนใจที่จะเรียน (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549) ขาดสื่อการเรียนการสอนที่จูงใจให้เรียน ขาดสื่อการเรียนการสอนที่จะให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมในการคิดและพัฒนาตนเอง

การนำเอาแนวคิดการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี บรรจุไว้ใน Google Classroom เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยการอ่านเนื้อหา ทำแบบทดสอบตามลำดับขั้นตอน จากง่ายไปหายาก ส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน สนองเด็กเรียนเร็ว ใช้ซ่อมเสริมเด็กเรียนช้า ช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่จำกัดเวลาเรียน ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ทันที นับว่าเป็นการเสริมแรง ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้

จากความเป็นมาและความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาระบบธรรมศึกษา และความสำคัญของการสร้างสื่อบทเรียนสำเร็จรูปโดยใช้ Google Classroom เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังที่กล่าวมา จึงสนใจ

ศึกษาการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้วิชาธรรมวิภาคสำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี เพื่อเป็นการสร้างสื่อการเรียนการสอน ในรายวิชาธรรมวิภาค ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจและใคร่ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นับได้ว่าเป็นวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งที่ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความประพฤติทางกาย วาจา และใจที่ประกอบด้วยสุจริตธรรม ละเว้นทุจริตธรรม ดำรงตนอยู่ด้วยความสุขและสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมนิยมธรรม อยู่ร่วมกันด้วยธรรมอย่างมีความสุข ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ตรัสรับรองว่า “ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 169 หน้า 85) จึงเป็นทางออกหนึ่งของการแก้ไขปัญหาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการสร้างสื่อการเรียนการสอนให้ผู้เรียนหันมาศึกษาธรรม เพื่อให้รู้ธรรม และมีธรรม นำพาชาติไทยหมุนไปสู่ความสงบสันติสุขยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาห้องเรียนออนไลน์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้วิชาธรรมวิภาค สำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ระหว่างการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรีกับการสอนแบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ก่อนเรียนและหลังเรียนที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนวิชาธรรมวิภาค นักธรรมชั้นตรี โดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนวิชาธรรมวิภาค นักธรรมชั้นตรี โดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

การทบทวนวรรณกรรม

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปโดยใช้ Google Classroom

สำหรับมุมมองทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คอมพิวเตอร์จะเป็นเครื่องมือหลักสำคัญสำหรับผู้สอน เพื่อเข้าถึงทรัพยากรการเรียน การเตรียมแผนการสอน ให้การบ้านและติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ผู้สอนจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อม ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 แอปพลิเคชัน Google Classroom ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Google Apps for Education เป็นชุดเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกด้านการศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่ให้บริการฟรีสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการยึดหลักการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักเรียน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยที่ผู้สอนสามารถดำเนินการสั่งงานหรือการบ้านผ่านระบบ Google Classroom และระบบจะทำการส่งการบ้านไปยังผู้เรียนผ่านอีเมลซึ่งจะเป็นการประหยัดทรัพยากรกระดาษเป็นอย่างมาก และผู้เรียนก็จะทำการเข้าสู่ระบบเพื่อทำการบ้านและส่งการบ้านกลับไปยังอาจารย์ผู้สอนได้ทันที ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะสามารถติดตามการทำการบ้านโดยการตรวจสอบสถานะของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ Google Classroom ยังได้ผนวกความสามารถใน

การติดต่อสนทนาออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถซักถามข้อสงสัยในงานหรือการบ้านที่ได้รับมอบหมายได้ทันที (กิตติศักดิ์ สิงห์สูงเนิน และณมน จีรังสุวรรณ, 2558)

แนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป

การสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป เป็นการศึกษาด้วยตนเองมีมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณสมัยโสเครตีส นักปรัชญาชาวกรีก เพราะเป็นการสอนแบบตั้งคำถาม และหาคำตอบให้แก่ตนเองซึ่งคล้ายกับบทเรียนสำเร็จรูป จนถึงศตวรรษที่ 19 ได้มีการศึกษาค้นคว้าและการทดลองทางจิตวิทยาอย่างจริงจังจนนำผลการทดลองต่างๆ มาประกอบในการสร้างบทเรียน ในปี ค.ศ. 1950 บทเรียนสำเร็จรูปได้เป็นที่รู้จักและแพร่หลาย โดยได้มีการแบ่งกลุ่มผู้ค้นคว้าและวิจัยงานด้านนี้เป็น 2 กลุ่ม คือ (ประหยัด จิระวรพงษ์, 2529)

หัวหน้ากลุ่มแรก คือ บี เอฟ สกินเนอร์ (B. F. Skinner) ซึ่งเป็นเจ้าของบทเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนเขียนคำตอบลงในบทเรียนเรียกบทเรียนนี้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง (Linear Program หรือ Construct – Response Program)

กลุ่มที่สองมี นอร์แมน คราวเดอร์ (Norman A. Crowder) เป็นหัวหน้าเจ้าของบทเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนตอบคำถามแบบเลือกตอบเรียกบทเรียนประเภทนี้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา (Branching Program หรือ Multiple – Choice Program)

สำหรับประเทศไทยผู้นำความคิดเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป คือ ดร.เปรี๊ญ ภูมิพ แห่งภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาธน์มิตร ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่เขียนบทความและเอกสารเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูปและเป็นวิทยากรให้กับสถาบันต่าง ๆ ตลอดทั้งสนับสนุนให้นิสิตปริญญาโทหลายสาขาค้นคว้า เกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูปจนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในปี พ.ศ. 2510 กรมวิชาการ ได้ให้ความสนใจมากจนสามารถผลิตหนังสือบทเรียนสำเร็จรูป วิชาพีชคณิต สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นใช้อย่างเป็นทางการในขณะนั้น

บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง การให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากบทเรียนปกติ กล่าวคือ เป็นบทเรียนที่นำเนื้อหาสาระ ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแตกเป็นหน่วยย่อย (Small Steps) เพื่อให้ง่ายต่อผู้เรียนในการเรียนรู้ และเสนอแก่ผู้เรียนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เรียน และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที (Immediate Feedback) ว่าผิดหรือถูก ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนได้มากน้อยตามความสามารถ ตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (ทิตินา แคมมณี, 2544)

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป มีขั้นตอนการสร้างตามลำดับ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมแบบออกпен 5 ขั้น คือ
 - 1.1 เลือกชื่อเรื่องโดยเลือกในเนื้อหาวิชาที่ผู้เขียนมีความรู้ในเรื่องนั้น
 - 1.2 เตรียมเค้าโครงเนื้อหา โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่จะเสนอและผู้เขียนบทเรียนต้องสามารถรวบรวมความรู้ในเนื้อหาวิชาให้ครบถ้วน
 - 1.3 กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
 - 1.4 สร้างแบบทดสอบสำหรับวัดพฤติกรรมเบื้องต้น ซึ่งคะแนนของแบบทดสอบจะบอกให้รู้ว่าควรเริ่มที่บทเรียนตอนใด แบบทดสอบนี้ควรมีหลายพฤติกรรม
 - 1.5 สร้างแบบทดสอบสำหรับวัดพฤติกรรมขั้นสุดท้าย เพื่อรู้ว่าผู้เรียนได้รับความรู้จากบทเรียนสำเร็จรูปแล้ว

2. ขั้นตอนการเขียนบทเรียน

2.1 เสนอเนื้อหาในรูปกรอบต่างๆ โดยกรอบหนึ่งๆ ก็คือเนื้อหาวิชาย่อยๆ ซึ่งจะให้ผู้เรียนสนองตอบต่อสิ่งเร้าในชั้นต่างๆ ที่ผู้เขียนบทเรียนสร้างขึ้น เพื่อนำผู้เรียนไปถึงจุดมุ่งหมาย โดยอาศัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้และการตอบสนอง

2.2 ให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างแข็งขันโดยถือหลักว่าผู้เรียนจะยอมรับในเนื้อหาที่ตอบถูกเท่านั้น

2.3 มีการยืนยันหรือตรวจแก้การตอบสนองของผู้เรียนลักษณะบทเรียนสำเร็จรูปจะมี การเปรียบเทียบคำตอบที่ถูกกับคำตอบที่ผิด เมื่อผู้เรียนพบว่าการตอบสนองนั้นถูกต้องจะได้รับการยืนยันแต่ถ้าการตอบสนองผิดก็จะได้คำตอบที่ถูกต้อง

2.4 วิธีการการปูพื้นนี้เป็นเครื่องมือในกรอบต่างๆ ของบทเรียนเพื่อนำไปสู่การสนองตอบ ที่ถูกต้อง

2.5 การจัดลำดับขั้นของกรอบต่างๆ เช่น คำจำกัดความและการวิเคราะห์พฤติกรรม บทเรียนที่ต้องการสอน นอกจากนั้นยังจะขึ้นอยู่กับภาวะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับภารกิจต่างๆ ซึ่ง ได้แก่การแยกแยะและสรุป จะเกิดขึ้นพร้อมกันระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองและการเสริมแรง

3. ขั้นตอนการทดลอง

3.1 ขั้นตอนนี้เป็นฉบับร่างจากต้นฉบับ ซึ่งอาจเป็นแผนๆ เพื่อให้ให้นักเรียนอ่านด้านหนึ่ง และตอบสนองตอบอีกด้านหนึ่ง ในขั้นที่เป็นการนำบทเรียนไปทดลองกับเด็กคนเดียวในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อนำไปทดลองกับเด็กคนอื่นต่อไป

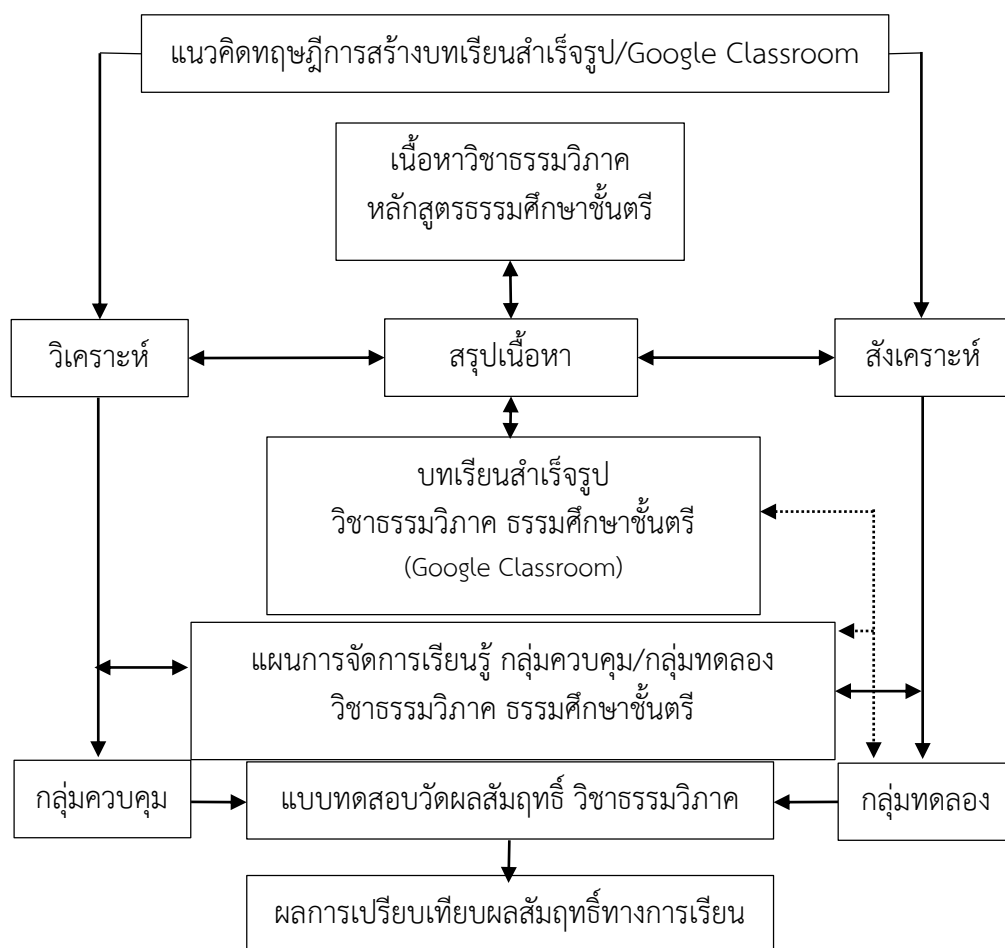
3.2 แก้ไขฉบับร่าง เป็นการนำฉบับร่างจากต้นฉบับมาปรับปรุงแก้ไขในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ได้บทเรียนที่ดี

3.3 ทดสอบฉบับร่างที่แก้ไขแล้ว และพิจารณาแก้ไขอีกครั้งหลังจากแก้ไขในข้อ 3.2 แล้วนำไปทดสอบกับผู้เรียนจำนวน 15 – 40 คน หรือมากกว่า แล้วนำกลับมาปรับปรุงอีกครั้ง โดยถือเกณฑ์มาตรฐานให้มีอัตราผิดพลาดเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ สรุปรูปแบบและประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป สรุปได้ว่าการเลือกรูปแบบและการจัด ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป ต้องศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นนวัตกรรมประเภทต่างๆ ได้แก่ หนังสืออ่าน เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป ฯลฯ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปตามที่คาดหวัง (ชม ภูมิภาค, 2524)

การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงกล่าวว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตรของคณะสงฆ์เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐานที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถพัฒนาปัญญาของตนให้เจริญยิ่งขึ้นเป็นดุจแสงสว่างนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จตามปรารถนาผู้ศึกษาธรรมให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติตามด้วยดีแล้วพึงนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปปฏิบัติบูชา เพราะการปฏิบัติบูชาจะก่อให้เกิดผลคือความสุขความเจริญแก่ผู้ปฏิบัติอันวยคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพร (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2556)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบสุ่มมีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (Randomize Control-Group Pretest-Posttest Design)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม ต.ลำพญา อ.บางเลน จ.นครปฐม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 50 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยนำรายชื่อเรียนมาคละกัน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง ได้กลุ่มทดลอง (Experimental group) จำนวน 25 คน และ กลุ่มควบคุม (Control group) จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 9 แผน 9 ชั่วโมง

2. แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของกลุ่มควบคุม เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การสอนแบบปกติ จำนวน 9 แผน 9 ชั่วโมง

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจถึงกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรีของกลุ่มทดลอง และการเรียนแบบปกติของกลุ่มควบคุม แนะนำเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียน เป้าหมายของการเรียน และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ดำเนินการทดลองสอนโดยใช้เวลาในการทดลองสอน 9 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง ทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี และกลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ

4. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

5. ตรวจสอบผลการสอบ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี โดยใช้สูตร (มาเรียม นิลพันธุ์, 2547)

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \text{ เมื่อ}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence)

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. หาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (D) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี รายข้อโดยใช้เทคนิค 27 % ใช้สูตร (วสมน มณีดำ, 2549)

$$\text{ค่าความยากง่าย (p)} = \frac{R_H + R_L}{2n} \text{ เมื่อ}$$

p แทน ค่าความยากง่ายของข้อสอบแต่ละข้อ

R_H แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงที่ตอบถูกในแต่ละข้อ

R_L แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มต่ำที่ตอบถูกในแต่ละข้อ

n แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง=นักเรียนในกลุ่มต่ำ

การหาค่าอำนาจจำแนก D โดยใช้สูตร

$$\text{ค่าอำนาจจำแนก (D)} = \frac{R_H - R_L}{n} \text{ เมื่อ}$$

D แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบรายข้อ

R_H แทน จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง

R_L แทน จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

n แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง=นักเรียนในกลุ่มต่ำ

3. หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี โดยคำนวณจากสูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) วิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.375

4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ระหว่างการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรีกับการสอนแบบปกติ โดยการทดสอบค่าที (t-test for Independent Group)

5. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการทดสอบค่าที (t-test for Dependent Group)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้วิชาธรรมวิภาคสำหรับนักเรียน ธรรมศึกษาชั้นตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์กับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มควบคุม ที่สอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์ ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีรายละเอียดปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์กับกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{x}$	S.D.	t
กลุ่มทดลอง	25	30.44	2.87	-6.31*
กลุ่มควบคุม	25	26.00	2.56	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ ($\bar{x} = 30.44 : \bar{x} = 26.00$) ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบโดยใช้ค่าทดสอบ t-test พบว่า ความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	25	20.75	2.99	-35.34*
หลังการทดลอง	25	45.75	1.76	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 45.75 : \bar{x} = 20.75$) ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบโดยใช้ค่าทดสอบ t-test พบว่า ความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

เลขที่	คะแนน	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	30	80
2	20	90
3	37	88
4	49	92
5	46	84
6	69	91
7	48	89
8	39	93
9	47	82
10	43	76
11	49	85
12	51	91
13	42	84
14	53	94
15	44	74
16	48	83
17	32	81
18	49	80
19	20	63

20	32	81
21	38	84
22	41	81
23	67	75
24	51	98
25	39	74

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 25 คน ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์ วิชา ธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ได้คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีผู้ได้คะแนนทดสอบก่อนเรียนต่ำสุด คือ 0 คะแนน จำนวน 3 คน ปรากฏว่าหลังเรียนได้สูงขึ้น คือ 58, 61, 51 คะแนน ตามลำดับ ส่วนนักเรียนผู้ที่มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงสุด คือ 98 คะแนน

อภิปรายผลการวิจัย

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี สูงกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุม ที่ใช้การสอนแบบปกติ ชี้ให้เห็นว่าห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระหลักธรรมต่างๆ ในวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ได้มากกว่าการสอนแบบปกติ ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี นับได้ว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เนื่องด้วยการสอนแบบปกติมีความจำกัดในเรื่องเวลา ที่ไม่เพียงพอต่อการศึกษาเนื้อหาให้ครบทุกรายวิชา ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยเฉพาะวิชาธรรมวิภาค ซึ่งมีเนื้อหามากแต่เวลาเรียนมีน้อย ดังที่ พระพิศาล ปภสสุโร (อนันต์), 2556) กล่าวถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษาว่า การเรียน การสอนไม่มีความต่อเนื่องมีสาเหตุมาจากเวลาเรียนไม่มีระบบที่ชัดเจนแน่นอน ควรจัดเวลาเรียนให้ เป็นระบบ จากเดิมเวลาเรียนน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับเนื้อหาควรมีการขยายเวลาเรียนให้มากขึ้น ดังนั้น การมอบหมายให้ผู้เรียนนำเอาบทเรียนสำเร็จรูปไปศึกษาด้วยตนเองจึงเท่ากับการเพิ่มเวลาการเรียน ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาหลักธรรมครบทุกหมวด และทุกหัวข้อธรรม ตามขอบข่ายวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี

แม้ว่าการสอนแบบปกติผู้สอนสามารถสอนตามเนื้อหาได้ครบถ้วน แต่ก็เป็นการนำเสนอเนื้อหาแบบรวดเร็ว เพื่อให้ทันกับเวลา จริงอยู่ศักยภาพของผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกัน การสอนแบบปกติจึงไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้ทุกคน ส่วนการศึกษาจากบทเรียนสำเร็จรูป ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการศึกษาทำความเข้าใจได้ตามศักยภาพการเรียนรู้ของตน ดังที่ ทิศนา ขัมมณี กล่าวไว้ว่า การให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง... ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนได้มากน้อยตามความสามารถของตนเอง (ทิศนา ขัมมณี, 2544) ในทำนองเดียวกันนี้ บุญชม ศรีสะอาด กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction) คือ สื่อการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน เรียนด้วยตนเอง จะช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเกื้อ ควรหาเวช ดังที่กล่าวว่า การเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป ไม่จำกัดเวลาในการเรียน ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนตามความสามารถของแต่ละคน คนนี้อาจใช้เวลามากกว่าคนเก่ง แต่ก็สามารถเรียนได้สำเร็จเช่นกัน (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2530) ด้วยเหตุนี้ส่งผล

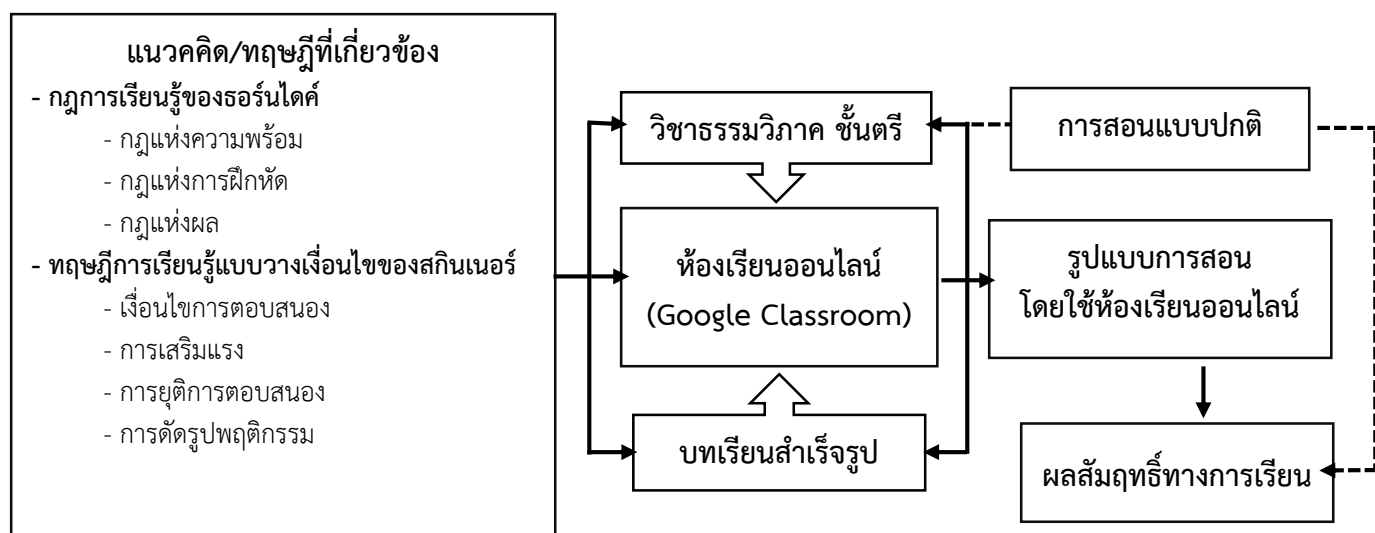
ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาธรรมวิภาค หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี สูงกว่าการสอนแบบปกติ

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่สอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หากว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจกล่าวได้ว่าความรู้ของผู้เรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนแตกต่างกันไม่มาก หรือความรู้ที่ได้รับหลังจากการเรียน ไม่ได้เพิ่มมากขึ้นเท่าไร เปรียบเทียบเช่น สีขาวกับสีเทา ซึ่งแตกต่างกันก็จริงแต่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งให้เห็นว่า ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับก่อนเรียนกับหลังเรียนแตกต่างกันอย่างชัดเจน เปรียบเทียบเช่น สีขาวกับสีดำ ซึ่งแตกต่างกันอย่างชัดเจน หรือแตกต่างชนิดที่เรียกว่าตรงกันข้าม เพ็ญศรี สร้อยเพชร แสดงทัศนะดังมีใจความสำคัญ ต่อไปนี้ การเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป นับได้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนที่มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (เพ็ญศรี สร้อยเพชร, 2542)

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ตั้งข้อสังเกตว่า นักเรียนสามารถตอบคำถามจากบทเรียนได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ยังใช้หลักของการรู้ผล (Feedback) คือ ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้การกระทำของตนเองว่าสิ่งที่ทำไปนั้นถูกหรือผิด ถ้าผิดที่ถูกควรเป็นอย่างไร โดยนักเรียนสามารถตรวจสอบคำตอบของตนเองได้อย่างทันท่วงที ซึ่งการเรียนในลักษณะนี้จะทำ ให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เกิดแรงเสริมในทางบวก ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า หลักการที่เป็นลักษณะของห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย การนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่อ่านส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขของสกินเนอร์ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์ (Google Classroom) ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการนำแนวคิดกฎการเรียนรู้ของธอร์นไคค์ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขของสกินเนอร์ มาพัฒนาห้องเรียน Google Classroom เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาธรรมวิภาค สำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี

ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้ Google Classroom เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงรูปแบบที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียนโดยใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาจากง่ายไปหายาก จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ นำเสนอเนื้อหาเพิ่มขึ้นทีละน้อย (Gradual approximation) เน้นหลักของการมีส่วนร่วม (Active participation) หลักของการรู้ผล (Feedback) และหลักของความสำเร็จ (Success experience) ซึ่งหลักดังกล่าวถือว่าเป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี มีการจัดลำดับให้มีความต่อเนื่อง นำเสนอเนื้อหาโดยการศึกษาหลักธรรมจากเนื้อเรื่องที่อ่านให้เข้าใจเสียก่อน แล้วจึงอ่านเนื้อเรื่องที่ละเอียดย่อหน้า และแต่ละย่อหน้า จะมีแบบทดสอบเพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาในย่อหน้านั้น ๆ ถ้าไม่ยังเข้าใจนักเรียนสามารถย้อนกลับไปอ่านเพื่อทำความเข้าใจใหม่ได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนตอบคำถามในแต่ละกิจกรรมทำแบบทดสอบที่ตรวจตอบอัตโนมัติ ซึ่งการที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้จะทำให้นักเรียนติดตามบทเรียนตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติจรัสเรืองพัฒนะ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและคงทน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นำรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในระบบการเรียนการสอน

2) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนวิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี โดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วย

ตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งช่วยฝึกความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนสามารถใช้ศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่

3) ควรนำห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ไปทำการทดลองเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรีกับการสอนแบบปกติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปนี้ให้ดียิ่งขึ้นไป

4) ห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี สามารถใช้สอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่เรียนช้า หรือที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี และเหมาะกับการเรียนการสอนธรรมศึกษา ที่มีปัญหาเรื่องเวลาเรียนไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ธรรมศึกษาชั้นตรี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงหลักสูตร ขั้นตอนการผลิต ทฤษฎี จิตวิทยา อย่างละเอียดเพื่อให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับนักเรียนมากที่สุด

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ เช่น วิชาพุทธประวัติ วิชาพุทธานุพุทธประวัติ วิชาอนุพุทธประวัติ วิชาเบญจศีล-เบญจธรรม และวิชาอุโบสถศีล เป็นต้น เพื่อใช้ในการศึกษาธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ สิงห์สูงเนิน และณมน จีรังสุวรรณ. (2558). Google for Education กับการปฏิรูปการศึกษาไทย.

วารสารพัฒนาเทคนิคการศึกษา, 28(96).

จิราวัฒน์ ชिरเวทย์. (2542). บทเรียนสำเร็จรูป. นครปฐม : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.

ชม ภูมิภาค. (2542). เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประสานมิตร.

ทศนา แหมมณี. (2544). 14 การสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2530). นวัตกรรมทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ประหยัด จิระวรพงษ์. (2529). หลักการและทฤษฎีเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพิศาล ปภัสสร (อนันต์). (2556). “ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวันชัย ปรีญโญ (เสมแจ้ง). (2555). “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เพ็ญศรี สร้อยเพชร. (2542). *บทเรียนสำเร็จรูป*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2547). *เอกสารประกอบการสอน, รายวิชา 464 460 วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Research Methodology in Behavioral and Social Sciences)*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วสมน มณีดำ. อ่างใน, เพียว ตันต์เจริญรัตน์. (2549). “การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี เขต 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติ”. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2544). *เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544*. กรุงเทพมหานคร : พรทิพกราฟฟิค.
- สุชาติ บุชัยชยานนท์. (2555). “การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาผู้ผ่านการสอบธรรมศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี”. *รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*,.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, *มติมหาเถรสมาคม เรื่อง บันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการ เรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา*. สืบค้น 13 เมษายน 2558. จาก <http://www.vitheebuddha.com/files/news/afca24485dfd99769a8109e1f7486bab.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2552). “รายงานการประเมินสถานภาพการมีส่วนร่วมของสถาบันพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมการจัดการศึกษา”. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพลิน สตูดิโอ จำกัด, 2552.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2556). *เรื่องสอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. 2556*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษาระเบียบพิธีกรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พ.ศ. 2558–2562*. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2558. จาก http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=9680:2014-10-06-14-58-07&catid=91:e-book-&Itemid=338
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้นปีงบประมาณ 2549”. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม
ในชุมชนยายชา อำเภอสัมพราน จังหวัดนครปฐม

COMMUNITY ECONOMIC PROMOTION PROCESS OF SALTED GOLDEN EGGS PRODUCT
PROCESSING GROUP IN YAICHA COMMUNITY SAMPHARN DISTRICT
NAKHONPATHOM PROVINCE.

องสมุห์ณัฐกิจ เพือกยือ (จวรกุล)¹

พระมหาประกาศิต สิริเมธ² และอุบล วุฒิพรโสภณ³

Ongsamuh Nattakit Puoc Nhu (Zhuwonrakul)¹

Phramaha Prakasit Sirimedho² and Ubol Wuthiphornsopon³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Nattakitoat09@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ สร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และสร้างเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจเป็นกรอบการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 คน ได้ทำการวิเคราะห์สรุปข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายอธิบายพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. เดิมชุมชนมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน มีผู้หญิงชื่อ “ชา” หรือ “ยายชา” ได้บริจาคที่ดินสร้างวัด และสาธารณะประโยชน์ต่างๆ นำความเจริญมาสู่ชุมชน จึงเรียกว่า “ชุมชนยายชา” อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ คือ रुपยายใส่หมวกอบเป็นสัญลักษณ์แทนชุมชนยายชา สีหน้ายิ้มมีความสุข และในมือถือไข่เค็มซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน

2. การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ชุมชนยายชา คำนึงถึงการใช้งานที่แข็งแรงทนทานเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภคให้เกิดการต่อยอดทางเศรษฐกิจในชุมชน อีกทั้งแปรรูปไข่เปิดให้เป็นสีทองเหลืองอร่ามโดยการใช้ขมิ้นที่ได้จากธรรมชาติ และตั้งชื่อใหม่ว่า “ไข่ทองเค็ม ยายชา”

3. การสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม 2 กลุ่มประกอบด้วย 1) เครือข่ายภายในชุมชนอันประกอบด้วย กลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบ กลุ่มผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ กลุ่มผู้บริโภค และกลุ่มผู้จำหน่าย 2) เครือข่ายภายนอกชุมชนที่ประกอบด้วย กลุ่มส่งเสริมวัตถุดิบ กลุ่มส่งเสริมจำหน่าย และกลุ่มผู้บริโภค โดยการสร้างความสัมพันธ์เชิงธุรกิจร่วมกัน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์, พัฒนาผลิตภัณฑ์, สร้างเครือข่าย, เศรษฐกิจชุมชน, ไข่ทองเค็ม

Abstract

This research has force majeure 1) To study the appearance of various golden eggs products of Yacha community, Samphran District, Nakhon Pathom Province 2) To develop product models of golden eggs of Samphran tea community, Nakhon Pathom Province 3) to create a network for The community in the golden egg deposit customer should be compared, the community of the tea community, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province The research model for qualitative research was applied to product processing. Create a community product identity Promote the community economy And creating a network to promote the economy as a research framework The researcher used a participatory action research process. The data was collected by in-depth interviews with 15 highly selected key informants and 10 participants in a specific group discussion. The data was analyzed using a triangle technique. Presenting information in an expository manner.

The findings founded that.

1. The identity of the salted golden egg product of Yai Cha community is the image of a grandmother wearing a brown hat as a symbol of Grandma Cha community. Happy smiley face and in the mobile phone salted egg, which is a product of the community.

2. The development of products of the salty golden eggs of Grandma Community's community designed the concept of durable, environmentally friendly use. And create incentives for consumers to further expand the economy in the community The duck eggs are also transformed into a glittering brass color by using naturally derived turmeric. And renamed “Yaicha golden salted eggs.”

3. Creating a network to promote the community's economy within groups processing golden salted egg products of the Yaicha community has networking principles separated into 2 groups. 1) networking within the community consists of. (1) raw material manufacturers group. (2) product processors group. (3) consumers group. (4) distributors group and 2) networks outside the community that consists of. (1) groups promoting raw materials. (2) groups promoting distribution. (3) consumer groups. Forming a business partnership.

Keywords: Product identity, product development, networking, community economy, Kai Thong Kem

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการปฏิรูปประเทศได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 –2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความ

มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economics Development) คือกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องในระยะเวลาที่นานพอที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมโดยมุ่งเน้นเพื่อยกระดับการดำรงชีพของประเทศให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคล (Per capita real income) ในระยะเวลาที่ยาวนานพอเพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคเกิดมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวมที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทุกประเทศในโลกต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพที่ดีและความมั่งคั่งของประเทศไว้ ประเทศกำลังพัฒนาต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนและเพิ่มความมั่งคั่งของประเทศให้เทียบเท่าประเทศที่พัฒนาแล้ว สามารถสรุปถึงจุดมุ่งหมายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ (พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปิสิทธิกร), ดร., 2562) ดังนี้เพื่อให้รายได้ประชาชาติของประเทศเพิ่มขึ้น โดยใช้มาตรการและนโยบายต่าง ๆ ส่งเสริมการออมการลงทุน การผลิต ซึ่งแสดงถึง สภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศที่ดีขึ้น เพื่อให้การจ้างงานอยู่ในระดับสูง การว่างงานจะเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการทำเกษตร ทำนา ทำสวน โดยส่งเสริมให้ใช้วิธีปลูกผักสวนครัว สมุนไพรด้วยเกษตรอินทรีย์มีการส่งออกไปขายในชุมชน และเพื่อเป็นการสร้างรายได้เข้าชุมชนด้วยจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น สินค้าทางการเกษตรปลอดสารพิษ ทางองค์กรบริหารส่วนตำบลขยายชา ได้ผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวแวะนั่งรถรางไปยังสถานที่สำคัญของชุมชน เริ่มจากวัดเดชาานุสรณ์ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของชุมชนและเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชนขยายชา นักท่องเที่ยวได้ไหว้พระขอพรก่อนไปชมนาข้าวอินทรีย์และวิธีปลูกข้าวที่ศูนย์เรียนรู้ การบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลขยายชาเป็นไปในรูปแบบของ “บวร อินทรีย์” ภายใต้การขับเคลื่อนโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนตำบล วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และชมรมจิตอาสา ทุก ๆ หน่วยงานช่วยกันสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยชุมชนขยายชามีการรวมกลุ่มกันทำไข่เค็มที่แตกต่างกัน จึงเป็นไข่เค็มที่มีไข่แดงสีแดงจัดมีรสชาติกลมกล่อมไม่เค็มจัด และอร่อยติดปากผู้ที่ได้ลองลิ้มชิมรส อีกทั้งการเลี้ยงเป็ดของชุมชนขยายชามีการเลี้ยงเป็ดเป็นสัดส่วนด้วยอินทรีย์ โดยการเลี้ยงเป็ดส่วนใหญ่จะเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งเป็ดจะหาอาหารตามธรรมชาติในทุ่งนา โดยมีการใช้เครือข่ายภายในชุมชนคือ วัตถุประสงค์ ผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่ด้วยความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการเป็นจำนวนมากแต่ขาดในปัจจัยของวัตถุประสงค์ ทางชุมชนจึงมีเครือข่ายภายนอกที่มีปัจจัยในการผลิตวัตถุประสงค์และมีการนำเข้ามาใช้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังใช้เครือข่ายภายนอกเป็นช่องทางการจำหน่ายในตลาด เช่น ตลาดสุขใจสวนสามพราน ตลาดดอนหวาย เป็นต้น

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาและให้ความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม ชุมชนขยายชา จังหวัดนครปฐม เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านเศรษฐกิจสร้างความสามารถทางการแข่งขัน ประชาชนได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ สนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีมาใช้ โดยการนำมาปรับใช้เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ และสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์และผู้ประกอบการแต่ละขนาดการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม ชุมชนขยายชา จังหวัดนครปฐม นั้นต้องพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง และมีความมั่นคงของธุรกิจที่รวมเครือข่ายกันในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญา ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยการต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นเป็นที่น่าสนใจของผู้บริโภคซึ่งเป็นสาเหตุของความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อเศรษฐกิจในชุมชน

เจริญเติบโตขึ้นย่อมนำออกจำหน่ายยังชุมชนภายนอกได้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งเป็นการต่อยอดเศรษฐกิจให้มีความมั่นคงที่เป็นรูปธรรมต่อไป โดยนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือ ตำบลยายชา จังหวัดนครปฐม ที่ประกอบไปด้วย 6 หมู่บ้าน คือ 1) หมู่บ้านภาษีจาก 2) หมู่บ้านโรงหีบ 3) หมู่บ้านสวนส้ม 4) หมู่บ้านยายชา 5) หมู่บ้านไต้หวัน 6) หมู่บ้านคลองสรรเพชญ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์นั้นเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติให้เกิดนวัตกรรมที่ดีขึ้น ด้วยการถนอมอาหารเพื่อยืดระยะเวลาของผลิตภัณฑ์ที่นำมาแปรรูปในช่วงนี้ผลผลิตดังกล่าวไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อนที่ได้สั่งสมมาและถ่ายทอดความรู้นั้น ให้กับคนรุ่นหลัง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ยังหมายถึงการส่งเสริมการขาย ด้วยการแปรรูปให้ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองต่อโจทย์ของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามในปัจจุบันผู้ผลิตได้ให้ความสำคัญของการแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่สามารถเพิ่มยอดขายให้กับผู้ผลิตได้เป็นอย่างดีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยังเป็นวิธีการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ให้มีอายุระยะเวลายาวขึ้นหรือเป็นการถนอมอาหารด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์เพิ่มยอดขาย และเป็นการนำผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ในธรรมชาติมาแปรรูปเป็นการช่วยป้องกันการล้นตลาดของผลผลิตสดซึ่งช่วยยกระดับราคาผลผลิต ไม่ให้ตกต่ำ การเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นอาหารระดับอุตสาหกรรม ที่สามารถบริโภค ดิบเพื่อผลิตเป็นอาหารจำนวนมากได้ การผลิตอาหารให้ได้มาตรฐานเพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การส่งเสริม ให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารให้เป็นที่ยอมรับ และสามารถขยายตลาดการค้าออกไปสู่ต่างประเทศ จะช่วยเพิ่มพูน รายได้ให้แก่ประเทศได้เป็นอย่างดีการเก็บรักษาและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นการนำเอาผลผลิตทางการเกษตรมาผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรไว้ได้นานก่อนถึงตลาดและผู้ซื้อ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ สภาพของผลผลิตความสะอาด ความชื้น อุณหภูมิ การถ่ายเทอากาศการเกษตร หมายถึง การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติเป็นสำคัญผลผลิตทางการเกษตร หมายถึง สิ่งที่ได้มาจากการทำเกษตรกรรม ได้แก่ การปศุสัตว์ การป่าไม้ การประมง การกลั่นกรอง และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการแปรรูปไปเป็นอย่างอื่น เช่น อาหารกระป๋อง เครื่องหนัง ไม้อัด ผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่คือ 1. ผลผลิตที่ใช้ในการอุปโภค 2. ผลผลิตที่ใช้ในการบริโภค เทคนิคในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีหลายขั้นตอน แต่ที่สำคัญจะเป็นแรงจูงใจสามารถทำผลิตภัณฑ์ ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า คุ้มราคา และผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องมีความอร่อย ไม่ใช่ทำครั้งแรกอร่อยทุกคน ติดใจในรสชาติ สามารถทำรายได้ให้มากมาย พอเริ่มมีคนรู้จัก คำนวณ ชื่นต่อรสชาติ ก็จะเริ่มทำผลิตภัณฑ์เพื่อให้มี ผลกำไรมาก ๆ ความสำคัญของรสชาติอาจด้อยไป จะทำให้ทุกคนเสื่อมความศรัทธาได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องคำนึงถึง 1) ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและลูกค้า 2) ต้องมีการวางแผนผลผลิตค่านั่นล่วงหน้า และเหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อสินค้านั้นจะมีต้นทุนต่ำขายได้ ราคาสูง 3) ต้องมีความ

สนใจ และตั้งใจต่อการทำผลิตภัณฑ์นั้น เพื่อให้มีความสม่ำเสมอของรสชาติและคุณภาพที่ดี 4) ต้องคำนึงถึงความสะอาดความปลอดภัยเสมอ 5) ต้องมีความรู้ในสารปรุงแต่งอาหารที่ใช้อย่างแม่นยำ 6) การคัดเลือกวัตถุดิบเพื่อการแปรรูปจะต้องมีลักษณะและคุณภาพตรงตามชนิดของอาหาร และต้องคำนึง ถึงเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการเตรียมวัตถุดิบด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการจดจำของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก อัตลักษณ์เกิดจากการหาข้อที่แตกต่างจากสถานที่อื่นหรือหาจุดเด่นของชุมชนที่ทำให้ผู้คนเกิดความจดจำและน่าสนใจในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นก้าวแรกขององค์กรที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ อัตลักษณ์ขององค์กรที่ทำให้ผู้บริโภค จดจำและสร้างความโดดเด่นในแง่ของการแข่งขันแก่นของเอกลักษณ์ (Core Identity) แสดงถึงความเป็นแก่นของตราสินค้า โดยแก่นของเอกลักษณ์จะประกอบไปด้วยส่วนที่ทำให้ตราสินค้าเป็นเอกลักษณ์ และมีคุณค่า เช่น เครื่องดื่มเป๊ปซี่ เติมที่กับชีวิตส่วนขยายเอกลักษณ์ (Extended Identity) เป็นส่วนประกอบที่ช่วยเสริมให้องค์กรมีลักษณะรูปแบบที่เฉพาะตัวและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการสร้างจิตวิญญาณให้กับองค์กร บ่งบอกถึงความเป็นองค์กรที่เป็นการสะท้อนให้เห็นภาพที่เป็นจุดยืนขององค์กร เช่น สโลแกน สัญลักษณ์ หรือรวมไปถึงตัวผลิตภัณฑ์การสร้างเอกลักษณ์โดยทั่วไปแล้วตราสินค้าที่แข็งแกร่งจะต้องแสดงให้เห็นถ้อยคำเฉพาะ คำขวัญ สีสັນ และสัญลักษณ์หนึ่ง ตลอดจนเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งคำเฉพาะ ชื่อตราสินค้าที่แข็งแกร่ง เมื่อเอ่ยกับคนที่อยู่ในตลาดเป้าหมาย ควรกระตุ้นให้นึกถึงคำอื่นๆ และต้องเป็นคำที่ชื่นชอบ เช่น “การบินไทยรักคุณเท่าฟ้า” คำขวัญ มีบริษัทหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จกับเพิ่มคำขวัญ หรือข้อความห้อยท้ายชื่อบริษัทหรือตราสินค้าของตน โดยจะได้รับการกล่าวถึงซ้ำๆ ในโฆษณาทุกชิ้น หรือ ปรากฏตามสื่อทุกสื่อที่กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสพบเห็น ผลของการใช้คำขวัญเดียวกันครั้งแล้วครั้งเล่า สร้างภาพลักษณ์ตราสินค้าของคนโดยไม่รู้ตัว เช่น การบินไทยรักคุณเท่าฟ้า รีเจนซี่ บรันดิไทย เป็นต้นสีสັນ การใช้สีสັນที่เหมาะสมมีส่วนช่วยในการจดจำตราสินค้ามากทีเดียว เช่น ธนาอากาศใช้สีเขียว ธนาคาไทยพานิชย์ ใช้สีม่วง ธนาครกรุงศรีอยุธยา ใช้สีเหลือง เป็นต้นสัญลักษณ์และโลโก้ การใช้สัญลักษณ์หรือโลโก้ก็เป็นการสื่อสารที่ดีและได้ผลมาอย่างยาวนาน องค์กรต่าง ๆ ได้สร้างตราสัญลักษณ์หรือดีไซน์ที่เป็นนามธรรม ซึ่งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ลูกค้าจดจำ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนคือเกิดจากต้นทุนในครอบครัว ด้วยการใช้ผลผลิตที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือเรียกว่าทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการนำมาพัฒนาตามลำดับจนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้น และมีการจำหน่ายออกสู่ตลาดจนเกิดเป็นแหล่งเศรษฐกิจชุมชน เช่น ตลาดนัดในชุมชน ตลาดขายของต่าง ๆ ที่มีทุนเดิมจากครอบครัวได้นำมาจัดจำหน่ายตามตลาด อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจชุมชนนั้นยังมีรากฐานมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จนเกิดเป็นธุรกิจกิจการในครัวเรือนขึ้น และแต่ละพื้นที่ก็มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังมีความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น (ทุนในชุมชน) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามปัจจัยการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี การวิเคราะห์สถานการณ์ การเตรียมความพร้อมทั้งชาวบ้าน การระดมทุนทั้งทุนทางสังคมและ การระดมทุน มีการวางระเบียบอย่างง่าย ๆ ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ผลักดันของเศรษฐกิจชุมชน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กายภาพเศรษฐกิจ และการพัฒนากลุ่มหรือองค์กรชุมชน ที่ก่อให้เกิดกระบวนการของเศรษฐกิจชุมชน และการจัดสรรส่วนเกินจากการทำกิจกรรม เพื่อจัดสรรเป็นสวัสดิการของชุมชนในด้านต่าง ๆ อันเป็นหนทางที่สร้างความ

เข้มแข็งให้แก่กลุ่มเศรษฐกิจหรือชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพ และการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนนั่นเอง

4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจ คือกระบวนการจัดการเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้องเป็นการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวม โดยต้องอาศัยสถาบันทางสังคมที่ประกอบไปด้วย สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว และสื่อสารมวลชน ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยสถาบันต่าง ๆ ล้วนมีบุคคล หรือบุคลากรที่เป็นตัวจัดการเครือข่าย เช่น สถาบันการศึกษามี ผู้สอนและผู้ศึกษา ผู้สอนนั้นทำหน้าที่อบรมให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาให้อยู่กรอบในระเบียบ และมีความรู้ในการใช้ชีวิต สถาบันศาสนามีหน้าที่อบรมสั่งสอน โดยเป็นสถาบันที่มีผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม จริยธรรมที่ดีงาม สถาบันครอบครัว ถือเป็นสถาบันหลักของเครือข่าย หรือกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันเริ่มต้นของเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์ตั้งแต่เกิด โดยมีพ่อ แม่เป็นผู้อบรมดูแลเลี้ยงดู และสื่อสารมวลชนนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม เครือข่ายในปัจจุบันอย่างมาก เพราะใช้สื่อสารสนเทศที่มีความทันสมัยในการเข้าถึงผู้คนได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถาบันมีความสำคัญกันอย่างแยกไม่ออก อีกทั้งยังมีกระบวนการจัดการที่เป็นเครือข่ายที่ประสานกันอย่างกลมเกลียว และต้องมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำรงชีวิตที่อยู่ในสังคมจะต้องมีน้ำใจรู้เหตุผล ผิดชอบชั่วดี และสามัคคีกันจะเกิดความผาสุกขึ้นในเครือข่านั้น ๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาเครือข่านั้น ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วย โดยประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) การสร้างความสามัคคี
- 2) การสร้างสำนึกในการอยู่ร่วมกันของชุมชน
- 3) การแบ่งปัน
- 4) การสร้างพลังบวก

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน และสังคมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายที่ยั่งยืน มั่นคง และเจริญรุ่งเรืองขึ้นในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสถาบันต่างในชุมชนได้มีส่วนร่วมกันอย่างกลมเกลียว ไม่เกิดการแตกแยกกันในสังคมเพราะสิ่งที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นปัจจัยที่ผสมผสานบุคคลในชุมชนให้อยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี และที่ขาดไม่ได้คือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักขนบธรรมเนียม ประเพณี จริยธรรมในสังคมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการสร้างเครือข่ายเช่นกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัย คือ เสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยได้ทำการศึกษาแนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้นงานวิจัยนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) โดยประกอบด้วยกิจกรรม 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนในชุมชนยายชา โดยใช้กระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ผลิต จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่ม จำนวน 4

ระยะที่ 2 ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) ในกิจกรรมการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “กิจกรรมการพัฒนา ‘ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม’ ของกลุ่มผู้ผลิตไข่เค็มในชุมชนยายชา” มีขั้นตอนดังนี้

1. การประชุมวางแผนร่วมกับชุมชน เพื่อหากิจกรรมที่เหมาะสมต่ออัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนในชุมชนยายชา โดยได้กิจกรรมทางเลือกด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม เพราะสอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่มีการแปรรูปไข่เค็ม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. ขั้นตอนการฝึกอบรมกิจกรรมการเรียนรู้ในการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มยายชา โดยมีผู้นำและสมาชิกของกลุ่มสัมมาชีพในส่วนของแปรรูปไข่เค็ม เป็นผู้นำในการส่งเสริม สนับสนุน ด้านองค์ความรู้ งบประมาณ การผลิต การตลาด ให้กับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้

ระยะที่ 3 การสร้างเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปไข่ทองเค็มชุมชนยายชาโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ค้นหาแนวทางการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 10 คน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักวิชาการด้านโภชนาการ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มสมาชิกผู้ผลิตไข่เค็ม 2 จำนวน กลุ่มที่ 5 กลุ่มตัวแทนผู้บริโภค จำนวน 2 คน เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เวลา 13.00 น.

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตกิจกรรม โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัย ความเหมาะสมในการเก็บข้อมูล และภาษาที่ใช้ โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา และสร้างเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ของไข่ทองเค็ม ชุมชนยายชา อำเภอสามพราน โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นเกี่ยวกับ ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน วัน/เดือน/ปี เกิด อายุ เพศ ผู้ดูแลใกล้ชิดและอาชีพหลักของผู้ให้สัมภาษณ์ และ (2) ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) อัตลักษณ์ของชุมชนยายชาที่สื่อถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิต พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนยายชานั้นมีการนำสัญลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ในอดีตของชุมชนที่มีในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม ในอดีตมีผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ “ชา” หรือ “ยายชา” ได้บริจาคที่ดินสร้างวัด และสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ นำความเจริญมาสู่ชุมชน ชาวบ้านจึงเรียกชุมชนนั้นว่า “ชุมชนยายชา” การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มยายชา มีองค์ประกอบทั้งหมด 4 อย่างดังนี้ (1) การสร้างแบรนด์ด้วยรูปร่างหน้าตาของสินค้า (Attributes) (2) การสร้างแบรนด์ด้วยคุณประโยชน์ของสินค้า (Benefits) (3) การสร้างแบรนด์ด้วยคุณค่าของสินค้า (Values) (4) การสร้างแบรนด์ด้วยบุคลิกภาพของสินค้า (Personality) 2) สัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ในชุมชนจึงใช้รูปไข่ไก่ หอมวงอบเป็นสัญลักษณ์แทนชุมชนยายชา สีหน้ายิ้มมีความสุข และในมือถือไข่เค็มซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการการันตีของเครื่องหมายการค้าที่เกี่ยวข้อง 3) คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์วิเคราะห์หลักเกณฑ์การสร้างคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม ด้วยหลักของโภชนาการ 4) คุณค่าของผลิตภัณฑ์เสริมสร้างคุณค่าด้วยการใช้ของที่ดีและมีประโยชน์ต่อสุขภาพสร้างแบบบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจต่อผู้บริโภค และมีบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติไม่ทำร้ายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สามารถย่อยสลายเองได้

2. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชาพบว่าการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ นักวิชาการ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นที่จะพัฒนาและจะต้องคำนึงถึงการสร้างความคิดใหม่ที่เป็นการพัฒนาเบื้องต้นอย่างสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและไม่ซ้ำกับตลาดทั่วไป 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม พบว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร โดยการใช้วัตถุดิบจากชุมชนที่ปลอดภัยคือไข่ไก่ที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแปดสภาพให้เป็นไข่เค็มที่สามารถยืนระยะเวลาของการหมักอายุไปได้ หรือที่รู้จักกันว่าการถนอมอาหาร เพราะเวลาทำให้ทุก

สิ่งสูญเสียไปจึงเกิดเป็นภูมิปัญญาในการถนอมอาหารขึ้นมา เมื่อเราพัฒนาการแปรรูปไข่ทองเค็มที่ไม่เหมือนในท้องตลาดทั่วไปแล้วเราก็จะใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถย่อยสลายเองได้ตามธรรมชาติ อีกทั้งชุมชนจะได้มีเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองมากขึ้น และทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการเป็นอยู่โดยไม่ทำลายธรรมชาติ ได้ประกอบสัมมาชีพที่สุจริต ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นจุดที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นอีกด้วย 3) ถอดบทเรียนการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม พบว่า การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชานนั้นมีการแปรรูปที่ยังเหมือนตลาดทั่วไปอยู่มากและมีบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงยังไม่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ในชุมชนเท่าที่ควร จึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยรูปแบบในการพัฒนาในการแปรรูปให้มีคุณภาพ เสริมสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และในด้านบรรจุภัณฑ์ให้มีความทนทานเสริมสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภคโดยใช้หลัก 4 ด้านในการพัฒนาดังนี้ (1) ด้านคุณค่าอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (2) ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (3) ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (4) ด้านการสื่อสารภาพลักษณ์จูงใจผู้บริโภค

3. รูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีหลักการสร้างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มดังนี้ 1) เครือข่ายภายในชุมชนอันประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบ (2) กลุ่มผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ (3) กลุ่มผู้บริโภค (4) กลุ่มผู้จำหน่าย และ 2) เครือข่ายภายนอกชุมชนที่ประกอบด้วย (1) กลุ่มส่งเสริมวัตถุดิบ (2) กลุ่มส่งเสริมจำหน่าย (3) กลุ่มผู้บริโภค โดยการสร้างความสัมพันธ์เชิงธุรกิจร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) อัตลักษณ์ของชุมชนยายชาที่สื่อถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิต พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนยายชานั้นมีการนำสัญลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ในอดีตของชุมชนที่มีในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมในอดีตมีผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ “ชา” หรือ “ยายชา” ได้บริจาคที่ดินสร้างวัด และสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ นำความเจริญมาสู่ชุมชน ชาวบ้านจึงเรียกชุมชนนั้นว่า “ชุมชนยายชา” การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มยายชามีองค์ประกอบทั้งหมด 4 อย่างดังนี้ (1) การสร้างแบรนด์ด้วยรูปร่างหน้าตาของสินค้า (Attributes) (2) การสร้างแบรนด์ด้วยคุณประโยชน์ของสินค้า (Benefits) (3) การสร้างแบรนด์ด้วยคุณค่าของสินค้า (Values) (4) การสร้างแบรนด์ด้วยบุคลิกภาพของสินค้า (Personality) 2) สัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ในชุมชนจึงใช้รูปยายใส่หมวกอบเป็นสัญลักษณ์แทนชุมชนยายชา สีหน้ายิ้มมีความสุข และในมือถือไข่เค็มซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการารันตีของเครื่องหมายการค้าที่เกี่ยวข้อง 3) คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์วิเคราะห์หลักเกณฑ์การสร้างคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม ด้วยหลักของโภชนาการ 4) คุณค่าของผลิตภัณฑ์เสริมสร้างคุณค่าด้วยการใช้ของที่ดีและมีประโยชน์ต่อสุขภาพสร้างแบบบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจต่อผู้บริโภค และมีบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติไม่ทำร้ายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สามารถย่อยสลายเองได้ และมีการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชาพบว่าการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน นักวิชาการ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นที่จะพัฒนาและจะต้องคำนึงถึงการสร้างความคิดใหม่ที่เป็นการพัฒนาเบื้องต้นอย่างสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและไม่ซ้ำกับตลาดทั่วไป 2) การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม พบว่าเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร โดยการใช้วัตถุดิบจากชุมชนที่ปลอดภัยคือไข่เป็ดที่ผ่านกระบวนการแปรรูปและสภาพให้เป็นไข่เค็มที่สามารถยืนระยะเวลาของการหมักอายุไปได้ หรือที่รู้จักกันว่าถนอมอาหาร เพราะเวลาทำให้ทุกสิ่งสูญเสียไปจึงเกิดเป็นภูมิปัญญาใน

การถนอมอาหารขึ้นมา เมื่อเราพัฒนาการแปรรูปไข่ทองเค็มที่ไม่เหมือนในท้องตลาดทั่วไปแล้วเราก็จะใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถย่อยสลายเองได้ตามธรรมชาติ อีกทั้งชุมชนจะได้มีเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองมากขึ้น และทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการเป็นอยู่โดยไม่ทำลายธรรมชาติได้ประกอบสัมมาชีพที่สุจริต ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นจุดที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นอีกด้วย 3) ถอดบทเรียนการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม พบว่า การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชานนั้นมีการแปรรูปที่ยังเหมือนตลาดทั่วไปอยู่มากและมีบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงยังไม่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ในชุมชนเท่าที่ควร จึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยรูปแบบในการพัฒนาในการแปรรูปให้มีคุณภาพ เสริมสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และในด้านบรรจุภัณฑ์ให้มีความทนทานเสริมสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภคโดยใช้หลัก 4 ด้านในการพัฒนาดังนี้ (1) ด้านคุณค่าอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (2) ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (3) ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (4) ด้านการสื่อสารภาพลักษณ์จูงใจผู้บริโภค อีกทั้งมีรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีหลักการสร้างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มดังนี้ 1) เครือข่ายภายในชุมชนอันประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบ (2) กลุ่มผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ (3) กลุ่มผู้บริโภค (4) กลุ่มผู้จำหน่าย และ 2) เครือข่ายภายนอกชุมชนที่ประกอบด้วย (1) กลุ่มส่งเสริมวัตถุดิบ (2) กลุ่มส่งเสริมจำหน่าย (3) กลุ่มผู้บริโภค โดยการสร้างความสัมพันธ์เชิงธุรกิจร่วมกัน

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงกระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็มในชุมชนยายชาโดยการศึกษาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนยายชา ประกอบด้วยการไปสังเกตการณ์ การไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้บริโภคไผ่ทองเค็ม กลุ่มนักวิชาการด้านการแปรรูป กลุ่มนักวิชาการด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและด้านการสร้างเครือข่าย โดยศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนยายชาที่สื่อถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชน และนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ในชุมชนและคำนึงถึงคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าเพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็มของชุมชนยายชา โดยใช้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการถอดบทเรียนการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็มซึ่งมีด้วยกัน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านคุณค่าอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ 2) ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 3) ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 4) ด้านการสื่อสารภาพลักษณ์จึงใจผู้บริโภค ประกอบด้วยความยั่งยืนในการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญทางรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน อีกทั้งการลดการใช้ทรัพยากร โดยใช้เท่าที่จำเป็นหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการใช่วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งทำให้ทราบว่าประชาชนในชุมชนมีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และผลิตภัณฑ์ยังไม่มีมาตรฐาน แต่สมาชิกของผู้ผลิตไผ่เค็มมีการรวมกลุ่มกันโดยการลงหุ้นและปันผลกันทุกปีให้กับสมาชิกกลุ่มโดยการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เหมือนรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน แต่กลุ่มผู้ผลิตยังไม่ได้จัดให้เป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจัง จึงนำข้อมูลต่าง ๆ มาจากการพัฒนาเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็มของชุมชนยายชา และได้มีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พบว่ารูปแบบการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ดังต่อไปนี้ 1) เครือข่ายภายในชุมชนประกอบด้วยกลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบ ไผ่เปิดถือเป็นวัตถุดิบจากศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์และฟาร์มชุมชน ตำบลยายชา กลุ่มผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ผู้ควบคุมทรัพยากรกระบวนการผลิตไผ่เค็ม ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวนประมาณ 20 คน กลุ่มผู้บริโภคประกอบด้วยชุมชนยายชา ประกอบไปด้วย 6 หมู่บ้าน 2) เครือข่ายภายนอกชุมชน กลุ่มส่งเสริมวัตถุดิบจากฟาร์มเปิดจังหวัดสุพรรณบุรีผลิตไผ่เปิดส่งให้กับกลุ่มสมาชิกสมาชิก และจากฟาร์มอื่น ๆ ที่ผ่านการตรวจสอบจากประธานกลุ่มสมาชิก กลุ่มส่งเสริมจำหน่ายนำผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็มจัดนิทรรศการในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และนิทรรศการในงาน 113 ปี วันสถาปนามหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย และนำออกจำหน่ายในตลาดริมเขื่อน ตลาดดอนหวาย ตลาดวัดสรรเพชร และตามตลาดชุมชน กลุ่มผู้บริโภค ผู้นำชุมชนองค์กร นำผลิตภัณฑ์ไผ่ทองเค็ม มอบเป็นของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ อีกทั้งผู้ที่เดินทางมายังตลาดในชุมชน และผู้ที่มีความสนใจให้จัดส่งต่างจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและการใช้ประโยชน์

1) เพิ่มช่องทางการตลาดที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้บริโภค รวมถึงผลักดันการจัดตั้งหรือสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise-SMCE) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่องในการดำเนินการ

2) เพิ่มมูลค่าสินค้าเชิงอัตลักษณ์ทั้งในประเด็นของการพัฒนากระบวนการผลิต การตรวจสอบคุณภาพเพื่อรับรองเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันวางนโยบายในการทำงานที่สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม ให้เป็นสินค้า OTOP ประจำชุมชน

2) ควรมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม ให้มีคุณภาพเพื่อรับรองเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีบรรทัดฐานที่สร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภค

3) ควรมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็ม เช่น การขายสินค้าออนไลน์ การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปหากมีผู้สนใจศึกษาเรื่องเกี่ยวกับส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1) ควรศึกษาถึงอัตลักษณ์ในชุมชน อันประกอบด้วยวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดียิ่งขึ้น

2) ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ และพัฒนาการจัดการปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยใช้กระบวนการจากการศึกษาในครั้งนี้

3) ควรศึกษากระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนที่ทำให้เศรษฐกิจเข้มแข็งอย่างยั่งยืนอันประกอบด้วย อัตลักษณ์ในชุมชน ผลิตภัณฑ์ในชุมชน เครือข่ายภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ส่งเสริมเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทำให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเกิดการพัฒนามั่นคงยั่งยืน และเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์*.

(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น)

เกรียงไกร โพธิ์มณี. (2552). รูปแบบการพัฒนาผลิตชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดอ่างทอง. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 4(1).

ชัยญญาภักดิ์ หล้าแหล่งและคณะ. (2561). *การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะหลักสูตร) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปิสิทธิกร), ดร. และ นายสัญญา สดประเสริฐ. (2560). การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชน และความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปิสิทธิกร), ดร., (2562). *แนวคิดพื้นฐานเพื่อการบริหารและพัฒนา*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิบูล ไวจิตรกรรม. (2559). การสร้างอัตลักษณ์สินค้าให้กับผลิตภัณฑ์ฮาลาลในประเทศไทย. *รายงานวิจัย*, ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มงคล ด้านธานินทร์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ*, กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

วรรณิก พิษญานันต์ และสุวัฒนา ธาดานิติ. (2560). การดำรงอยู่ของสำนักชุมชนและบทบาทของชุมชนต่อภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์กรณีการพัฒนาและฟื้นฟูเมืองเก่าเชียงใหม่. *รายงานการวิจัย*, สาขา มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

องค์การบริหารส่วนตำบลยายชา. “ยุทธศาสตร์การพัฒนากองการบริหารส่วนตำบลยายชา”. แผนพัฒนา
ท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) ขององค์การบริหารส่วนตำบลยายชา อำเภอสามพรานจังหวัด
นครปฐม. (เอกสารอัดสำเนา).

Conant, R. D., *Networking: Five steps to building your network*. Harvard Business Review, April
21, 2011.

การสร้างนิสัยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา
A CULTIVATION OF HABIT FOR SELF-DEVELOPMENT TO SUCCESSFULNESS ACCORDING
TO BUDDHIST SCRIPTURAL PRINCIPLES

สุพรพิมล ปานสุวรรณ, ดร.กฤติยา ถ้ำทอง และ พระมหาวีรวิชญ์ วรินทร์, ดร.
Supornpimon Pansuwan, Dr. Krittiya Thumthong, Phramaha Weeratis Varinto (Intapho)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Supornpimon1992@gmail.com

Received 23 March 2021; Revised 7 September 2021; Accepted 14 September 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การสร้างนิสัยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษานิสัยในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา 2) เพื่อวิเคราะห์นิสัยบุคคลที่ประสบความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ศึกษาการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีหลักการแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์, แนวคิดเรื่องจริต 6 ในพระพุทธศาสนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interviews) วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลผู้ประสบความสำเร็จ 10 ประเภท คือ 1) นักธุรกิจ 2) ธุรกิจส่วนตัว 3) ผู้บริหารบริษัท 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาความสัมพันธ์องค์กร 5) นักแสดง 6) ผู้ประกาศข่าว 7) นักร้อง 8) วิทยากร 9) โค้ช 10) ครู/อาจารย์

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักจริต 6 ในพระพุทธศาสนา มีผลต่อการใช้ชีวิตด้านการงาน การสร้างธุรกิจ แนวความสำเร็จ ความรับผิดชอบต่อสังคมและองค์กร เพื่อนำไปสู่ความมุ่งมั่นและประพฤติอย่างมีจริยธรรม

2) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีลักษณะนิสัยไปทางพุทธิจริต มีความฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบ ความทรงจำดี ถือหลักการอนุรักษนิยม ชอบสั่งสอนคนอื่น ทำธุรกิจที่เป็นอาชีพสำเร็จรูป ใช้ปัญญาความรู้สร้างธุรกิจเท่ากับ สัทธจริตในทุกอาชีพ สามารถสร้างลักษณะนิสัยและพัฒนาชีวิตของตนเอง

3) กลุ่มตัวอย่าง มีวิธีการพัฒนาจริตให้ไปสู่เป้าหมาย ตามทฤษฎีของนโปเลียน ฮิลล์ ทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยการพัฒนาซ้ำ ๆ ทำบ่อย ๆ จนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ ซึ่งการสร้างนิสัยจากการทำงาน ทำธุรกิจ ทั้งสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู สังคมที่เติบโต ส่งผลให้เกิดรูปแบบการฝึกนิสัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน และวิธีการพัฒนานิสัย ทำซ้ำจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ และส่งผลต่อการดำเนินงาน พัฒนาองค์กร สู่ความสำเร็จในทุกด้าน

คำสำคัญ: นิสัย, พฤติกรรม, การพัฒนาตนเอง, ความสำเร็จจริต 6

Abstract

This thesis entitled ‘A Cultivation of Habit for Self-development to Successfulness according to Buddhist Scriptural Principles’ has three objectives: 1) to study the habit in Buddhist Dhamma principles, 2) to analyze man’s habit whose successfulness is actualized through the principle of inclination in Buddhist scriptures, and 3) to propose the cultivation of habit leading to the successfulness based on the principle of inclination in Buddhist scriptures.

The research findings were as follows:

1) In Buddhism, the principle of six kinds of inclination is obviously affected on living life in terms of working, running business on belief, taking responsibility to a society and organization where the ambition and moral behaviour are led to the goal.

2) Most of populations in the research are prone to the knowledge inclination, being smart and intellectual, possessing good memory, some follow the idea of conservatism, being happy to instruct others, running the packaged business, they utilize their intellectuality and faith inclination in the creation of all kinds of business where they could cultivate their habit leading to the development of their goal of life.

3) In the research, it showed that their goals are somehow directed by the ways they get their inclination developed in accordance with Napoleon Hill’s theory. In this, they come to do it again and again till they become an expertise. Suffice it to say that the cultivation of habit out of working, running business and upbringing from both the environment and developed society is conducive to the development formation of habit leading the different levels of successfulness and ways of its development. By virtue of this, once cultivated again and again, it brings about the expertise which is affected on their performance and thereby providing the development of such organization and successfulness.

Keywords: Habit, Behavior, Self-Improvement, Success.

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันการสร้างนิสัยเพื่อที่จะพัฒนาตนให้ไปสู่ความสำเร็จนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะนิสัยเป็นปัจจัยหลักๆที่จะพาเราไปสู่ความสำเร็จ เห็นได้จากการที่คนที่มีนิสัยที่ชอบปล่อยให้เวลาผ่านไปเรื่อย ๆ โดยคิดอยากจะทำอันนั้นอันนั้นให้ประสบความสำเร็จ แต่ไม่เคยที่จะลงมือทำเลย ต่างกับกลุ่มคนมีนิสัยที่คิดแล้วลงมือทำบุคคลเหล่านี้จะประสบความสำเร็จเร็วกว่าบุคคลที่คิดแต่ไม่ลงมือทำ เพราะในสังคมปัจจุบันมีตัวอย่างให้เห็นมากมายจากคนที่ลำบากที่สุดในชีวิตแต่เขากลับพลิกผันชีวิตของตนให้มาสบายได้โดยที่บุคคลเหล่านั้นเขาไม่กลัวความล้มเหลว เมื่อเขาเจอความล้มเหลวในชีวิต เขาก็แค่ลุกขึ้นสู้และแก้ปัญหาให้ตรงจุดเขาก็จะก้าวผ่านอุปสรรคเหล่านั้นไปได้และพบกับความสำเร็จได้โดยระยะเวลานั้นไม่ใช่ตัวสำคัญของความสำเร็จ แต่เป้าหมายของความสำเร็จต่างหากคือจุดสำคัญ เวลาเป็นแค่ตัวที่พิสูจน์เราแค่นั้น ว่าเราจะมีพยายามมากน้อยแค่ไหนที่จะพัฒนาตนให้ไปสู่ความสำเร็จที่เราวางไว้ได้ เป็นต้น ดังนั้นในการทำวิจัยในครั้งนี้เราจะนำหลักธรรมต่างๆ ในคัมภีร์ที่พระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้มาเป็นตัวหลักในการสร้างนิสัยให้ไปสู่ความสำเร็จ

ปัญหาความขัดแย้งในสังคมยุคปัจจุบันจะพบว่ามี ความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากคนเรามีลักษณะของความประพฤติและนิสัยที่แสดงออกมาแตกต่างกัน เช่น บางคนมีลักษณะนิสัยเป็นคนรักง่าย บางคนมีลักษณะนิสัยเป็นคนขี้อาย บางคนเป็นคนนิสัยโกรธง่ายหรือบางคนเป็นคนครุ่นคิดและวิตกกังวลมาก เป็นต้น ลักษณะของความประพฤติและนิสัยที่แสดงออกมาเช่นนี้ เนื่องจากมีสาเหตุบางอย่างคอยเกื้อหนุนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาที่ก่อให้เกิดการกระทำ ความดี หรือความชั่ว จนเกิดเป็นผลดีผลเสียขึ้น ปัญหาของการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นมาจากความไม่เข้าใจ เรื่องการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น เป็นปัจจัยทำให้คนเราตัดสินใจกระทำอะไรลงไปโดยยึดถืออารมณ์ของตนเองเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการใช้เหตุผลและผล หากคนเราได้เรียนรู้และมีความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมทั้งของตนเองและบุคคลอื่นอย่างถูกต้องแล้ว จะทำให้การดำเนินชีวิตของคนเรานั้นมีความสุขยิ่งขึ้น พฤติกรรมดังกล่าวนี้ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า จริต คือ ความประพฤติกิริยาหรืออาการในการเลือก กิจกรรมการพัฒนาปัญญาให้เหมาะสมกับนิสัยของมนุษย์แต่ละคน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาในทางที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการดับทุกข์ ทรงชี้ให้เห็นถึงความสิ้นชาติ ทรงอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์เกื้อกูลแก่เหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายและวิธีการต่างๆ ที่ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ทรงใช้เวลาค้นหาความจริงด้วยพระองค์เอง จนกระทั่งพบทางแห่งความหลุดพ้นอันแท้จริงถึง 6 ปี ด้วยการปฏิบัติธรรมการพัฒนาในการการสร้างนิสัยของมนุษย์โดยนำหลักธรรมจริตทั้ง 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นตัวที่จะแบ่งแยกประเภทของแต่ละตัวบุคคล สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวโดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามจริตทั้ง 6 นั้น มาเป็นแนวทางในการที่จะช่วยให้บุคคลเรานั้นไปสู่ความสำเร็จ โดยมีปัจจัยที่กล่าวไว้อยู่ 7 ประการ ดังนี้ คือ (1) ต้องเป็นฝ่ายเริ่มต้นทำก่อน (2) เริ่มต้นโดยมีเป้าหมายชัดเจน (3) ทำสิ่งที่สำคัญกว่าก่อน (4) ขอบคิดแบบชนะ-ชนะ (5) การพยายามเข้าใจคนอื่นก่อน (6) ขอบประสานงานเพื่อเพิ่มพลัง (7) ฝึกฝนตนเองให้พร้อมเสมอ ซึ่งทั้ง 7 ประการนี้ จะไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของมนุษย์แต่ละคน เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนจะมีความคิดและการกระทำที่แตกต่างกัน ดังนั้น การศึกษาธรรมะในหัวข้อด้านจริตทั้ง 6 นั้นเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นอย่างหนึ่งในการวิเคราะห์มนุษย์แต่ละกลุ่ม เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงตัวบุคคลแต่ละบุคคลในด้านความคิดและจิตใจ เป็นต้น

ผู้วิจัยต้องการทราบว่า ตามที่พระพุทธเจ้าบอกไว้ว่านิสัยในจริตทั้ง 6 สามารถนำมาพัฒนานิสัยทั้งดีและไม่ดีได้ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวบุคคล ลดความขัดแย้งสร้างความสัมพันธ์การร่วมงาน การวิเคราะห์นิสัยบุคคลที่ประสบความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนาสามารถทำให้ทราบเส้นทางช่วยให้เรานั้นไปสู่ความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ตัณหาและนิสัยของคนแต่ละจริตส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิต และมีโอกาสส่งผลในการบรรลุธรรมได้ตามจริตของแต่ละบุคคลอีกด้วย รวมทั้งได้ศึกษาแนวทางการสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนานิสัย ความสำเร็จ ทั้งตนเอง ผู้อื่น สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 3 ข้อ) ประกอบด้วย

1. เพื่อศึกษานิสัยในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
2. เพื่อวิเคราะห์นิสัยบุคคลที่ประสบความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักจริตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์การวิจัย และเป็นกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับนิสัยและการพัฒนานิสัย 2) แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับจิต 3) หลักการแห่งความสำเร็จของ “นโปเลียน ฮิลล์” 4) ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ 5) ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับนิสัยและการพัฒนานิสัย

การพัฒนานิสัย สามารถฝึกฝน และพัฒนาโดยเริ่มจากการเห็นถึงความสำคัญ เห็นเป้าหมาย ทิศทางเพื่อไปสู่ความสำเร็จ นิสัยที่ไม่ดี สามารถฝึกให้ได้ดี คนสำเร็จไม่สำเร็จสามารถดูจากการฝึกพัฒนานิสัย หากเตรียมพร้อมไว้อย่างสามารถได้รับโอกาสดีที่จะเข้ามาในชีวิต ซึ่งการพัฒนาตัวเองคือการมีความเชื่อ ทศนคติ เกิดพฤติกรรมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องนั่นเอง โดยวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นการพัฒนานิสัยตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ เป็นหลักธรรมจิตวิทยา ที่นำไปสู่ความสำเร็จ จากใจรัก พากเพียร จดจ่อ ตรวจสอบ ขณะอุปสรรคที่เข้ามาจนข้ามผ่านไปสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับจิต

หลักในการแบ่งคนออกเป็น 6 ประเภท ตามทิศทางของจิตที่ชอบฝึกฝนและท่องเที่ยวไปในสิ่งต่างๆ จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ค้นพบความจริงอันประเสริฐของชีวิต จิต 6 เป็นหลักการที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และใช้จำแนกคนออกเป็นประเภทต่างๆ ก่อนที่จะเสด็จไปแสดงธรรม เพื่อดูว่าคนแต่ละประเภทมีจิต ฝึกฝนกับอะไร ชอบเรื่องอะไร ถ้าแสดงธรรมแล้วจะอยากฟังเรื่องราวประเภทไหนเพื่อให้คนแต่ละประเภทสนใจ ฟังและเข้าใจง่าย เป็นการดูทิศทางของจิตของคนแต่ละประเภทเพื่อให้รู้ว่าจะใช้วิธีใดในการดึงจิตของคนเหล่านั้นให้กลับมาอยู่ตรงกลางและบรรลุนิยาม ผลคือพระพุทธองค์ทรงสามารถแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้งและเข้าใจง่ายตามแต่ละจิตของมนุษย์ ทำให้คนจำนวนมากสามารถบรรลุนิยามตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ครั้งสมัยพุทธกาล ทำให้ทรงสามารถออกแบบวิธีการสื่อสารให้ตรงใจคนแต่ละจิตได้ด้วยการแสดงธรรมและพูดคุยในหัวข้อที่บุคคลนั้นสนใจ เป็นการตะล่อมให้จิตของบุคคลนั้นสงบนิ่งและพร้อมแก่การบรรลุนิยามได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งบุคลิกภาพของมนุษย์โดยยึดจิตเป็นหลักได้ 6 ประเภท ได้แก่

1. โทสะจริต : ผู้มีความฉุนเฉียวเอาแต่ใจ มาบงการพฤติกรรม
2. วิทกจริต : ผู้มีความคิดคำนึงช่างจินตนาการ มาบงการพฤติกรรม
3. ราคะจริต : ผู้มีความรักใคร่รักสิ่งสวยงาม มาบงการพฤติกรรม
4. โมหะจริต : ผู้มีความลุ่มหลง นิ่งเชื่องซึม มาบงการพฤติกรรม
5. ศรัทธาจริต : ผู้มีความเชื่อในหลักการ มาบงการพฤติกรรม
6. พุทธิจริต : ผู้มีความรู้หรือตรรกะเชิงปัญญา มาบงการพฤติกรรม

หลักการแห่งความสำเร็จของ “นโปเลียน ฮิลล์”

นโปเลียน ฮิลล์ กล่าวว่าหากคุณฝันได้และเชื่อในความฝันของตนเอง คุณจะต้องทำมันได้อย่างแน่นอน เขาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างแนวคิดที่ดีให้กับเจ้าของธุรกิจที่ยิ่งใหญ่ทั่วโลก โดยมี 17 หลักความสำเร็จ ดังนี้

- (1) การกำหนดเป้าหมาย
- (2) การร่วมมือร่วมใจกัน
- (3) การมีศรัทธา
- (4) การทำมากกว่าที่ใครคาดหวัง

- (5) การมีบุคลิกภาพที่ดี
- (6) การริเริ่มที่ตัวของเราเอง
- (7) การมีทัศนคติที่ดี
- (8) การกระตือรือร้น
- (9) การมีวินัยในตนเอง
- (10) การมีความคิดที่เที่ยงตรง
- (11) การใส่ใจในสิ่งที่ทำอยู่
- (12) การทำงานเป็นทีม ทีมเวิร์ค
- (13) การรู้จักความลำบากและความพ่ายแพ้
- (14) การคิดอย่างสร้างสรรค์
- (15) การมีสุขภาพที่ดี
- (16) การบริหารเวลาและเงิน เวลาและเงิน
- (17) อุปนิสัย การพัฒนาและการสร้างนิสัยเชิงบวกจะช่วยให้จิตใจเราสงบ

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์

อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าจะมีความต้องการเป็นระดับต่างๆ ต้องการเรียงลำดับจากพื้นฐานไปยังระดับสูงสุด มีลำดับความต้องการแบ่งออกเป็น 5 ชั้น คือ 1. Physiological Needs ความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย 2. Safety Needs ความต้องการด้านความปลอดภัย 3. Love and belonging Needs ความต้องการเป็นที่รักและเป็นส่วนหนึ่ง 4. Esteem Needs ความต้องการมีคุณค่า และ 5. Self-Actualization Needs ความปรารถนาที่จะสามารถเติมเต็มภายในตนเองได้อย่างสมบูรณ์

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม

สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและทำงานอาชีพหลายแขนงวิชา งานค้นคว้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับเขา การทดลองเรื่องการเรียนรู้แบบลงมือกระทำและกฎของการเสริมแรง บุคลิกภาพของมนุษย์เกิดจากการผสมผสานการเรียนรู้และการเสริมแรง (การให้รางวัลและการลงโทษ) โดยมีแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับบุคลิกภาพของมนุษย์ ตามแนวคิดของสกินเนอร์แฝงอยู่กับทฤษฎีการเรียนรู้แบบลงมือกระทำและกฎแห่งการเสริมแรง เกี่ยวเนื่องกับการสร้างนิสัยแต่ละจริต

ระเบียบวิจัย

งานวิจัยนี้เรื่องเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในสนามวิจัย (field Research) นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความบรรยายสรุปเชิงพรรณนา

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ในลักษณะที่ตอบง่ายโดยไม่มีธงคำตอบ สามารถยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่ได้ ผู้วิจัยต้องใช้ประสบการณ์ส่วนตัวในการวิเคราะห์ วิพากษ์ คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรแต่ละกลุ่ม การทำสัมมนากลุ่มย่อย เป็นการอธิบายอดีต หรือ ทบทวนความทรงจำ และผู้ให้ข้อมูลเลือกจากกลุ่มพูดคุยได้เอง โดยผู้วิจัยมีประเด็นหัวข้อในการสนทนาไว้ให้ และร่วมสนทนาด้วย และช่วยกันตกผลึกทางความคิดเห็นนำไปสู่

วิสัยทัศน์กลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interview) ซึ่งบันทึกการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึก และบันทึกเทป เกี่ยวข้องกับการสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา จำนวน 10 คน ผู้วิจัยยึดหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาทางพระพุทธศาสนานำมาสนับสนุนในการวิเคราะห์ข้อมูลจริงที่ได้มาและค้นหาข้อค้นพบใหม่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลประสบความสำเร็จตามกลุ่มอาชีพ ธุรกิจ 1 ท่าน อาชีพนักธุรกิจ ธุรกิจส่วนตัว ผู้บริหารบริษัท ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาความสัมพันธ์องค์กร นักแสดง ผู้ประกาศข่าว นักร้อง วิทยากร โค้ช ครู พระอาจารย์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษานิสัยในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผลการศึกษานิสัยในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพบว่า นิสัยที่ส่งผลดีกับความสำเร็จ ทิศทางของจิตใจที่ตนเองเห็นว่าดีกับตัวเอง และบางคนคิดว่าดีเพื่อผู้อื่น นิสัยที่มีทั้งดี และไม่ดียังสามารถเป็นแรงผลักดันและขับเคลื่อนให้ชีวิตไปสู่ความสำเร็จได้ ยกตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งใช้ความโกรธ การเอาชนะคู่แข่งนำไปสู่เป้าหมายได้ โมเดลภาพการสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องตามจริงที่แต่ละบุคคลเป็น จากนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษานิสัยในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ในข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 10 คน เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 4 คน วุฒิการศึกษาปริญญาตรีถึงปริญญาเอก และการมีนิสัยตามจริง ทั้ง 6 ประการมีในทุกบุคคล สรุปได้ดังนี้ 1.ราคจริต 2.โทสจริต 3.โมหจริต 4.สัทธาจริต 5.พุทธิจริต 6.วิตกจริต ซึ่งได้ทราบเกี่ยวกับจริตและบุคคลที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) ราคจริต พระนันทเถระ (2) โทสจริต องคุลิมาล (3) โมหจริต นางคณิกา พระราชา และพราหมณ์ บุโรหิต (4) สัทธาจริต พระวัคคลี (5) พุทธิจริต สามเณรบัณฑิต และ (6) วิตกจริต อาชีวกคนหนึ่ง ส่งผลต่อการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น ปรับพฤติกรรมบุคคลประสบความสำเร็จตามจริตของตนเอง

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์นิสัยบุคคลที่ประสบความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาวิเคราะห์นิสัยบุคคลที่ประสบความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่าสามารถแบ่งผู้ให้สัมภาษณ์ตามจริงดังนี้ 1) จริตนิสัยที่มุ่งไปในทิศทางสัทธาจริต มีทั้งหมด 3 ท่าน 2) จริตนิสัยที่มุ่งไปในทิศทางวิตกจริต มีทั้งหมด 2 ท่าน 3) จริตนิสัยที่มุ่งไปในทิศทาง พุทธิจริต มีทั้งหมด 3 ท่าน 4) จริตนิสัยที่มุ่งไปในทิศทางโทสจริต มีทั้งหมด 1 ท่าน 5) จริตนิสัยที่มุ่งไปในทิศทางราคจริตและโมหจริต มีทั้งหมด 1 ท่าน แต่ละท่าน มีลักษณะจริตที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีมาตั้งแต่เด็กจนโต นิสัยที่ทำซ้ำจนนำไปสู่ความสำเร็จ ลักษณะการเรียนรู้ ความชอบและไม่ชอบ แนวทางการใช้ชีวิต การสร้างธุรกิจ แนวความเชื่อพบว่าในสมัยวัยเด็กถึงปัจจุบันมีนิสัยที่ติดตัวมา มีมานาน เช่นนิสัยชอบรักสวย รักงามดูแลตัวเองเหมือนดังราคจริต นิสัยการความสมบูรณ์แบบ การตรวจสอบ การจัดการอย่างเป็นระบบ เชื่อและศรัทธาจากการเห็นภาพแรกและปลายทางที่ผลลัพธ์จะเกิดขึ้นดังศรัทธาจริต บางท่านมีความมุ่งมั่นหมาย โฟกัสเป้าหมาย มีนิสัยมธุระลุโกรธง่ายงานเร็ว ดังโทสจริต ซึ่งสภาพแวดล้อมมีส่วนในการกำหนดให้แต่ละบุคคลฝึกนิสัยเหล่านี้มาตั้งแต่เด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งพบว่าลักษณะอาชีพที่แต่ละท่านทำงานประสบความสำเร็จมีทิศทางไปตามจริตนิสัยนั้นด้วย

3. ผลการศึกษาการสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาการสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า บุคลิกภาพตามแนวจริต 6 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะให้ความชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างนิสัย แนวความคิด แนวความเชื่อในการสร้าง

นิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักการแห่งความสำเร็จของ “นโปเลียน ฮิลล์” ส่งผลให้เกิดการสร้างนิสัยในการทำงาน ทำธุรกิจ จนไปสู่ความสำเร็จ ในมิตินิสัยนั้นสามารถสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นได้จริง สภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู สังคมที่มีมา ส่งผลให้เกิดรูปแบบการฝึกนิสัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน วิธีการพัฒนานิสัยสู่เป้าหมาย ใช้จริตของตนเองฝึกนิสัยตามทฤษฎีของนโปเลียน ฮิลล์ ทำให้เกิดผลลัพธ์ความสำเร็จ นิสัยพัฒนาซ้ำๆจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ ส่งผลต่อการสร้างธุรกิจ สร้างงาน ดูแลทีมงาน สู่ความสำเร็จในทุกด้านของชีวิต และวิธีการที่ตอบเหมือนกันของคนสำเร็จคือการมีนิสัยมีวินัยในตัวเอง มีเป้าหมายในการลงมือทำ แล้วโฟกัสไปสู่ความสำเร็จนั้นๆ คนประสบความสำเร็จยังเป็นต้นแบบในการส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ เข้าใจในข้อจำกัดและแรงผลักดันของแต่ละจริตสู่ความสำเร็จได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่า การใช้ชีวิตด้านการทำงาน การสร้างธุรกิจ แนวความเชื่อ มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เพื่อนำไปสู่ความมุ่งมั่นหรือพันธะที่ธุรกิจมีอยู่อย่างต่อเนื่องในการที่จะประพฤติอย่างมีจริยธรรม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจด้วยการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความพร้อมที่จะทำงานอยู่เสมอ อุปนิสัยที่ชอบในตัวตน รักอิสระเสรี มีนิสัยโอปอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน และที่สำคัญมีความซื่อสัตย์ อุปนิสัยที่ไม่ชอบในตัวตน มีความโกรธง่ายหายเร็ว ขาดความมั่นใจในการแสดงออกต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งส่งผลทำให้ไม่ได้รับโอกาสที่ดีจากการทำงานตามมา อุปนิสัยที่ดีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่งผลดีกับความสำเร็จในด้านการไว้วางใจให้ทำงานด้านเอกสารสำคัญขององค์กร รวมไปถึงการได้มิตรภาพที่ดีกลับมาจากผู้ร่วมงาน มีแต่คนรักใคร่ และการที่รู้จักเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ก็ยังทำให้มีความรู้มากขึ้นเราจะยังสามารถประสบความสำเร็จได้มากขึ้นแน่นอน ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องไม่ยอมแพ้ อุปสรรค หลายคนพยายามที่จะตามหาความฝันของตัวเอง ตามที่ตนเองได้วาดฝันขึ้นไว้ การที่เราจะไปให้ถึงฝันนั้น บางครั้งเราอาจจะพบอุปสรรคต่างๆ ที่เข้ามา บางครั้งทำให้หลายคนถึงกับรู้สึกเหนื่อย อ่อนแอ มีท้อบ้าง ไม่อยากที่จะเดินตามหาความฝันที่ตนเองนั้นตั้งใจไว้ หากอยากประสบความสำเร็จได้นั้นอาจจะผ่านความล้มเหลว ความผิดพลาดมานับไม่ถ้วน ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องพบเจอ แต่ก็สามารถก้าวผ่านจุดนั้นมาได้ ลูกขึ้นยืนได้เสมอ เมื่อเราไม่ยอมพ่ายแพ้กับอุปสรรค เราก็จะสามารถเรียนรู้และพัฒนาตัวเองจากความล้มเหลว ความผิดพลาดที่ผ่านมามีได้เป็นอย่างดี

สรุปองค์ความรู้

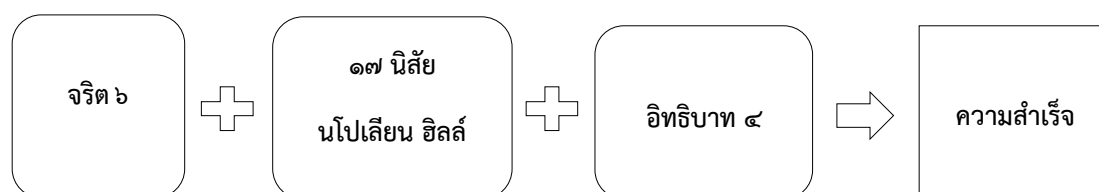
จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างนิสัยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา สามารถสรุปเป็นตารางโมเดลภาพรวมของการสร้างนิสัยความสำเร็จของคนแต่ละจริต

1. ตารางแสดงความสอดคล้องกับนิสัยด้านดีของจริตเพื่อสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จ

นิสัยของนโปเลียน ฮิลล์	สอดคล้องกับนิสัยด้านดีของจริต 6
1. การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน 2. การกระตือรือร้น 3. การมีศรัทธา	1. โทสะจริต
4. การรู้จักความลำบากและความพ่ายแพ้ 5. การมีทัศนคติที่ดี	2. วิทกจริต

6. การทำมากกว่าที่ใครคาดหวัง รักบริการ 7. การมีบุคลิกภาพที่ดี ไว้ใจได้ น่าคบ 8. การร่วมมือร่วมใจกัน	3. รากะจิริต
9. การใส่ใจในสิ่งที่ทำอยู่ 10. การทำงานเป็นทีม ทีมเวิร์ค 11. การมีจิตใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำอยู่	4. โมหะจิริต
12. การมีวินัยในตนเอง 13. การมีสุขภาพที่ดี รักษาร่างกาย 14. การบริหารเวลาและเงิน	5. สัทธาจิริต
15. การริเริ่มที่ตัวของเราเอง ค้นคว้า ใฝ่รู้ 16. การมีความคิดที่เที่ยงตรง 17. การคิดอย่างสร้างสรรค์	6. พุทธิจิริต

2. โมเดลภาพรวมของการสร้างนิสัยความสำเร็จของคนแต่ละจริต

3. ขั้นตอนการสร้างนิสัยสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จริตนิสัย	นิสัยที่ดี	นิสัยที่ไม่ดี	นิสัยของนโปเลียน ฮิลล์	วิธีสร้างความสำเร็จโดยใช้หลักธรรมด้วยฉันทะตามหลักอิทธิบาท 4
1. พุทธิจริต	ใฝ่รู้ ใฝ่หาพรบติ	ชอบอยู่คนเดียว โลกส่วนตัวสูง	การริเริ่มที่ตัวของเราเอง ค้นคว้า ใฝ่รู้ การมีความคิด ที่เที่ยงตรง การคิดอย่าง สร้างสรรค์	พัฒนาจากการชอบ ค้นคว้า ใฝ่รู้ ตั้งคำถาม หาคำตอบเชิงลึก
2. สัทธาจริต	จัดระบบมีหลักการ	หงุดหงิดง่าย จับผิด	การมีวินัยในตนเอง การมี สุขภาพที่ดี รักษาร่างกาย การบริหารเวลาและเงิน	พัฒนาจากการชอบจัด ระเบียบ จัดการสิ่ง ต่างๆให้เป็นระเบียบ
3. โทสจริต	มุ่งมั่นมีเป้าหมาย	ใจร้อน เสี่ยงดัง โผงผาง	การกำหนดเป้าหมายที่ ชัดเจน การกระตือรือร้น การมีศรัทธา	พัฒนาจากการชอบ มุ่งมั่นสู่เป้าหมาย ไม่ ยอมแพ้ โฟกัส
4. วิตกจริต	พูดโน้มน้าวใจ มอง โลกแง่บวก	ทำหลายอย่าง พร้อมกัน ฟุ้งซ่าน	การรู้จักความลำบากและ ความ พ่ายแพ้ การมี ทัศนคติที่ดี	พัฒนาจากการชอบ จินตนาการ มองโลกใน แง่บวก สื่อสารโน้มน้าว
5. โมหจริต	ยิ้มง่าย ชอบสะสม	ขี้เกียจ ขาดความ มั่นใจ	การใส่ใจในสิ่งที่ทำอยู่ การ ทำงานเป็นทีม ทีมเวิร์ค การมีจิตใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำ อยู่	พัฒนาจากการชอบ สะสม เตรียมพร้อมเพื่อ ความปลอดภัย
6. ราคะจริต	รัก สวย รักงาม พูดจาอ่อนหวาน	ขี้น้อยใจ	การทำมากกว่าที่ใคร คาดหวัง รักบริการ การมี บุคลิกภาพที่ดี ไว้ใจได้ น่า คบ การร่วมมือร่วมใจกัน	พัฒนาจากการชอบรัก บริการ เพราะต้องการเป็น ที่รัก และชอบสร้างความ ประทับใจ

การวิจัยเรื่อง “การสร้างนิสัยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนา” พบว่า การพัฒนานิสัยความสำเร็จ ใช้หลักธรรมฉันทะ แรงจูงใจของคน 6 จริต สู่แนวทางพัฒนาความคิด การใช้ชีวิต เลือกใช้นิสัยในด้านดี โดยสอดคล้องกับหลักการแห่งความสำเร็จของ “นโปเลียน ฮิลล์” ทั้ง 17 ประการ ความสำเร็จในชีวิตไม่ว่าจะด้านการศึกษา การงาน ครอบครัว หรือด้านอื่นๆ มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการทำหน้าที่และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น วิธีการสร้างความสำเร็จจะต้องเข้าใจธรรมชาติของตนเองและผู้อื่นเป็นอย่างดี ว่ามีลักษณะ นิสัยพื้นฐานเป็นอย่างไร รู้ข้อดีและข้อจำกัดของกันและกัน เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในบทบาทของแต่ละคน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในองค์กรและสังคมประเทศชาติ ซึ่งองค์ความรู้ด้านจริตนั้น จะช่วยให้เข้าใจ ธรรมชาติของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง เพราะเป็นบุคลิกภาพพื้นฐานตามที่เป็นจริงในปัจจุบันประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการรู้จริตนั้น คือ ประโยชน์ด้านการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพเพื่อการ ประกอบอาชีพ และการพัฒนาด้านจิต (อารมณ์) และจิตวิญญาณ(ปัญญา) ซึ่งต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติธรรมที่

เหมาะสมกับจริต ถึงจะได้ผลดี การรู้จริตของตน ทำให้เกิดการรับรู้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองอย่างไร มีสิ่งใดที่เหมาะสมอยู่แล้ว มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยสามารถนำอิทธิบาท 4 ในทุกๆ เพื่อส่งเสริมจิตของตัวเองไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามหลักคัมภีร์พระพุทธศาสนามีส่วนช่วยให้การสำนึยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามจริต 6 เป็นไปในทางที่ดี ดังนั้น ควรนำหลักธรรมต่างๆ ที่ได้มาปรับใช้กับตนเอง เพื่อให้เกิดความสุขทั้งแก่ตนเองและคนรอบข้าง เพราะการสำนึยและจริต 6 เป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จสำหรับชีวิตคน

2) ยังเป็นต้นแบบในการส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จเมื่อเราฝึกนึยนั้นให้พร้อมรับโอกาสเสมอ

3) ทำให้เห็นข้อจำกัดและแรงผลักดันของแต่ละจิตสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) นำข้อแตกต่างระหว่างการสำนึยเพื่อการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จและจริต 6 ไปศึกษาเพิ่มเติมแยกเป็นประเด็นออกไป เพื่อวิเคราะห์บุคลิกภาพของบุคคลในที่ทำงาน ครอบคลุม สังคมต่อไป ช่วยให้เราเข้าใจซึ่งกันและกัน สามารถไปสู่ความสำเร็จของแต่ละจิตของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- เซน นคร. (2563). รูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นโปเลียน ฮิล. (2558). ปาฏิหาริย์สร้างได้ : จับ “จิต” จุด “ปาฏิหาริย์”. แปลโดยบุญยุน ชมแป่ม. กรุงเทพมหานคร: เดอะเกรทไฟน์อาร์ท บจก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- มาลินี จุฑาประมา. (2554). จิตวิทยาการศึกษา Educational Psychology. บุรีรัมย์: เรวัตการพิมพ์.
- พระศรีศักดิ์ ส่วโร (แสงธง). (2556). “การวิเคราะห์จริต 6 กับการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดมารุต วรมงคล, ผศ. ดร.. (2556). “การศึกษาวิเคราะห์พุทธจิตวิทยาในพระไตรปิฎก”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กฤษณา เลิศสุขประเสริฐ และนวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร. (2559). “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องเอกลักษณ์ตามหลักอภิชาติ 6 และจริต 6 ในพระพุทธศาสนา”. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ มจร.
- ทราย ศรีเงินยวง, อัจฉรา ประเสริฐสิน และกนกพร วิบูลพัฒน์วงศ์. (2562). “ผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลแบบพฤติกรรมนิยมเพื่อเสริมสร้างทักษะ การควบคุมตนเองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”. วารสารการวัดผลการศึกษา.

**พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา**
**BUDDHIST METHODS FOR BEHAVIOURAL DEVELOPMENT OF
SECONDARY SCHOOL**

จักรกฤษณ์ ศักดิ์สุวรรณ¹, ดร.กฤติยา ถ้ำทอง และพระมหาวีรวิชญ์ วรินทร์, ดร.
JAKGRIT SAKSUWAN¹, Dr.Krittitya Tumtong, Phramaha Weeratis Varindo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Habitcoach.th@gmail.com¹

Received 7 April 2021; Revised 31 October 2021; Accepted 31 October 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานิสัยที่ควรปรับปรุงของคนแต่ละจริต, เพื่อสร้างรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยการเรียนรู้ของผู้เรียน และเพื่อนำเสนอผลวิเคราะห์คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และการประยุกต์กับรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการ ศึกษาวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยด้านพฤติกรรมเชิงลบ ข้อบกพร่องหรือนิสัยที่ควรปรับปรุงของคนแต่ละจริตโดยใช้แบบทดสอบเพื่อวิเคราะห์และประเมินผล บ่งชี้ลักษณะ อาการ บุคลิกภาพ จากการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมเชิงลบ มีอยู่ในแต่ละบุคคลของคน 6 จริต โดยที่หากบุคคลใดมีจิตที่โดดเด่น ก็มักจะมีพฤติกรรมเชิงลบที่ชัดเจน มีอัตราตามาก

2. ผลการวิจัยด้านลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันตามแนวการสอนสมัยใหม่ จากการวิเคราะห์พบว่า รูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการคือการผสมผสานพุทธวิธีการสอนเข้ากับลักษณะการเรียนรู้ของคน 6 จริต มีความพอใจในการเรียนรู้ เปิดใจ รับฟังที่แตกต่างกันไปตามรสนิยม

3. ผลการวิจัยด้านการนำเสนอผลวิเคราะห์คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และการประยุกต์สอดคล้องกับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ พบว่าโปรแกรมการวิเคราะห์ลักษณะนิสัยตามแนวคิดของจิตวิทยาชาเทียร์กับจริต 6 มุ่งหวังเพื่อสะท้อนตัวตนด้านดีและข้อควรปรับปรุง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ คือ “HABITS โมเดล”

คำสำคัญ : พุทธวิธีการสอน, พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์, จริต 6, จิตวิทยาชาเทียร์, โมเดลการสอนสมัยใหม่

ABSTRACT

This research has objectives for study habits that should be improved , to create teaching model that is consistent with learning characteristics of learners, to present undesirable characteristics analysis And the application of a Buddhist teaching model, this study used mixed methods research. the research results can be summarized as follows

1) Research results on negative behavior Flaws or habits that should improve of each person's behavior by using a test to analyze and evaluate the results of personality symptoms. Negative behaviors exist in each individual of the six attitudes, where, if any person has a dominant spirit or core. They tend to have obvious negative behaviors, have a lot of ego

2) Research results of the learning characteristics of learners that are different according to modern teaching practices From the analysis, it was found that the integrated Buddhist teaching model is the combination of Buddhist teaching methods with the learning characteristics of the six-minded people who are satisfied with learning and open-minded to listen differently.

3) Research results in presenting the analysis results of adverse characteristics. And their application was consistent with modern teaching science. The behavioral analysis program based on the concepts of Satir and Jarit 6 aims to reflect the good self and the points for improvement. To create knowledge is the "HABITS" model.

Keyword : Buddhist Methods, Behavioural, Desirable Attributes, Charita 6 Type, Satir, Guidance Activity

บทนำ

“เป็นครูใช้ใหม่ ขอฝากเด็ก ๆ ด้วยนะ ช่วยสอนให้เขาเป็นคนดี” เป็นพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชดำรัสความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชาติ การส่งเสริมความรู้ ทักษะในระบบการศึกษาทำให้เกิดศักยภาพบุคคลที่มีความเก่ง ส่วนการพัฒนาทัศนคติหรือจิตพิสัย ทำให้เกิดบุคคลที่เป็นคนดีมีคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการปลูกฝังกระบวนการคิดและการสอนในชั้นเรียนโดยสอดแทรกบทฝึกพัฒนานิสัย ข้าราชการครูในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ครูควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ควรสนับสนุนให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ตัวตน ซึ่งการนำพุทธวิธีการสอนมาประยุกต์ใช้จะสามารถช่วยแก้ปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมได้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นภารกิจสำคัญของคณาจารย์ที่จะต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ครูผู้สอนที่ดีจะทำหน้าที่ปรับปรุงพฤติกรรมเชิงบวกและอำนวยความสะดวกเรียนรู้ให้กับผู้เรียน นอกเหนือจากด้านวิชาการความรู้และทักษะแล้ว ยังมีปัจจัยด้านจิตพิสัยหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริม

พุทธวิธีการสอนเป็นการนำเอาหลักการ เทคนิคของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงใช้เทศนาหรือตรัสสอนพุทธศาสนิกชนมาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ โดยการใช้หลักการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Center) เป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนตามจริตนิสสัยทั้ง 6 ประเภท ย่อมทำให้ผู้เรียนนั้น เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นคนเก่งและดีที่โลกต้องการ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ แก้ไขข้อบกพร่องหรืออุปนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ได้ สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนจึงต้องนำหลักการดังกล่าวมาดำเนินการโดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษามีมาตรฐาน เกณฑ์ประเมินผู้เรียนและตัวชี้วัดพฤติกรรมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมี

ทั้งสิ้น 8 ประการ ได้แก่ รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์, ชื่อสัตย์สุจริต, มีวินัย, ใฝ่เรียนรู้, อยู่อย่างพอเพียง, มุ่งมั่นในการทำงาน, รักความเป็นไทย และ มีจิตสาธารณะ ซึ่งในระบบสถานศึกษาที่ทุกโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมโดยส่วนใหญ่คือส่งเสริมคุณลักษณะข้างต้นผ่านกิจวัตรประจำวันของนักเรียน หรือในคาบเรียนหลัก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาพฤติกรรมเชิงลบที่มีในแต่ละบุคคล แต่ละ จริตของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยการใช้แบบทดสอบและวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อประเมินคุณลักษณะในมิติที่ควรได้รับการปรับปรุงพัฒนา และน้อมนำหลักการสอนตามหลักพุทธวิธีมาประยุกต์สร้างเป็นโมเดลที่สอดคล้องและเหมาะสมผ่านกิจวัตรประจำวัน หรือระบบการจัดการเรียนการสอนปกติของระบบสถานศึกษา โดยบูรณาการหลักจิตวิทยาการสอน ศาสตร์การสอนสมัยใหม่ที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธวิธีการสอนเพื่อให้ข้าราชการครูนำไปปรับใช้จริง เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาอุปนิสัยหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและขยายผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงลบ ข้อบกพร่องหรือนิสัยที่ควรปรับปรุงของคนแต่ละจริต
2. เพื่อสร้างรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัย หรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ตามแนวการสอนสมัยใหม่
3. เพื่อนำเสนอผลวิเคราะห์คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และการประยุกต์กับรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการเข้ากับศาสตร์การสอนสมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย/ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา” นี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งขอบเขตการวิจัย มีดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นต่อไปนี้

- 3.1.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบการสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- 3.1.2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับพฤติกรรมของคน 6 จริตในพระพุทธศาสนา
- 3.1.3 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับจิตวิทยาชาเทียร์ โมเดลภูเขาน้ำแข็งจิตใต้สำนึก
- 3.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์การสอนสมัยใหม่
- 3.1.5 กิจกรรมการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3.1.6 การนำเสนอผลการวิเคราะห์นิสัยโดยใช้ทฤษฎีสี่
- 3.1.7 การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อประยุกต์ใช้การสอนเชิงพุทธบูรณาการ

3.2 ขอบเขตทางด้านตัวแปร

3.2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

3.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพตามแนวคิดจิต 6 ประกอบด้วย ราคจิต, วิตกจิต, โทสจิต, พุทธิจิต, สัทธาจิต, โมหจิต แนวคิดจิตวิทยาชาเทียร์ 7 ชั้นจิตใต้สำนึก ประกอบด้วย Behavior, Feeling, Feeling about feeling, Perception, Expectations, Yearning,

Self และพุทธวิธีการสอน 5 ด้าน ประกอบด้วย ใส่ใจเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน, ใส่ใจขั้นตอนตัวการสอน, ใส่ใจศาสตร์กลวิธีการสอน, ใส่ใจตัวผู้เรียน และใส่ใจลีลาการสอน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กทม. จำนวน 500 คน

3.3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาจากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม (In-depth interview) เพื่อทำการร่างรูปแบบการการสอนเชิงพุทธบูรณาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือคณะครูหรือบุคลากรที่มีความรู้ มีเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการการสอน จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กทม.

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2563 รวมเป็นระยะเวลา 3 เดือน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้สามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 546 คน ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 55.31 โดยเป็นนักเรียนศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5

4.2 ผลการศึกษาจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพตามแนวจิต 6 ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ตอน คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล และชุดคำถามวัดบุคลิกภาพตามแนวจิต 6 ในตอนแรกของแบบทดสอบผู้ตอบแบบสอบถามระบุข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ชื่อสกุล อายุ เพศ และระดับชั้นการศึกษา ในตอนที่สองเป็นแบบรายงานลักษณะของตนเองประเภทข้อความเดียว โดยผู้ตอบเลือกตัวเลือกที่สอดคล้องกับตนเองจำนวน 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย โดยแบบทดสอบมีจำนวน 6 ชุด ชุดละ 10 ข้อ เพื่อทดสอบจิตในแต่ละจิต โดยแยกถามเป็นรายจิต จากการหาคุณภาพเครื่องมือได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ พบว่า กลุ่มประชากรวิจัยส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพตามแนวจิต 6 ในพระพุทธศาสนาประเภทราคะจิตกับโมหจิต อยู่ในระดับสูง และมีบุคลิกภาพประเภทโทสะจิตกับวิตกจิตอยู่ในระดับต่ำ, นักเรียนที่เป็นเพศชายมีบุคลิกภาพประเภทสัทธาจิตน้อยกว่านักเรียนเพศหญิง, นักเรียนในทุกระดับชั้นส่วนใหญ่ มีจำนวนบุคลิกภาพประเภทโทสะจิตน้อยที่สุด, บุคลิกภาพประเภทราคะจิต มีจำนวนมากที่สุด จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด, กลุ่มตัวอย่างในคณะครู มีบุคลิกภาพส่วนใหญ่ เป็นโมหจิตและสัทธาจิต ในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นราคะจิต

4.3 การวิเคราะห์ผล เกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษาตามแนวบุคลิกภาพจิต 6 และชาเทียร์ พบว่า บุคลิกภาพประเภทราคะจิต มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.47 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด รองลงมาคือโมหจิต คิดเป็นร้อยละ 19.32 และบุคลิกภาพประเภทที่น้อยที่สุดคือโทสะจิต คิดเป็นร้อยละ 7.37 ส่วนคณะครูมีบุคลิกภาพประเภทโมหจิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.81 รองลงมาคือสัทธาจิต คิดเป็นร้อยละ 20.45 สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มในมิติต่างๆ ดังนี้

4.3.1 ค่านิยมและความใส่ใจ นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนมีแนวโน้มใส่ใจเรื่องความรัก ความสวยความงาม และมีจำนวนน้อยที่ใส่ใจอันดับการแข่งขัน หรือค่านิยมการเอาชนะ เกรดเฉลี่ยและทำกิจกรรมการต่อสู้

4.3.2 ความสนใจ นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนมีแนวโน้มสนใจด้านการแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ ศัลยกรรม แต่งหน้าทำผม กิจกรรมที่ใช้ความประณีต การแสดงออก กิจกรรมการสานสัมพันธ์ทำความรู้จัก สนิทสนมและเพศศึกษา หรือมักพูดคุยกันเรื่องเพื่อนเพศตรงข้าม และส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจหรือกระตือรือร้นทำกิจกรรมเชิงประกวด

4.3.3 ความเสี่ยงหรือปัญหาด้านพัฒนาการ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นคือปัญหาด้านการวางตัวระหว่างเพื่อนต่างเพศ การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การตั้งครรภ์หรือรวมกลุ่มมั่วสุม การแบ่งพรรคพวก กลั่นแกล้งรังแกหรือเหยียดล้อปมด้อยด้านรูปลักษณ์หน้าตา

4.3.4 สไตล์การสอนของครูและบริบทสถานศึกษา คณะครูส่วนใหญ่มีอัตราค่าจ้างแบบค่อยเป็นค่อยไป และขาดความมั่นใจหรือการริเริ่มทำงานโดยไม่มีคำสั่ง เน้นการสอนตามแผนหรืออาศัยความเรียบง่ายที่ศึกษาหรือทำตามๆกัน เป็นสถานศึกษาที่ไม่เน้นการแข่งขันหรือประกวดเพื่อรางวัล

4.4 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงลบของนักเรียน พบว่า ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงของนักเรียนโดยมวบรวมส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.47 ซึ่งเป็นราคารจัด ส่งผลให้มีแนวโน้มสูงด้านพฤติกรรมเชิงลบ โดยผลการสัมภาษณ์สรุปไว้โดยรวมตามแนวคิดของจิตวิทยาชาเทียร์แต่ละด้านว่า

4.4.1 ลักษณะของบุคลิกภาพที่แสดงอาการ คือ อ่อนไหวง่าย แง้งอน ขี้บ่นใจ เจ้าชู้ ชอบเข้าไปยุ่งเรื่องของผู้อื่น

4.4.2 ลักษณะของความรู้สึกลึกซึ้งกับความรู้สึก ค่านิยมที่ยึดถือ คือ เสียเวลาไปกับการแต่งกาย เทียวสังสรรค์กับเพื่อน มีสิ่งยั่วยุดึงใจเรื่องความสวยงามและการละเล่นจนอาจละเลยหรือไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียนเท่าที่ควร อีกทั้งการใส่ใจเรื่องภาพพจน์ หน้าตา มีส่วนส่งเสริมให้หมกหมุ่นและคลุกคลีกับเพื่อนเพื่อทำกิจกรรม เช่น เล่นเกมออนไลน์ ส่งผลให้นอนดึก ตื่นสาย ขี้เกียจไปเรียน หรือไม่รู้ว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร ขาดจุดหมายและแรงกระตุ้นในตนเอง อีกทั้งใช้ชีวิตตามกระแสหรือรอคอยเวลาที่สถานการณ์จะบีบบังคับหรือรอให้ครูกับพ่อแม่มีคำสั่งหรือบอกให้ทำก่อน

4.4.3 ลักษณะของความต้องการและปรารถนา คือ มีแนวโน้มสูงที่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับวัตถุนิยม เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ เครื่องสำอาง น้ำหอม ที่สนองความต้องการด้านรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส อีกทั้งมีแรงจูงใจในการอยากเป็นที่รัก ได้ถูกพันใกล้ชิด ซึ่งกิเลสประจำราคารจัดคือ รัชยา มานะ สาโดย มักมาก อาจทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน หรือเกิดสภาวะซึมเศร้า หากรู้สึกไร้คุณค่า ไม่เป็นที่ต้องการของเพื่อน

4.4.4 ข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงของนักเรียนโดยมวบรวมส่วนใหญ่ซึ่งเกิดจากการมีจำนวนนักเรียนที่มีบุคลิกภาพประเภทโทสจริตกับวิตกจริตที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.37 – 12.15 และบุคลิกภาพประเภทสัทธาจริตกับพุทธิจิตที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.13 - 16.53 ส่งผลให้มีแนวโน้มด้านพฤติกรรมเชิงลบโดยเปรียบเทียบกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน พบมากในนักเรียน โทสและสัทธาจริต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้ พบมากในนักเรียน วิตกจริตและพุทธิจิต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 2 ซื่อสัตย์สุจริต กับข้อ 3 มีวินัย พบมากในนักเรียนสัทธาจริต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 5 อยู่อย่างพอเพียง กับข้อ 7 รักความเป็นไทย พบในกลุ่มโม

หจริต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 มีจิตสาธารณะ พบมากในนักเรียน ราคารจัด

4.4.5 แนวทางการสอน วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนตามแนวทางพุทธิวิธีการสอนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.1796 และ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน และระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านที่ 2 ใส่ใจขั้นตอนตัวการสอน (Pattern & Timing) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.3118 , ด้านที่ 1 ใส่ใจเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน (Mission & Context) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.2863 , ด้านที่ 5 ใส่ใจลีลาการสอน (Emotion) และอุบายในการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.2804 , ด้านที่ 3 ใส่ใจศาสตร์การสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.1412 และ ด้านที่ 4 ใส่ใจตัวผู้เรียน (Learning Type) ที่มีความแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.9686

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับพุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 การอภิปรายผลการวิจัยด้านพฤติกรรมเชิงลบ ข้อบกพร่องหรืออุปนิสัยที่ควรปรับปรุง

จากการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมเชิงลบมีอยู่ในแต่ละบุคคลของคน 6 จริต โดยที่หากบุคคลใดมีจริตนำที่โดดเด่น ก็มักจะมีพฤติกรรมเชิงลบที่ชัดเจน มีอัตราสูง หรือมีข้อเสียที่เกิดจากจิตนั้นๆ อย่างสูง ในแต่ละจริต ยังมีพฤติกรรมเชิงลบที่ฝังลึกลงไปในระดับจิตใต้สำนึกตามโมเดลภูเขาน้ำแข็งของชาเทียร์ด้วย ตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้สึก ค่านิยม ความต้องการ ความปรารถนา หรือความเป็นแก่นแท้ตัวตนของคนแต่ละจริต ก็มีความลุ่มลึกที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการศึกษาเรื่องจริต 6 กับ ชาเทียร์ร่วมกัน ทำให้ได้ชุดข้อมูลเกี่ยวกับจริต 6 ในมิติใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมา

5.2 การอภิปรายผลการวิจัยด้านรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัย หรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวการสอนสมัยใหม่ จากการวิเคราะห์พบว่า รูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการคือการผสมผสานพุทธวิธีการสอนเข้ากับลักษณะการเรียนรู้ของคน 6 จริต ซึ่งมีความพอใจในการเรียนรู้ เปิดใจ รับฟังที่แตกต่างกันไปตามรสนิยมความชอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ

5.3 การอภิปรายผลการวิจัยด้านการนำเสนอผลวิเคราะห์คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และการประยุกต์สอดคล้องกับรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการเข้ากับศาสตร์การสอนสมัยใหม่

จากการวิเคราะห์พบว่า การนำเสนอผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์หรือลักษณะนิสัยที่บกพร่องในคนแต่ละจริต มีผลต่อการจดจำและเรียกขานกัน เนื่องด้วยผู้เรียนหลายคนอาจมีภาพจำจากการตีความทางภาษาในเชิงลบของชื่อจริตต่างๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนไม่ยินดีที่จะศึกษาต่อ ดังนั้นการนำเสนอผลการวิเคราะห์จึงใช้สัญลักษณ์เป็นสีแทน ซึ่งสัญลักษณ์สีที่ใช้นำเสนอได้นำแนวคิดมาจากระบบสีแสง (light color) ซึ่งนำมาใช้แทนค่าผลการวิเคราะห์นิสัย ได้แก่ สีม่วง (พุทธิจริต) , สีน้ำเงิน (สัทธาจริต) , สีเขียว (โมหจริต) , สีเหลือง (ราคะจริต) , สีส้ม (วิตกจริต) และสีแดง (โทสะจริต) ซึ่งรูปแบบการกำหนดสัญลักษณ์สีแทนชื่อเรียกที่ตรงตัว ทำให้เกิดความเท่าเทียมในความหมาย คือมีทั้งแง่บวกและลบ ข้อดีข้อเสีย นิสัยดี นิสัยบกพร่อง

5.4 การอภิปรายผลการวิจัยด้านคุณค่าและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคุณค่าและข้อจำกัด เช่นเดียวกับการวิจัยทั่วไป ในด้านคุณค่าของการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลจากวิธีเชิงคุณภาพ แบบแผนการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยเชิงทดลองทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการในการทดลองได้ผ่านการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงเกิดการพัฒนา 3 มิติ ประกอบด้วย มิติแรกคือองค์ความรู้ใหม่ของจริต 6 + ชาเทียร์ มิติที่สอง คือ รูปแบบการสอนและสื่อสารด้วยบุคลิกภาพการพูดที่ตรงจริต และมิติที่ 3

การนำเสนอศาสตร์วิเคราะห์พฤติกรรมในรูปแบบการสอนเชิงพุทธวิธีเพื่อพัฒนานิสัยผู้เรียนในคาบเรียนแนะแนวที่นำไปใช้ได้จริง

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของคน 6 จริต ตามลำดับชั้นของโมเดลภูเขาน้ำแข็งในหลักจิตวิทยาซาเทียร์ (Iceberg Satir Model) พบว่า พฤติกรรมเชิงลบหรือนิสัยข้อบกพร่องของนักเรียนในสถานศึกษาโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากเครื่องมือแบบทดสอบบุคลิกภาพตามแนวจริต 6 และจิตวิทยาซาเทียร์โมเดลภูเขาน้ำแข็ง 6 ชั้นจิตได้สำนึก ใช้กับประชากรกลุ่มวิจัย จำนวน 502 คน สำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

พฤติกรรมเชิงบวกและนิสัยข้อบกพร่องของคนแต่ละจริตในบุคลิกภาพประเภทต่าง ๆ มีลักษณะหรืออาการดังต่อไปนี้

ระดับชั้นภูเขาน้ำแข็ง ของซาเทียร์โมเดล	พฤติกรรมของคนประเภทพุทธิจริต			
	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ
1. การกระทำ	เชิงบวก	สันโดษ เยือก มีสติ ใฝ่รู้ สังเกต	เชิงลบ	โลกส่วนตัว เห็นแก่ตัว ไม่เปิดเผย
2. ความรู้สึก	สิ่งที่รู้สึกชอบ	ชอบคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม ความเป็นส่วนตัว เก็บอ้อม	สิ่งที่ไม่ชอบ	ไม่ชอบเข้าสังคม ไม่ชอบแบ่งปัน การแสดงออกเบื้องหน้า
3. การรับรู้ใส่ใจ	คำนึงมียึดถือ	ความฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ พินิจวิเคราะห์ คิดเชิงเหตุผล	สิ่งถือสา	ไม่กล้าตัดสินใจหากข้อมูลไม่พอ การถูกรุกล้ำและเผยความลับ
4. ต้องการคาดหวัง	สิ่งที่ต้องการ	ความรู้ การอ่าน ความเป็นจริง	สิ่งหลีกเลี่ยง	ความไม่รู้ การปรุงแต่งตามกระแส
5. ความปรารถนา	แรงจูงใจ	ยกระดับจิตวิญญาณ	อุปกิเลส	ลัทธิสงสัย ตระหนี่
6. ความเป็นตัวตน	พลังใจ	ค้นหาแก่นแท้ สัจธรรม	ข้อจำกัด	ไม่มีพลังการดึงดูดใญ่มนัาผู้อื่น

ระดับชั้นภูเขาน้ำแข็ง ของซาเทียร์โมเดล	พฤติกรรมของคนประเภทลัทธิจริต			
	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ
1. การกระทำ	เชิงบวก	เรียบร้อย ละมุนละม่อม จริตจิ่ง มุ่งมั่น รักษาคำพูด	เชิงลบ	หงุดหงิด จับผิด เชื่อง่าย ยึดติด ถือมมงคลตื่นข่าว จุกจิก จู้จี้
2. ความรู้สึก	สิ่งที่รู้สึกชอบ	ชอบสิ่งเป็นระเบียบ ประณีต	สิ่งที่ไม่ชอบ	ความรกรุงรัง โลดโผน นอกกรอบ
3. การรับรู้ใส่ใจ	คำนึงมียึดถือ	วินัย ความน่าเชื่อถือ ซื่อสัตย์ ประเพณีนิยม คำสอนครู	สิ่งถือสา	การผิดแผน มลทินผิดบาป บทเรียนที่เคยทำให้เจ็บปวด
4. ต้องการคาดหวัง	สิ่งที่ต้องการ	สัจจะ หลักการให้ยึดเหนี่ยว	สิ่งหลีกเลี่ยง	ผิดพลาด ผิดกฎ ความประมาท
5. ความปรารถนา	แรงจูงใจ	ความถูกต้อง สมบูรณ์แบบ	อุปกิเลส	การแบ่งแยก ขุ่นเคืองใจ
6. ความเป็นตัวตน	พลังใจ	ที่พึ่งที่ระลึก ความเชื่อศรัทธา	ข้อจำกัด	การผ่อนปรนอิสระ เติมนิธิที่ไม่เคย

ระดับชั้นภูเขาน้ำแข็ง ของซาเทียร์โมเดล	พฤติกรรมของคนประเภทโมหจริต			
	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ
1. การกระทำ	เชิงบวก	ยินดีทำตาม ว่าง่าย อดทน มั่นคง ว่องเงาหวานอน	เชิงลบ	เชื่องช้า ซึม เหม่อลอย ขี้เกียจ ตื้อเงียบ ใช้เวลานาน ขี้อาย
2. ความรู้สึก	สิ่งที่รู้สึกชอบ	อย่างไหนดก็ได้ สงสัย สะสม	สิ่งที่ไม่ชอบ	การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ
3. การรับรู้ใส่ใจ	คำนึงมียึดถือ	ความปลอดภัย ความคุ้นเคย	สิ่งถือสา	ความเสี่ยง ตัดสินใจกระทันหัน

4. ต้องการคาดหวัง	สิ่งที่ต้องการ	คล้ายตามคนรอบข้าง ความเรียบง่าย สงบ สันติสุข	สิ่งหลีกเลี่ยง	แตกแถว ผจญภัย การแข่งขัน ความละเอียดถี่ถ้วน สิ่งเข้าใจยาก
5. ความปรารถนา	แรงจูงใจ	การพึ่งพา ประสงค์ สิ่งคุ้มภัย	อุปกิเลส	ถิ่นมิหะ คังคังการงาน
6. ความเป็นตัวตน	พลังใจ	ความมั่นใจในตนเอง เกราะ	ข้อจำกัด	ซึกลัว กังวล
ระดับชั้นภูเขาน้ำแข็ง ของชาเทียร์โมเดล	พฤติกรรมของคนประเภทราคะจริต			
	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ
1. การกระทำ	เชิงบวก	นุ่มนวล สวยงาม สะอาด	เชิงลบ	อ่อนไหว แง้งอน เจ้าชู้ เสนอตัว
2. ความรู้สึก	สิ่งที่รู้สึกชอบ	ชอบสีส้ม บริการ เอาใจใส่ สิ่ง ไพเราะ ของตกแต่ง สวรรค์	สิ่งที่ไม่ชอบ	คำหยาบ กระชอกโฮกฮาก เสียงดัง งานเบื้องหลัง สาระแก่นสาร
3. การรับรู้ใส่ใจ	คำนิยมยึดถือ	พิธีพินัน หน้าตา ภาพพจน์ การดูแลต้อนรับ แสดงออก	สิ่งถือสา	การทำงานคนเดียว โดดเดี่ยว การถูกตัดขาดความสัมพันธ์
4. ต้องการคาดหวัง	สิ่งที่ต้องการ	วัตถุ รูป รส กลิ่น เสียง	สิ่งหลีกเลี่ยง	ความไม่งาม อสุภะ การถูกทอดทิ้ง
5. ความปรารถนา	แรงจูงใจ	ความผูกพันชนิดใกล้ชิด ผู้คน	อุปกิเลส	กามฉันทะ ถือตัว เจ้าเล่ห์ ขี้อิจฉา
6. ความเป็นตัวตน	พลังใจ	ความเป็นที่รัก ที่ต้องการ	ข้อจำกัด	ไม่รู้จักพอ ถูกมองข้าม

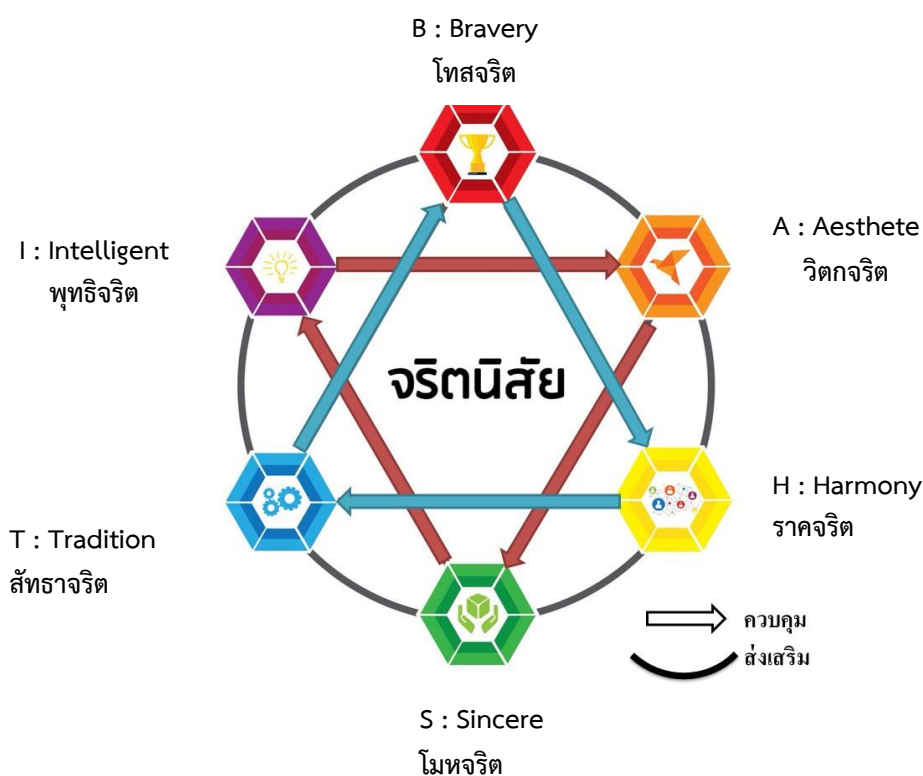
ระดับชั้นภูเขาน้ำแข็ง ของชาเทียร์โมเดล	พฤติกรรมของคนประเภทวิทกจริต			
	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ
1. การกระทำ	เชิงบวก	ร่าเริง สนุกสนาน มองโลกแง่ดี พูดเก่ง เคลื่อนที่เร็ว ครุ่นคิด	เชิงลบ	อยู่ไม่นิ่ง ไม่รู้กาลเทศะ โดเลากวน ฟุ้งซ่าน คิดเล็กคิดน้อย รำไร ขี้ลืม
2. ความรู้สึก	สิ่งที่รู้สึกชอบ	จินตนาการ ความแปลกใหม่	สิ่งที่ไม่ชอบ	การหยุดนิ่ง การอยู่กับปัจจุบัน
3. การรับรู้ใส่ใจ	คำนิยมยึดถือ	ประสบการณ์ การเชื่อมโยง สร้างสรรค์ ทดลอง จินตภาพ	สิ่งถือสา	จำกัดความคิด การเลือกสิ่งเดียว ทำสิ่งเดียว ความเสียดาย
4. ต้องการคาดหวัง	สิ่งที่ต้องการ	ความสำราญ เกียรติยศชื่อเสียง	สิ่งหลีกเลี่ยง	ความแน่นอน ข้ำจำใจ แบบแผน
5. ความปรารถนา	แรงจูงใจ	ความเพลิดเพลิน เสพสุข	อุปกิเลส	วิตกวิจารณ์ อุทธัจจะกุกกุกจะ
6. ความเป็นตัวตน	พลังใจ	สร้างภาพอุดมคติ โลกสมมติ	ข้อจำกัด	เบื่อง่าย หลงอนาคต เป้าไม่ชัด

ระดับชั้นภูเขาน้ำแข็ง ของชาเทียร์โมเดล	พฤติกรรมของคนประเภทโทสจริต			
	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ	ลักษณะ	อิริยาบถ อาการ
1. การกระทำ	เชิงบวก	มั่นใจในตนเอง แวดตาจุดเด่น พูดและแสดงอารมณ์ตรงๆ	เชิงลบ	กระด้าง ไร้ร้อน สั่งและบังคับ ไม่รักษาน้ำใจผู้อื่น ตื้อรั้น
2. ความรู้สึก	สิ่งที่รู้สึกชอบ	แข่งขัน ปะทะ กล้าได้กล้าเสีย	สิ่งที่ไม่ชอบ	สิ่งชักช้า การตรวจสอบ ละเอียด
3. การรับรู้ใส่ใจ	คำนิยมยึดถือ	ปกป้อง ทุ่มเทเพื่อพวกพ้อง พิชิตเป้าหมาย ทำลายสถิติ	สิ่งถือสา	การถูกลบล้าง ถูกถูก ถูกเอาเปรียบ อยู่ในฐานะเสียเปรียบ
4. ต้องการคาดหวัง	สิ่งที่ต้องการ	อำนาจ อิสระ ทำตามใจตน	สิ่งหลีกเลี่ยง	การถูกควบคุม พ่ายแพ้ย่อมจำนน
5. ความปรารถนา	แรงจูงใจ	เกียรติ ศักดิ์ศรี ยศ ตำแหน่ง	อุปกิเลส	โกรธง่าย ไม่พอใจ ตีเสมอ
6. ความเป็นตัวตน	พลังใจ	ชัยชนะ เป็นหนึ่ง บงการได้	ข้อจำกัด	ขาดสิทธิควบคุม ไม่ไว้ใจใคร

สรุปความหมายของสินีสัย HABITS MODEL ผ่านการนำเสนอผ่านทฤษฎีสินี มีดังนี้

รหัสสินีสัย	สินีสัย	คำจำกัดความ	ลักษณะบุคลิกภาพภายนอก (นิสัย)	ลักษณะความรู้สึก (จิตใจ)
H : Harmony	สีเหลือง ราคจิริต	ผู้กลมเกลียว เสียสละ ชอบข้อง เกี่ยวกับคน	เอาใจผู้อื่น ช่างพูดคุย เข้าสังคม สะอาด ติดเพื่อน ชอบแตะตัว ผู้อื่น	ชอบสังสรรค์ ช่วยเหลือ การกอด ไม่ชอบโดดเดี่ยว เหนง ไม่ถูกชวน
A : Aesthete	สีส้ม วิตกจิริต	ผู้สุนทรีย์ สร้างสรรค์ชอบใช้ ชีวิตที่อิสระ	ร่าเริง จินตนาการ ไม่นิ่งเฉย พูด เร็ว แสดงออกให้คนเห็น แต่งกาย ดี	ชอบความสนุก สีสันแปลกใหม่ ไม่ชอบขั้นตอน สิ่งจำเจ ความเศร้า
B : Bravery	สีแดง โทสจิริต	ผู้กล้าหาญ บุกรเบิก ชอบริเริ่มตัดสินใจ	ตรงไปตรงมา อยู่แนวหน้าไม่ตาม ใคร เดินไว คล่องตัว สนใจตัวเอง	ชอบออกคำสั่ง ได้เป็นเจ้าของ ไม่ชอบโดนบังคับ พ่ายแพ้
I : Intelligent	สีม่วง พุทธิจิริต	ผู้ทรงปัญญา ใฝ่รู้ ชอบคิดตั้งคำถาม	เก็บตัว อยู่ห่างคนแปลกหน้า หน้านิ่ง ครุ่นคิดตลอดเวลา เชื่อ ตัวเอง จดจ่อ	ชอบสันโดษ เก็บอาการ มีพื้นที่ส่วนตัว ไม่ชอบเป็นจุดเด่น
T : Tradition	สีน้ำเงิน สัทธาจิริต	ผู้มีแบบแผน ซื่อสัตย์ ชอบแผนตรวจสอบ	ระมัดระวัง เรียบร้อย มองหลัง จุกจิก จับผิด พูดมีจังหวะ	ชอบวางแผน คาดการณ์ ใช้เหตุผล ไม่ชอบความผิดพลาด ละเอียด
S : Sincere	สีเขียว โมหจิริต	ผู้จริงใจ รักสงบ ชอบความเรียบง่าย	นิ่งเฉยเชื่องช้า อารมณ์สบาย พูด น้อย ตามใจคนอื่น ไม่มั่นใจตน	ชอบความปลอดภัย ทำตามคำบอก ไม่ชอบเสี่ยง ขัดแย้ง เปลี่ยนแปลง

โมเดลการสอนเชิงพุทธบูรณาการที่ถูกจริตสำหรับคน 6 ประเภท (HABITS MODEL)

แผนภาพ 1 แสดงความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ประเทศไทยในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งพัฒนาหลักด้านการยกระดับศักยภาพมนุษย์และพัฒนานิสัย ซึ่งจะทำให้ประเทศชาติได้พลเมืองที่เก่งและดี มีเป้าหมายชีวิตจากการค้นพบและชัดเจนในตัวเอง ซึ่งเกิดจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคณะครูในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ปัญหาทางสังคมที่เกิดจากเยาวชนขาดความตระหนักรู้ในตนเองและขาดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงข้อบกพร่องในตนเอง ส่งผลให้เกิดความกดดันทางการใช้ชีวิต ขาดวุฒิภาวะการควบคุมตนเองในการจัดการกับนิสัยที่ขัดขวางความสำเร็จ ส่งผลต่อการวางแผนอนาคตอย่างไม่เข้าใจความต้องการของตน มีผลกระทบต่อการทำงานร่วมกันหรือใช้ชีวิตในสังคมเพราะขาดความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการนำเสนอข้อมูลที่สู่แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนแต่ละจริง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

1.2 ควรมีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นแนวโน้มในการขยายผลต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือพัฒนาผู้เรียน หรือผู้ปกครองให้เข้าใจศาสตร์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อความเข้าใจนักเรียนแบบรายบุคคล

2.2 ควรมีการพัฒนาในการจัดระบบกิจกรรมแนะแนวตั้งแต่ม.1 - ม.6

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยพุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นการวิจัยที่ได้มีการติดตามผลการศึกษาเพียงระยะเบื้องต้นเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อตรวจสอบเครื่องมือแบบทดสอบจริง 6 + ซาเทียร์เสร็จแล้ว ก็ลงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์นักเรียน และจัดกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบการสอนเชิงพุทธบูรณาการให้คณะครูในโรงเรียน

3.2 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถนำเครื่องมือและองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้นักเรียนค้นพบจริงและนิสัยทั้งข้อดีและควรปรับปรุงในตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ
- พิเชษฐ ยังตรง. (2560). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติชัย สุราลีโนบล. (2558). *การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมเมอร์เชียล เวิลด์ มิเดีย จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2446). *พุทธวิธีในการสอน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด,
ศรีไพร จันทรเขียว. (2558). *การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยพุทธวิธีบูรณาการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
ดุขฎฐิปัตต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Cohen Michael. (1982). *Effective School*. Accumulating Research Finding America Education.

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 เส้นทางพ้นทุกข์
VIPASSANA PRACTICE ACCORDING TO SATIPATTHANA 4 PATH TO ESCAPE SUFFERING.

ปณณธร เจียรชัยพฤกษ์¹, พระมหาบุญรอด มหาวีโร (สืบด้วง), ดร. และทองอินทร์ มন্ত্রী³
Pannatorn Tainchaiyapark, Phrammaha Boonrod Mahaweero (Suebduang), Dr.

Thongin Montri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,¹
ศูนย์ฝึกอบรม กองบัญชาการตำรวจนครบาล, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,¹
Metropolitan Police Training Division, Royal Thai Police³
¹Email: Pannatorn_t@hotmail.com

Received 17 May 2021; Revised 19 June 2021; Accepted 30 June 2021

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์เพื่อให้พ้นจากวัฏสังสาร คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการทำความเข้าใจด้วยปัญญาและพิสูจน์ข้อเท็จจริงจนเห็นว่าทุกสรรพสิ่งเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง คือความไม่แน่นอน ทุกขัง คือความไม่เที่ยงแท้ และอนัตตา คือความไม่มีตัวตน รวมทั้งหลักการที่ว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม สอนหลักความจริงที่เป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ในปัจจุบัน ให้ดำเนินชีวิตโดยยึดทางสายกลางอย่างมีสติเพื่อบรรลुวัตถุประสงค์อันสูงสุดคือนิพพาน โดยปรัชญาของพระพุทธศาสนามีลักษณะเป็น “สัจนิยม” หรือ “ธรรมชาตินิยม” ที่ถือว่าธรรมชาติทั้งหลายต้องเป็นไปตามหลักแห่งธรรมชาติและหลักแห่งความจริง โดยเน้นหนักที่ต้องเชื่ออย่างมีเหตุผลและมีวิจารณ์ญาณ

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 เป็นการปฏิบัติธรรมโดยมีกระบวนการฝึกและพัฒนาตนเองให้รู้แจ้งเห็นจริง เพื่อให้เกิดปัญญาให้รู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิตที่มีความไม่เที่ยงและบังคับไม่ได้ อันเป็นทุกข์ซึ่งเกิดกับกายและจิต ผู้ที่นำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและถูกต้องจะทำให้เกิดปัญญา เกิดความรู้ ความเข้าใจในรูป-นามตามความเป็นจริง ไม่หลงใหลมกเข้าไปตามอำนาจกิเลสอันเป็นเหตุให้ทำอกุศล สามารถพัฒนาสติปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การขจัดกิเลส เพื่อการบรรลุมรรค ผล นิพพาน อันเป็นเส้นทางแห่งการพ้นทุกข์ได้ในที่สุด

คำสำคัญ : วิปัสสนากรรมฐาน, สติปัฏฐาน 4, เส้นทางพ้นทุกข์

ABSTRACT

Buddhism has the doctrine of knowing suffering and how to end suffering. To escape the cycle of samsara; birth, aging, illness, and death. Which causes suffering from all desires; greed, anger and delusion. Focus on understanding with wisdom and prove the facts until all things are in accordance with the three Characteristics; impermanence is the uncertainty, suffering is impermanence and soullessness is intangible. Including all the creatures of the world are under the rules of karma. Practical truths are taught and what is practicable today. To live by the middle path with consciousness in order to achieve the ultimate objective, Nirvana. The philosophy of Buddhism is characterized by "realism" or "naturalism". Considered that all nature must follow the principles of nature and the principles of truth. With emphasis on having to believe with rationality and judgment.

Vipassana meditation in Satipatthana 4 is a process of self-training and self-development to develop intelligence in solving problems. To see the reality of things. Those who practice it consistently and correctly will produce wisdom. Cause knowledge Understanding of concrete and abstraction actually. Not being fascinated by power and desire which causes evil. Able to develop intelligence and lead a correct life and is the path of getting free from suffering. And can lead to the elimination of passion For achieving the path of nirvana. Which will be the path of finally getting free from suffering.

Keywords: Vipassana meditation, Satipatthana 4, Path to escape suffering.

บทนำ

พระพุทธศาสนามีแนวคำสอนที่ยึดมั่นอยู่กับหลักแห่งความเป็นจริง มีหลักการพื้นฐานเป็นกฎเกณฑ์ที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมา คือทุกคนที่เกิดบนโลกนี้ล้วนมีวัฏจักรเป็นของตนเอง ได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่มีใครพ้นกฎเกณฑ์ตรงนี้ได้ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ทั้งปวง สิ่งเดียวที่ช่วยให้รู้สึกมีความสุขและพ้นทุกข์ คือการใช้ชีวิตอยู่บนหลักพื้นฐานแห่งความเป็นจริงที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปในท้ายสุด ไม่มีอะไรอยู่ยากซับซ้อน หลักความเป็นจริงของศาสนาพุทธยังทำให้มองเห็นว่า เมื่อทำกรรมดีย่อมได้รับสิ่งดีเป็นการตอบแทน แต่เมื่อทำกรรมชั่วผลลัพธ์ที่ได้ก็จะตอบสนองในด้านร้ายกลับไปด้วย ไม่สามารถหลบเลี่ยงหรือขัดใช้กรรมใดๆ ได้ทั้งสิ้น “การปฏิบัติกรรมฐานในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ว่าด้วยการฝึกอารมณ์เรียกว่าการเจริญกรรมฐานหรือการเจริญภาวนา แยกออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ (1) สมถกรรมฐาน เป็นการฝึกอบรมทางด้านจิตใจให้เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มั่นคง เบิกบาน สงบสุขผ่องใสพร้อมด้วยความเพียร สติ สมาธิ และ (2) วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาให้เจริญทางด้านปัญญาโดยการรู้เท่าทันและเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนมีจิตใจเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานในพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างปัญญา ซึ่งปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกว่า “การเจริญวิปัสสนากรรมฐานสามารถทำได้หลายแนวทาง เช่น การปฏิบัติโดยอาศัยสมาธิในระดับอุปปจารสมาธิเพื่อเป็นเครื่องมือนำไปสู่วิปัสสนาหรือปัญญาเพื่อมุ่งสู่มรรคผล นิพพาน เรียกว่า สมถยานิก ส่วนการปฏิบัติวิปัสสนาที่ใช้สมาธิในระดับขณิกสมาธิเรียกว่า วิปัสสนายานิก” (พระโสภณมหาเถระ (มหาสิสยาตอ), 2549) “การปฏิบัติวิปัสสนากาวนา เป็นกระบวนการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้เกิดสติปัญญา ในการแก้ปัญหาและเป็นหนทางแห่งการพ้นทุกข์ ทำให้เกิดปัญญาเห็นสภาพความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ไม่ลุ่มหลงไปตามสภาวะอารมณ์หรือสิ่งที่มากระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ จนนำไปสู่การกระทำผิดทางกาย วาจา ใจ สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม โดยเป็นการฝึกสติเข้าไปสังเกตระลึกรู้เท่าทัน อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบทางกายและใจ เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ การเจริญวิปัสสนาแบ่งเป็นสองอย่าง คือ กายภาวนา และจิตตภาวนา วิปัสสนาธรรมนั้น ได้แก่ การลงมือปฏิบัติตามภาคทฤษฎีเพื่อพิสูจน์ผลคือความจริงทั้งสองอย่างนี้ไม่ต่างอะไรกับส่วนประกอบของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายที่มีส่วนสำคัญ คือ กายกับใจที่อาศัยซึ่งกันและกัน กายนั้นอุปมาเหมือนบ้านเป็นที่อาศัย ส่วนใจนั้นอุปมาเหมือนคนผู้อยู่ในบ้าน บ้านจะเป็นอย่างไรจะแข็งแรงทนทาน จะสะอาดหรือสกปรกขึ้นอยู่กับเจ้าของบ้านผู้อยู่อาศัย เพราะทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จแล้วแต่ใจ ไม่มีสิ่งใดที่ปรากฏขึ้นมาโดยไม่ปรากฏที่จิตก่อน” (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิเถร), 2552)

การปฏิบัติกรรมฐานในประเทศไทยที่นิยมสรุปได้ 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบ “พุท-โธ” ผู้คิดวิธีการนี้คือ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล วิธีการปฏิบัติกรรมฐานในรูปแบบ “พุท-โธ” เป็นได้ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน หากจ้องเพ่งอยู่ที่ลมหายใจอย่างเดียวก็นับเป็นสมถกรรมฐาน จะเป็นวิปัสสนากรรมฐานต่อเมื่อมีสติระลึกรู้สภาวะธรรมที่เกิดพร้อมลมหายใจและกำหนดรู้อารมณ์ 5 ที่ปรากฏตามจริง (2) รูปแบบ “พองหนอ-ยุบหนอ” โดยพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ ป.ธ.9) เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ วิธีการปฏิบัติในท่านั่งจะสังเกตอาการพองยุบของหน้าท้อง และมีการฝึกเดินจงกรมเป็น 5 ระยะ และให้กำหนดอิริยาบถย่อยต่างๆ ตลอดเวลาที่ปฏิบัติ (3) รูปแบบ “เจริญสติรู้การเคลื่อนไหว” ผู้ริเริ่มท่านแรกได้แก่ หลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ (พันธ์ อินททวี) ใช้เทคนิคการเจริญสติให้รู้การเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวเพื่อน้อมไปรู้เท่าทันจิต ใช้วิธีการง่ายๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ใช้ภาษาปริยัติจากพระคัมภีร์ แต่ให้ลงมือปฏิบัติจริงๆ ด้วยการมีสติรู้กาย-รู้ใจ อย่างจดจ่อต่อเนื่องตามสภาวะที่เกิดในปัจจุบัน (4) รูปแบบ “ปรมัตถภาวนา” เน้นการกำหนดรู้ความรู้สึกที่กำลังเกิด และการมีสติระลึกรู้นั้น ให้รู้อย่างสบายๆ ไม่จำเป็นต้องบริกรรม และต้องกำหนดจริงจึงจะสามารถละสมอที่บัญญัติทั้งหลายได้ในที่สุด (5) รูปแบบ “สัมมาอะระหัง” ผู้ริเริ่มคือพระมงคลเทพมุนี ใช้วิธีการเจริญสมถและวิปัสสนาเบื้องต้นจนถึงธรรมกาย นำกรรมฐานต่างๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน คือ กำหนดบริกรรมนิมิตและมุ่งให้เรียนรู้เกี่ยวกับฐานทั้ง 7 ข้อสำคัญจำเป็นต้นเรียนรู้ ไม่ประมาท ไม่ยึดมั่นถือมั่นตามแนวแห่งสติปัญญา 4 คือ กาย เวทนา จิต ธรรม (ภทฺธิณี วิสุทฺธิศักดิ์, 2552)

บทความนี้นำเสนอการปฏิบัติกรรมฐานสู่เส้นทางการพ้นทุกข์ในชีวิตประจำวันจากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัญญา 4 ที่มีหลักการพื้นฐาน คือ การอบรมจิตใจให้สงบปราศจากนิวรณ์ธรรม คือ ตัณหา ความคิดมุงร้าย ความเกียจคร้าน ความเร่าร้อน ไม่สบายใจ และระแวงสงสัย เป็นต้น จุดมุ่งหมายสุดท้ายของการปฏิบัติกรรมฐานเป็นการฝึกจิตให้รู้แจ้งเห็นจริง เพื่อให้เกิดปัญญาให้รู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต และสรรพสิ่งทั้งปวงที่มีความไม่เที่ยงและบังคับไม่ได้อันเป็นทุกข์ซึ่งเกิดกับกายกับจิต คือรูปกับนาม มีผลให้

ละคลายจากความยึดมั่นในอุปาทานทั้งปวง บรรเทาความทุกข์ใจทุกข์กาย ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 จะได้รับอานิสงส์ ได้แก่การเตรียมจิตให้พร้อมและง่ายแก่การปลุกฝังคุณธรรมต่างๆ เป็นการปลุกฝังนิสัยที่ดี รู้จักวิธีทำใจให้สงบและผ่อนคลายความทุกข์ มีความมั่นคงทางอารมณ์และมีภูมิคุ้มกันโรคทางจิต และช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้ไขโรคได้ และการเรียนรู้ที่จะทำให้รู้แจ้งในไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และผู้ปฏิบัติจนสำเร็จจะเป็นผู้บรรลุญาณ สามารถบรรลุมรรค ผล เป็นผู้ละกิเลสได้โดยสิ้นเชิงพร้อมทั้งรู้แจ้งพระนิพพานอันเป็นสภาพดับทุกข์ทั้งปวง

การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน: สติปัฏฐาน 4

พระพุทธศาสนาสอนให้ยึดมั่นในทางสายกลาง ให้อยู่กับความเป็นจริงในปัจจุบัน “พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนว่าความจริงเป็นสิ่งที่มิอยู่ตามธรรมดา สิ่งทั้งหลายเป็นอย่างนั้นเอง เป็นกฎธรรมชาติ ความจริงคือสัจธรรมเป็นความจริงอย่างไรก็ต้องเป็นอย่างนั้น ไม่สามารถแบ่งเป็นพวกเป็นประเภทเป็นหมู่เป็นเหล่าได้ และการเข้าถึงสัจธรรมเหล่านี้ คือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553)

1. ความหมายของวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน 4

การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานมีความสำคัญที่จะต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติอย่างถูกต้องจริงจังทำให้เกิดปัญญาเข้าใจเห็นสิ่งทั้งหลาย ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในรูป-นาม และสามารถพัฒนาสติปัญญาดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ “หนทางนี้เป็นหนทางเอก เพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งสัตว์ทั้งหลาย เพื่อความก้าวล่วงเสียได้ด้วยวิมุตติและความรำไร เพื่อดับทุกข์และโศกเพื่อบรรลุนิพพานเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน” (ที.ม. (ไทย) 10/373//301)

สติปัฏฐานแยกออกเป็น 2 คำ คือ (1) คำว่า สติ คือความระลึกนึกได้ ความไม่เพเลอ ไม่พินเพื่อนและการคุมใจไว้เป็นปัจจุบัน หรือการคุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จดจำการกระทำหรือคำที่พูดได้แม้จะนานมาแล้ว (2) คำว่า ปฏฺฐาน แปลว่า เข้าไปตั้งไว้ แปลรวมกันว่า สติปัฏฐาน คือการปรากฏของสติ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติ ข้อปฏิบัติที่มีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ ทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดีหรือยินร้ายที่จะทำให้มองเห็นผิดเพี้ยนตามอำนาจกิเลส (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

การเจริญกรรมฐานนั้น กระทำโดยการมีสติกำหนดพิจารณาในฐานทั้ง 4 เรียกว่า “สติปัฏฐาน 4” ฐานทั้ง 4 ได้แก่ (1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน จำแนกวิธีปฏิบัติได้ 6 หมวด ซึ่งผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเลือกปฏิบัติหมวดใดหมวดหนึ่งก็ได้ตามความถนัด ได้แก่ อานาปานสติ การมีสติระลึกรู้ลมหายใจ, อิริยาบถใหญ่ การมีสติระลึกรู้ในอิริยาบถที่เป็นปัจจุบัน, อิริยาบถย่อย การมีสติระลึกรู้ในอิริยาบถย่อย, อาการ 32 คือ การพิจารณาอาการให้เห็นเป็นสิ่งที่ปฏิกลไม่สะอาด, ธาตุ 4 คือการพิจารณาร่างกายของตนเองว่าเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ และซากศพ 9 ระยะ คือการพิจารณาร่างกายให้เห็นเป็นซากศพในระยะต่างๆ ให้เห็นกายว่าเป็นความไม่สวย ไม่งาม ไม่จีรังยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสลดสังเวชใจ (2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การมีสติระลึกรู้ในเวทนา คือความรู้สึกสุข ทุกข์ เฉยๆ มีทั้งที่อิงอามิสและไม่อิงอามิส (อามิส คือเหยื่อล่อ) (3) จิตตานุสสติปัฏฐาน ได้แก่ การมีสติระลึกรู้จิตว่า จิตมีราคะหรือไม่มีราคะ จิตมีโทสะหรือไม่มีโทสะ จิตเศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว จิตฟุ้งซ่านหรือมีสมาธิ ตามรู้จิตที่เป็นไปอยู่ในปัจจุบัน และ (4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเป็นการมีสติรู้ในธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิรวรรณ 5, ชันธ 5, आयตนะ 12, โพชนงค์ 7, อริยสัจ 4 ว่ามีการเกิดขึ้นและดับไปอย่างไร ตามที่เป็นจริงของสภาวะธรรมนั้นๆ ในขณะปัจจุบัน (เขมรังสี ภิกขุ, 2561)

สรุปได้ว่า การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 หมายถึง การปฏิบัติธรรมที่เป็น การฝึกสติให้รู้เห็นเท่าทันความเป็นจริงตามสภาวะที่เกิดขึ้น ไม่ให้ถูกครอบงำด้วยอำนาจแห่งกิเลส ใช้วิธีการ กำหนดพิจารณาในฐานทั้ง 4 ได้แก่ (1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการกำหนดลมหายใจเข้าออกและ การกำหนดอิริยาบถอิริยาบถ 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน (2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการมีสติระลึก รู้ ในเวทนาเป็นความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ (3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการมีสติระลึก รู้สภาวะต่างๆ ของที่เป็นไปอยู่ในปัจจุบัน และ (4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือการมีสติรู้ในธรรมทั้งหลายตามที่เป็นจริง ของสภาวะธรรมนั้นๆ ในขณะปัจจุบันว่ามีการเกิดขึ้นและดับไปอย่างไร เพื่อขจัดความทุกข์กายทุกข์ใจ ให้เข้าถึง ความจริงของชีวิต และเพื่อความพ้นทุกข์ คือ มรรค ผล นิพพาน

2. วิธีการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือ การใช้สติและปัญญาพิจารณากำหนดรู้ รูป-นาม ตามความเป็นจริง จนหยั่งรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย มีหลักปฏิบัติดังนี้

2.1 กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นหลักปฏิบัติว่าด้วยการพิจารณากำหนดรู้อาการที่ปรากฏ ทางกาย “กาย กายานุปลี วิหริติ อาตาปี สมปะชาโน สติมา” แปลว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาเห็นกายใน กายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ” (ที.ม. (ไทย) 10/373/301) คือ การเอาสติไปตั้งไว้ที่กายในอิริยาบถ ต่างๆ ซึ่งเป็นทั้งสมถะและวิปัสสนา (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2548) มีหลักการดังนี้

1) อิริยาบถปัพพะ เป็นหลักว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับอิริยาบถหลัก 4 ประการ คือ เดิน ยืน นั่ง นอน เป็นการเคลื่อนไหวกายทั้งหมดไปข้างหน้า โดยการแผ่ขยายของวาโยธาตุอันเกิดจากกิริยา ของจิต เรียกว่าการเดินในการปฏิบัติวิปัสสนา เปรียบเทียบการเดินจงกรม 6 ระยะ

2) สัมปชัญญปัพพะ เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับอิริยาบถย่อย ซึ่งเกี่ยวเนื่องอยู่กับ อิริยาบถหลัก เช่น การก้าวไป การถอย การแล การดู การคู้ การเหยียด การครองบาตร การห่มจีวร การฉัน การเคี้ยว การขับถ่าย เป็นต้น

3) ธาตุมนสิการปัพพะ เป็นหลักปฏิบัติว่าด้วยวิธีกำหนดพิจารณาเกี่ยวกับธาตุทั้ง 4 คือธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ คือ วัตถุสิ่งของทั้งสี่ประกอบขึ้นจากรูปเหล่านี้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเด่นชัด กล่าวคือ (1) ปฐวีธาตุ ธาตุดิน มีลักษณะแข็งหรืออ่อน (2) อาโปธาตุ ธาตุน้ำ มีลักษณะไหลหรือเกาะกุม (3) เตโชธาตุ ธาตุไฟ มีลักษณะเย็นหรือร้อน (4) วาโยธาตุ ธาตุลม มีลักษณะหย่อนหรือตึง

สรุปได้ว่า กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การกำหนดลมหายใจเข้าออกและ การกำหนดการเคลื่อนไหวกายอิริยาบถ 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน พังพิจารณาอิริยาบถย่อย คืออาการ 32 และ วิธีกำหนดพิจารณาเกี่ยวกับธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ วิธีทำ คือตั้งสติไว้ที่อารมณ์ต่างๆ เหล่านั้น กำหนดรู้ การเคลื่อนไหวกายทุกชนิดอย่าให้อิริยาบถใดๆ เกิดขึ้นโดยมิได้กำหนดรู้ ในการกำหนดลมหายใจเรียกว่า บริกรรมนิมิต เมื่อได้องค์มานทั้ง 5 คือวิตก วิจารณ์ ปิติ สุข เอกัคคตา ก็เป็นสมาธิที่แท้จริง เรียกว่า ปฐมฌาน หมดกายเป็นการบริกรรมเบญจขันธ์ในส่วนของร่างกาย

2.2 เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน พระพุทธองค์ตรัสการเจริญเวทนานุปัสสนาว่า “ภิกษุ ในพระศาสนา นี้ เมื่อเสวยสุขเวทนาย่อมรู้ชัดว่าเสวยสุขเวทนาอยู่ เมื่อเสวยทุกขเวทนา ย่อมรู้ชัดว่าเสวย ทุกขเวทนาอยู่ เมื่อเสวยอุเบกขาเวทนา ย่อมรู้ชัดว่าเสวยอุเบกขาเวทนาอยู่” (ที.ม. (ไทย) 10/380/313) การพิจารณาเวทนามี 3 อย่าง (พระครูสุนทรกาญจนาคม (แก้วเกิด สุพพกิจ), 2559) ได้แก่

1) สุขเวทนา คือ ความรู้สึกทางกาย ได้แก่ ความสบายกาย ความโล่ง ผู้ปฏิบัติกำหนดรู้สุขเวทนาตามความเป็นจริงว่า มีเพียงสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีเราของเรา

2) ทุกขเวทนา คือ ความรู้สึกเป็นทุกข์ทางกาย ได้แก่ ความเจ็บ ปวด เมื่อย ชา คัน ร้อน เย็น จุกเสียด เหนื่อย เป็นต้น

3) อุเบกขาเวทนา คือ ความรู้สึกเป็นกลาง ไม่สุขไม่ทุกข์ เมื่ออุเบกขาเวทนาเกิดขึ้นก็รู้ว่าไม่สุขไม่ทุกข์ คือ เฉยๆ

สรุปได้ว่า เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การกำหนดรู้ความรู้สึกทุกชนิดที่เกิดขึ้นในใจ เช่น ความรู้สึกเป็นสุข สบายใจ สบายกาย (สุขเวทนา) ความรู้สึกไม่สบายกาย ไม่สบายใจ (ทุกขเวทนา) และความรู้สึกเฉยๆ (อุเบกขาเวทนา) เวทนาเป็นส่วนของจิต มี 3 ลักษณะคือ (1) สุข คือ โลภะ เป็นเวทนาที่ติดง่ายแต่ปลดยากที่สุด (2) ทุกข์ คือ โทสะ ที่รู้สึกกระสับกระส่าย อายากผลึกออก (3) ไม่สุขไม่ทุกข์ คือ โมหะ ความสงสัย

2.3 จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ วิธีพิจารณาการใช้สติกำหนดรู้อาการที่ปรากฏทางจิต “จิตมีอยู่ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ตัณหาและทิฏฐิ) อยู่และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรๆ ในโลก” (ที.ม. (ไทย) 10/381/314) ความคิดเกิดขึ้นในขณะที่กำลังเดินจงกรมหรือนั่งสมาธิ ความคิดนั้นจะเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี ให้กำหนดสติกำหนดอยู่กับปัจจุบันให้ดีที่สุดโดยพิจารณาเห็นในจิตเนื่องๆ “เป็นการพิจารณาจิตว่ามีราคะหรือไม่มีราคะ มีโทสะหรือไม่มีโทสะ มีโมหะหรือไม่มีโมหะ ฟุ้งซ่านหรือไม่ฟุ้งซ่าน เป็นสมาธิที่หลุดพ้นหรือไม่หลุดพ้น เป็นต้น เป็นอารมณ์ในการปฏิบัติ” (VEN. PHRA SOPHY PHAV RATANAJOTO, 2562)

การปฏิบัติในข้อนี้เพื่อจะกำจัดซึ่งความเห็นว่าเป็นของเที่ยง หรือบรรเทาเสียซึ่งความเที่ยงที่จะเข้าไปยึดไปถึงความเที่ยงนั้น การกำหนดต้นจิต เป็นการกำหนดรู้นามที่เป็นใหญ่ในกองสังขาร ซึ่งทำหน้าที่สั่งการควบคุมพฤติกรรมทั้งหมดของรูป เพื่อให้บุคคลรู้เท่าทันจิตที่ต้องการเปลี่ยนจากอริยาบถหนึ่งไปสู่อีกอริยาบถหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติจะเริ่มฝึกการกำหนดต้นจิตเมื่อสมาธิเริ่มแก่กล้าเห็นรูป-นามเริ่มปรากฏชัดคือสามารถแยก रूपแยกนามได้ว่า รูปก็อย่างหนึ่งนามก็อย่างหนึ่ง เมื่อมีจิตที่ว่องไวจึงสามารถกำหนดต้นจิตได้

สรุปได้ว่า จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การกำหนดรู้สภาวะต่างๆ ของจิต เช่น จิตมีความโลภ จิตมีความโกรธจิตมีความหลง จิตมีความหดหู่หรือจิตฟุ้งซ่าน เป็นต้น โดยการใช้สติจ้องดูความเปลี่ยนแปลงและคุณภาพของจิตทุกชนิด เมื่อเพ่งดูในจิต ทั้งจิตสำนึกและไร้สำนึก ล้วนกล้วตาย ยึดตัวตนและยึดมั่นความสุขเพื่อตน ในหมวดจิตนี้เพ่งที่ความสุขจึงปฏิบัติจิตให้ปราโมทย์แล้ว ตั้งมั่นอุเบกขา เมื่อจิตเกิดญาณหยั่งรู้ว่ามิอำนาจควบคุมเจตสิกได้แล้ว จิตเป็นอุเบกขาแล้ว เรียกว่าอุเบกขาสัมโพชฌงค์

2.4 ัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การมีสติ มีความเพียร มีสัมปชัญญะพิจารณาเห็นธรรมในธรรม กำจัดอกิขณาและโทมนัสในโลกเสียได้ สติตั้งมั่นพิจารณาธรรม 5 หมวด คือ นิรวณ 5, ขันธ์ 5, อายตนะ 12, โพชฌงค์ 7 และอริยสัจ 4” (ที.ม. (ไทย) 10/382-430/316-338) “ัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม กำกับรู้เท่าทันสภาวะธรรมทั้งหลาย” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) ได้แก่

1) นิ वर्ณ 5 คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้นหรือห้ามไม่ให้บรรลुकุศลธรรม มีฉาน ซึ่งมีสภาพธรรม ดังนี้ (1) กามฉันทนิ वर्ณ คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้นไม่ให้บรรลुकุศลธรรม ได้แก่ ความพอใจในกามคุณ อารมณ์ (2) พยาบาทนิ वर्ณ คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้นไม่ให้บรรลुकุศลธรรม ได้แก่ การผูกพยาบาทจองล้างจองผลาญผู้อื่น (3) ถีนมิทตนิ वर्ณ คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้นไม่ให้บรรลुकุศลธรรม มีอาการหดหู่และทอดยอต้ออารมณ์ (ง่วงเหงา หาวนอน) (4) อุทธัจจกุกกจจนิ वर्ณ คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้นไม่ให้บรรลुकุศลธรรม ได้แก่ ความฟุ้งซ่านและรำคาญในอารมณ์ (ใจตั้งอยู่ไม่ได้) (5) วิจิกิจฉานนิ वर्ณ คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้นไม่ให้บรรลुकุศลธรรม ได้แก่ ความสงสัย ลังเลใจ ในสิ่งที่ควรเชื่อ (พระรัตนตรัย)

2) ชัน 5 คำว่า “ชัน” แปลว่า กอง, หมวด, หมู่, ประชุม, กลุ่ม มี 5 อย่าง ซึ่งเป็นอารมณ์ของอุปาทาน ฉะนั้น จึงเรียกว่า อุปาทานชัน 5 คือ (1) รูปชัน (2) เวทนาชัน (3) สัญญาชัน (4) สังขารชัน (5) วิญญาณชัน

3) อายตนะ 12 คือ ที่ต่อ ที่เชื่อมรूपนาม ได้แก่ อายตนะ 12 ว่าด้วยการตั้งสติกำหนดพิจารณา อายตนะภายใน 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ และอายตนะภายนอก 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อัมมารมณ

4) โพชฌงค์ 7 เป็นสภาพที่ทำให้รู้อารมณ์ได้ด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4 บุคคลไม่อาจบรรลุธรรมได้โดยการนั่งหลับตา โดยคิดว่า หรือการอ่านพระไตรปิฎก หรือปรารภนาเองว่าสภาพธรรมจะปรากฏขึ้นเองในใจ แท้จริงแล้วมีเงื่อนไขสำคัญๆ ที่เป็นรากฐานของการบรรลุธรรม ปัจจัยเหล่านี้มีชื่อในภาษาบาลีว่า โพชฌงค์ เป็นธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้หรือริสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธและมรรค

5) อริสัจ 4 อริสัจ คือ ความจริงแท้ตามธรรมชาติที่ทำให้ผู้เข้าถึงแล้วกลายเป็นพระอริยะ เป็นสัจจะที่พระอริยะพึงรู้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงสัจธรรมอันทำให้เป็นพระอริยะไว้ 4 ประการ คือ (ขุ. เถร.อ. (บาลี) 2/36/158)

(1) ทุกขอริสัจ ความจริงแท้ที่ปรากฏให้จิตรับรู้ หมายถึงสภาพธรรมที่ปรากฏ คือ ธรรมชาติทั้งปวงที่ถูกรับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ ซึ่งล้วนตกอยู่ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยอยู่ตลอดเวลา คงทนสภาพอยู่ไม่ได้ และบังคับบัญชาไม่ได้ อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส อารมณ์สัมผัสและความรู้สึกนึกคิดต่างๆ แม้แต่ความสุขก็เป็นทุกข์ เพราะเกิดแล้วก็มีการเปลี่ยนแปลง ดับไปทุกครั้ง

(2) สมุทัยอริสัจ ความจริงแท้ที่ว่า ความทุกข์ทั้งมวลที่สรรพสัตว์ประสบอยู่หรือรับรู้ทางอายตนะ 6 อยู่ นั้น ล้วนเกิดจากเหตุทั้งสิ้น ไม่ได้เกิดขึ้นเอง หรือใครบันดาลให้เกิดขึ้น เหตุปัจจัยนั้นคือตัณหาและอัสวกิเลส ที่หมักต้องอยู่ในขันธสันดานของสัตว์แต่ละตนนั่นเอง

(3) นิโรธอริสัจ ความจริงแท้ที่ว่า ภาวะที่ไม่มีทุกข์ใดๆ เลย มีอยู่จริง เป็นธรรมชาติที่พ้นไปจากรूप-นาม สังขารที่เป็นทุกข์ (อันเป็นสังขตธรรม) และกิเลสตัณหาอย่างสิ้นเชิงแล้วชนิดที่ไม่อาจกลับมาให้เป็นทุกข์ได้อีกเลย นั่นคือ “พระนิพพาน” (อันเป็นอสังขตธรรม, อกตัญญูธรรม)

(4) มรรคอริสัจ ความจริงแท้ที่ว่าทางปฏิบัติให้เข้าถึงพระนิพพานมีอยู่จริง และสามารถปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงได้ในปัจจุบันขณะนี้ นั่นคือ การเจริญภาวนาตามแนวทางศีล สมาธิ ปัญญา คือสัจธรรมที่มนุษยชาติประสบเสมอมา และเพราะไม่รู้ว่าภาวะที่หมดปัญหาอย่างสิ้นเชิง ไม่มีแม้กระทั่งความหิวกระหายทั้งทางร่างกายและจิตใจใดๆ อีกเลย มีอยู่จริง มนุษยชาติจึงไม่แสวงหาพระนิพพาน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนอริยสัจ 4 เพื่อให้รู้ความจริงว่า ชีวิตทุกขจริง ๆ นอกจากทุกข์แล้วไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น นอกจากทุกข์ไม่มีสิ่งใดตั้งอยู่ นอกจากทุกข์ไม่มีสิ่งใดดับไป

สรุปได้ว่า อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานว่า คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรมทั้งหลาย อันได้แก่นิเวรณ 5 ชั้น 5 อายตนะ 12 โพชนงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่า ตามที่เป็นจริงอย่างนั้นๆ ได้แก่ การใช้สติกำหนดรู้อาการที่ปรากฏทางสังขารชั้น คือ ความคิดนึกและสัญญาชั้น คือความจำได้หมายรู้ กล่าวคือเมื่อเราคิดอะไรอยู่ก็ต้องกำหนดว่าคิดอะไรอยู่ หรือเมื่อเกิดความพอใจรักใคร่ ความพยายาม ความหดหู่ท้อถอย ความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ หรือความลึกลับสงสัย ซึ่งเรียกว่า นิเวรณ ต้องกำหนดรู้ทันที หรือเมื่อเกิดความไม่พอใจ ความละอาย ความเมตตา ความคิด ความเห็น ความโลภ ความโกรธ ความริษยา ต้องกำหนดรู้เช่นเดียวกัน

3. อานิสสของการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน 4

อานิสสแห่งการเจริญมหาสติปัฏฐาน 4

3.1 อานิสสทั่วไป การปฏิบัติกรรมฐานเป็นการเตรียมจิตให้อยู่ในสภาพพร้อมและง่ายแก่การปลุกฝังคุณธรรมต่างๆ เป็นการปลุกฝังนิสัยที่ดี รู้จักวิธีทำให้สงบ และผ่อนคลายความทุกข์ ผู้ปฏิบัติอยู่ย่อมจะมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีภูมิคุ้มกันโรคทางจิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) มีดังนี้

1) ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลาย หายเครียด เกิดความสงบ หายกระวนกระวาย หยุดัยจากความกลัดกลุ้มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกาย ให้ใจสงบและมีความสุข

2) เป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจทุกอย่าง เพราะจิต ที่เป็นสมาธิแน่วแน่นอยู่กับสิ่งที่กระทำ ย่อมทำให้คิดรอบคอบและทำงานได้ผลดี

3) ช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้ไขโรคได้ เพราะร่างกายและจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ (จิตเป็นสมาธิ) แม้ยามกายเจ็บป่วยก็ไม่สบายอยู่แค่กายเท่านั้น จิตใจไม่พลอยป่วยไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้น กลับใช้ใจที่เข้มแข็งสมบูรณ์นั้นไปผ่อนเบาโรคทางกายได้อีกด้วย

3.2 อานิสสเฉพาะ พระพุทธเจ้าเมื่อทรงแสดงหลักการและวิธีการปฏิบัติกรรมฐานไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรแล้ว ทรงแสดงอานิสสแห่งการปฏิบัติกรรมฐานนี้ โดยทรงแสดงไว้ 2 ประเด็น คือ (ที.ม. (ไทย) 10/404/338-340)

ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับระยะเวลาปฏิบัตินั้น ทรงแสดงไว้ 3 ช่วงหลักคือ (1) ปี โดยแบ่งเป็นช่วงเวลานานสุดคือ 7 ปี ถึงช่วงเวลาเร็วสุดคือ 1 ปี (2) เดือน โดยแบ่งเป็นช่วงเวลานานสุดคือ 7 เดือน ถึงช่วงเวลาเร็วสุดคือ 1 เดือนครึ่ง (3) วัน โดยกำหนดช่วงระยะเวลาเร็วสุดคือ 7 วัน

ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับผลที่จะได้รับ ผู้ปฏิบัติกรรมฐานนี้ตามช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งดังกล่าวมานั้น ย่อมจะได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 อย่างคือ (1) บรรลุอรหัตตผลเป็นพระอรหันต์ในปัจจุบัน หรือเป็นพระอนาคามี

ผลของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในเบื้องต้น คือ ได้พัฒนาตัวตนเพื่อเรียนรู้ตัวตนหรือนิสัยที่ไม่ดี นำไปใช้การกระทำหรือหน้าที่การงาน คำพูด ความคิด ย่อมทำให้ชีวิตมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ส่วนอานิสสทั่วไป ได้แก่การเตรียมจิตให้อยู่ในสภาพพร้อมและง่ายแก่การปลุกฝังคุณธรรมต่างๆ เป็นการปลุกฝังนิสัยที่ดี รู้จักวิธีทำให้สงบ และผ่อนคลายความทุกข์ ผู้ปฏิบัติอยู่ย่อมจะมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีภูมิคุ้มกันโรคทางจิต ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลายหายเครียด เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้ไขโรคได้ และอานิสสเฉพาะ ได้แก่ การเห็นความเป็นธรรมดาหรือสภาพ

ธรรมของการเรียนรู้ที่จะทำให้รู้แจ้งในไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และผู้ปฏิบัติจนสำเร็จจะเป็นผู้บรรลุมรรคญาณ 4 คือ โสตาปัตติมรรคญาณ สกทาคามิมรรคญาณ อนาคามิมรรคญาณและอรหัตตมรรคญาณ มรรคผลและนิพพาน เป็นพระอรหันต์เป็นผู้ละกิเลสได้โดยสิ้นเชิง พร้อมทั้งรู้แจ้งพระนิพพานอันเป็นสภาพดับทุกข์ทั้งปวง

สรุป

การปฏิบัติกรรมฐาน เป็นการอบรมจิตใจให้สงบจากนิวรณ์ธรรม คือ ตัณหา ความคิดมุ้งมิ้ง ราคี ความเกียจคร้าน ความเร่าร้อน ไม่สบายใจ และระแวงสงสัย เป็นการฝึกการทำงานของจิตให้เกิดสมาธิ เพื่อให้บรรลุมรรคผล ได้แก่ สมถกรรมฐานหรือสมถาวนา เป็นการฝึกปฏิบัติขั้นต้น คือความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความมั่นอยู่แห่งจิต ความไม่ส่ายไปแห่งจิต ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต หรือกล่าวได้ว่า การปฏิบัติสมถกรรมฐานเพื่อทำจิตใจให้สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน มีจิตเป็นสมาธิ จึงผลให้จิตสงบ เมื่อจิตสงบจะสามารถเกิดพลังจิตระงับกิเลสและนิวรณ์ได้เป็นครั้งคราวเกิดความปิติและสุข และวิปัสสนากรรมฐานหรือวิปัสสนาภาวนา เป็นหลักปฏิบัติในด้านปัญญา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้พิจารณาด้วยปัญญาอันหยั่งถึงในรูปและนามตามสภาวะความเป็นจริง การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้จิตได้เห็นแจ้งเป็นพิเศษในรูปนามและในชั้นธัมมว่าเป็น อนิจจังคือความไม่เที่ยง ทุกขังคือความเป็นทุกข์ และอนัตตาคือความ ไม่ใช่ตัวตน

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจะส่งผลดีหลายอย่าง ได้แก่ (1) ทางกาย ช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ปฏิบัติมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข สงบ ใช้ชีวิตตามสภาวะธรรมที่เป็นจริง ไม่หลงใหลยึดติด ป้องกันอกุศลออกจากจิต และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีถูกต้องดีงาม ลดความเห็นแก่ตัว สร้างประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป และยังเป็นเหตุเป็นอุปนิสัยนำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด (2) ทางจิตใจ จะช่วยให้จิตของผู้ปฏิบัติบริสุทธิ์หมดจด มีสติสัมปชัญญะ จิตใจปลอดโปร่ง ไม่ถูกกิเลสชักจูง หรือรบกวนให้เศร้าหมองขุ่นมัว เมื่อปฏิบัติบ่อยครั้งจะทำให้จิตมีกำลัง จะช่วยป้องกันกำจัดละอกุศลได้ตามอำนาจกำลังของสติ ถ้าปฏิบัติอย่างต่อเนื่องก็จะเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ มีความสุข สงบ (3) ทางปัญญา จะเกิดสติสัมปชัญญะ สามารถกำหนดรู้พิจารณาสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าอย่างต่อเนื่องจนสติได้รับการพัฒนามากขึ้นตามลำดับ เกิดปัญญาเห็นแจ้งสภาวะของอารมณ์ทั้งหลายที่จะมากระทบความรู้สึกหรือเข้าไปปรุงแต่งให้เกิดกิเลสตัณหา ไปจนถึงขั้นสูงสุดกระทั่งตัดกิเลสอันเป็นมูลเหตุของความทุกข์ทั้งปวงได้

อานิสงส์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นจุดมุ่งหมายที่เป็นที่สุดของมนุษย์เป็นการฝึกจิตใจให้รู้แจ้งเห็นจริงจนสามารถทำลายกิเลสได้ เพื่อให้เกิดปัญญา ให้รู้ธรรมดาธรรมชาติของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งปวงที่ไม่เที่ยงและบังคับไม่ได้อันเป็นทุกข์ เป็นทุกข์ของความเกิด ซึ่งเกิดกับกายกับจิต คือ รูปกับนามมีผลให้ละคลายจากความยึดมั่นในอุปาทานทั้งปวง บรรเทา คลายความทุกข์ใจทุกข์กาย ผู้ที่นำมาปฏิบัติอย่างถูกต้องจริงจัง จะสามารถทำให้เกิดปัญญาเข้าใจเห็นสิ่งทั้งหลาย ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในรูป-นาม ตามความเป็นจริง ไม่หลงใหลไปตามอำนาจกิเลสอันเป็นเหตุให้ทำอกุศล และสามารถพัฒนาสติปัญญาดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถนำไปสู่การขจัดกิเลส อนุสัย สิ้นอาสวะ บรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 สามารถนำไปพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการครองตน ครองคน และครองงานได้ อันจะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองและมีประโยชน์อย่างมาก ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ดังนี้

1. สถานศึกษา ควรจัดให้มีการเรียนการสอนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อประโยชน์ด้านการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญ ที่จะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันหลังจากจบการศึกษา เพราะการฝึกสมาธิจะช่วยทำให้จิตใจผ่องคลาย หายเครียด เกิดความสงบ เป็นวิธีการในการพักผ่อนทางกายเพื่อให้จิตใจสบายและมีความสุข

2. สถานพยาบาลและหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ ควรส่งเสริมให้มีการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ผู้ป่วย คนชราหรือคนพิการ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเสริมสุขภาพกายและแก้ไขโรค ผู้ปฏิบัติจะเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง และเป็นผู้จิตใจผ่องใสเบิกบาน ซึ่งช่วยให้เป็นผู้เฝ้าไข้มีผิวพรรณผ่องใส สุขภาพกายดี เป็นภูมิในการต้านทานโรค

3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่บุคลากร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี สามารถทำงานด้วยความรอบคอบไม่ผิดพลาด และป้องกันอุบัติเหตุในที่ทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- เขมรังสี ภิกขุ. (2558). *วิปัสสนากรรมฐานในชีวิตประจำวัน*. พระนครศรีอยุธยา: แคนนากราฟฟิค.
- ภัทรนธิ์ วิสุทธิศักดิ์. (2552). *รูปแบบผลมผลานการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรกาญจนาคม (แก้วเกิด สุพพกิจ). (2559). “*ศึกษาแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสติสัมปชัญญะสูตร*”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *รู้หลักก่อนแล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.9). (2532). *วิปัสสนากรรมฐาน*. กรุงเทพมหานคร: ทอมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด.

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2549). *มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน*. แปลโดย พระคันธสาราภิวังศ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวันการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2548). *วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส

VEN. PHRA SOPHY PHAV RATANAJOTO. (2562). “*ศิษย์วิเคราะห์ปริมาตถกาวตามหลักสติปัฏฐาน 4: กรณีศึกษา การปฏิบัติปริมาตถกาวนาของวัดมเหยงคณ์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

